

Sara Gruen

A man and a woman are shown in a close, intimate embrace. The man, wearing a light-colored shirt, has his arms wrapped around the woman. The woman, with blonde hair, is wearing a dark, sleeveless dress. They are positioned in front of a dark, star-filled background. In the lower right corner, there is a smaller, semi-transparent image of a man standing next to a large wooden barrel.

VODA SLONOVE

- 60 tjedana na bestseler-listi Publishers Weeklyja
- 12 tjedana na bestseler-listi New York Timesa
- nagrada za najpopularniju knjigu godine

ALGORITAM

S A R A   G R U E N

Voda
za SLONOVE

Za Boba,
KOJI JE JOŠ MOJE TAJNO ORUŽJE

Naslov izvornika : Water for Elephants

Prevela s engleskoga: Mirjana Valent

Fotografije u knjizi ustupili:

The Ringling Circus Museum, Sarasota, Florida;

The Pfening Archives, Columbus, Ohio;

Ken Harck Archives;

Timothy Tegge, Tegge Circus Archives, Baraboo, Wisconsin;

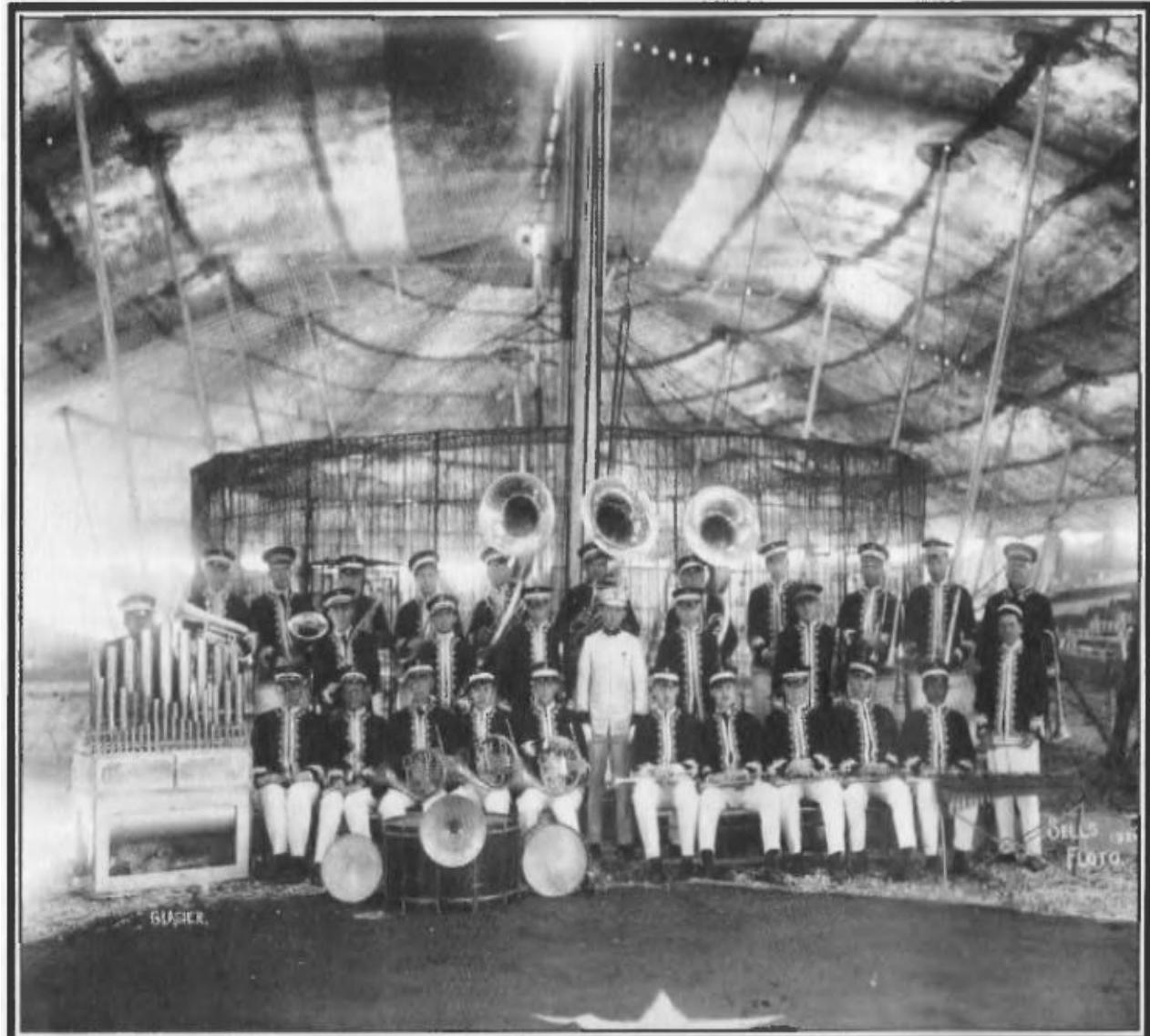
Barbara Fox McKellar

Fotografija na naslovnici Guliver ImagezGetty Images

*Mislio sam ono što sam rekao i rekao sam što
sam mislio...*

Slon je vjeran - sto posto!

Theodor Seuss Geisel, Horton Hatches the Egg, 1940.

THE RINGLING CIRCUS MUSEUM, SARASOTA, FLORIDA

PROLOG

Samo je troje ljudi ostalo pod crveno-bijelom tendom gril-restorana: Grady, ja i kuhar. Grady i ja smo sjedili za izlizanim drvenim stolom, a pred nama su bili ulubljeni pocinčani tanjuri i na svakom hamburger. Kuhar je stajao iza šanka i vrhom lopatice za čišćenje strugao rešetku roštilja. Već je ranije ugasio vatru, ali još se osjećao miris masti.

Ostatak restorana - još nedavno prepun ljudi - sad je bio prazan, osim nekolicine zaposlenika i male skupine muškaraca koji su čekali da ih odvedu u muf-šator. Nervozno su se ogledavali, kape su navukli nisko na čela, a ruke zavukli duboko u džepove. Neće se razočarati: negdje straga čekala ih je Barbara i njezine bujne draži.

Ljudi iz grada - blentavci, kako ih je zvao Ujak Al - već su prošli kroz šator s menažerijom i ušli u veliki šator, koji je pulsirao od frenetične glazbe. Orkestar je uobičajeno glasno trumbetao kroz svoj repertoar, parajući nam uši. Rutinu sam već znao napamet - upravo u ovom trenutku iz arene su izlazili posljednji artisti Velike atrakcije, a trapezistica Lottie penjala se po užetima u središnjem ringu.

Zurio sam u Gradyja, pokušavajući shvatiti što govori. Osvrtao se oko sebe i naginjaо bliže meni.

"Osim toga," rekao je, čvrsto me pogledavši u oči, "čini mi se da bi ti u ovom trenutku mogao puno toga izgubiti." Podigao je obrve da naglasi svoje riječi. Srce mi je na tren zastalo.

Iz velikog šatora razlegao se gromoglasan pljesak, a orkestar je u svirci glatko prešao na *Gounodov valcer*. Instinktivno sam se okrenuo prema menažeriji, jer to je bio šlagvoi t.z.a točku sa slonovima. Marlena se spremala zajahati ili je već sjedila na Rosienoj glavi.

"Moram ići", rekao sam.

"Sjedni", reče Grady. "Jedi. Ako misliš pokupiti svoje krpice, možda nećeš tako skoro imati priliku da pred sobom vidiš hranu."

U tom je trenutku glazba škripajući utihnula. Začuo se nemoguć sraz limenih instrumenata, drvenih, puhačih i udaraljki tromboni i pikolo flaute skliznuli su u kakofoniju, tuba je prdjela, a šuplje odzvanjanje činela odlebdjelo je izvan šatora, preko naših glava i rasplinulo se.

Grady se ukočio. Zgrbio se iznad hamburgera s ispruženim malim prstima na rukama i širom razjapljenim ustima.

Pogledao sam lijevo i desno. Nitko se nije ni pomaknuo - sve su oči bile uperene u veliki šator. Nekoliko vlati sijena lijeno se kovitlalo po utabanoj zemlji.

"Što je? Što se događa?" upitah.

"Ššš", prosiktao je Grady.

Orkestar je opet počeo svirati, ali sada *Zvijezde i pruge zauvijek*.

"O, Isuse. O, sranje!" Grady je bacio jelo na stol, skočio na noge i prevrnuo klupu.

"Što? Što je?" povikao sam za njim, jer je već trčao.

"Marš katastrofe!" dovikne on preko ramena.

Naglo sam se okrenuo prema kuharu, koji je sa sebe trgao pregaču.

"Dovraga, o čemu on govori?"

"Marš katastrofe", reče on, boreći se s pregačom i povlačeći je preko glave. "Znači da je nešto pošlo po zlu - nešto jako loše."

"Što, na primjer?"

"Može biti bilo što - požar u velikom šatoru, stampedo, bilo što. Ajme, slatki Isuse. Jadni blentavci još vjerojatno nišla ne shvaćaju." Sagnuo se i nestao ispod visećih vrata.

Kaos - prodavači slatkiša skakali su preko svojih štandova, radnici su teturali izlazeći ispod podignutih stranica šatora, a cirkuski radnici navrat-nanos trčali naokolo. Svatko tko je na bilo koji način bio povezan s Cirkusom braće Benzini - najspektakularnijom predstavom na Zemlji iz sve je snage trčao prema velikom šatoru.

Dijamantni Joe prošao je pokraj mene u onome što bi se moglo nazvati ljudskim ekvivalentom galopu.

"Jacobe - menažerija", vrисnuo je. "Životinje su na slobodi. Idi, idi, idi!"

Nije mi trebao dvaput reći. U tom je šatoru bila Marlena. Dok sam prilazio, tijelo mi je prožela potmula tutnjava i prestrašila me nasmrt, jer zvuk je bio dublji od okolne buke. Tlo je vibriralo. Uteturao sam unutra i naišao na jaka. Kao da sam naišao na zid od širokih prsa, kudrave dlake, nemirnih kopita, raširenih crvenih nosnica i očiju koje kolutaju. Projurio je tako blizu mene da sam odskočio natraške, na prstima se priljubivši uz šatorsko platno kako bih izbjegao da me nabije na jedan od svojih savijenih rogova. Prestrašena hijena čvrsto mu se držala za lopatice.

Štand sa slatkišima u središtu šatora bio je srovnjen sa zemljom, a na njegovu mjestu nalazila se živa masa pjega i prugica - bedara, koljenica, repova i pandži, koja je rikala, režala, mukala i civiljela. Iznad

svega se uzdizao polarni medvjed, slijepo grabeći šapama veličine tavice. Sukobio se s ljamom i srušio je na tlo - tras. Ljama je pala, a vrat i noge su joj se raširili kao pet vrhova zvijezde. Čimpanze su vrištale i čeretale, njišući se na užadima visoko iznad mačaka. Zebra divljih očiju kretala se cik-cak, vrlo blizu ispruženom lavu koji je zamahnuo, promašio i udaljio se s trbuhom spuštenim do tla.

Očima sam preletio preko šatora, očajnički tražeći Marlenu. Umjesto toga video sam mačku kad je kliznula u prolaz koji vodi u veliki šator - bila je to pantera, a kad je njezino gipko crno tijelo nestalo u platnenom tunelu, zastao mi je dah. Ako blentavci nisu znali, uskoro će saznati. Trebalо je nekoliko sekundi da ga čujem, a onda se začuo - jedan produženi vrisak slijedio je za drugim, pa još jedan, a onda je sav prostor eksplodirao gromoglasnim zvukom tijela koja se pokušavaju progurati jedna pokraj drugih, bježeći sa svojih sjedala. Orkestar je prestao svirati po drugi put, a ovaj put je tako i ostalo. Zaklopio sam oči: *Molim te, Bože, dopusti im da izđu na stražnji izlaz. Molim te, Bože, nemoj im dopustiti da dođu ovamo.*

Otvorio sam oči i pogledom preletio menažeriju, očajnički je pokušavajući naći. Zaboga, koliko je teško uočiti djevojku i slona?

Kad sam ugledao njezine ružičaste šljokice, gotovo sam uzviknuo od olakšanja - možda i jesam. Ne sjećam se.

Bila je na suprotnoj strani; stajala je uz pregradni zid, mirna kao ljetni dan. Šljokice su joj blistale kao dijamanti. Bila je blistava luč usred šarenih životinjskih koža. I ona je mene vidjela i izdržala moj pogled, činilo mi se, cijelu vječnost. Bila je hladnokrvna, opuštena. Čak se i smiješila. Počeo sam se probijati prema njoj, ali zaustavilo me nešto u njezinu izrazu.

Onaj kučkin sin stajao joj je okrenut leđima, imao je crveno lice i vikao je, mahao rukama i vrtio štapom srebrna vrha. Njegov svileni cilindar ležao je pokraj njega na slami.

Posegnula je za nečim. Žirafa je prošla između nas - čak i u panici njezin dugački vrat elegantno je poskakivao - a kad je otišla, video sam da je zgrabilo željeznu motku. Držala ju je labavo, oslonivši jedan kraj na zemlju. Ponovno me pogledala, kao da se zabavlja. Zatim je skrenula pogled na njegov goli potiljak.

"O, Isuse", rekao sam, odjednom shvativši. Posrnuo sam prema naprijed, vrišteći, iako nije bilo nade da moj glas dopre do nje. "Ne čini to! Ne čini to!"

Podignula je motku visoko u zrak i zamahnula, raskolivši mu glavu kao lubenicu. Tikva mu se rastvorila, oči razrogačile, a usta su mu se zamrznula u velikom O. Pao je na koljena i prevrnuo se naprijed u slamu. Bio sam previše zaprepašten da bih se pomaknuo, čak i kad je mladi orangutan obavio svoje elastične ruke oko mojih nogu.

To je bilo tako davno. Tako davno. Ali još me progoni.

Ne pričam mnogo o tim danima. Nikad nisam. Ne znam zašlo radio sam u cirkusima gotovo sedam godina, i ako to ne daje dovoljno materijala za razgovor, onda ne znam što daje.

Zapravo znam zašto: nikud nisam sebi vjerovao. Bojao sam se da će se izlanuti. Znao sam koliko je važno da čuvam njezinu tajnu i čuвао sam je ostatak njezina života, pa i poslije.

U sedamdeset godina nisam to ispričao nijednoj božjoj duši.

1

Devedeset mi je godina. Ili devedeset tri. Ili jedno ili drugo.

Kad imate pet godina, znate koliko ste stari do u mjesec. Čak i u dvadesetima znate koliko ste stari. Imam dvadeset tri godine, kažete, ili možda dvadeset sedam. Ali onda se u tridesetima počinje događati nešto čudno. Isprva je tek jedan štucaj, trenutak oklijevanja. Koliko imaš godina? O, imam - počnete samouvjereno, ali onda stanete. Namjeravali ste reći trideset tri, ali nemate toliko. Imate trideset pet. A onda se zabrinete, jer se pitate nije li to početak kraja. Naravno da jest, no proći će desetljeća prije nego što to priznate.

Počnete zaboravlјati riječi: na vrhu su vam jezika, ali umjesto da se odanle odlijepe, one tamo i ostaju. Penjete se stubama na kat da nešto donesete, ali kad stignete gore ne možete se sjetiti po što ste došli. Svoje dijete zovete imenima sve svoje ostale djece pa i psa, prije nego što se sjetite njegova. Ponekad zaboravite koji je dan. A na kraju zaboravite i godinu.

Zapravo, ne radi se toliko o tome da sam zaboravio stvari. Više sam prestao voditi računa o njima. Ušli smo u novi milenij, to znam koliko buke i halabuke ni zbog čega. Mnogi mladi ljudi bili su vrlo zabrinuti, kupovali su konzerve s hranom jer je netko bio previše lijep da ostavi prostor za četiri znamenke umjesto za dvije - no to se možda dogodilo prošlog mjeseca ili prije tri godine. Osim toga, zašto bi to zaista bilo važno? Kakva je razlika između tri tjedna, tri godine ili čak tri desetljeća pirea od graška, tapioke i donjeg rublja za inkontinenciju.

Devedeset mi je godina. Ili devedeset tri. Ili jedno ili drugo.

Ili se dogodila nesreća ili su radovi na cesti, jer se skupina starica zalijepila za prozor u dnu dvorane, poput djece ili zatvorskih ptičica. Sve su krhkne i nesigurne, kosa im je prozračna kao maglica. Većina ih je desetak godina mlađa od mene i to me zaprepašćuje. Čak i dok vas tijelo izdaje, um to nijeće.

Parkirao sam se sa svojom hodalicom u hodniku. Dobro sam napredovao otkad sam slomio kuk i zahvaljujem Gospodinu na tome. Jedno se vrijeme činilo da više neću moći hodati - tako su me i nagovorili da dođem ovamo - ali svaka dva sata ustanem i napravim nekoliko koraka, i svaki dan dođem do još jedne točke, nakon čega osjetim potrebu da se okrenem i vratim. Još ima života u ovom starcu.

Sad ih ima pet, sjedokosih starih žena skupljenih jedna uz drugu koje kvrgavim prstima pokazuju na nešto kroz prozorsko staklo. Čekam malo da vidim neće li otići. Ne odlaze.

Pogledam dolje da provjerim jesu li kočnice uključene i oprezno ustajem, hvatajući oslonac na invalidskim kolicima, dok se pogibljeno premještam do hodalice. Kad sam u čvrstom stavu, zgrabim sive gumene držače na ručkama i gurnem je naprijed dok mi se laktovi ne ispruže, a to je točno dužina jedne pločice na podu. Povučem lijevu nogu naprijed, provjerim je li čvrsto na tlu, a onda joj privučem drugu. Gurnem, povučem, čekam, privučem. Gurnem, povučem, čekam, privučem.

Hodnik je dugačak, a moje noge ne reagiraju onako kako su nekad znale. Nije to šepavost kakvu je imao Camel, hvala Bogu, ali svejedno me usporava. Siroti jadni Camel - godinama nisam na njega pomislio. Stopala su mu labavo klimatala na nogama, pa je morao visoko dizati koljena i bacati ih prema naprijed. Moja se stopala vuku, kao da imaju utege, a kako su mi leđa pogrbljena, stalno gledam dolje u papuče uokvirene hodalicom,

Treba mi neko vrijeme da stignem do kraja hodnika, ali stižem - i to na vlastitim nogama. Zadovoljan sam kao malo dijete iako sam, stigavši tamo, shvatio da se još moram i vratiti.

Stare su se dame zbog mene razdvojile. Vitalne su, još se mogu same kretati ili imaju prijateljice koje ih guraju, ako su u kolicima. Te stare cure još su zadržale bistrinu uma i dobre su prema meni. Ja sam ovdje raritet - starac u moru udovica čija srca još pate za svojim izgubljenim muškarcima.

"Oh, gle", zakokodače Hazel. "Pustimo Jacoba da pogleda."

Povukla je Dollyna invalidska kolica nekoliko koraka unatrag i polako mi prilazi, skupivši dlanove dok joj mlječnobijele oči blistaju.

"O, kako je to uzbudljivo! Cijelo jutro ne prestaju!"

Približavam se prozorskom staklu, podižem lice i žmirkam prema sunčevu svjetlu. Tako je jarko da mi treba trenutak da shvatim što se događa. Tada obrisi postanu jasni.

Na kraju ulice je park i u njemu golem platneni šator, s debelim prugama u bijeloj i ljubičastoj boji, s prepoznatljivo ušiljenim vrhom.

Srce mi je tako naglo poskočilo da sam se uhvatio rukom za grudi.

"Jacobe! Oh, Jacobe!" viče Hazel. "O, zaboga! O, zaboga!" Sva zbunjena širi ruke i okreće se prema velikoj dnevnoj sobi. "Sestro! Sestro! Požurite! Gospodin Jankowski!"

"Dobro sam", kažem, dok kašljem i udaram se po prsima. To je problem s tim starim gospođama. Uvijek se boje da čete ovog časa pasti mrtvi. "Hazel! Dobro mi je!"

Ali prekasno je. Čujem škripanje gumenih potplata, a trenutak poslije okružuju me sestre. Pretpostavljam da se ne trebam više brinuti o tome kako će se vratiti do svojih kolica.

"Dakle, što imamo za večeru?" gundam dok me voze u blagovaonicu. "Zobenu kašu? Pire od graška? Kašicu za dojenčad? O, dajte da pogodim, bit će tapioka, zar ne? Je l' tapioka? Ili čemo je večeras zvati puding od riže?"

"Gospodine Jankowski, baš ste čudak", reče sestra bezizražajno. Ne mora odgovoriti i ona to zna. S obzirom na to da je petak, za večeru će biti uobičajena hranjiva ali nezanimljiva kombinacija mesne štruce, kukuruznih zrna s vrhnjem i maslacem, pire-krumpira iz vrećice i umaka od pečenja, koji je negdje tijekom svojeg nastanka možda jednom preletio preko komada govedine. I onda se čude zašto gubim na težini.

Znam da neki od nas nemaju zube, ali ja ih imam i želim goveđi odrezak pirjan s povrćem. Onako kako ga je pripremala moja supruga, zajedno s debelim lovorovim listovima. Želim mrkve. Želim krumpire kuhane u kori. I želim crni, jaki *cabernet sauvignon* da sve to isperem, a ne jabučni sok iz limenke. Najviše od svega, želim kukuruz na klipu.

Ponekad mislim da kad bih morao birati između klipa kukuruza ili vođenja ljubavi sa ženom, izabrao bih kukuruz. Ne kažem da se ne bih još jednom, posljednji put volio povaljati u sijenu - ipak sam muškarac, a neke stvari nikada ne umiru - ali pomisao na ona slatka zrna što mi prskaju među zubima, tjera mi vodu na usta. Znam, to je fantazija. Nijedno se neće dogoditi. Samo volim vagati mogućnosti, kao da stojim pred Solonom: posljednje valjanje u sijenu ili klip kukuruza. Kakva prekrasna dilema. Ponekad kukuruz zamijenim jabukom.

Svi za stolom govore o cirkusu - to jest, oni koji mogu govoriti. Oni tihi, oni sa zamrznutim licima i osušenim udovima ili čije se glave i ruke tako jako tresu da ne mogu držati pribor za jelo, oni sjede negdje sa strane sa svojim njegovateljima koji ih hrane malim zalogajima, a zatim ih potiču na žvakanje. Podsjećaju me na ptiće, jedino im nedostaje entuzijazam. Ako se zanemari lagano micanje čeljusti koja žvače, lica su im nepokretna i užasavajuće prazna. Kažem užasavajuće, zato što sam itekako svjestan puta na kojem se nalazim. Još nisam došao dote, ali

približavam se. Postoji samo jedan način da to izbjegnem, a ne mogu reći da mi se ta opcija imalo sviđa.

Sestra me je parkirala ispred moje večere. Umak na mesnoj štruci već se ohladio i dobio kožicu. Bodem ga eksperimentalno vilicom. Njegov mjeđurić se zalelujao, kao da mi se ruga. Zgadilo mi se i podignuo sam glavu, a pogled mi se susreo s pogledom Josepha McCiuintyja.

Sjedi s druge strane stola, novoprdošlica je i numetljivac umirovljeni odvjetnik četvrtaste čeljusti, kvrgava nosa i velikih klempavih ušiju. Njegove me uši podsjećaju na Rosie. Samo uši, ništa više. Ona je bila dobra duša, a on je - pa, on je umirovljeni odvjetnik. Ne mogu ili zamisliti zašto su sestre mislile da bi odvjetnik i veterinar mogli imati nešto zajedničko, ali prve su večeri dogurale njegova kolica na drugu stranu stola, meni nasuprot, i otada tu sjedi.

Bijesno me gleda, čeljust mu se miče naprijed-natrag kao u krave dok preživa. Nevjerojatno. On stvarno jede tu hranu.

Stare gospode brbljaju kao školarke, blaženo nesvjesne ičega.

"Tu su do nedjelje", reče Doris. "Billy se zaustavio i raspitao."

"Da, dvije predstave u subotu i jedna u nedjelju. Randall i njegove kćeri me sutra vode", reče Norma. Okrenula se prema meni. "Jacobe, hoćeš li i ti ići?"

Otvorio sam usta da odgovorim, ali prije nego što sam uspio, Doris je uskliknula:

"A jeste li vidjeli one konje? Nema šta, lijepi su. Moji su imali konje dok sam bila djevojčica. O, kako sam voljela jahati." Zagledala se u daljinu i na djelić sekunde video sam da je bila ljupka kao mlada žena.

"Sjećate se kad su cirkusi putovali vlakom?" upita Hazel. "Plakati bi se pojavili danima unaprijed - prekrili bi sve površine u gradu! Nisi mogao vidjeti ciglu između njih!"

"Joj, da. Dobro se sjećam", kaže Norma. "Jedne su godine zalijepili plakate na zid našega štaglja. Radnici su rekli tati da koriste specijalno ljepilo koje će se rastopiti dva dana nakon predstave, ali neka sam prokleta ako naš štagalj još mjesecima nije bio prekriven plakatima!" Naslijala se sebi u bradu i odmahivala glavom. "Otac je bio bijesan kao ris!"

"A onda bi se nekoliko dana kasnije pojavio vlak. Uvijek u cik zore."

"Otac bi nas odveo do pruge da gledamo kako istovaruju stvari. Joj, to ste trebali vidjeti. Pa onda parada! I miris prženih kikirikija..."

"Pa kokice prelivene karamelom!"

"Ušećerene jabuke, sladoled i limunada!"

"I piljevina! Ušla bi vam u nos!"

"Ja sam običavao nositi vodu za slonove", reče McGuinty.

Ispustio sam vilicu i pogledao ga. Nema sumnje da sjaji od zadovoljstva samim sobom i samo čeka da se djevojke okupe oko njega.

"Nisi", rekoh.

Trenutak tištine.

"Molim?" kaže on.

"Nisi nosio vodu za slonove."

"Jesam, svakako da jesam."

"Ne, nisi."

"Hoćeš reći da sam lažac?" upita on polako.

"Ako govorиш da si nosio vodu za slonove, onda to kažem."

Stare me djevojke gledaju otvorenih usta. Srce mi tuče. Znam da to ne bih trebao činiti, ali nekako si ne mogu pomoći.

"Kako se usuđuješ!" McGuinty se kvrgavim rukama upro rub stola. Na podlakticama su mu iskočile tetive.

"Slušaj, prijatelju", kažem. "Desetljećima slušam stare bezveznjake kao ti, koji govore da su nosili vodu za slonove i lijepo ti kažem, to se nije dogodilo."

"Stari bezveznjak? Stari bezveznjak?" McGuinty se odgurne u stojeći položaj, a kolica su odletjela natraške. Uperio je u mene zgrčeni prst, a onda je pao kao da ga je pokosio dinamit. Nestao je ispod stola, oči su mu zbunjene, usta još otvorena.

"Sestro! Oh, sestro!" viču stare dame.

Začuje se poznato tapkanje cipela s gumenim potplatima i začas su dvije sestre podignule McGuintya, uhvativši ga za ruke. On gundja, drhtavo ih pokušava otresti.

Treća sestra, prsata crnkinja u blijedoružičastoj odori, stoji uz stol s rukama na bokovima.

"Zaboga, što se događa?" pita.

"Taj stari kučkin sin me nazvao lašcem, eto to se događa", reče McGuinty, sad sigurno vraćen u svoja kolica. Poravnava košulju, podiže čekinjastu bradu i prekriži ruke ispred sebe. "I starim bezveznjakom."

"Ma sigurna sam da gospodin Jankowski nije to mislio", reče djevojka u ružičastom.

"Itekako je mislio", kažem ja, "I baš je to što sam rekao. Pfffft. Nosio vodu za slonove, nemoj mi reći. Imaš li pojma koliko slon može popiti?"

"Stvarno me čudi", reče Norma, napući usne i zatrese glavom.
"Sigurna sam da ne znam što vas je spopalo, gospodine Jankowski."

Oh, shvaćam, shvaćam. Znači tako je.

"Ovo je nečuveno!" kaže McGuinty, lagano se nagnijući prema Normi, sad kad je video da je pridobio većinu na svoju stranu. "Ne vidim zašto bih trpio da me netko zove lašcem!"

"I starim bezveznjakom", podsjetio sam ga.

"Gospodine Jankowski!" reče crnkinja, podižući glas. Došla je iza mene i otpustila kočnice na mojim kolicima. "Mislim da biste možda trebali provesti neko vrijeme u svojoj sobi. Dok se ne smirite."

"Čekajte malo!" povičem, dok me okreće od stola i gura prema vratima. "Ne trebam se smiriti. A osim toga, nisam još jeo!"

"Donijet će vam večeru u sobu", kaže ona iza mene.

"Ne želim je u svojoj sobi! Vratite me natrag! Ne možete mi to učiniti!"

Ali čini se da može. Gura me niz hodnik brzinom munje i naglo skreće u moju sobu. Učvršćuje kočnice tako kako da su se cijela kolica stresla.

"Ja će se opet vratiti", kažem dok podiže oslonce za stopala.

"Nećete ništa takvo učiniti", reče ona i položi mi stopala na pod.

"Ovo nije fer!" kažem, a glas mi se pretvara u cvilež. "Oduvijek sjedim za onim stolom. On je tu tek dva tjedna. Zašto su svi na njegovoj strani?"

"Nitko nije ni na čijoj strani." Naginje se naprijed i podmeće svoje rame pod moje. Dok me podiže, glava mi se oslanja pokraj njezine. Kosu je izravnala nekom kemikalijom i miriše na cvijeće. Kad me je posjela na rub kreveta, oči su mi u razini njezinih ružičastih grudi. I pločice s imenom.

"Rosemary", kažem.

"Da, gospodine Jankowski?" odgovara.

"On laže, znate."

"Ne znam ništa o tome. A ne znate ni vi."

"Ipak, znam. Bio sam dio predstave."

Treplula je očima, iziritirana.

"Što hoćete reći?"

Oklijevam, a onda se predomisljam.

"Nije važno", kažem.

"Jeste li radili u cirkusu?"

"Rekoh, nije važno."

Nastala je kratka nelagodna tišina.

"Gospodin McGuinty se mogao ozbiljno ozlijediti, znate", kaže ona i namješta mi noge. Radi brzo, efikasno, ali malo joj nedostaje da bude odrješita.

"Ne, nije. Odvjetnici su neuništivi."

Gleda me dugo, zapravo gleda u mene kao u osobu. Na trenutak pomislim da vidim shvaćanje u njezinim očima. Zatim se opet baca u akciju.

"Vodi li vas vaša obitelj u cirkus ovaj vikend?"

"O, da", kažem s ponosom. "Netko mi dođe svake nedjelje. Redovito kao urica."

Protresla je pokrivač i raširila mi ga preko nogu.

"Želite li da vam donesem večeru?"

"Ne", kažem.

Nelagodna tišina. Shvaćam da sam trebao dodati još "hvala", ali sad je prekasno.

"Onda dobro", kaže ona. "Vratit ću se poslije da vidim treba li vam još nešto."

Aha. Sigurno će se vratiti. To uvijek kažu.

Ali, prokletstvo, evo je.

"Nemojte nikome reći", reče, banuvši u sobu i spustivši mi pladanj s večerom na krilo. Sa strane je stavila papirnati ubrus, plastičnu vilicu i zdjelicu s voćem, koje začudo izgleda primamljivo. Jagode, lubenica i jabuka. "Složila sam to sebi za užinu. Na dijeti sam. Volite li voće, gospodine Jankowski?"

Odgovorio bih joj, ali rukom sam prekrio usta, koja mi drhte. Jabuka, za ime Božje. Potapšala me po drugoj ruci i izašla iz sobe, diskretno ignorirajući moje suze.

Ubacio sam komadić jabuke u usta i uživao u njezinoj sočnosti. Iznad mene je fluorescentna svjetiljka koja zuji i baca oštro svjetlo na moje kvrgave prste dok uzimam, komadić po komadić, voće iz zdjelice. Ti su mi prsti strani. Nikako ne mogu biti moji.

Starost je strašan lopov. Baš dok se navikavate na život, izbjije vam tlo ispod nogu i pogrbi vam leđa. Dopušta da vas sve boli, zamuti vam glavu i tiho proširi rak tijelom vaše životne družice.

Metastaze, rekao je liječnik. Preostali su tjedni ili mjeseci. Ali moja je draga bila krhka kao ptičica. Umrla je devet dana poslije. Nakon

šezdeset jedne godine provedene zajedno, jednostavno mi je stisnula ruku i izdahnula.

Iako ima trenutaka kad bih sve dao da je vratim, drago mi je što je prva otišla. Izgubiti nju bilo je kao da me netko raskolio po sredini. U tom je trenutku za mene sve završilo i ne bih želio da ona prolazi kroz sve ovo. Odvratno je biti onaj koji poživi duže.

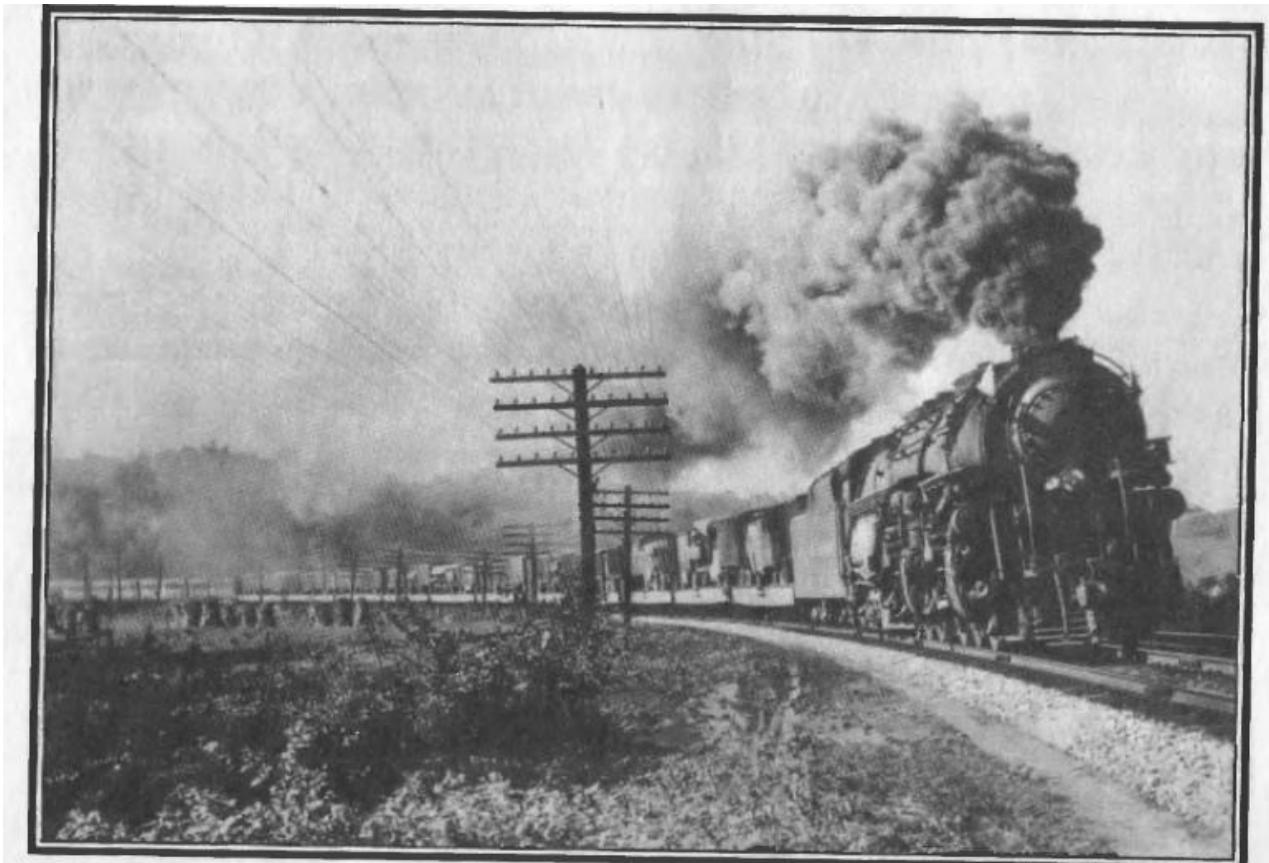
Nekada sam mislio da više volim ostarjeti nego ono što je alternativa, ali sada nisam više siguran. Ponekad me monotonija binga, zajedničkih pjevanja i prastarih prašnih ljudi parkiranih u hodniku u svojim kolicima natjera da čeznem za smrću. Naročito kad se sjetim da sam i sam jedan od prastarih prašnjavih ljudi, odložen u stranu kao neka bezvrijedna drangulija.

Ali tu se ništa ne može učiniti. Sve što mogu je čekati ono neizbjegljivo. Promatram duhove vlastite prošlosti kako zvekeću po mojoj praznoj sadašnjosti. Lupaju i štropoću i udomaćuju se, uglavnom zato što nemaju konkurenциje. Prestao sam se boriti protiv njih.

Upravo sada tu udaraju i zvekeću.

Udobno se smjestite, dečki. Ostanite malo ovdje. O, oprostite - vidim da ste to već učinili.

Prokleti duhovi.

C. P. FOX PHOTO COLLECTION

2

Dvadeset tri su mi godine i sjedim pokraj Catherine Hale; ili bolje reći, ona sjedi pokraj mene, jer je ušla u predavaonicu poslije mene i nonšalantno kliznula u klupu, sve dok nam se bedra nisu dotaknula, a onda se odmaknula, zacrvenjevši se kao da je dodir bio slučajan.

Catherine je jedna od samo četiri žene u generaciji '31. i njezina okrutnost ne poznaje granice. Ne mogu više izbrojiti koliko sam puta pomislio *O, Bože, o, Bože, napokon će mi dopustiti, samo da bi me u lice pogodilo Dragi Bože, ona želi da SAD stanem.*

Koliko znam, najstariji sam djevac na kugli zemaljskoj. Čovjek mojih godina to svakako ne želi priznati. Čak i moj cimer Edward ima pobjedu iza sebe, iako sam sklon misliti da je najbliže što je prišao nagoj ženi bilo na stranicama jednog od svojih pornografskih stripova, na osam stranica jeftina papira. Nije tome dugo da su neki dečki iz moje nogometne ekipe platili jednoj ženi, svaki je dao četvrt dolara, da im dopusti da s njom to učine, jedan poslije drugoga, u staji za goveda. Koliko god sam se trudio ostaviti djevičanstvo iza sebe na Cornellu, nisam se mogao prisiliti da sudjelujem. Jednostavno nisam mogao.

I tako ćemo za deset dana, nakon šest dugih godina seciranja, kastracija, ždrijebljenja, a ne želim se ni sjetiti koliko sam puta gurnuo ruku u kravlju stražnjicu, ja i moja vjerna sjena Djevičanstvo otići iz Ithace i pridružiti se veterinarskoj praksi mojeg oca u Norwichu.

"A ovdje možete vidjeli primjer zadebljanja distalnog tankog crijeva", govori profesor Willard McGovern, glasom bez ikakve modulacije. Koristi štap za pokazivanje i smireno dotiče zapetljana crijeva uginule koze, s crno-bijelom prošaranom dlakom. "Zajedno s povećanim mezenteričnim limfnim čvorovima to ukazuje na jasan primjer..."

Začulo se kako se otvaraju vrata i McGovern se okrenuo, a štap za pokazivanje još mu je bio zaboden u utrobu koze. U prostoriju je, žustra koraka, ušao dekan Wilkins i počeo se penjati stubama do podija. Dvojica muškaraca nešto razgovaraju, stoje tako blizu da im se čela gotovo dodiruju. McGovern sluša kako mu Wilkins nešto užurbano šapće, a zatim se okreće da zabrinutim očima preleti preko redova studenata.

Svuda oko mene vrploje se studenti. Catherine vidi da je gledam, prebacuje jedno koljeno preko drugoga i lagano poravnava suknu

senzualnim prstima. S mukom progutam i skrenem pogled u stranu.

"Jacob Jankowski?"

U šoku sam i olovka mi pada iz ruke. Otkotrljala se pod Catherineina stopala. Pročistim grlo i brzo ustajem. Pedesetak pari očiju okreće se prema meni.

"Da, gospodine?"

"Možemo li razgovarati?"

Zatvaram bilježnicu i odlažem je na klupu. Catherine mi je podignula olovku i pušta da joj se ruka duže zadrži na mojoj dok mi je pruža. Izlazim iz studentske klupe do prolaza, udaram u koljena i stajem ljudima na prste. Prati me šapat, sve do prednjeg dijela predavaonice.

Dekan Wilkins netremice me gleda.

"Podi s nama", kaže.

Nešto sam učinio, to je jasno.

Slijedim ga u hodnik. McGovern hoda iza mene i zatvara vrata. Na trenutak njih dvojica stoje šutke, prekriženih ruku i strogih lica.

Misli mi jure, analiziraju svaki moj nedavni pokret. Jesu li pročešljali spavaonice? Jesu li našli Edwardov viski - ili čak možda pornografske stripove? Dragi Bože ako me sad izbace, otac će me ubiti. U to nema sumnje. A da ne govorim koliko će to pogoditi majku. Dobro, možda sam popio malo viskija, ali nikako nisam imao veze s fijaskom stočne...

Dekan Wilkins je duboko udahnuo, pogledao me u oči i jednom me rukom čvrsto uhvatio za rame.

"Sinko, dogodila se nesreća." Kratka stanka. "Automobilska nesreća." Druga stanka, ovaj put duža. "U kojoj su bili twoji roditelji."

Buljim u njega i želim da nastavi govoriti.

"Jesu li...? Hoće li...?"

"Žao mi je, sinko. Bilo je trenutačno. Nitko ništa nije mogao učiniti."

Buljim u njegovo lice, pokušavam zadržati njegov pogled, ali teško je jer se on sve više udaljava od mene i nestaje u dugom crnom tunelu. U periferiji vidnog polja eksplodiraju mi zvijezde.

"Sinko, je li ti dobro?"

"Što?"

"Jesi li dobro?"

Odjednom стоји точно ispred mene. Zatrepćem i pitam se što to znači. Kako, dovraga, mogu biti dobro? Zatim shvaćam da me pita hoću li zaplakati.

Pročistio je grlo i nastavlja.

"Moraš otići kući. Da ih identificiraš. Odvest će te do postaje."

Šef policije - pripadnik naše župne zajednice - čeka me na peronu u civilnoj odjeći. Pozdravlja me nelagodnim kimanjem glave i čvrstim rukovanjem. Kao da mu je to tek naknadno palo na pamet, privlači me u nagli zagrljaj. Glasno me tapše po leđima, šmrcne i gurne me prema autu. Zatim me vozi u bolnicu svojim autom, dvije godine starim Phaetonom, koji je sigurno morao koštati cijelo bogatstvo. Ljudi bi toliko mnogo stvari učinili drukčije da su znali što će se dogoditi tog sudbonosnog listopada.

Mrtvozornik nas vodi u podrum i nestaje iza vrata, ostavivši nas u hodniku. Nakon nekoliko minuta pojavljuje se medicinska sestra i pridržava nam otvorena vrata, pozivajući nas tako bez riječi unutra.

Nema prozora. Na jednom zidu je sat, ali prostorija je inače potpuno gola. Pod je prekriven linoleumom maslinastozelene i bijele boje, a u sredini se nalaze dva stola na kotačima. Na svakom je tijelo prekriveno plahtom. Ne mogu shvatiti. Čak ne razaznajem koji je kraj okrenut prema nama.

"Jeste li spremni?" pita mrtvozornik, krećući se između njih.

Progutam s mukom i kimam glavom. Na ramenu mi je nečija ruka. Pripada šefu policije.

Mrtvozornik razotkriva najprije oca, pa majku.

Ne izgledaju kao moji roditelji, a ipak ne mogu biti nitko drugi. Smrt ih je preuzela - vidim to po šarenim mrljama na njihovim izubijanim poprsjima, po boji patlidžana na beskrvnoj bijeloj pozadini, po upalim, šupljim očnim dupljama. Moja majka - tako lijepa i uredna u životu - sad ima ukočenu grimasu na licu. Kosa joj je raščupana i zakrvavljena, utisnuta u udubljenje razbijene lubanje. Usta su joj otvorena, brada joj je spuštena kao da hrče.

Okrećem se da povratim, jer mi se želudac dignuo kao u eksploziji. Netko je tu s polukružnom posudom, ali promašio sam i čujem kako bljuvotina pada po podu i prska zid. Čujem to, jer su mi oči čvrsto stisnute. Ponovno povraćam, i još jednom, dok ništa ne ostane u meni. Usprkos tome, ostajem pognut i želudac mi se diže naprazno, sve dok se ne počnem pitati je li moguće da mi utroba izade van.

Odvode me nekud i daju mi da sjednem. Ljubazna sestra u uširkanoj bijeloj odori donosi kavu, koja stoji na stoliću pokraj mene sve dok se ne ohladi.

Poslije dolazi kapelan i sjeda uz mene. Pita me može li koga nazvati. Mrmljam da mi svi rođaci žive u Poljskoj. Pita za susjede i članove naše crkve, ali ni za živu glavu ne mogu se sjetiti nijednog imena. Niti jednog. Nisam siguran da bih znao ni svoje ime da me je pitao.

Kad je otišao, iskrao sam se van. Do naše kuće ima malo više od tri kilometra i stižem upravo u trenutku kad posljednji odsječak sunca pada iza horizonta. Kolni prilaz je prazan. Naravno. Zastajem u stražnjem dvorištu, držim svoj kovčeg i gledam u dugu prizemnu zgradu iza kuće. Iznad ulaza je novi natpis. Slova su sjajna i crna:

E.JANKOWSKI i SIN
Doktori veterinarske medicine

Nakon nekog vremena ulazim u kuću, penjem se stubama i otvaram stražnja vrata.

Očeva dragocjenost - radio marke *Philco* - nalazi se na kuhinjskom ormariću. Majčin plavi pulover visi s naslona stolca. Na kuhinjskom stolu je izglačana posteljina i vaza s uvelim ljubičicama. Zdjela za miksanje preokrenuta je naopačke, dva tanjura i nekoliko komada pribora za jelo suše se na kariranoj kuhinjskoj krpi raširenoj pokraj sudopera.

Jutros sam imao roditelje. Jutros su ovdje doručkovali.

Padam na koljena, odmah tu na stražnjem trijemu i ridam s glavom u rukama.

Gospode iz crkvene skupine za ispomoć, koje je žena šefa policije obavijestila o mojoj dolasku, obrušile su se na mene već za sat vremena.

Još sam na stubama s licem zagnjurenim među koljena. Čujem kako šljunak škripi pod automobilskim gumama, zatvaraju se vrata na autima i u sljedećem trenutku već me okružuje ženska koža podatna poput tijesta, odjeća s cvjetnim uzorcima i ruke u rukavicama. Stišću me na mekane grudi, bodu me šeširi s velovima i obavija me miris jasmina, lavande i ružine vodice. Smrt je formalna stvar, a one su odjenule najbolju nedjeljnu odjeću. Tapšu me, uzvrtjele su se oko mene, a najviše od svega, kvocaju.

Kakva šteta, kakva šteta. Pa onda, kakvi dobri ljudi. Teško je shvatiti takvu tragediju, svakako, ali tajanstveni su putovi Gospodnji. One će se za sve pobrinuti. Gostinska soba u kući Jima i Mabel Neurater već je pripremljena. Ne trebam se brinuti ni o čemu.

Uzimaju moj kovčeg i odvode me do auta čiji motor još radi. Smrknuti Jim Neurater je za upravljačem i čvrsto ga drži rukama.

* * *

Dva dana poslije pogreba roditelja, dobivam poziv da dodjem u ured gospodina Edmunda Hydea, da čujem detalje o ostavštini. Sjedim u tvrdom kožnatom naslonjaču preko puta samoga gospodina i polako mi sviće da se nema o čemu razgovarati. Isprva mislim da mi se ruga. Navodno je moj otac već dvije godine primao isplatu u obliku graha i jaja.

"Graha i jaja?" Glas mi zapinje od nevjericice. "Graha i jaja?"

"Primao je i piliće. I drugu robu."

"Ne razumijem."

"To je ono što ljudi imaju, sinko. Zajednica je bila u teškom razdoblju i tvoj otac je pokušavao pomoći. Nije mogao stajati po strani i gledati kako životinje pate."

"Ali... ne razumijem. Čak ako je primao isplatu u, hm, kojem god obliku, kako to da sve pripada banci?"

"Zaostali su s otplatama hipoteke."

"Moji roditelji nisu imali hipoteku."

Bilo mu je nelagodno. Stožasto je skupio vrhove prstiju pred sobom.

"Pa, zapravo, imali su je."

"Ne, nisu", tvrdim. "Živjeli su ovdje gotovo trideset godina. Moj je otac stavljao na stranu svaki cent koji je zaradio."

"Banka je propala."

Suzio sam oči.

"Mislio sam da ste rekli da sve ide banci."

Duboko je uzdahnuo.

"Radi se o drugoj banci. Onoj koja im je dala hipoteku, kad se prva banka zatvorila", reče on. Ne mogu zaključiti nastoji li zadržati izgled strpljenja, pa ne uspijeva u tome, ili me neskriveno pokušava natjerati da odem.

Zašutio sam, odvagujući svoje opcije.

"Što je sa stvarima u kući? U ordinaciji?" pitam konačno.

"Sve ide banci."

"Što ako se želim boriti za to?"

"Kako?"

"Što ako se vratim, preuzmem praksu i pokušam otplatili zaostale rate?"

"To ne ide tako. Nije tvoje da preuzimaš stvar na sebe."

Zurim u Edmunda Hydea, u njegovo skupocjeno odijelo, iza njegova skupocjenog radnog stola, ispred knjiga uvezanih u kožu. Iza njega sunce se probija kroz olovom uokvirena prozorska okna. Odjednom me ispunи prezir - kladim se da on nikada u životu nije primio isplatu u obliku graha i jaja. Naginjem se naprijed i pogledam ga u oči. Želim da ovo bude i njegov problem.

"Što se od mene očekuje da učinim?" pitam polako.

"Ne znam, sinko. Želio bih da znam. U zemlji je teška situacija to je činjenica." Naginje se natrag u svojem naslonjaču, a prsti su mu još skupljeni u stožac. Nakrivio je glavu, kao da mu je upravo pala na pamet ideja. "Pretpostavljam da bi mogao poći na zapad", razmišlja on naglas.

Postalo mi je jasno da ako istog trena na izadem iz njegova ureda, morat će ga odalamiti. Ustajem, stavljam šešir na glavu i odlazim.

Kad sam stigao do pločnika još mi je nešto postalo jasno. Mogu se sjetiti samo jednog razloga zbog kojeg bi moji roditelji dignuli hipoteku: da mi plate školarinu za Ivy League .

Bol zbog tog iznenadnog shvaćanja tako je snažna da sam se morao sagnuti i uhvatiti za trbuh.

* * *

Kako mi nikakve druge mogućnosti nisu pale na pamet, vraćam se na studij, u najboljem slučaju to je privremeno rješenje. Soba i boravak su mi plaćeni do kraja godine, do kojega ima još samo šest dana.

Propustio sam cijeli tjedan predavanja i ponavljanja. Svi mi žele pomoći. Catherine mi daje svoje bilješke, a zatim me grli na način koji govori da bih mogao postići drukčiji rezultat ako pokušam s uobičajenom molbom. Odmičem se. Prvi put otkad pamtim ne zanima me seks.

Ne mogu jesti. Ne mogu spavati. A isto tako ne mogu ni učiti. Zurim u jedan odlomak četvrt sata, ali ne dopire mi do mozga. Kako da išta shvatim kad iza riječi na bijelom papiru gledam beskrajni isječak filma koji prikazuje smrt mojih roditelja. Gledam kako njihov Buick krem boje leti kroz branik na cesti i slijeće s mosta kako bi izbjegao crveni kamion staroga gospodina McPhersona. Onoga gospodina McPhersona koji je priznao, dok su ga odvodili s mjesta događaja, da nije potpuno siguran po kojoj je strani ceste trebao voziti i da misli kako je možda pritisnuo gas umjesto kočnicu. Staroga gospodina McPhersona, koji se jednog legendarnog Uskrsa pojavio u crkvi bez hlača.

Nadzornik na pismenom ispitu zatvara vrata i sjeda. Gleda na zidni sat i čeka da se pomakne velika kazaljka.

"Možete početi."

Pedeset dva pisma testa okreću se s poledine na prvu stranicu. Neki ga brzo prelistavaju. Drugi odmah počinju pisati. Ja ne činim ni jedno ni drugo.

Četrdeset minuta poslije još nisam ni dotaknuo olovku. U očaju zurim u test. Tu su dijagrami, brojevi, crte i grafikoni - nizovi riječi s interpunkcijom na kraju - ponešto od toga su točke, upitnici, a ništa nema smisla. Nakratko se pitam je li čak pisano engleskim jezikom. Pokušam s poljskim, ali ni to ne djeluje. Mogli su biti i hijeroglifi.

Neka se žena nakašljala i poskočio sam. S čela mi je na test skliznula kap znoja. Brišem je rukavom, a onda uzimam test u ruke.

Možda da ga prinesem bliže očima. Ili da ga malo udaljim - sad vidim da je pisan engleskim, ili, bolje reći, da su pojedine riječi na engleskom, ali ne mogu prijeći s jedne na drugu, niti ih spojiti u kontinuitet.

Pada druga kap znoja.

Pogledom pretražujem prostoriju. Catherine brzo piše, svjetlosmeda kosa joj je pala preko lica. Ljevoruka je i, kako piše olovkom, lijeva joj je ruka srebrna od zapešća do lakta. Pokraj nje, Edward je naglo uspravio leđa, gleda u panici na sat i ponovno se spušta nad test. Okrećem se prozoru.

Kroz lišće proviruju komadići neba, mozaik plave i zelene boje koji se lagano pomiče na vjetru. Gledam ga i dopuštam da mi se fokus zamagli pa vidim i dalje od lišća i grana. Debeljuškasta vjeverica skakuće mi u vidnom polju, s velikim nakostriješenim repom.

Uz glasno struganje odgurujem stolac i ustajem. Čelo mi jeorošeno znojem, prsti mi se tresu. Pedeset dva lica okreću se prema meni.

Trebao bih poznavati te ljude, i do prije tjedan dana sam ih poznavao. Znao sam gdje im žive obitelji. Znao sam čime im se bave očevi. Znao sam imaju li braću i sestre i koliko ih vole. Dovraga, čak sam se sjećao onih koji su morali prekinuti studij nakon kraha burze: Henry Winchester, čiji se otac u Chicagu bacio kroz prozor upravne zgrade Trade Buildinga; Alistair Barnes, čiji si je otac pucao n glavu; Reginald Monty, koji je neuspješno pokušavao živjeti u autu kad mu obitelj više nije mogla plaćati sobu i boravak na Sveučilištu Bucky Hayes, čiji je nezaposleni otac jednostavno nestao. Ali od ovih, ovih koji su ostali? Nijednog.

Zurim u ta bezizražajna lica - u te prazne ovale s kosom - u sve

većem očaju gledam od jednog prema drugome. Svjestan sam teškog, vlažnog zvuka i shvaćam da ga ja proizvodim. Borim se za dah.

"Jacobe?"

Meni najbliže lice ima usta i ona se pokreću. Glas je plah, nesiguran.

"Jesi li dobro?"

Trepćem i ne mogu fokusirati pogled. Sekundu poslije prolazim kroz sobu i bacam test na nadzornikov stol.

"Već je gotovo?" pita on i poseže za testom. Čujem šuštanje papira dok koračam prema vratima. "Čekaj!" viče za mnom. "Nisi ni počeo! Ne možeš otići. Ako odeš, ne mogu ti dopustiti..."

Vrata su spriječila da čujem ostale riječi. Dok marširam preko travnjaka, podižem pogled prema uredu dekana Wilksa. Stoji na prozoru i promatra.

Hodam sve do predgrađa, a tada skrećem i slijedim željezničku prugu. Hodam i nakon što je pao mrak, a mjesec je visoko, pa onda još nekoliko sati. Hodam sve dok me noge ne počnu boljeti i ne pojave se žuljevi. Onda stajem jer sam umoran i gladan i nemam pojma gdje se nalazim. Čini mi se kao da sam hodao u snu i odjednom se probudio i zatekao tu.

Pruga je jedini znak civilizacije. Proteže se na povиšenom sloju šljunka. S jedne strane je šuma, a s druge mala čistina. Negdje u blizini čujem žubor vode i pod svjetлом mjesečine tražim put do nje.

Potok je tek nekoliko stopa širok. Teče pokraj stabala na drugoj strani čistine, a onda skreće u šumu. Skidam cipele i čarape i sjedam uz rub vode.

Kad sam prvi put uronio stopala u ledenu vodu, tako su me zaboljela da sam ih odmah naglo izvadio. Ustrajem, namačem ih sve duže i duže, dok mi hladnoća ne umrtvi žuljeve. Odmaran tabane na kamenju u vodi i puštam je da mi protječe kroz prste. Na kraju mi hladnoća počinje nanositi bol i liježem na obalu potoka, oslonivši glavu na jedan plosnati kamen, dok mi se stopala suše.

U daljini zavija kojot. Zvuk je osamljen i meni poznat. Uzdišem i dopuštam očima da se zaklope. Kad mu se odazove cvilež tek desetak metara dalje od mene, naglo se uspravljam u sjedeći položaj.

Udaljeni kojot opet zavija, a ovaj put mu se odaziva zvižduk vlaka. Navlačim čarape i cipele i ustajem, zureći prema rubu čistine.

Vlak je sad bliže, klopoće i huči prema meni: *KLANK-a-klank- -ci-klank-a-klank*, *KLANK-a-klank-a-klank-a-klank*, *KLANK-a-klank- -a-*

klank-a-klank-a...

Brišem ruke o bedra, hodam prema tračnicama i zaustavljam se nekoliko metara od njih. Oštar smrad nafte ispunjava mi nosnice. Zvižduk opet para zrak...

TUIT-I-I-ITTT-I-I-I—

Iza zavoja se pojavljuje golema lokomotiva i juri pokraj mene, tako velika i tako blizu da me udara zid zraka. Lokomotiva izbacuje kotrljajuće oblake dima, koji se kao debelo crno uže uvija nad vagonima. Prizor, zvuk, smrad, sve je to previše. Gledam omamljeno dok šest plato-vagona jure pokraj mene. Natovareni su nečim što sliči na teretna seljačka kola, iako ne mogu dobro razaznati, jer se mjesec sakrio iza oblaka.

Prenuo sam se iz obamlosti. U tom su vlaku ljudi. Uopće nije važno kamo vlak ide, jer kamo god da ide to će biti dalje od kojota, a prema civilizaciji, hrani, mogućem zaposlenju - možda čak prema ulaznici koja će me vralili u Ithacu, iako nisam imao ni centa, ni razloga da vjerujem kako bi me primili natrag. A što ako to učine? Nemam doma kojemu bih se vratio, ni veterinarske prakse kojoj bih se pridružio.

Prolazi još nekoliko plato-vagona natovarenih, čini se, telefonskim stupovima. Gledam iza njih i mučim se razabratiti što slijedi. Mjesec je provirio na sekundu, sjajeći plavičastim svjetлом na ono što su mogli biti teretni vagoni.

Počinjem trčati usporedo s vlakom. Noga mi se okliznula na kosini šljunka - kao da trčim po pijesku, pa to nadoknađujem naginjući se naprijed. Spotičem se, lamatam rukama i pokušavam zadržati ravnotežu prije nego što se ijedan dio mojeg tijela nađe između golemih čeličnih kotača i pruge.

Hvatam ritam i ubrzavam, prelijećući pogledom preko svakog vagona da vidim ima li nešto za što bih se mogao uhvatiti. Tri prozuje pokraj mene, čvrsto zaključana. Slijede ih stočni vagoni. Vrata su im otvorena, ali na njima se vide konjske stražnjice. To je tako čudno da mi je privuklo pozornost, iako trčim uz vlak u pokretu, usred ničega.

Usporavam do kaskanja i na kraju se zaustavljam. Bez daha i gotovo bez nade, okrećem glavu. Jedna su vrata otvorena na trećem vagonu iza mene.

Ponovno krećem i brojim ih dok prolaze.

Jedan, dva, tri...

Posežem za željeznom šipkom rukohvata i bacam se uvis. Najprije

prebacujem lijevo stopalo i lakat, a onda bradom udaram o metalni rub. Čvrsto se držim sa ta tri dijela tijela. Buka je zaglušujuća, čeljust mi ritmično poskakuje po željeznom rubu. Osjećam miris ili krvi ili hrđe i pitam se nakratko jesam li uništio zube, prije nego što shvatim ono što bi vrlo skoro moglo postati prijeporno pitanje - opasno balansiram na rubu vrata, dok mi desna noga visi ispod vagona. Desnom se rukom pridržavam za šipku rukohvata. Lijevom se tako očajnički, kao kandžama, držim dasaka poda da mi se pod noktima guli drvo. Gubim uporište jer na cipelama gotovo uopće nemam rebrastog potplata i lijevo mi stopalo u kratkim trzajima klizi prema vratima. Desna mi nogu sad klimala tako nisko ispod vagona da sam siguran da će je izgubiti. Čak se pripremam na to, čvrsto zatvaram oči i stišćem zube.

Nakon nekoliko sekundi shvaćam da sam još neozlijeden. Otvaram oči i odvagujem opcije. Imam samo dva izbora, a kako ne mogu sići a da ne padnem pod vlak, brojim do tri i zabacujem se prema gore svom snagom koju imam. Uspijevam prebaciti lijevo koljeno preko ruba. Koristeći stopalo, koljeno, bradu, lakat i nokte, grebanjem se podižem unutra i padam na pod. Ležim dašćući, potpuno iscrpljen.

Zatim primjećujem brijedo svjetlo. Naglo se podižem na lakat.

Četiri muškarca sjede na vrećama stočne hrane od grube jute i kartaju uz svjetlo petrolejke. Jedan od njih, osušeni starac čekinjaste brade i upala lica, prinosi ustima glineni vrč. Čini se da ga je od iznenadenja zaboravio spustiti. Sada to čini i briše usta rukavom.

"Gle, gle, gle", reče on polako. "Što to imamo?"

Druga dvojica sjede savršeno mirno i gledaju me preko ruba raširenih karata u ruci. Četvrti je ustao i zakoračio naprijed.

Zdepasti je grmalj s gustom crnom bradom. Odjeća mu je prljava, a obod šešira izgleda kao da mu je netko odgrizao komadić. Brzo sam ustao i posrnuo natraške, otkrivši da se nemam kamo povući. Pogledao sam iza sebe i video da se nalazim uz jedan od mnogih platnenih svežanja.

Kad sam se opet okrenuo, muškarac mi se unio u lice, a dah mu je zaudarao na alkohol.

"Nemamo mesta ni za kakve skitnice na ovom vlaku, brate. Možeš odmah sići."

"Stani malo, Blackie", reče starac s vrčem. "Čuješ me, nemoj sad nešto naglo učiniti."

"Ništa naglo", reče Blackie, uhvativši me za ovratnik. Otresem sa sebe njegovu ruku. Ispružio je drugu, a ja zamahnem da ga zaustavim.

Kosti podlaktica su nam se zvučno sudarile.

"Uhuhu", nasmije se starac. "Pazi se, prijatelju. Nemoj se zezati s Blackiejem."

"Čini mi se da se Blackie zeza sa mnom", povičem, blokirajući drugi udarac.

Blackie je nasrnuo. Padam na rolu platna i, prije nego što je dotaknem glavom, ponovno sam gurnut naprijed. Trenutak poslije, svinuo mi je desnu ruku iza leđa, stopala mi vise preko ruba otvorenih vrata, a lice mi je okrenuto prema stablima koja i prebrzo prolaze pokraj nas.

"Blackie", zaštekće starac. "Blackie! Pusti ga. Pusti ga, kad ti kažem, i to na unutrašnjoj strani vlaka!"

Blackie mi je trznuo rukom nagore i potresao me.

"Blackie, tebi govorim!" poviče starac. "Ne trebamo nevolje. Pusti ga!"

Blackie me još malo pušta da visim izvan vrata, zatim se upre i baci me preko platnenih rola. Vratio se ostalima, zgrabio s poda glineni vrč, prošao pokraj mene penjući se na platno i povukao se u udaljeni kut vagona. Pomno ga promatram i trljam izvrnutu ruku.

"Ne zamjeri mu, mali", kaže starac. "Bacati ljude s vlaka jedna je od povlastica Blackiejeva posla, a već neko vrijeme nije to činio. Evo", reče on, tapšući pod dlanom. "Dodi ovamo."

Dobacio sam Blackieju još jedan pogled.

"Hajde, dodji", kaže starac. "Nemoj se sramiti. Blackie će se lijepo ponašati, zar ne, Blackie?"

Blackie zarokće i otpije gutljaj.

Ustajem i oprezno se primičem muškarcima. Starac pruža desnu ruku prema meni. Oklijevam, a onda je prihvaćam.

"Ja sam Camel", kaže. "A ovo je Grady. Ovo je Bili. S Blackiejem si se već upoznao." Smiješi se i otkriva nešto preostalih zuba.

"Drago mi je", kažem.

"Grady, hoćeš li donijeti taj vrč?" pita Camel.

Grady usmjerava pogled na mene, a ja mu ga uzvraćam. Trenutak poslije ustaje i nečujno prilazi Blackieju.

Camel se s mukom diže na noge; tako su mu ukočene da u jednom trenutku pružam ruku i podupirem mu lakat. Kad se uspravio, drži petrolejku podalje od sebe i naviruje mi se u lice. Gleda moju odjeću i procjenjuje me od glave do pete.

"No, što sam ti rekao, Blackie?" poviše prema njemu ljutito. "Ovaj ovdje nije nikakva skitnica. Blackie, dolazi ovamo i pogledaj. Nauči razliku."

Blackie gundja, uzima posljednji gutljaj i prepušta vrč Gradyju.

Camel žmirka prema meni.

"Kako si ono rekao da se zoveš?"

"Jacob Jankowski."

"Imaš crvenu kosu."

"Tako kažu."

"Odakle si?"

Šutim. Jesam li iz Norwicha ili iz Ithace? Je li mjesto odakle dolazite ono koje ostavljate ili ono u kojem imate korijene?

"Niotkuda", kažem.

Camelovo lice se stvrdnulo. Lagano se njiše na savinutim nogama i lelujavom petrolejkom baca neravnomjerno svjetlo.

"Jesi li nešto učinio, dečko? U bijegu si?"

"Nisam", kažem. "Ništa takvo."

Žmirka prema meni još malo, a onda klima glavom.

"U redu, onda. Mene se to ne tiče. Kamo si krenuo?"

"Nisam siguran."

"Bez posla si?"

"Da, gospodine. Mislim da jesam."

"Nije to nikakva sramota", kaže on. "Što znaš raditi?"

"Otprilike sve", kažem.

Pojavljuje se Grady s vrčem i pruža ga Camelu. On rukavom briše rub i pruža ga meni.

"Evo, popij malo žestokog."

Dakle, nisam djevac kad se radi o alkoholu, ali domaći nekvalitetan viski je sasvim druga priča. Pali me paklenim žarom u prsima i glavi. Hvatam dah i potiskujem suze, gledajući Camela ravno u oči, iako su mi pluća u plamenu. Camel me promatra i polako klima glavom.

"Ujutro stižemo u Uticu. Odvest ču te Ujaku Alu."

"Kome? Što?"

"Znaš. Alan Bunkel, majstor ringmaster. Bog i batina poznatog i nepoznatog svemira." Vjerojatno sam izgledao zbunjeno, jer je Camel prasnuo u glasan bezubi smijeh. "Mali, nemoj mi reći da nisi primijetio."

"Primijetio, što?" pitam.

"Sranje, dečki", hukne on i pogleda ostale. "On stvarno ne zna!"

Grady i Bili se cerekaju. Jedino Blackieju nije zabavno. Namršten je i navukao je šešir još niže na lice. Camel se okrene prema meni, pročisti grlo i polako govori, uživajući u svakoj riječi.

"Dečko, nisi uskočio u bilo koji vlak. Uskočio si u Leteći odred *Cirkusa braće Benzini* - najspektakularnije predstave na Zemlji."

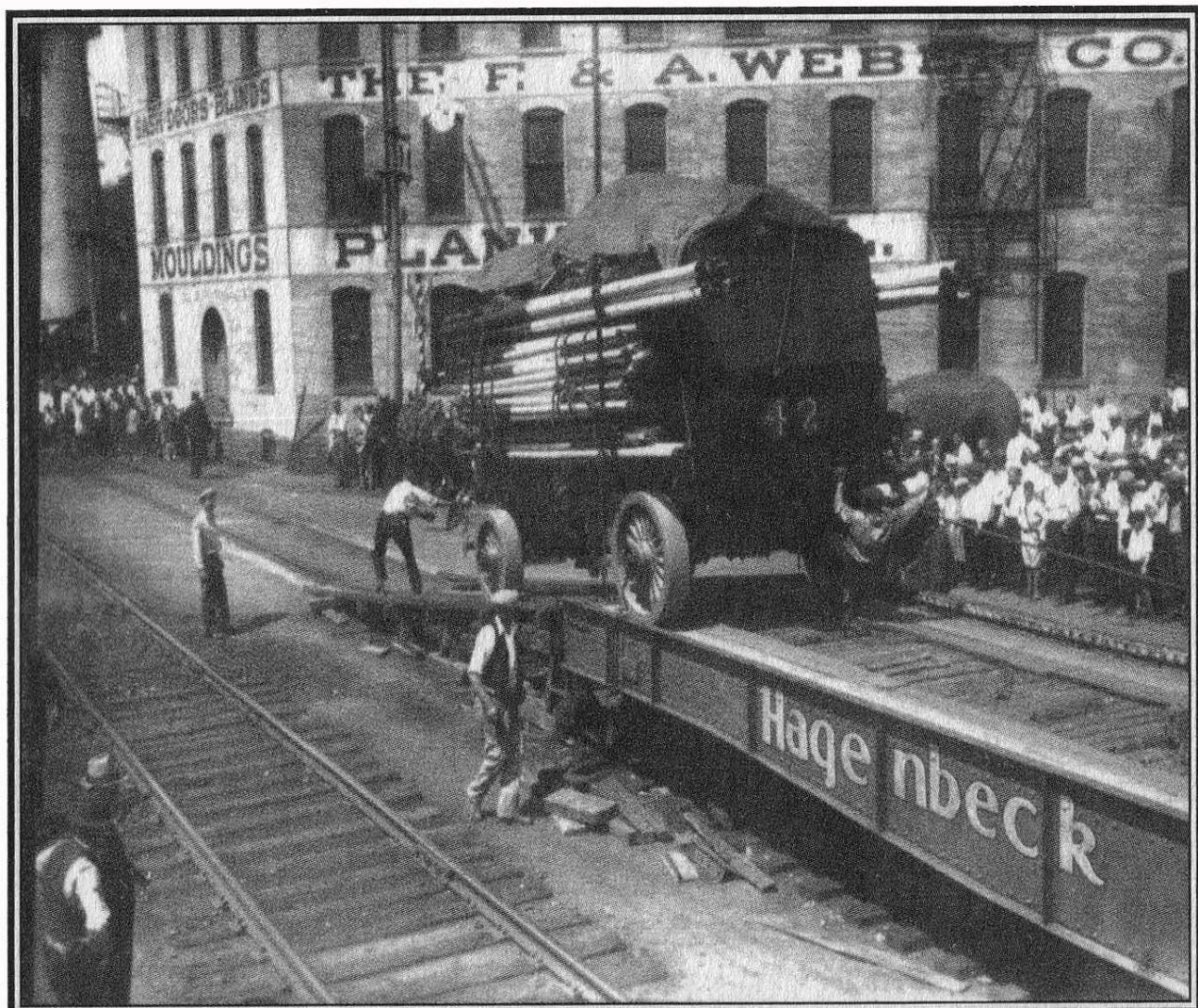
"U što?" pitam.

Camel se tako jako smije da se mora sagnuti.

"Ah, ovo vrijedi. Ovo stvarno vrijedi", kaže on dok šmrca i nadlanicom otire oči. "Ajme meni. Nabacio si svoju stražnjicu u cirkus, dečko."

Gledam ga i trepćem.

"Ono tamo je veliki šator", govori on, podižući petrolejku i mašući iskrivljenim prstom prema velikim rolama platna. "Jedan od vagona u kojem prevozimo šatorsko platno loše je zakačio tračnicu i gadno se prevrnuo, i eto šatora ovdje. Možeš slobodno naći mjesto za prespavati. Ima još nekoliko sati prije nego što stignemo. Samo nemoj leći preblizu vratima, to je sve. Nekad prilično oštro režemo zavoje."

THE PFENNING ARCHIVES, COLUMBUS, OHIO

3

Budi me razvučeno škripanje kočnica. Stiješnjen sam između platnenih rola mnogo dublje nego što sam bio kad sam zaspao i sad sam dezorientiran. Treba mi sekunda da shvatim gdje se nalazim.

Vlak se uz drhtaj zaustavlja i uzdiše. Blackie, Bili i Grady se zakotrljaju i ustaju, a zatim bez riječi iskaču kroz vrata. Kad su otišli, Camel mi prilazi, šepajući. Naginje se nada mnom i upire prst u mene.

"Dodi, mali", kaže. "Moraš se maknuti odavde prije nego što dođu šatorski radnici. Pokušat ću ti još ovoga jutra dogovoriti susret s Ludim Joeom."

"Ludi Joe?" pitam, sjedajući. Potkoljenice me svrbe, a vrat me boli kao sam vrag.

"Glavni šef za konje", kaže Camel. "To jest za vučne konje. August mu ne da ni blizu konjima koji nastupaju u areni. Zapravo, vjerojatno ga Marlena ne pušta blizu, ali to ništa ne mijenja. Ni tebe neće pustiti ništa bliže. S Ludim Joeom bar imaš neku šansu. Pratilo nas je loše vrijeme i blatni tereni, pa su mnogi njegovi ljudi umorni i ne žele više raditi kao crnci, pa se dure. Ostao je bez nekih."

"Zašto ga zovu Ludi Joe?"

"Ne znam, zapravo", kaže Camel. Kopa po uhu i proučava što je našao. "Mislim da je neko vrijeme bio u reštu, ali ne znam zašto. Ne bih ni tebi savjetovao da ga pitaš." Briše prst o hlače i prilazi vratima. "Hajde, idemo!" kaže, gledajući me. "Nemamo cijeli dan!" Polako se spušta niz rub i pažljivo klizne na šljunak.

Još jednom se posljednji put očajno počešem po potkoljenicama, zavežem cipele i slijedim ga.

Vlak je stao pokraj velike livade. Iza nje su raštrkane zgrade od cigle, iza kojih se pojavljuje prvi sjaj rane zore. Stotine prljavih, neobrijanih muškaraca izlaze iz vlaka i okružuju ga kao mravi bombon, a pritom psuju, rastežu se i pale cigarete. Rampe i žljebovi za istovar štropoću na tlu, a niotkuda su se stvorile zaprege za šest i osam konja i leže raširene na zemlji. Pojavljuje se konj za konjem. Snažni pereheroni podrezana repa kloparaju niz rampe, frkću i pušu i već su upregnuti. Sa svake strane rampe muškarci drže viseća vrata što više pritvorena, kako bi zadržali životinje da ne priđu preblizu rubu.

Skupina muškaraca pognutih glava oštro hoda prema nama.

"Jutro, Camel", kaže vođa dok prolazi pokraj nas i penje se u vagon. Ostali se veru za njim. Okružili su jedan svežanj platna, podižu ga i nose do vrata, stenujući od napora. Svežanj se pomaknuo za dvije stope i pao na tlo u oblaku prašine.

"Jutro, Will", kaže Camel. "Reci, imaš li cigaretu za starca?"

"Svakako." Muškarac se uspravi i potapše džepove na košulji. Posegne u jedan i izvadi malo zgužvanu cigaretu. "Ovo je *Buli Durham*", kaže dok se nadinje naprijed i pruža mu je. "Oprosti."

"Domaće smotane mi pašu", kaže Camel. "Hvala, Will. Vrlo sam ti zahvalan."

Will pokaže prstom na mene.

"Tko je to?"

"Neiskusan gušter. Zove se Jacob Jankowski."

Will me gleda, okreće se u stranu i pljune kroz vrata.

"Koliko je nov?" pita, i dalje se obraćajući Camelu.

"Nov, zelen ko trava."

"Jesi ga već ubacio u posao?"

"Nisam."

"Pa, nek ti je sa srećom." Pozdravio me, potegnuvši rub šešira. "Mali, nemoj čvrsto spavati, ako me razumiješ." Nestaje u unutrašnjosti.

"Što to znači?" pitam, ali Camel odlazi. Potrčim malo da ga dostignem.

Sada su stotine konja među prljavim muškarcima. Na prvi pogled prizor izgleda kaotično, ali dok je Camel zapalio cigaretu, već su upregnuti deseci zaprega i polako se kreću uz plato-vagone, vukući drvena kola prema rampi. Čim prednji kotači kola dođu do u koso položenih drvenih dasaka, u stranu odskače muškarac koji je usmjeravao rudo kola. A to je itekako dobro. Teško natovarena kola kotrljaju se niz drvenu rampu i zaustavljaju se tek tri do četiri metra od vagona.

U jutarnjem svjetlu vidim ono što nisam mogao prošle noći - drvena su kola obojena u žarkocrvenu boju, imaju zlatni obrub i kotače sa šesnaest žbica i jarko obojene ploče između njih. Na svakima je natpis

CIRKUS BRAĆE BENZINT

NAJSPEKTAKULARNIJA PREDSTAVA NA ZEMLJI.

Čim su pereheroni upregnuti u kola, zategli su ulare i povukli svoj teški teret preko polja.

"Pazi", reče Camel, uhvati me za ruku i povuče prema sebi. Drugom

si pridržava šešir, a kvrgavu cigaretu stišće zubima.

Trojica muškaraca na konjima u galopu prođu pokraj nas. Skreću i jašu cijelom dužinom polja, obilaze ga ukrug, a onda krenu natrag. Predvodnik okreće glavu s jedne strane na drugu i procjenjuje tlo. Obje uzde drži u jednoj ruci, dok drugom iz kožnate vrećice izvlači strelice sa zastavicom i bacajući ih bode u zemlju.

"Što radi?" pitam.

"Odmjerava parcelu", kaže Camel. Zastao je ispred stočnog vagona. "Joe! Hej, Joe!"

Na vratima se pojavljuje nečija glava.

"Imam ovdje jednog novog guštera. Svjež iz košare. Misliš li da bi ti dobro došao?"

Čovjek zakorači naprijed na rampu. Podignuo je malo rub otrcanog šešira rukom na kojoj mu nedostaju tri prsta. Proučava me, jednim krajem usta ispljune gvalju tamnosmeđeg duhanskog soka i vrati se unutra.

Camel me potapše po ruci kao da mi želi čestitati.

"Upao si, mali."

"Jesam?"

"Aha. A sad idi po lopatu da počistiš izmet. Naći će te poslije."

Stočni vagon bio je u nevjerljivom neredu. Radim s klincem koji se zove Charlie i čije je lice glatko kao u djevojčice. Još nije ni mutirao. Nakon što smo izbacili kroz vrata, po mojoj procjeni, tonu izmeta, zastanem da proučim nered koji je ostao.

"Koliko zapravo konja utovare ovamo?"

"Dvadeset sedam."

"Isuse. Sigurno su tako nagurani da se ne mogu pomaknuti."

"Dobro kažeš", reče Charlie. "Kad posljednjeg konja uguramo kao klin, nijedan ne može pasti."

Odjednom mi postaju jasne sinoćne konjske stražnjice.

Joe se pojavljuje na vratima.

"Zastavica je gore", zareži on.

Charlie ispušta lopatu i kreće ravno prema vratima.

"Što se događa? Kamo ideš?" pitam.

"Izvješena je zastavica na kuhinji."

Odmahujem glavom.

"Žao mi je, ali ipak ne razumijem."

"Klopa", kaže on.

No, to razumijem. Ispuštam lopatu iz ruku.

Platneni šatori su niknuli kao gljive, iako je onaj najveći - očito s velikom arenom - još uvijek ležao na zemlji. Muškarci su stajali nad njegovim rubovima i pognutih leđa vezivali dijelove. Visoke motke virile su u sredini i na jednoj se već vijorila američka zastava. S užadima i motkama, sve je nalikovalo na palubu broda s jarbolom.

Krećući se rubom obodnice, ekipe od osam muškaraca s teškim batovima zabijale su klinove vratolomnom brzinom. U trenutku kad bijedan bat udario klin, već se dizalo pet drugih. Rezultirajuća buka bila je ravnomjerna kao paljba strojnica i nadjačavala je ostalu galamu.

Ekipe radnika podizale su i goleme motke. Charlie i ja smo prošli pokraj skupine od deset ljudi koji su zajedničkim snagama zatezali uže, dok je muškarac sa strane skandirao:

"Primi, drži, vuci! I još - primi, drži, vuci! A sad zatuci!"

Kuhinja nije mogla bili uočljivija-bez obzira na narančasto-plavu zastavu, na bojler koji je podrigivao u pozadini i na rijeku ljudi koja se kretala prema njoj. Miris hrane pogodio me u trbuh poput topovske kugle. Nisam jeo već tri dana i želudac mi se grčio od gladi.

Bočni zidovi kuhinje bili su podignuti da bi lakše strujao zrak, ali po sredini ju je dijelila zavjesa. Stolovi s ove strane ukrašeni su bijelo-crvenim kariranim stolnjacima, priborom za jelo i vazama s cvijećem, to mi se činilo totalno neprimjerenum za prljave muškarce koji čekaju u redu pred parnim stolovima na kojima jela ostaju topla.

"Moj Bože", kažem Charlieju dok zauzimamo mjesto u redu. "Vidi čega sve ima."

Tu su pirjani krumpir, kobasice i prepune košare debelo narezanih kriški kruha, spiralno rezana šunka, jaja pripremljena na svaki mogući način, džem u lončićima, naranče u zdjelama.

"Nije to ništa", kaže on. "Velika Bertha ima sve to i još konobare. Samo sjedneš za stol i oni ti sve donesu."

"Velika Bertha?"

"Ringling", kaže on.

"Radio si za njih?"

"Uh... ne", kaže on smeteno. "Ali znam ljude koji jesu!"

Zgrabio sam tanjur i nagrabio brdo krumpira, jaja i kobasicu, nastojeći da ne izgledam očajnički gladno. Miris me preplavljuje. Otvorim usta i duboko ga udišem - kao manu s nebesa. To jest mana s nebesa.

Gotovo niotkuda pojavljuje se Camel.

"Izvoli. Daj to onom tipu tamo, kad dođeš na red", reče on i utisne mi u slobodnu ruku listić.

Muškarac na kraju reda sjedi na sklopivom stolcu i gleda ispod oboda savijenog šešira. Pružam mu listić. Podiže pogled prema meni, a ruke je čvrsto prekrižio pred sobom.

"Odsjek?" upita on.

"Molim?" kažem.

"U kojem si odsjeku?"

"Hm... nisam siguran", kažem. "Cijelo jutro čistim izmet iz stočnih vagona."

"To mi ništa ne govori", kaže on i nastavlja ignorirati moj listić. "Može se raditi o konjima za nastup, vučnim konjima ili menažeriji. Dakle, koje je?"

Ne odgovaram. Prilično sam siguran da je Camel nešto slično spominjao, ali ne sjećam se pojedinosti.

"Ako ne znaš u kojem si odsjeku, onda ne pripadaš ovamo", kaže muškarac. "Tko si ti, dovraga?"

"Nešto nije u redu, Ezra?" pita Camel, pojavivši se iza mene.

"Da, nije. Imam tu jednog blentavca, pametnjakovića koji se pokušava ogrepsti za doručak na račun cirkusa", kaže Ezra i pljune na zemlju.

"Nije on nikakav blento", kaže Camel. "On je novi gušter i sa mnom je."

"Da?"

"Da."

Muškarac vrhom prstiju podigne obod šešira i odmjeri me od glave do pete. Nakon još nekoliko treptaja, rekao je:

"U redu, Camel. Ako ti jamčiš za njega, mislim da se onda i ja slažem." Ispružio je ruku i oteo mi listić. "Još nešto. Nauči ga govoriti prije nego što ga netko prebije."

"Dakle, koji je moj odsjek?" pitam, uputivši se prema stolu.

"O, ne, nećeš", kaže Camel i uhvati me za lakat. "Ti stolovi nisu za tipove kao što smo mi. Samo se drži mene i naučit ćeš se snalaziti."

Slijedim ga iza zavjese. Stolovi s druge strane nanizani su jedan do drugog, na goloj drvenoj površini nalaze se samo soljenka i doza s paprom. Tu nema cvijeća.

"Tko sjedi s druge strane? Izvođači?"

Camel mi dobaci pogled.

"Zaboga, mali. Daj drži jezik za zubima dok ne naučiš žargon." Sjeo je i odmah gurnuo komad kruha u usta. Žvače ga kratko vrijeme, a onda me gleda preko stola. "Ma daj, ne ljuti se. Samo pazim na tebe. Vidio si kakav je Ezra, a on je još mila majka. Sjedni."

Gledam ga još koji trenutak, a onda zakoračim preko klupice. Spuštam tanjur na stol, primjećujem da su mi ruke prljave od izmeta brišem ih o hlače, a kako ni tada nisu bile ništa čistije, svejedno navalim na hranu.

"Pa, kakav je onda žargon?" pitam konačno.

"Zovemo ih sljepari", kaže Camel, govoreći ustima punim hrane. "A tvoj odsjek su vučni konji. Zasad."

"Pa gdje su ti sljepari?"

"Trebaju stići svaki čas. Vlak ima još dvije kompozicije. Navečer ostaju dugo budni, ujutro dugo spavaju i stižu točno na vrijeme za doručak. A kad smo već kod toga, nemoj ih slučajno u lice nazvati sljeparima."

"Kako da ih zovem?"

"Izvođači."

"Pa zašto ih onda stalno ne mogu zvati izvođači?" pitam s tonom iritacije koji mi se uvukao u glas.

"Na jednoj strani su oni, a na drugoj mi", kaže Camel. "Nije važno. Naučit ćeš." U daljini se čuje zvižduk vlaka. "Mi o vuku..."

"Je li Ujak Al s njima?"

"Aha, ali nemoj ništa umišljati. Nećemo mu odmah prići. Dok podižemo cirkus, uvijek je loše volje kao medvjed kojeg boli Zub. Nego reci, kako napreduješ s Joeom? Je li ti dosta konjskog izmeta?"

"Ne smeta mi."

"Da, ali mislim da si ti za nešto bolje. Razgovarao sam s jednim svojim prijateljem", kaže Camel, mrveći prstima drugi komad kruha, kojim je zatim pomazao mast s tanjura. "Drži se njega ostatak dana, a ja će se zauzeti za tebe."

"Što će raditi?"

"Što god da kaže. A to ti ozbiljno kažem." Podignuo je jednu obrvu da naglasi svoje riječi.

* * *

Camelov prijatelj je omanji čovjek velika trbuha i duboka glasa. Najavljuvач je sporednih atrakcija prije glavne predstave i zove se Cecil.

Proučava me i izjavljuje da sam pogodan za posao koji nudi. Od mene, Jimmyja i Wadea - to su druga dvojica koji su ocijenjeni kao dovoljno pristojni da se druže s građanstvom - očekuje se da se rasporedimo po vanjskim rubovima gomile posjetitelja i kad dobijemo signal, da zakoračimo naprijed i guramo ih prema ulazu.

Sporedne atrakcije nalaze se na prostoru prije ulaza u veliki šator i oko njih sve vrvi aktivnostima. Na jednoj strani je skupina crnaca koji se muče postaviti plakate s natpisom pojedine atrakcije. Na drugoj se čuje zvečkanje i vika dok bijelci u bijelim sakoima slažu mnogobrojne čaše s limunadom, stvarajući piramide punih čaša na svojim crveno-bijelim štandovima koje su zakupili. Zrak je ispunjen mirisima kukuruznih kokica, prženog kikirikija, a sve je popraćeno oštrim mirisom životinja.

Na kraju tog prostora, iza vrata za naplatu ulaznica, nalazi se oveći šator u koji se dovoze sva moguća stvorenja - ljame, deve, zebre, majmuni i barem jedan polarni medvjed, te mnogi kavezi s mačkama.

Cecil i jedan od crnaca uzvrtjeli su se oko plakata koji prikazuje golemu debelu ženu. Nakon nekoliko sekundi Cecil je pljusnuo ovoga drugoga.

"Požuri se, crni! Šmokljani samo što nisu navalili. Kako ćemo ih privući ako ne vide Lucindine draži?"

Začula se zviždaljka i svi su se ukočili i stali.

"Vrata!" odjekne muški glas.

Nastao je pakao. Muškarci kod štandova odmah su se požurili stati iza njih, učinivši posljednje poteze u dotjerivanju svoje robe, namještajući sakoe i kape. Uz iznimku jadnika koji je još radio na Lucindinu plakatu, svi su crnci kliznuli kroz štorsko krilo i nestali s vidika.

"Pričvrsti taj prokleti plakat i nosi se odavde!" viče mu Cecil. Muškarac još nešto malo popravi i nestane.

Okrenuo sam se. Zid ljudske gomile nadire prema nama na čelu s djecom, koja ciče i želete naprijed, vukući roditelje za ruku.

Wade me udari laktom.

"Pssst... Hoćeš vidjeti menažeriju?"

"Što?"

Nakrivio je glavu, pokazavši na šator između nas i velikog šatora s arenom.

"Naviruješ se otkad si došao ovamo. Hoćeš malo pogledali?"

"Što je s njim?" pitam, pokazujući očima na Cecila.

"Vratit ćemo se prije nego što nas zatreba. Osim toga, ne možemo

učiniti ništa dok ne pokrene gomilu."

Wade me vodi do ograde s vratima za naplatu karata. Na njima stražare starci koji sjede iza četiri crvena podija. Trojica nas ignoriraju. Četvrti letimično pogleda Wadea i klimne glavom.

"Hajde. Pogledaj", kaže Wade. "Ja ћu paziti na Cecila."

Povirio sam unutra. Šator je golem, uzdiže se put neba, a podupiru ga visoke, ravne motke postavljene pod različitim kutovima. Platno zategnuto i gotovo prozirno - sunčevo se svjetlo probija kroz materijal i šavove i osvjetjava najveći od svih štandova sa slatkišima. Točno je u središtu menažerije, pod zrakama blistavog svjetla, okružni plakatima koji oglašavaju sok od sarsaparile*, kokice prelivene karamelom i zamrznutu kremu od jaja.

Obojeni u jarke crvene i zlatne boje životinjski kavezi poredani su uz sva od četiri zida, stranice su im podignute tako da se vide lavovi, tigrovi, pantere, jaguari, medvjedi, čimpanze, crnoruki hvataši - čak i jedan orangutan. Deve, ljame, zebre i konji stoje iza niske užadi i zavučene između željeznih šipki, a glave su zakopali u gomile sijena. Dvije žirafe stoje na mjestu koje je odijeljeno ogradom od lanaca.

Uzalud tražim slona, a tad mi se pogled naglo zaustavi na ženi. Toliko je slična Catherine da mi zastaje dah - oblik lica, podrezana kosa, vitka bedra kakva sam uvijek zamišljao ispod Catherineinih ozbiljnih suknji. Stoji ispred poredanih crnih i bijelih konja, odjevena u triko s ružičastim šljokicama i satenske papučice, i razgovara s muškarcem u fraku i cilindru. Dlanovima je obuhvatila njušku jednog bijelog konja, izuzetno lijepog arapskog konja sa srebrnom im ivom i repom. Podigla je ruku da gurne natrag uvojak svoje svijetlosmeđe kose i namjesti ukras za glavu. Zatim je ispružila ruku i konju zagladila čuperak uz lice. Uhvatila mu je uho šakom i pustila da joj klizne kroz prste.

Začuje se strašan tresak; osvrnem se i vidim da su pale stranice najbližeg životinjskog kaveza. Kad sam se opet okrenuo, ona me žena gleda. Čelo joj je namršteno, kao da se pokušava nečega prisjetiti. Nakon nekoliko sekundi shvaćam da bih se trebao nasmiješiti ili spustiti pogled ili učiniti nešto, ali ne mogu. Na kraju joj muškarac s cilindrom položi ruku na rame i ona se okrene, ali polako i neodlučno. Nekoliko sekundi poslije opet me potajice pogleda.

---

*Sarsaparila (izgovara se SAS-pa-rilja) - tatin. Smilax regelii, bodljikava loza s malim crvenkastim bobičastim plodom, raste i kao grm, porijeklom iz tropskih predjela Amerike, čiji se korijen koristi za aromatiziranje gaziranog niskoalkoholnog pića.

Wade se vratio.

"Dodi", kaže mi i pljesne me između lopatica. "Vrijeme je za predstavu."

"Dame-e-e-e-e-e i gospodo-o-o-o-o-o! Dvades-s-s-s-set pet minuta je do velike predstave! Dvades-s-s-s-set pet minuta! To je i više nego dovoljno da uživate u zapanjujućim, nevjerojatnim, pre-e-e-edivnim čudima koje smo sakupili sa svih strana svijeta, i još imate vremena naći dobro mjesto u velikom šatoru! Puno vremena da vidite neobičnosti, ljudske nakaze, spektakl! Imamo najčudesniju zbirku na svijetu, dame i gospodo! Na svijetu, kad vam kažem!"

Cecil stoji na podiju pokraj ulaza u prostor sa sporednim atrakcijama. Hoda važno gore-dolje i jako gestikulira. Oko njega je gomila od pedesetak ljudi i prilično su raštrkani. Nisu odlučni; reklo bi se da su tek usporili, a ne zastali.

"Uđite ovamo da vidite prelijepu, golemu Ljupku Lucindu - najljepšu debelu ženu na svijetu! Dame i gospodo, četiristo dva kilograma punašnjog savršenstva! Dođite i pogledajte ljudskog noja - može progutati i vratiti vam sve što mu ponudite. Pokušajte! Novčanike, satove, čak i žarulje! Sami izaberite, a on će to ponovno izbaciti iz želuca! I nemojte propustiti Franka Otta, najistetoviranijeg muškarca na svijetu! Držali su ga kao taoca u najcrnjim džunglama Bornea i sudili mu zbog zločina koji nije počinio, a kakvu je kaznu dobio? Pa, narode, kazna mu je ispisana po cijelom tijelu trajnom tintom!"

Gomila se zbila, probuđeno joj je zanimanje. Jimmy, Wade i ja prišli smo gomili sa stražnje strane.

"A sada", govori Cecil i okreće se. Stavlja prst na usne i groteskno namiguje - naglašenom gestom podiže jedan kraj usta prema oku. Podignuo je ruku u zrak i traži tišinu. "A sada-ispričavam se damama, ali ovo je samo za gospodu - samo za gospodu! S obzirom na to da smo u mješovitom društvu, zbog pristojnosti će ovo reći samo jedanput. Gospodo, ako ste punokrvni Amerikanci, ako vam žilama teče muževna krv, onda je ovo nešto što ne želite propustiti. Ako slijedite onog tamo čovjeka - točno tako, onoga tamo - vidjet ćete nešto zapanjujuće i tako šokantno da vam jamčim..."

Zašutio je, zaklopio oči i podignuo ruku. Trese glavom zbog kajanja.

"Ali ne", nastavlja. "Iz razloga čednosti i zbog miješane publike, ne mogu reći više od toga. Ne mogu vam ništa više reći, gospodo. Osim ovoga - ne želite to propustiti! Samo dajte četvrt dolara ovom čovjeku ovdje i on će vas povesti. Nikad nećete požaliti zbog novčića koji ste ovdje

potrošili i nikad nećete zaboraviti što ste vidjeli. Ljudi, ovom će pričati ostatak života. Ostatak života."

Cecil se uspravio i popravio karirani prsluk, povlačeći rub objema lukama. Lice mu poprima smjeran izraz i široko maše rukama prema ulazu na suprotnoj strani.

"Dame, budite ljubazne i podite iv iula - također imamo čuda i zanimljivosti prikladne za vaš delikatni senzibilitet. Jedan džentlmen nikada ne zaboravlja na dame. Naročito tako ljupke dame kao što ste vi." Na to se osmjejnuo i zaklopio oči. Žene u gomili nervozno pogledavaju muškarce koji se udaljavaju.

Nastala je nelagodna situacija povuci-potegni. Jedna žena čvrsto drži supruga za rukav i udara ga drugom rukom. On pravi grimase i mršti se, saginje glavu, pokušavajući izbjegići udarce. Kad se napokon oslobodio, poravnao je revere i oštrot pogledao svoju, sad nadurenu ženu. Dok se udaljava ponosnim korakom i pruža svojih četvrt dolara, netko, zakokodače kao kokoš. Smijeh se proširio gomilom poput vala.

Ostale žene, možda zato što ne žele napraviti takvu scenu, neodlučno gledaju dok se njihovi muškarci udaljavaju i staju u red. Cecil to vidi i silazi sa svojeg podija. Sav se pretvorio u brižnost, sav je galantna pažnja, i nježno ih vodi prema prikladnjim prizorima.

Dotaknuo si je lijevu ruku. Neprimjetno se guram naprijed. Žene se približavaju Cecilu, a ja se osjećam poput ovčarskog psa.

"Budite tako ljubazne i dođite ovamo", nastavlja Cecil, "i pokazat ću vam, dame, nešto što nikada prije niste vidjeli. Nešto tako neobično, lako izvanredno, da nikad niste ni sanjale da takvo što postoji, a ipak to je nešto o čemu možete nedjeljom razgovarati u crkvi ili dok večerate s bakom i djedom. Podite naprijed i povedite mališane, ovo ovdje je strogo obiteljska zabava. Pogledajte konja koji ima glavu tamo gdje bi mu trebao biti rep! Ovo nije laž, moje dame. Živo stvorenje s repom gdje bi mu trebala biti glava. Uvjerite se vlastitim očima. A kad svojim muževima budete pričale o tome, možda će poželjeti da su ostali sa svojim lijepim gospodama. Oh, da, drage moje. To će poželjeti."

Sada sam već okružen sa svih strana. Muškarci su gotovo nestali, a ja puštam da me nosi struja pobožnih vjernika i dama, dječaka i ostalih, ne baš punokrvnih Amerikanaca.

Konj s repom gdje bi mu trebala biti glava je upravo to - konj koji je natraške uveden u boks tako da mu rep visi ondje gdje mu stoji vjedro s hranom.

"O, za ime Božje", kaže jedna žena.

"Ne mogu vjerovati!" kaže druga, ali uglavnom se čuje smijeh olakšanja, jer ako je to konj s repom gdje bi trebala biti glava, onda kako loša može biti predstava za muškarce?

Izvan šatora čuje se neko natezanje.

"Vi prokleti kučkini sinovi! Imate prokleto pravo, hoću natrag svoj novac - mislite da će platiti četvrt dolara da bih vidio prokleti par podvezica? Govorite o punokrvnim Amerikancima, pa dobro, ovaj je stvarno punokrvan! Hoću natrag svoj prokleti novac!"

"Oprostite, gospodo", kažem i probijam se ramenom između dviju žena koje stoje ispred mene.

"Hej, mladiću! Čemu žurba?"

"Oprostite. Samo malo", kažem i krčim si put van.

Cecil i zajapureni muškarac zauzeli su borbeni stav. Muškarac mu prilazi, položi obje ruke na Cecilova prsa i gurne ga. Gomila se razdvoji i Cecil pada na prugasti okvir svojeg podija. Ostali muškarci zatvaraju redove iza njega, stoje na vrhovima prstiju i bleje.

Prolazim između njih i dolazim do Cecila upravo u trenutku kad je muškarac dignuo ruku i zamahnuo - šaka mu je tek nekoliko centimetara od Cecilove brade kad sam je zgrabio u zraku i zavrnuo iza njegovih leđa. Drugom ga rukom čvrsto stisnem oko vrata i vučem natraške. Govori nešto nesuvlisko, diže ruke i grebe me po podlaktici. Pojačavam stisak sve dok mu tetivama ne pritisnem dušnik, a onda ga napola vučem, a napola tjeram da hoda, i odvodim ga izvan prostora sporednih atrakcija. Tamo ga bacam na zemlju. Leži u oblaku prašine, hvata dah i drži se za vrat.

Za nekoliko sekundi dvojica muškaraca u odijelima prozuje pokraj mene, uhvate ga za ruke, podignu i odvuku ga, dok još kašlje, prema gradu. Naginju se prema njemu, tapšu ga po leđima i mrmljaju riječi ohrabrenja. Poravnaju mu šešir, koji mu je, začudo, ostao na glavi.

"Dobar posao", kaže Wade i lagano me lupka po ramenu. "Dobro si postupio. Idemo natrag. Oni će se sad pobrinuti za njega."

"Tko su oni?" pitam i pregledavam podlakticu s nizom dugih ogrebotina, obrubljenih kapljicama krvi.

"Zakrpe. Smirit će ga i usrećiti. Na taj ćemo način izbjegći probleme." Okrenuo se da se obrati gomili, jednom je pljesnuo - glasno - a zatim protrljaо ruke pred sobom. "U redu, narode. Sve je dobro. Ovdje se nema više što vidjeti."

Gomila se nevoljko razilazi. Kad je muškarac sa svojim pratiteljima konačno nestao iza zgrade od crvene cigle, ljudi su se počeli polako udaljavati, ali s nadom nastavljući pogledavati preko ramena, kao da će im nešto promaknuti.

Jimmy se probije između onih koji su ostali posljednji.

"Hej", kaže. "Cecil te želi vidjeti."

Vodi me do stražnjeg dijela prostora sa sporednim atrakcijama. Cecil sjedi na samom rubu sklopivog stolca. Ispružio je noge u cipelama s niskim gamašama. Lice mu je crveno i vlažno i hladi se programom. Slobodnom se rukom pipa po svim džepovima, a onda posegne u prsluk. Pronašao je plosnatu četvrtastu bocu, izvinuo usne i zubima izvukao pluteni čep. Ispljunuo ga je u stranu i nagnuo bocu. Tada me je ugledao. Zuri u mene trenutak, s bocom na usnama. Zatim je srušta i oslanja na svoj okrugli trbuh. Bubnja prstima po njoj i proučava me.

"Prilično si se dobro ponio tamo", kaže konačno.

"Hvala vam, gospodine."

"Gdje si to naučio?"

"Ne znam. Na nogometu. U školi. Hrvući se s pokojim bikom koji se nije htio rastati od svojih testisa."

Gleda me još koji trenutak, prsti mu i dalje bубnjaju, a usne su mu napućene.

"Je li te Camel već ubacio u ekipu?"

"Ne, gospodine. Nije službeno."

Još jedna duga tišina. Oči su mu postale dva proreza.

"Znaš li držati jezik za zubima?"

"Znam, gospodine."

Potegnuo je dug gutljaj iz boce i spustio očne kapke.

"Pa, onda dobro", kaže i lagano kima glavom.

* * *

Večer je, i dok sljepari zadivljuju publiku u velikom šatoru, stojim u dnu mnogo manjeg šatora na udaljenom kraju livade, iza niza stočnih vagona, na mjestu kamo možete doći samo putem usmene predaje i plaćenog pristupa od pedeset centi. Unutrašnjost je polumračna, osvijetljena s nekoliko crvenih žarulja koje bacaju toplu svjetlost na ženu koja se metodički svlači.

Moj posao je održavati red i povremeno udarati stranice šatorskog krila metalnom cijevi, kako bih obeshrabrio voajere; ili bolje reći, kako bih ohrabrio voajere da dođu s prednje strane i plate svojih pedeset centi.

Također se od mene očekuje da držim pod nadzorom ono ponašanje kojemu sam ranije svjedočio kod sporednih atrakcija, iako stalno mislim kako bi onaj nezadovoljnik, koji se poslijepodne bunio, ovdje našao malo toga na što bi se mogao požaliti.

Rasklopivi stolci posloženi su u dvanaest redova, i svi su zauzeti. Domaći viski ide iz ruke u ruku, svaki muškarac napipava bocu i ne gledajući je, jer nitko ne želi skrenuti pogled s pozornice.

Žena je visoka s bujnom crvenom kosom i tako dugim trepavicama da ne mogu biti prave, a tik do punih usana nacrtala je ukrasni madež. Ima duge noge, pune bokove, a od njezinih grudi staje pamet. Ostala je u tangama, svjetlucavom prozirnom šalu i grudnjaku preko kojeg se prelijevaju veličanstvene grudi. Trese ramenima i održava taj želatinozni ritam uz pomoć male skupine glazbenika sa svoje desne strane.

Napravila je nekoliko koraka, prolazeći lagano pozornicom u natikačama s ukrasnim perjem. Mali je bubanj zabubnjaо, a ona je zastala, usta otvorenih od iznenadenja. Zabacila je glavu, pokazujući vrat i kliznuvši rukama nadolje prema košaricama grudnjaka. Naginje se naprijed, stišeće ruke dok joj grudi ne nabubre među prstima.

Pogledom pretražujem stranice šatora. Par cipela proviruje ispod ruba platna. Približavam se, držeći se šatorskog zida. Zastajem ispred cipela, zamahujem sa cijevi i udaram po platnu. Netko je zastenjaо, a cipele su nestale. Ostajem još malo, prislanjajući uho na šav u platnu, a zatim se vraćam na svoje mjesto.

Crvenokosa se njiše u ritmu glazbe i lakiranim noktima miluje šal. Tkanina je protkana zlatnim i srebrnim nitima i svjetluca dok je ona zabacuje preko ramena. Naglo se sagnula naprijed, zabacila glavu i počela lelujati bokovima.

Muškarci viču. Dvojica-trojica su ustali i zamahuju šakama u znak ohrabrenja. Pogledao sam Cecila, koji mi svojim čeličnim pogledom govori da pazim na njih.

Žena se uspravila, okrenula je publici leđa i korača prema sredini pozornice. Provlači šal između nogu i polako se uvija oko njega. Iz publike se čuje stenjanje. Okrenula se tako da gleda u našem smjeru i nastavlja provlačiti šal naprijed-natrag, toliko ga zatežući da joj se vidi procijep stidnice.

"Skidaj to, mala! Skidaj sve!"

Muškarci sve više postaju razulareni; više od polovice ih je na nogama. Cecil me rukom zove naprijed. Prilazim bliže redovima

sklopivih stolaca.

Šal je pao na pod, a žena nam je opet okrenula leđa. Trese kosom lako da joj se prelijeva preko lopatica, a onda podiže ruke dok se ne sastanu na kopči grudnjaka. Povik oduševljenja diže se iz gomile. Zastala je, pogledala preko ramena i namignula, a zatim je koketno spustila naramenice niz ramena. Odbacila je grudnjak na pod i brzo se okrenula, držeći ruke preko grudi. Muškarci zavijaju od negodovanja.

"Oh, slatkice, daj nam pokaži što imaš!"

Odmahnula je glavom i sramežljivo napućila usne.

"Au, daj! Potrošio sam pedeset centi!"

Ona odmahuje glavom i smjerno trepće, gledajući u pod. Odjednom su joj se i oči i usta otvorili i ona odmiče ruke. Njezine veličanstvene lopte padaju. Naglo zastaju prije nego što su se zanjihale, iako ona stoji potpuno mirno.

Dolazi do kolektivnog udaha, nastupa trenutak zapanjujuće tištine prije nego što muškarci uskliknu od ushita.

"Naprijed curo!"

"Bože, smiluj se!"

"Prokleti dobro!"

Ona se miluje, podiže i mijesi, pa trlja bradavice među prstima. Lascivno gleda muškarce i jezikom oblizuje gornju usnu.

Počinje tuš bubnjeva. Ona palcem i kažiprstom zgrabi svaki otvrdnuli vršak i tako povuče jednu dojku da joj bradavica gleda u strop. Oblik dojke se potpuno promijenio zbog preraspodjele težine. Tada je ispušta - i dojka pada naglo, gotovo silovito. Ona i dalje drži bradavicu i podiže drugu u istom luku prema gore. Tako ih izmjenjuje i povećava brzinu. Podiže, ispušta, podiže, ispušta - do trenutka kad je bубан utihnuo i počeo svirati trombon; njezine ruke se pomiču tako brzo da se vide zamućeno, a koža i tkivo su joj samo jedna uzbibana, napumpana masa.

Muškarci galame i viču, odobravajući. "O, da!"

"Prekrasno, bejbi! Prekrasno!"

"Slava ti, slatki Bože!"

Još jedan tuš bubnjeva. Nagnula se naprijed, a veličanstvene grudi su joj se zanjihale, tako teške, tako nisko opuštene - duge su gotovo trideset centimetara, šire i zaobljene na krajevima, kao da je u svakoj grejp.

Zavrtjela je ramenima; prvo jednim, pa drugim, tako da joj se dojke

miču u suprotnom smjeru. Dok ubrzava, dojke joj se njišu u sve širim krugovima i produžavaju, dobivajući na zamahu. Nije prošlo dugo, a sastale su se u središtu, uz čujan pljesak.

Isuse. U šatoru bi moglo doći do pobune, a ja to ne bih znao. U glavi mi nije ostala ni kap krvi.

Žena se uspravila i klecnula koljenima na poklon. Kad je ponovno uspravno stajala, skupila je dojku, prinijela je licu i prešla jezikom oko bradavice. Zatim ju je usisala u usta. Stoji tako i besramno cucla vlastitu dojku dok muškarci mašu kapama, šakama udaraju po zraku i vrište kao životinje. Ona ispušta sjajnu bradavicu i posljednji put je šlipne, a zatim otpuhne poljubac prema muškarcima. Duboko se sagnula podižući svoj prozračni šal, a onda je nestala, s podignutom rukom, tako da se šal povlači za njom kao svjetlucava zastava.

"U redu je, dečki", kaže Cecil, plješće rukama i penje se na pozornicu. "Zaplješćimo našoj Barbari!"

Muškarci viču na pozdrav, zvižde i plješću visoko podignutih ruku.

"Aha, zar nije prava? Kakva žena. Danas je vaš sretan dan, momci, jer jedino večeras ona će poslije predstave primati ograničen broj džentlmena posjetitelja. Dečki, to je prava čast. Naša Barbara je dragulj. Pravi dragi kamen."

Muškarci se guraju prema izlazu, tapšu jedan drugog po leđima i već pričaju o doživljenom.

"Jesi li vidio te sise?"

"Čovječe, kakvo poprsje. Što sve ne bih dao da se malo s njima poigram."

Drago mi je da se ne traži moja intervencija, jer se s mukom trudim ostati pribran. To je bilo prvi put da sam video nagu ženu i mislim da nikad više neću biti ista osoba.

THE RINGLING CIRCUS MUSEUM, SARASOTA, FLORIDA

4

Idućih četrdeset pet minuta provodim stojeći na straži pred Barbarinim šatorom za presvlačenje, dok ona prima gospodu posjetitelje. Samo ih je petorica spremna odvojiti dva dolara koliko se traži i stali su mrzovoljno u red. Ušao je prvi i nakon sedam minuta puhanja i stenjanja ponovno je izašao, mučeći se sa zatvaračem na hlačama. Udaljio se teturajući, a već je ušao drugi.

Kad je i posljednji otišao, na ulazu se pojavila Barbara. Gola je ispod orijentalnog svilenog ogrtača, koji se nije potrudila ni zavezati. Kosa joj je raskuštrana, usta zamrljana ružem. U ruci drži zapaljenu cigaretu.

"To je sve, zlato", kaže i otpušta me mahanjem ruke. U dahu i u očima osjeća joj se viski. "Večeras ne dajem ništa besplatno."

Vraćam se u muf-šator da poslažem stolce jedan na drugi i pomognem demontirati pozornicu, dok Cecil broji novac. Na kraju sam bogatiji za dolar i ukočen od glave do pete.

Veliki šator još стоји и sjaji se kao sablasni koloseum i pulsira od glazbe koju svira orkestar. Zurim u njega, očaran zvukom reakcije publike. Smiju se, plješću i zvižde. Ponekad svi kao jedan zadrže dah ili se ini tamo začuje pokoji nervozni vrisak. Provjeravam koliko je sati na džepnom satu; petnaest do deset.

Razmišljam o tome da još uhvatim posljednji dio predstave, ali bojam se da će me, ako prijeđem preko terena, zaskočiti netko s nekim drugim poslom. Šljakeri, nakon što su veći dio dana proveli spavajući u kakvom slobodnom kutku, sad demontiraju veliki grad od platna, podjednako spretno kao što su ga i podigli. Šatori padaju na zemlju, a motke se ruše. Konji, kola i muškarci kreću se preko terena i sve vuku natrag do željezničke pruge.

Spustio sam se na tlo i oslonio glavu na koljena.

"Jacobe? Jesi li to ti?"

Pogledam gore. Camel mi prilazi, šepajući i žmirkajući.

"Bogamu, dobro sam mislio", kaže on. "Stare me oči ne služe više dobro." Polako se spustio pokraj mene i izvukao malu zelenu bocu. Izvadio je čep i otpio. "Postajem prestar za ovo, Jacobe. Svake večeri sve me boli. Dovraga, i sad me sve boli, a još nismo došli do kraja radnog dana. Leteći odred neće krenuti možda još ni za dva sata, a za pet sati

počinjemo sa cijelom prokletom pričom ispočetka. Nije to život za starca."

Pružio mi je bocu.

"Što je to, dovraga?" pitam i gledam mutnu tekućinu.

"Džejk ", kaže on i otme mi bocu iz ruke.

"Piješ ekstrakt?"

"Da, pa što?"

Minutu sjedimo šutke.

"Prokleta prohibicija", kaže Camel napokon. "Ovo je piće nekad imalo prilično dobar okus, dok vlada nije zaključila da ne bi trebalo. Ali ipak služi svojoj svrsi, no okus mu je odvratan. I prokleta je sramota, jer to je jedino što još tjera ove stari kosti da se pomaknu. Potrošen sam. Nisam dobar nizašto, osim da prodajem ulaznice, ali rekao bih da sam previše ružan za to."

Na brzinu ga pogledam i zaključim da ima pravo.

"Postoji li nešto drugo što bi mogao raditi? Možda iza pozornice?"

"Prodavač ulaznica je posljednja stepenica."

"Što ćeš učiniti kad više ne budeš mogao raditi?"

"Pretpostavljam da ću se naći licem u lice s Blackiejem. Hej", kaže on i okreće se vedro prema meni. "Imaš cigaretu?"

"Nemam. Žao mi je."

"Nisam ni mislio", uzdahne on.

Sjedimo u tišini, gledamo jednu zapregu za drugom kako vuku opremu, životinje i šatorska platna natrag na vlak. Izvođači su izašli na stražnji izlaz velikog šatora i nestali u svojim šatorima za presvlačenje, i sad su se pojavili u svojoj svakodnevnoj odjeći. Stoje u skupinama, smiju se i razgovaraju, neki još brišu lice. Čak i bez kostima su glamurozni. Neugledni radnici brzaju na sve strane, nastanjuju isti univerzum, ali čini se u nekoj drugoj dimenziji. Nema nikakve interakcije.

Camel prekida moje razmišljanje.

"Jesi li išao na koledž?"

"Jesam."

"To sam i mislio." Opet mi je ponudio bocu, ali odmahujem glavom.

"Jesi li završio?"

"Nisam."

"Zašto ne?" Ništa ne odgovaram. "Koliko ti je godina, Jacobe?"

"Dvadeset tri."

"Imam sina tvojih godina."

Glazba je utihnula i posjetitelji su polako počeli izlaziti iz velikog šatora. Zastaju, zbumjeni su i pitaju se što se dogodilo s menažerijom kroz koju su prije prošli. Dok napuštaju cirkus kroz prednji ulaz, na stražnji ulazi cijela vojska muškaraca i vraća se, noseći tribine, sjedala i dijelove ograde arene i sve to bučno bacaju na zaprežna kola. Utroba velikog šatora vadi se i prije nego što ga je publika napustila.

Camel vlažno zakašlje, a taj mu je napor potresao cijelo tijelo. Pogledam ga da vidim treba li ga lupnuti po leđima, ali drži ruku u zraku da me zaustavi. Glasno je šmrknuo, nakašljao se i ispljunuo, zatim je dokrajčio ono što je bilo u boci. Nadlanicom je obrisao usta i pogledao me, mjerkačući me od glave do pete.

"Slušaj", reče on. "Ne zanima me tvoja situacija, ali vidim da nisi dug na cesti. Previše si čist, odjeća ti je predobra, a nemaš nikakve imovine sa sobom. Kad si na cesti, skupljaš stvari - možda ne lijepo stvari, ali svejedno ih skupljaš, znam da nemam pravo govoriti, ali dečko kao ti ne bi se trebao skitati. Ja sam u skitnji i kažem ti da to nije nikakav život." Oslonio je podlaktice na savijena koljena i okrenuo lice prema meni. "Ako imaš život kojem se možeš vratiti, mislim da bi to trebao učiniti."

Prošao je trenutak prije nego što sam odgovorio. A kad sam progovorio glas mi je bio napukao:

"Nemam."

Gleda me još malo, a onda kimne.

"Baš mi je žao što to čujem."

Gomila ljudi se raspršila, krećući se od velikog šatora prema parkiralištu i dalje prema rubovima grada. Iza velikog šatora pojavio se obris balona koji se dizao u nebo, a slijedio ga je razvučeni dječji plač. Zatim smijeh, zvuk automobilskih motora i glasova povišenih od uzbudjenja.

"Možeš li vjerovati da se onako sagnula?"

"Mislio sam da će umrijeti kad su onom klaunu pale hlače."

"Gdje je Jimmy - Hank, je li Jimmy s tobom?"

Camel se naglo dignuo na noge.

"Ho! Tamo je. To je taj stari kučkin sin."

"Tko?"

"Ujak Al! Dodji! Moramo te ubaciti u cirkus."

Šepa brže nego što sam mislio da je moguće. Ustajem i slijedim ga.

Ujaka Ala ne možete ne primijetiti. Sve na njemu govori da je

ringmaster, od grimiznog kaputa i bijelih jahačih hlača do cilindra i navoštenih uvijenih brkova. Korača preko terena poput vođe limene glazbe, veliki trbuh izbacio je naprijed i gromkim glasom izdaje zapovijedi. Zastaje da propusti lavlji kavez, a onda nastavlja pokraj skupine muškaraca koji se muče sa zarolanim platnom. Ne prekidajući korak, udario je jednoga od njih po glavi. Ovaj je jauknuo i okrenuo se trljajući uho, ali Ujak Al je već otišao, a pratnja za njim.

"Ovo me podsjetilo," govori mi Camel preko ramena, "bez obzira na to što kažeš, ne spominji Ringling pred Ujakom Alom."

"Zašto ne?"

"Jednostavno nemoj." Camel pobrza prema Ujaku Alu i uhvati s njim korak. "Hm, tu ste", kaže on a glas mu je umjetan i meketav. "Pitam se mogu li razgovarati s vama, gospodine?"

"Ne sad, momče. Ne sada", dubokim glasom kaže Al, marširajući paradnim korakom poput smeđekošuljaša koje možete vidjeti u kinu u mutnim, zrnatim novostima prije prikazivanja filma. Camel slabašno šepa za njim, naviruje se postrance nakrivivši glavu, pa zaostaje i trčkara uz njega poput osramoćenog štenca.

"Trajat će samo trenutak, gospodine. Samo sam se pitalo treba li kojem odsjeku novi čovjek."

"Da ne misliš promijeniti karijeru?"

Camelov se glas diže poput sirene.

"O, ne, gospodine. Ne ja. Sretan sam tu gdje jesam. Da, gospodine. Sretan ko bubreg u loju." Manijakalno se nasmijao.

Udaljenost među njima se povećala. Camel se spotaknuo i stao.

"Gospodine?" zove ga sa sve veće udaljenosti. Stao je. "Gospodine?"

Ujak Al je otišao. Progutali su ga ljudi, konji i kola.

"Prokletstvo. Prokletstvo," kaže Camel, zgrabi kapu s glave i baci je na tlo.

"U redu je, Camel", kažem. "Cijenim to što si pokušao."

"Ne, nije u redu", poviše on.

"Camel, ja..."

"Daj zašuti. Ne želim to čuti. Dobar si mali i ne namjeravam stajati sa strane i gledati te kako čistiš, samo zato što taj debeli mrgud nema vremena. Ne, ne želim. Zato imaj malo poštovanja prema starijima i ne smetaj mi."

Oči mu gore. Sagnem se, podignem mu kapu i otresem prašinu s nje. Pružim mu je. Trenutak je oklijevao, onda ju je uzeo.

"Dobro, onda", kaže otresito. "Mislim da je u redu."

Camel me vodi do kola i kaže mi da ga tu pričekam. Naslanjam se na jedan od velikih kotača sa žbicama i provodim vrijeme malo vadeći iverke ispod noktiju, a malo zvačući dugu vlat trave. U jednom trenutku glava mi se zanjela naprijed. Počeo me hvatati san.

Camel se pojavio sat kasnije, teturajući i držeći u jednoj ruci plošku, a u drugoj smotranu cigaretu. Kapci mu trepere na pola koplja.

"Ovo je Earl", reče, petljajući jezikom i zamahnuvši rukom u širokom luku iza sebe. "On će se brinuti za tebe."

Čelavi muškarac je sišao s kola. Velik je, vrat mu je deblji od glave. Nejasne zelene tetovaže prekrivaju mu zglobove na prstima i protežu se gore na dlakave podlaktice. Pružio mi je ruku.

"Drago mi je", kaže.

"Također", kažem zbumjeno. Okrenem se prema Camelu, koji se udaljava, hodajući cik-cak kroz svježu zelenu travu, uputivši se općenito u smjeru Letećeg odreda. Usput pjeva. Loše.

Earl je dlanovima okružio usta i viknuo.

"Zaveži, Camel! Ubaci se u taj vlak, prije nego što krene bez tebe!" Camel padne na koljena. "Ah, Isuse", kaže Earl. "Čekaj me. Odmah se vraćam."

Pošao je prema njemu i podignuo starca s tla tako lako kao da je dijete. Camel pušta da mu se ruke, noge i glava njišu preko Earlovih ruku. Hihoće se i uzdiše. Earl položi Camela na rub vrata vagona, razgovara s nekim unutra, a onda se vraća.

"To će piće ubiti starog", mrmlja, marširajući ravno pokraj mene. "Ako mu ne istruli utroba, past će s tog prokletog vlaka. Ja taj otrov ne želim ni dotaknuti", kaže, gledajući me preko ramena.

Stojim kao zalijepljen na mjestu na kojem me ostavio. Iznenaden je.

"Hoćeš li doći ili ne?"

* * *

Kad je krenula i zadnja skupina željezničkih vagona, stiješnjen sam s još jednim muškarcem u spavaćim kolima ispod donjeg kreveta. On je vlasnik tog prostora, ali nagovorili su ga da me primi na sat ili dva, po cijeni jednog dolara. Svejedno gundā, a ja sam obgrlio koljena da budem što manji.

Smrad neopranih tijela i odjeće je sveprisutan. U odjeljku su tri kreveta, na svakom je jedan, a ponekad i dvojica mušakaraca. Tip stiješnjen na podu preko puta mene, udara tanku sivu deku, uzalud

pokušavajući od nje složiti jastuk. Kroz metež zvukova razlegne se nečiji glas:

"Ojcze nasz któryś jest w niebie, swiść sie imie Twoje, przyjdź królestwo Twoje..."

"Isuse Kriste", kaže moj domaćin. Gurnuo je glavu u prolaz između kreveta. "Govori engleski, ti jebeni Poljače!" Onda se opet uvukao pod krevet i nastavio odmahivati glavom. "Neki od ovih tipova, upravo su sišli s jebenog doseljeničkog broda."

"... i nie wodz nasz na pokuszenie ale nas zbaw ode ztego. Amen."

Naslonio sam se na zid i zaklopio oči.

"Amen", prošaptao sam.

Vlak je poskočio. Svjetla su zatreptala na tren i onda se ugasila. Negdje ispred nas čuje se kako vlak prodorno zviždi. Krenuli smo i svjetla se opet pale. Beskrajno sam umoran i glava mi udara o goli zid.

Budim se u neko doba noći, a pred očima mi je par golemih radničkih čizama.

"Jesi li spreman?"

Tresem glavom i pokušavam se snaći, jer ne znam gdje sam. Čujem kako tetine škripe i pucketaju. Zatim vidim koljeno. Zatim Earlovo lice. "Jesi li još tu dolje?" pita on i naviruje se pod krevet.

"Jesam. Oprosti."

Izvlačim se i s mukom stajem na noge.

"Haleluja", kaže moj domaćin i protegne se.

"Pierdol sie", kažem.

Sa susjednog kreveta netko je zafrktao od smijeha.

"Dođi", kaže Earl. "Al je dovoljno popio da se opusti, ali još ne toliko da postane opak. Mislim da sad imaš priliku."

Vodi me kroz dvoja spavaća kola. Kad smo izašli na platformu zadnjeg od tih vagona, pred nama je stražnji dio potpuno drukčijeg vagona. Kroz prozor vidim ulaštenu drveninu i ukrasne svjetiljke.

Earl se okrene prema meni.

"Jesi li spreman?"

"Svakako", kažem.

Ali nisam. Zgrabio me za vrat i gurnuo licem prema vratima. Drugom rukom otvara klizna vrata i gurne me unutra. Padam prema naprijed raširenih ruku. Zaustavljam se na mjedenoj motki, uspravljam se i u šoku gledam natrag u Earla. Tada ugledam i ostale.

"Što je ovo?" pita Ujak Al, duboko u naslonjaču s visokim naslonom.

Sjedi za stolom s trojicom muškaraca, palcem i kažiprstom se igra s debelom cigarom, a u drugoj ruci drži pet lepezasto raširenih karata. Pokraj njega na stolu je čaša brendija. Odmah iza nje velika gomila žetona za poker.

"Ubacio se u vlak, gospodine. Našao sam ga kako se skriva u spavaćim kolima."

"Je li to točno?" pita Ujak Al. Lijeno je povukao dim iz cigare i stavio je na rub pepeljare. Zavalio se u naslonjaču, proučava karte i pušta da mu dim izlazi kroz kutove usana. "Pratim te za tri i dižem za pet", kaže on, naginjući se naprijed i bacajući cijeli stupac žetona u banku na stolu.

"Ako hoćete, pokazat će mi vrata", kaže Earl. Prilazi mi, uhvati me za revere i podigne s poda. Ukočio sam se i čvrsto ga uhvatio oko zapešća, s namjerom da se držim za njega, ako me ponovno pokuša baciti. Pogled mi naizmjene skreće od Ujaka Ala prema donjem dijelu Earlova lica - jer samo to mogu vidjeti - pa onda opet natrag.

Ujak Al je skupio karte i pažljivo ih položio na stol.

"Ne još, Earl", kaže on. Posegнуo je za cigarom i povukao još jedan dim. "Spusti ga."

Earl me spušta na pod tako da sam leđima okrenut Ujaku Alu. Napravio je nekoliko pokreta, tobože mi poravnavajući sako.

"Priđi", kaže Ujak Al.

Poslušam ga, sretan što sam izvan Earlova dosega.

"Ne vjerujem da sam te imao zadovoljstvo upoznati", kaže on i otpuše kolut dima. "Kako ti je ime?"

"Jacob Jankowski, gospodine."

"Molim te, a što Jacob Jankowski radi u mojoj vlaku?"

"Tražim posao", kažem.

Ujak Al me i dalje gleda i otpuhuje kolutove lijenog dima. Ruke je oslonio na trbuh i polako bубnja po prsluku.

"Jacobe, jesli ikad radio u cirkusu?"

"Nisam, gospodine."

"Jacobe, jesli ikada bio na cirkuskoj predstavi?"

"Jesam, gospodine. Naravno."

"U kojem cirkusu?"

"Braće Ringling", kažem. Naglo uvlačenje daha natjeralo me da okrenem glavu. Earlove oči su razrogačene od upozorenja.

"Ali bilo je strašno. Jednostavno strašno", dodajem žurno, okrenuvši leđa Ujaku Alu.

"Je li to istina?" pita Ujak Al.

"Da, gospodine."

"A jesi li vidio našu predstavu, Jacobe?"

"Jesam, gospodine", kažem, osjećajući kako mi crvenilo prekriva lice.

"I što misliš o njoj?" pita on.

"Bila je... spektakularna."

"Koja ti je bila najbolja točka?"

Divlje se batrgam, izvlačeći pojedinosti iz samoga zraka.

"Ona s crnim i bijelim konjima. I s djevojkom u ružičastom", kažem.

"U šljokicama."

"Čuješ li to, Auguste? Dečku se svida tvoja Marlena."

Muškarac nasuprot Ujaku Alu ustane i okreće se - to je onaj iz šatora s menažerijom, samo što sad nema cilindar. Oštре crte lica sad su mu bezizražajne, a crna kosa se sjaji od pomade. I on ima brkove, ali za razliku od Ujaka Ala, njegovi dosežu samo do kutova usana.

"Što zapravo zamišljaš da bi mogao raditi?" pita Ujak Al. Nagnuo se naprijed i uzeo čašu sa stola. Promućkao je sadržaj u njoj i ispiuo ga u jednom gutljaju. Odjednom se niotkuda stvorio konobar i napunio čašu.

"Radio bih baš sve. Ali ako je moguće, volio bih raditi sa životinjama."

"Sa životinjama", kaže on. "Auguste, jesi li čuo? Momak hoće raditi sa životinjama. Pretpostavljam da bi htio nositi vodu za slonove?"

Earl namršti čelo.

"Ali, gospodine, mi nemamo..."

"Začepi!" poviće Ujak Al i skoči na noge. Rukavom je zahvatio čašu i srušio je na sag. Zuri u nju stisnutih šaka, a lice mu se sve više mrači. Zatim je iskesio zube i urliknuo dugim neljudskim krikom, naglo spustio nogu na čašu i počeo je divlje gaziti.

Nastao je trenutak tišine, koji je narušavalо samo ritmičko kloparanje željezničkih pragova, koji su prolazili ispod nas. Konobar se sagnuo i počeo skupljati staklo.

Ujak Al duboko uzdahne i okreće se prozoru, ruku čvrsto stisnutih iza sebe. Kad se napokon okrenuo prema nama, lice mu je ponovno ružičasto. Kutovi usana mu titraju podsmješljivo.

"Reći će ti kako stvari stoje, Jacobe Jankowski." Ispljunuo je moje ime kao neki odvratni zalogaj. "Takve kao ti video sam već tisuću puta. Misliš da te ne čitam kao knjigu? O čemu se radi - jeste li se ti i mamica posvađali? Ili možda samo tražiš malo pustolovine između semestara?"

"Ne, gospodine, ništa takvoga."

"Nije me briga što je - čak da te i zaposlim u cirkusu, ne bi preživio. Ni tjedan dana. Niti dan. Cirkus je dobro podmazan stroj i tu opstaju samo najžilaviji. Ali ti i ne bi znao mnogo toga o žilavosti, zar ne, gospodine Studentiću?" Bijesno me gleda kao da me izaziva da progovorim. "Sad se nosi odavde", kaže i otpusti me mahanjem ruke. "Earl, pokaži mu vrata. Čekaj dok ne vidiš crveno svjetlo, a onda ga izbaci - ne želim upasti u nevolju zato što sam ozlijedio mamina popišanka."

"Čekaj malo, Al", reče August. Smijulji se i očito se zabavlja. "Je li dobro rekao? Stvarno si studirao?"

Osjećam se kao miš između dvije mačke.

"Jesam."

"A što si studirao? Možda neke umjetničke predmete?" Oči mu se podrugljivo sjaje. "Rumunjske narodne plesove? Aristotelovsku književnu kritiku? Ili ste možda - gospodine Jankowski - diplomirali kao harmonikaš?"

"Studirao sam veterinarsku medicinu."

Izraz lica mu se trenutačno i potpuno izmijenio.

"Veterinu? Veterinar si?"

"Ne baš."

"Što misliš time 'ne baš'?"

"Nisam položio završne ispite."

"Zašto nisi?"

"Jednostavno nisam."

"A ti završni ispiti su bili na posljednjoj godini?"

"Da."

"Na kojem koledžu?"

"Cornell."

August i Ujak Al se pogledaju.

"Marlena je rekla da se Srebrna Zvijezda osjeća malo loše", kaže August. "Htjela je da čovjek iz prethodnice dovede veterinara. Čini se kao da joj nije jasno da je čovjek iz prethodnice otišao prije nas, zato se tako i zove."

"Što predlažeš?" upita Ujak Al.

"Neka je mali pogleda sutra ujutro."

"A kamo ćemo ga smjestiti noćas? Kapaciteti su nam puni." Zgrabio je cigaru iz pepeljare i lupka njome po rubu. "Pretpostavljam da bismo ga

mogli jednostavno poslati na plato-vagone."

"Prije sam imao na umu vagone sa životinjama za nastup", reče August.

Ujak Al se namršti.

"Što? S Marleninim konjima?"

"Da."

"Misliš na onaj dio gdje su nekada bile koze? Ne spava li tamo ono malo govno - oh, kako mu je ime?" kaže on i pucketom prstima. "Stinko? Kinko? Onaj klaun sa psom?"

"Točno", nasmiješi se August.

* * *

August me vodi kroz spavaća kola sve dok se ne nađemo na maloj platformi koja gleda na stražnji dio stočnog vagona.

"Imaš li sigurne noge, Jacobs?" pita on ljubazno.

"Vjerujem da imam", odgovaram.

"Dobro", kaže on. Bez puno oklijevanja naginje se naprijed, uhvati se za nešto na bočnoj strani vagona i spretno se popne na krov.

"Isuse Kriste!" povičem, gledajući isprva uspaničeno mjesto na kojem je August nestao, a onda dolje na gole spojnice vagona i pragove koji jure ispod nas. Vlak se trzao u zavoju. Raširio sam ruke da održim ravnotežu i počeo teško disati.

"Hajde, dodji", više glas s krova.

"Dovraga, kako si to učinio? Za što da se uhvatim?"

"Imaš ljestve. Odmah sa strane. Nagni se naprijed i dosegni ih. Naći ćeš ih."

"Što ako ne nađem?"

"Onda ćemo se, mislim, oprostiti, zar ne?"

Oprezno prilazim rubu. Vidim samo bočnu stranu tankih željeznih ljestava. Pogled čvrsto uperim u njih i obrišem ruke o bedra. Zatim se nagnem naprijed. Desna ruka mi je napipala ljestve. Divlje napipavam lijevom dok nisam obuhvatio i drugu stranu. Snažno sam upro stopala u prečke ljestava i čvrsto se držim, pokušavajući uhvatiti dah.

"No, hoćeš li?"

Gledam gore. August se naviruje prema meni, cereka se, a kosa mu se vijori na vjetru.

Penjem se na krov. Pomaknuo se, a kad sam sjeo do njega uhvatio me rukom za rame.

"Okreni se. Hoću da nešto vidiš."

Pokazuje prstom niz cijelu dužinu vlaka. Proteže se iza nas kao divovska zmija, a nanizani vagoni kloparaju i savijaju se dok vlak ulazi u zavoj.

"Prekrasan pogled, zar ne, Jacobe?" kaže August. Pogledam ga. Zuri u mene, a oči mu blistaju. "Ali nije baš tako lijep kao moja Marlena, je li?" Coknuo je jezikom i namignuo.

Prije nego što sam se stigao usprotiviti, ustao je i krenuo po krovu kao da pleše step. Nakrivio sam vrat i brojim stočne vagone. Ima ih najmanje šest.

"Auguste?"

"Što je?" pita, zastavši u pola okreta.

"U kojem vagonu je Kinko?"

Naglo je čučnuo.

"U ovom. Baš imaš sreće, dečko." Podignuo je krovni prozorčić i nestao.

Dopuzao sam do tog mjesta na rukama i koljenima.

"Auguste?"

"Što je?" javi se glas iz tame.

"Jesu li i tu ljestve?"

"Ne, samo skoči dolje."

Spuštam se unutra sve dok ne visim samo na vršcima prstiju, zatim padnem na pod. Pozdravi me iznenadjeni blagi njisak.

Zatim su se zrake mjeseca svjetla probile kroz daske bočnih stranica vagona. S jedne strane stoje konji. Druga je strana odijeljena zidom, koji je očito domaće izrade.

August zakorači naprijed i gurne vrata prema unutra. Udarila su u zid iza njih, otkrivši nečiji sobičak osvijetljen petrolejkom. Postavljena je na preokrenuti sanduk tik do poljskog kreveta. Tu potruške leži patuljak, a pred njim otvorena debela knjiga. Mojih je godina i, kao i ja, ima crvenu kosu. Za razliku od moje, kosa mu стоји uspravno na glavi, kao neposlušni slamljati krov. Lice, vrat, ruke i šake prekriveni su mu pjegicama.

"Kinko", reče August gadljivo.

"Auguste", reče patuljak, s podjednakim gađenjem.

"Ovo je Jacob", reče August, prošetavši se sobičkom. Naginje se i zastaje, opipavajući stvari. "Jedno će vrijeme spavati s tobom."

Zakoračio sam naprijed i ispružio ruku.

"Drago mi je", kažem.

Kinko hladnokrvno gleda moju ruku, a onda opet Augusta.

"Što je on?"

"Zove se Jacob."

"Rekao sam što, ne tko."

"Pomagat će u menažeriji."

Kinko skoči na noge.

"Čovjek iz menažerije? Zaboravi. Ja sam izvođač. Nema šanse da spavam s radnikom."

Iza njega se začuje režanje i tek sad vidim Jack Russell terijera. Kuja stoji uz podnožje kreveta i sva se nakostriješila.

"Ja sam najavljavač i glavni nadzornik životinja", govori August polako, "i mojom velikodušnošću dopušteno ti je da ovdje spavaš. Također zbog moje velikodušnosti, ovo mjesto nije krcato šljakerima. Naravno, to uvijek mogu promijeniti. Osim toga, ovaj gospodin je novi veterinar u cirkusu - i k tome s Cornella - što mu daje puno važniji položaj nego što ga po mojoj procjeni imaš ti. Možda bi htio razmisliti hoćeš li mu ponuditi krevet." U Augustovim očima odražavaju se plamičci svjetiljke. Usne mu drhte u polumraku. Trenutak poslije, okrenuo se prema meni i duboko se poklonio, lupnuvši petom o petu. "Laku noć, Jacobe. Siguran sam da će se Kinko potruditi da ti bude ugodno. Je li tako, Kinko?"

Kinko ga bijesno gleda.

August je dlanovima zagladio kosu s obje strane. Zatim je otišao i zatvorio za sobom vrata. Zurim u grubo tesane daske sve dok ne začujem iznad nas zvuk njegovih koraka. Onda sam se okrenuo.

Kinko i pas zure u mene. Pas je podignuo gornju usnu i reži.

Noć provodim na zgužvanoj konjskoj deki uza zid, najdalje koliko mogu od poljskog kreveta. Deka je vlažna. Tko god da je sklepao ovu sobu od dasaka, loše je napravio posao, jer je kiša padala po dekama, koje sad zaudaraju na pljesan.

Prenem se iz sna. Do krvi sam se izgrebao, češući se po rukama i vratu. Ne znam je li to zbog spavanja na konjskoj dlaci ili zbog gamadi, a i ne želim znati. Nebo koje se vidi između zakrpanih dasaka je crno, a vlak se i dalje kreće.

Probudio sam se zbog sna, ali ne sjećam se pojedinosti. Zaklapam oči i nesigurno pokušavam doprijeti do nekih zakutaka u mozgu.

Moja majka. Stoji u dvorištu u haljini boje lana i vješa rublje na konopac. U ustima ima drvene kvačice, a još više u pregači svezanoj oko

strukha. Prsti su joj spretni s plahtom. Tih pjeva na poljskom.

Fleš.

*Ležim na podu i gledam striptizetu i njezine zanjihane grudi.
Bradavice, smeđe, veličine srebrnog dolara, vrte se u krugovima - prema
van, okolo i PLJUS. Van, okolo i PLJUS. Osjećam bol uzbudjenja, zatim
kajanje, a onda mučninu.*

A onda sam...

Ja sam...

5

Blebećem kao glupi starkelja, a to i jesam.

Mislim da sam zaspao. Mogao bih se zakleti da sam samo prije nekoliko sekundi imao dvadeset tri godine, a sad sam tu u ovom ladnom, osušenom tijelu.

Šmrcam i brišem blesave suze, pokušavam se pribrati jer vratila se ona djevojka, ona punašna u ružičastom. Ili je radila cijelu noć ili sam izgubio pojам o vremenu. Mrzim kad ne znam koje je od toga dvoga. Također bih se rado sjetio njezina imena, ali ne mogu. Tako je to kad imate devedeset godina. Ili devedeset tri.

"Dobro jutro, gospodine Jankowski", kaže medicinska sestra i upali svjetlo. Prilazi prozoru i namješta žaluzine da pusti unutra sunčevu svjetlo. "Vrijeme je za ustajanje."

"Čemu?" gundam.

"Zato što vas je dobri Bog odlučio blagosloviti još jednim danom", kaže ona i prilazi krevetu. Pritišće gumbe na automatu za dizanje kreveta, koji počinje zujati. Nekoliko sekundi poslije sjedim uspravno. "Osim toga, sutra idete u cirkus."

Cirkus! Znači nisam propustio dan.

Na toplomjer je stavila vršak za jednokratnu uporabu i gurnula mi ga u uho. Ovako me pikaju i bodu svako jutro. Ja sam poput komada mesa koji ste iskopali negdje duboko u hladnjaku i koji je sumnjiv, dok se ne pokaže suprotno.

Kad je toplomjer zapišao, sestra baci vršak u košaru i napiše nešto na moj karton. Zatim sa zida skine manžetu tlakomjera.

"Dakle, želite li jutros doručkovati u blagovaonici ili hoćete da vam ovamo donesem nešto za jelo?" pita ona i omata mi manžetu oko ruke i pumpa je.

"Ne želim doručak."

"Hajde, gospodine Jankowski", kaže, dok mi pritišće stetoskop s unutarnje strane lakta i gleda u skalu. "Morate održati snagu."

Pokušavam vidjeti što piše na njezinoj pločici s imenom.

"Zašto? Da bih mogao trčati maraton?"

"Zato da ne uhvatite neki virus i ne propustite cirkus", kaže. Kad se manžeta ispuhala, odmaknula je aparat i objesila ga na zid.

Konačno! Vidim joj ime.

"Onda ču doručkovati ovdje, Rosemary", kažem i time dokazujem da sam joj zapamtio ime. Naporno je pokušati sačuvati vanjsku formu i praviti se kao da imate sve daske u glavi, ali važno je. U svakom slučaju, nisam potpuno smušen. Samo imam mnogo više podataka o kojima moram voditi računa, nego što ih imaju drugi ljudi.

"Proglašavam vas jakim poput konja", kaže ona i napiše posljednju bilješku prije nego što je zatvorila karton. "Ako održite tu kilažu, kladim se da imate pred sobom još deset godina."

"Divota", kažem.

Kad je Rosemary došla da me odveze u hodnik, zamolim je da me odvede do prozora kako bih mogao gledati što se događa u parku.

Dan je prekrasan, a sunce se probija između čupavih oblačića. bolje je tako - dobro se sjećam kako je to podizati cirkus kad je vrijeme loše. Iako danas rad nije onakav kakav je nekada bio. Pitam se zovu li još radnike i danas šljakerima. A kola za spavanje su se svakako poboljšala - pogledajte samo ona stambena vozila. Neka čak imaju prenosive satelitske antene.

Nedugo poslije ručka primjećujem prvu štićenicu staračkog doma, koju rođaci guraju u kolicima niz cestu. Deset minuta poslije već je nastala cijela povorka. Tu je Ruthie - oh, i Nellie Compton, ali što to vrijedi? Ona je prazna tikva i neće ništa upamtiti. Tu je i Doris, ono je sigurno njezin Randall o kojem uvijek govori. A tu je i ono kopile McGuinty. O, da, glavna je faca, sad dok ga okružuje obitelj, s kariranim pokrivačem na koljenima. Nema sumnje, izmišlja priče o slonovima.

Iza velikog šatora je niz sjajnih percherona, a svaki blista u svojoj bjelini. Možda su za skakanje? Konji u točkama sa skakanjem uvijek su bijeli zato da se ne vidi prah koji sprečava klizanje stopala dok akrobati stoje na konjima.

Pa čak i ako se radi o točki s konjima bez jahača, nema razloga misliti da bi itko mogao biti ravan Marleni. Nitko i ništa ne može se uspoređivati s Marlenom.

Tražim slona, istodobno sa strahom i razočaranjem.

Kasnije poslije podne kolona se vraća s balonima zavezanim za kolica, a mnogi od staraca imaju glupe šeširiće na glavama. Neki čak drže vrećice sa šećernom vatom na krilu - ej, vrećice! Nemaju pojma, jer šećerna vata je možda stara i tjedan dana. U moje je vrijeme bila svježa, iz bubnja su je namatali na papirnati kornet.

U pet sati se na kraju hodnika pojavljuje vitka sestra s konjskim licem.

"Gospodine Jankowski, jeste li spremni za večeru?" pita, otkoči kočnice i okreće me.

"Hrrumf" kažem mrzovljeno, jer nije ni čekala da joj odgovoim.

Kad smo stigli u blagovaonicu, usmjerava me prema mojoj uobičajenom stolu.

"Ne, čekajte!" kažem. "Večeras ne želim tamo sjediti."

"Ne brinite se, gospodine Jankowski", kaže ona. "Sigurna sam da vam je gospodin McGuinty oprostio za ono sinoć."

"Da, ali nisam ja njemu. Hoću sjediti tamo prijeko", kažem i pokazujem joj na drugi stol.

"Ali tamo nitko ne sjedi", kaže.

"Baš zato."

"Oh, gospodine Jankowski. Zašto mi jednostavno ne dopustite..."

"Prokletstvo, samo me odvedite tamo kamo sam vas zamolio."

Kolica su mi stala, a iza njih je grobna tišina. Nakon nekoliko sekundi opet smo krenuli. Sestra me parkira za moj odabrani stol i ostavlja me. Vratila se i grubo stavila tanjur preda me, a usne su joj čvrsto napućene.

Glavni problem kad sjedite sami za stolom je taj što vam ništa ne odvraća pozornost od razgovora za drugim stolovima. Ne prисluškujem; jednostavno ne mogu, a da ih ne čujem. Većina ljudi govori o cirkusu i to je OK. Ono što nije OK je stari prdonja McGuinty koji sjedi za mojim uobičajenim stolom, s mojim prijateljicama i predsjeda im kao kralj Arthur. I to nije sve - navodno je tamo nekome u cirkusu rekao da je nekada nosio vodu za slonove i zamijenili su mu ulaznicu za bolja sjedala uz rub arene! Nečuveno! I sad tu sjedi i ne prestaje blebetati o specijalnom tretmanu koji je dobio, dok ga Hazel, Doris i Norma gledaju s obožavanjem.

Ne mogu to više podnijeti. Gledam u svoj tanjur. Nešto je pirjano ispod blijedog umaka, a za desert je želete.

"Sestro!" zarežim. "Sestro!"

Jedna je digla glavu i pogledi su nam se sreli. Kako je jasno da ne umirem, nije se pretrгла dok je došla do mene.

"Gospodine Jankowski, što mogu učiniti za vas?"

"Kako bi bilo da mi donesete neku pravu hranu?"

"Molim?"

"Pravu hranu. Znate - ono što ljudi vani jedu."

"Oh, gospodine Jankowski..."

"Nemojte vi meni '*Oh, gospodine Jankowski*', mlada damo. Ovo je dječja hrana, a zadnji put kad sam se pogledao nisam imao pet godina. Imam devedeset. Ili devedeset tri."

"To nije hrana za djecu."

"Da, jest. Nema ništa čvrsto. Pogledajte..." rekoh, provlačeći vilicom kroz hrpu prekrivenu umakom. Držim vilicu u ruci i s nje kaplju ljepljive grudice, dok na kraju ne ostane zamrljana u zraku. "To zovete hranom? I hoću nešto u što mogu zagristi. Nešto hrskavo. A što bi točno ovo trebalo biti?" pitam, budići komad grudastog crvenog želeta. Odvratno se trese, kao dojka koju sam jednom video.

"To je salata."

"Salata? Vidite li ikakvo povrće? Ja ne vidim povrće."

"Voćna salata", kaže ona čvrstim glasom, ali uz uloženi trud.

"Vidite li kakvo voće?"

"Da. Zapravo vidim", kaže ona i pokaže na grudicu. "Tu. I ovdje. Ovo je komadić banane, a ovo je zrno grožđa. Zašto ne kušate?"

"Zašto vi ne kušate?"

Prekrižila je ruke na grudima. Stroga učiteljica je izgubila strpljenje.

"Ovo je hrana za stanare doma. Posebno ju je pripremila nutricionistica koja se specijalizirala za gerijatrijsku..."

"Ne želim to. Hoću pravu hranu." U prostoriji je nastala grobna tišina. Gledam oko sebe. Sve su oči uperene u mene. "Što je?" glasno pitam. "Zar tražim previše? Zar nikome ovdje ne nedostaje prava hrana? Sigurno niste svi sretni s... ovom... kašicom?" Spuštam ruku do ruba tanjura i gurnem ga.

Samo malo.

Zaista.

Tanjur preleti preko stola i razbije se na podu.

Pozvana je doktorica Rashid. Sjedi na rubu mojega kreveta i postavlja mi pitanja na koja pokušavam pristojno odgovoriti, ali tako sam umoran od toga što me tretiraju kao nerazumnoga da se bojam kako joj zvučim pomalo mušičavo.

Nakon pola sata zamolila je sestru da pode s njom u hodnik, trudim se čuti što govore, ali moje stare uši, usprkos tome što su vulgarno velike, hvataju samo djeliće:

"ozbiljna, ozbiljna depresija" i "manifestira se kao agresija, što nije

neobično kod gerijatrijskih pacijenata."

"Znajte da nisam gluh!" vičem s kreveta. "Samo star!"

Doktorica Rashid se navirila u sobu i uhvatila sestru za lakan.

Otišle su niz hodnik i izvan dosega mojih ušiju.

* * *

Te večeri nova tableta mi se pojavljuje u papirnatoj čaši. Već sam tablete držao na dlanu, kad sam je primijetio.

"Što je ovo?" pitam, gurkajući tabletu. Okrenuo sam je na drugu stranu i proučavam je.

"Koje?" pita sestra.

"Ovo", kažem i pokažem joj tabletu. "Ova ovdje. Nova je."

"To je *Elavil*."

"Za što je?"

"Pomoći će vam da se bolje osjećate."

"Za što je?" ponavljam.

Ne odgovara. Podižem pogled prema njoj. Oči nam se sretnu.

"Za depresiju", kaže ona konačno.

"Neću je uzeti."

"Gospodine Jankowski..."

"Nisam u depresiji."

"Doktorica Rashid ju je propisala. Ta će vam tableta..."

"Hoćete me drogirati. Hoćete me pretvoriti u ovci koja će jesti žele.

Kažem vam da je neću progutati."

"Gospodine Jankowski, moram se pobrinuti za još dvanaest drugih pacijenata. Molim vas, popijte svoje tablete."

"Mislio sam da smo stanovnici doma."

Svaka od zategnutih crta lica joj se ukočila.

"Druge ču uzeti, ali ne i ovu", kažem i bacam tabletu iz ruke. Leti kroz zrak i pada na pod. Ostale ubacujem u usta. "Gdje mi je voda?" pitam, a riječi su mi nerazgovijetne jer pokušavam sve tablete zadržati na sredini jezika.

Dodaje mi plastičnu čašu, podiže tabletu s poda i odlazi u moju kupaonicu. Čujem je kako pušta vodu u toaletu. Zatim se vraća.

"Gospodine Jankowski. Donijet ču vam drugi *Elavil*, a ako ga nećete uzeti, pozvat ču doktoricu Rashid i ona će vam umjesto toga propisati injekcije. Ovako ili onako, ali uzet čete *Elavil*. Na koji način će to biti, ovisi o vama."

Kad je donijela tabletu, progutao sam je. Četvrt sata poslije dobivam

i injekciju - ne Elavila nego nečega drugog, ali to ipak nije fer, jer sam popio prokletu tabletu. Za nekoliko minuta postao sam ovca koja jede žele. Pa, u svakom slučaju ovca. Ali dok se podsjećam na incident koji me uvalio u ovu nesreću, shvaćam da, kad bi mi sad netko donio grudasti žele i rekao mi da ga pojedem, poslušao bih ga.

Što su mi to učinili?

Čvrsto se držim svoje ljutnje svakim gramom ljudskosti koji mi je ostao u potrošenom tijelu, ali nema koristi. Kliže mi iz ruku, kao val na morskoj obali kad se povlači. Razmišljaj o toj tužnoj činjenici i shvaćam da mi glavom kruži crna tmina sna. Već je neko vrijeme tu, čeka svoj trenutak i sa svakim se okretajem približava sve više. Odustajem od bijesa, što je u ovom trenutku još samo formalnost, i u mislima bilježim odluku da se ujutro moram opet naljutiti. Tada se prepuštam, jer protiv toga se zapravo ne možete boriti.

COURTESY OF HENRY HARCH ARCHIVES

6

Vlak stenje, opirući se sve većem otporu zračnih kočnica. Nakon nekoliko minuta i posljednjeg razvučenog zvižduka, velika željezna zvijer zaustavlja se uz drhtaj i ispuhuje.

Kinko odbacuje deku i ustaje. Nije viši od metar i dvadeset centimetara, ako ima i toliko. Proteže se, zijeva, cmače usnama, a onda se češe po glavi, pazusima i testisima. Kujica mu pleše oko nogu i bijesno maše batrljkom repa.

"Dodi, Queenie", kaže on i podigne je u naručje. "Hoćeš van? Queenie bi van?" Ljubi je posred smeđe-bijele glave i prolazi prostorijom.

Promatram ga sa svoje zgužvane deke u kutu.

"Kinko?" zovnem ga.

Da nije žestoko zalupio vratima, pomislio bih da me nije čuo.

Sad smo na sporednom kolosijeku iza Letećeg odreda, koji je očito ovdje već nekoliko sati. Grad od šatora je podignut, na ushit gomile građana koji stoje naokolo i gledaju. Djeca su se poredala i sjede na krovu Letećeg odreda, promatrajući teren blistavih očiju. Njihovi su se roditelji okupili ispod, drže za ruku mlađu djecu i upiru prste u različite čudesne stvari koje se pojavljuju pred njima.

Radnici iz glavne kompozicije silaze iz spavačih kola, pale cigarete i kreću prema kuhinji. Njezina plavo-narančasta zastava već leprša, a bojer pokraj nje podrijuje parom i veselo daje na znanje da se unutra doručkuje.

Izvođači se pojavljuju iz spavačih kola koja su na repu vlaka i očito su bolje kvalitete. Hijerarhija je jasna: što ste više otraga, to imate impresivnije spavaonice. I Ujak Al silazi iz vagona, koji je tik do onog zadnjeg namijenjenog željezničarima. Ne mogu, a da ne primijetim da smo Kinko i ja jedini putnici neposredno uz lokomotivu.

"Jacobe!"

Okrenem se. August mi prilazi velikim koracima, u čistoj košulji i svježe obrijan. Zaglađena kosa pokazuje nedavni prolaz zubaca češlja.

"Kako se jutros osjećamo, dječače?" pita.

"Dobro", kažem. "Malo umorno."

"Je li ti onaj mali trol pravio neprilike?"

"Nije", kažem. "Bilo je u redu."

"Dobro, dobro." Stisnuo je dlanove jedan o drugi. "Hoćemo li sada pogledati onog konja? Ne bih rekao da je nešto ozbiljno. Marlena ih je užasno razmazila. Ah, evo male dame. Dodi ovamo, draga", pozove je on vedrim glasom. "Želim da upoznaš Jacoba. On je tvoj obožavatelj."

Osjećam kako mi lice oblijeva rumenilo.

Prišla je i stala uz njega. Smješka mi se dok se August okreće prema vagonu s konjima.

"Zadovoljstvo mi je upoznati se s tobom", kaže ona i ispruži ruku. Izbliza još uvijek neobično sliči Catherine - ima delikatne crte lica, kao porculan blijedu put s nešto pjegica na nosu, blistave plave oči i kosu tek toliko tamnu da ne može proći kao plavuša.

"Zadovoljstvo je moje", kažem, bolno svjestan da se nisam obrijao dva dana, da mi se odjeća skorjela od konjskog izmeta i da to nije jedini neugodan miris koji ispušta moje tijelo.

Blago je nakrivila glavu.

"Reci, zar te nisam jučer vidjela? U menažeriji?"

"Ne bih rekao", govorim, instinkтивno lažući.

"To si svakako bio ti. Neposredno prije predstave. Kad se naglo zatvorio kavez s čimpanzama."

Pogledam Augusta, ali on je još okrenut na drugu stranu. Ona slijedi moj pogled i čini se da razumije.

"Nisi iz Boston-a, zar ne?" upita me tiho.

"Ne. Nikad nisam bio tamo."

"Hm", kaže. "Nekako mi izgledaš poznato. No, dobro", nastavlja veselo. "Auggie kaže da si veterinar." Na zvuk svojeg imena, August se naglo okrene.

"Nisam", kažem. "Mislim, ne baš pravi."

"Skroman je", kaže August. "Pete! Hej, Pete!"

Skupina muškaraca стоји pred vratima vagona s konjima i podižu rampu s već ugrađenim stranicama. Jedan visoki i tamnokosi se okrenuo.

"Da, šefe?" pita.

"Neka ostali istovare i dovedu nam *Srebrnu Zvijezdu*."

"Odmah."

Nakon jedanaest konja - pet bijelih i šest crnih - Pete se još jedanput popne u vagon. Trenutak poslije izlazi.

"*Srebrna Zvijezda* se ne želi maknuti, šefe."

"Natjeraj ga", kaže August.

"O, ne, nećeš", reče Marlena i mrko pogleda Augusta. Odmarsirala je do rampe, popela se i nestala u vagonu.

August i ja čekamo vani, slušamo njezino usrdno preklinjanje i pucketanje jezikom. Nakon nekoliko minuta pojavljuje se na vratima s arapskim konjem srebrne grive. Ona korača ispred njega, pucketi jezikom i mrmlja. On podigne glavu i povuče se natrag. Na kraju je ipak slijedi niz rampu, a glava mu se nisko njiše sa svakim korakom. Pri dnu se toliko snažno povukao natraške da je gotovo sjeo na zadnje noge.

"Isuse, Marlena - mislio sam da si rekla kako se osjeća samo malo loše", reče August.

Marlena je blijeda.

"Jučer je bilo tako. Nije mu uopće bilo ovako loše. Nekoliko dana je malo šepao, ali ništa slično ovome."

Pucnula je jezikom i povukla ga dok konj nije konačno zakoračio na šljunak. Stoji zgrbljenili leđa, a svu je težinu, koliko je mogao, prebacio na stražnje noge. Srce mi se stisnulo. To je klasičan stav hodanja-pojajima.

"Što misliš u čemu je problem?" upita August.

"Daj mi minutu", kažem, iako sam već siguran devedeset devet posto. "Imate li kliješta za kopita?"

"Ne. Ali imaju ih u kovačnici. Hoćeš da pošaljem Petea?"

"Ne još. Možda mi neće trebati."

Čučnuo sam uz lijevo rame konja i prošao mu rukom po nozi, od ramena do putišta. Nije se trgnuo. Zatim sam položio ruku na prednji dio kopita. Isijava toplinu. Stavljam palac i kažiprst na stražnji dio putišta. Arterijski puls mu snažno udara.

"Prokletstvo", kažem.

"Što je?" pita Marlena.

Uspravljam se i posežem za nogom *Srebrne Zvijezde*. On je drži čvrsto na zemlji.

"Hajde, momče", kažem, vukući mu nogu.

Na kraju ju je dignuo. Taban je kvrgav i taman, s crvenom crtom oko ruba. Odmah sam ga spustio.

"Ovaj konj ima laminitis", kažem.

"O, moj Bože", reče Marlena i pritisne rukom usta.

"Što?" pita August. "Što ima?"

"Laminitis", kažem. "To je upala vezivnog tkiva između kopita i treće falange, koja se zarotirala prema tabanu."

"Na engleskom, molim te. Je li loše?"

Pogledam Marlenu, koja još drži ruku na ustima.

"Da", kažem.

"Možeš li ga izliječiti?"

"Možemo mu dati debelu mekanu podlogu i pokušati ga spriječiti da stoji. Neka jede samo sijeno, nikakve žitarice. I ne smije nastupati."

"Ali možeš li ga izliječiti?"

Oklijevam i brzo pogledavam Marlenu.

"Vjerojatno ne."

August zuri u *Srebrnu Zvijezdu* i ispuhuje zrak kroz nadute obraze.

"Vidi, vidi, vidi!" zatutnji iza nas glas koji niste mogli ne prepoznati.

"Nije li to naš novi doktor za životinje!"

Ujak Al došeta do nas u crno-bijelim kariranim hlačama i grimiznom prsluku. Ima štap za hodanje sa srebrnom glacom, kojim ekstravagantno maše sa svakim korakom. Iza njega ide šaćica ljudi.

"I što kaže naš medicinar? Jesi li sredio konja?" pita on prpošno i zaustavlja se preda mnom.

"Nisam baš", kažem.

"Zašto ne?"

"Konj navodno ima laminitis", kaže August.

"Što ima?" pita Ujak Al.

"Radi se o kopitu."

Ujak Al se sagne i naviri prema kopitima *Srebrne Zvijezde*.

"Meni izgledaju dobro."

"Ali nisu", kažem.

Okrene se prema meni.

"I što predlažeš da učinimo u vezi s tim?"

"Stavimo ga u boks da se odmara i ne smijemo ga hranići žitaricama. Osim toga, ne možemo mnogo učiniti."

"Odmor u boksu ne dolazi u obzir. On je vodeći konj u točki bez jahača."

"Ako ovaj konj nastavi raditi, treća kopitna kost će mu se zarotirati i probiti taban, a onda ćete ga izgubiti", kažem potpuno neuvijeno.

Ujak Al zatrepcće. Pogledao je Marlenu.

"Koliko će dugo biti izvan stroja?"

Malo čekam i pažljivo biram sljedeće riječi.

"Vjerojatno zauvijek."

"Prokletstva mu!" poviče on i zabije štap u zemlju. "Gdje ću, dovraga,

naći drugog konja usred sezone?" Okreće se i gleda svoje pratitelje.

Slijеžu ramenima, mumljaju i skreću pogled u stranu.

"Beskorisna kopilad. Zašto vas uopće držim? U redu, ti..." Pokazao je štapom na mene. "Primljen si. Sredi tog konja. Devet dolara na tjedan. Odgovaraš Augustu. Ako izgubiš ovog konja, letiš odavde. Zapravo, na prvi znak problema, letiš odavde." Prišao je Marleni i potapšao je po ramenu. "Nemoj, nemoj, draga", kaže joj ljubazno. "Nemoj se uzrujavati. Jacob će se dobro pobrinuti za njega. Augoste, molim te, otidi i donesi ovoj djevojci doručak. Moramo krenuti dalje."

August je naglo okrenuo glavu.

"Što misliš time '*'moramo krenuti dalje'*?"

"Spuštamo šatore", reče Ujak Al i neodlučno mahne rukom. "Put pod noge."

"K vragu, o čemu govorиш? Tek smo stigli. Još se razmještamo!"

"Promjena plana, Auguste. Promjena plana."

Ujak Al se udaljio sa svojom pratnjom. August gleda za njima širom otvorenih usta.

* * *

U kuhinji se uvijek puno ogovara.

Ispred pirjanog krumpira:

"Cirkus Carson Brothers uhvačen je kako vara kod užvraćanja novca. Spalili su nam teren."

"Ha", frknuo je netko drugi. "To je obično naš zadatak."

Ispred kajgane:

"Čuli su da sa sobom vozimo alkohol. Bit će racija."

"Svakako da će biti racija", stiže odgovor. "Ali zbog muf-šatora, ne zbog pića."

Ispred zobene kaše:

"Ujak Al je prošle godine zakinuo šerifa prilikom zakupa terena. Policajci kažu da imamo dva sata prije nego što nas najure odavde."

Ezra je u istom položaju kao i jučer, s prekriženim rukama i bradom pritisnutom na prsa. I uopće ne obraća pozornost na mene.

"Budi pozdravljen, veliki prijatelju", kaže August, a ja idem ravno prema platnenoj razdjelnici. "Što si umislio, kamo si krenuo?"

"Na drugu stranu."

"Glupost", reče on. "Ti si cirkuski veterinar. Dođi sa mnom. Iako moram reći da sam u iskušenju da te posaljem tamo prijeko, samo da čujem što govore."

Slijedim Augusta i Marlenu do jednog od lijepo postavljenih stolova. Nedaleko sjedi Kinko sa tri druga patuljka i Queenie pokraj nogu. Ona gleda s nadom u očima, a jezik joj visi postrance. Kinko ignorira nju i sve ostale za stolom. Zuri ravno u mene, a čeljust mu se smrknuto miče s jedne strane na drugu.

"Jedi, draga", kaže August i gurne zdjelicu šećera prema Marleninoj zobenoj kaši. "Nema se smisla uzrujavati. Imamo ovdje takoreći pravog veterinara."

Zinem da se usprotivim, ali onda zatvorim usta.

Prilazi nam sitna plavuša.

"Marlena! Zlato! Nikad nećeš pogoditi sto sam čula!"

"Bok, Lottie", kaže Marlena. "Nemam pojma. Što ima novo?"

Lottie sklizne na klupu pokraj Marlene i ne prestaje pričati. Gotovo ne zastaje ni da bi udahnula. Trapezistica je i ima senzacionalne vijesti iz pouzdanog izvora - njezin asistent je čuo Ujaka Ala i čovjeka iz prethodnice kako ljutitim glasom razgovaraju pokraj velikog šatora. Nije prošlo dugo i puno se ljudi okupilo oko našeg stola, a od Lottie i mrvica informacija koje je dodala njezina publika, sastavio sam priču koja je gotovo kratki tečaj o prošlosti Alana J. Bunkela i Cirkusa braće Benzini - najspektakularnije predstave na Zemljji.

Ujak Al je kobac, lešinar, strvinar. Prije petnaest godina bio je upravitelj običnog malog cirkusa, s oticanom skupinom izvođača oboljelih od pelagre, koje su od grada do grada vukli bijedni konji trulih kopita.

U kolovozu 1928., nevezano uz događaje na Wall Streetu, raspao se Cirkus braće Benzini - najspektakularnija predstava na Zemljji. Jednostavno su ostali bez novca i nisu mogli stići do sljedećeg grada, a kamoli do svojeg zimovališta. Glavni upravitelj sjeo je u prvi vlak koji je napuštao grad i ostavio sve za sobom - ljude, opremu i životinje.

Ujak Al je imao sreću što se nalazio u blizini i uspio je vrlo jeftino nabaviti spavaća kola i dva plato-vagona od željezničkih službenika, koji su jedva dočekali da im oslobodi sporedni kolosijek. Ona dva plato-vagona lako su primila njegovih nekoliko klimavih drvenih kola, a kako su željeznički vagoni već bili ukrašeni natpisom

CIRKUS BRAĆE BENZINI
NAJSPEKTAKULARNIJA PREDSTAVA NA ZEMLJI,

Alan Bunkel je zadržao to ime i službeno je pristupio cirkusima koji putuju željeznicom.

Kad je došlo do kraha burze, veći cirkusi su počeli propadati i Ujak Al je jedva vjerovao svojoj sreći. Počelo je s Braćom Gentry i Buckom Jonesom 1929. Sljedeća godina značila je kraj za Braću Cole, Braću Christy i moćnog Johna Robinsona. A svaki put kad bi neki cirkus zatvorio vrata, pojavio bi se Ujak Al i pokupio ostatke: nekoliko željezničkih vagona, šačicu ostavljenih izvođača, tigra ili devu. Imao je svoje skaute posvuda - onoga trenutka kad bi veći cirkus počeo pokazivati znakove nevolje, Ujak Al bi dobio telegram i odjurio na mjesto događaja.

Udebljao se na njihovim lešinama. U Minneapolisu je našao šest paradnih cirkuskih kola i bezubog lava. U Ohiju, gutača mačeva i plato-vagon. U Des Moinesu, šator za presvlačenje, vodenog konja s kolima, te Ljupku Lucindu. U Portlandu, osamnaest vučnih konja, dvije zebre i kovačnicu. U Seattleu, dva željeznička vagona za spavanje i pravu nakazu - bradatu ženu - što ga je usrećilo, jer ono što Ujak Al želi iznad svega, o čemu Ujak Al noću sanja, su nakaze. Ne umjetne nakaze: ne muškarci tetovirani od glave do pete, ne žene koje na zapovijed gutaju i povraćaju novčanike i žarulje, ne djevojke s mahovinom umjesto kose niti muškarci koji si guraju štapove u sinusne šupljine. Ujak Al žudi za pravim nakazama. Za rođenim nakazama. I to je razlog zašto skrećemo s puta i idemo u Joliet.

Upravo je propao Cirkus braće Fox i Ujak Al je oduševljen jer je kod njih radio svjetski poznat Charles Mansfield-Livingston, zgodan i dotjeran muškarac koji na prsnom košu ima parazitskog blizanca. Zove ga Chaz. Izgleda kao dijete, čija je glava zakopana medu Charlesovim rebrima. Charles ga odijeva u mala odijela, s crnim lakiranim cipelama na nogama, a kad hoda, Charles drži njegove minijaturne ruke u svojima. Priča se da Chazov mali penis čak može postići erekciju.

Ujak Al očajnički želi stići tamo prije nego što mu netko drugi ukrade Charlesa. Pa i usprkos tome što su naši plakati posvuda u Saratoga Springsu, usprkos činjenici da smo trebali ostati dva dana i da je na buduću lokaciju cirkusa naručeno 2.200 komada kruha, 53 kilograma maslaca, 4.320 komada jaja, 713 kilograma mesa, 11 bačava kiselog zelja, 48 kilograma šećera, 24 sanduka naranči, 24 kilograma masti, 545 kilograma povrća i 212 limenki kave; usprkos tonama sijena, repe, cikle i ostale hrane za životinje koja je nagomilana iza šatora s menažerijom; usprkos stotinama ljudi iz grada koji su se upravo sada okupili na rubu cirkuskog terena, najprije zbog uzbuđenja, pa zbog

čuđenja, a sad i zbog rastućeg bijesa; usprkos svemu tome, pakiramo se i krećemo dalje.

Kuhara samo što nije pogodila kap. Čovjek iz prethodnice prijeti otkazom. Glavni konjušar je bijesan i nimalo se ne obazire na poslom pretrpane ljude iz Letećeg odreda.

Svi prisutni već su iskusili takvo što. Uglavnom se brinu što neće biti dovoljno nahranjeni tijekom trodnevног puta do Jolieta. Kuhari iz kuhinje daju sve od sebe, žurno dovlačeći hranu, najviše koliko mogu donijeti na leđima do vlaka i obećavaju da će prvom prilikom podijeliti dukije, očito tako zovu neku vrstu lunch-paketa.

Kad je August saznao da je pred nama trodnevno putovanje, počeo je sočno psovati, zatim koračati gore-dolje i proklinjati Ujaka Ala i izvikivati zapovijedi nama ostalima. Dok nosimo hranu za životinje natrag u vlak, August odlazi s namjerom da kuharova pomoćnika pokuša nagovoriti - a bude li potrebno i podmititi - da mu dodijeli nešto hrane za ljude.

Dijamantni Joe i ja nosimo vjedra s iznutricama od stražnje strane menažerije prema glavnoj kompoziciji vlaka. Iznutrice su bile iz lokalnih klaonica i odvratne - smrdjele su, bile su krvave i pougljenjene. Ostavili smo vjedra tik do unutrašnje strane vrata stočnih vagona. Njihovi stanari - deve, zebre i ostali preživači - ritaju se, nemirni su i bune se na sve moguće načine, ali morat će putovati s tim mesom, jer ga nemamo kamo staviti. Velike mačke putuju na plato-vagonima u svojim izložbenim kavezima.

Kad smo završili, otišao sam potražiti Augusta. Iza kuhinje je i slaže u tačke razne sitnice koje je uspio izmoliti od kuvara.

"Može se reći da smo sve utovarili", kažem. "Trebamo li se pobrinuti za vodu?"

"Isperite i napunite vjedra. Vagon s vodom je pun, ali neće trajati tri dana. Morat ćemo stati negdje usput. Ujak Al je možda žilavo staro magare, ali nije glup. Neće dovesti životinje u opasnost. Bez životinja nema cirkusa. Je li sve meso ukrcano?"

"Onoliko koliko je stalo."

"Meso ima prioritet. Ako trebate baciti sijeno, da biste napravili više mjesta, učinite to. Mačke vrijede više od preživača."

"Ne stane nam više ni igla. Osim ako Kinko i ja nećemo spavati negdje drugdje, više nema slobodnog mjesta."

August je zastao i potapkao napućene usne.

"Ne", reče konačno. "Marlena nikad ne bi pristala na meso u vagonu s konjima."

Sad barem znam gdje mi je mjesto. Daleko ispod mačaka.

Voda na dnu vjedara za konje je mutna i u njoj pluta zob. No to je svejedno voda pa nosim vjedra van, skidam košulju i preostalu vodu izlijevam preko glave, ruku i prsa.

"Čini ti se da nisi dovoljno svjež, doktore?" pita August.

Prignut sam dok mi voda kaplje iz kose. Brišem oči i uspravljam se.

"Oprosti. Nisam video nikakvu drugu vodu koju bih mogao iskoristiti, a ovu sam ionako mislio baciti."

"Da, da, potpuno je u redu. Ne možemo očekivati od veterinara da živi kao radnik, zar ne? Reći će ti nešto, Jacobs. Sad je malo kasno, ali kad stignemo u Joliet sredit će da počneš dobivati svoju vodu. Izvođači i direktori dobivaju po dva vjedra; može i više ako si spremjan podmazati dlan vodonoscu", kaže on, trljajući palac i prste. "Također će te upoznati s Ponedjeljkom, tako da dobivaš čistu odjeću."

"S Ponedjeljkom?"

"Jacobs, kojeg je dana u tjednu tvoja majka prala rublje?"

Gledam ga.

"Svakako ne želiš reći da..."

"Sve ono oprano rublje na užetima. Bila bi šteta da ga pustimo da propadne."

"Ali..."

"Ništa se ti ne brini, Jacobs. Ako ne želiš znati odgovor, ne postavljaj pitanje. I ne peri se tom splaćinom. Podi sa mnom."

Vodi me natrag preko cirkuskog terena do jednog od tri preostala šatora. Unutra je na stotine vjedara, poredanih u dva reda ispred kovčega i stalaka za odjeću, a na njima su bojom ispisana imena ili inicijali. Napola razodjeveni muškarci koriste se tim vjedrima za pranje i brijanje.

"Evo", reče on i pokaže mi na dva vjedra. "Uzmi ova."

"Ali što je s Walterom?" pitam, čitajući ime na njima.

"O, znam ja Waltera. Razumjet će. Imaš britvu?"

"Ne."

"Imam ih nekoliko tamo", kaže on i pokaže na drugi kraj šatora. "Skroz dolje. Označene su mojim imenom. Ipak, pozuri se - mislim da ćemo krenuti za pola sata."

"Hvala", kažem.

"Nije vrijedno spomena", reče on. "Ostavit će ti košulju u vagonu za konje."

Kad sam se vratio u vagon, *Srebrna Zvijezda* je u udaljenom kraju vagona uza zid, u slami do koljena. Oči su mu staklene, a srce ubrzano tuče.

Ostali su konji još vani, pa sada prvi put mogu dobro razgledati prostor. Vagon ima šesnaest stajačih boksova. Kad se konj uvede, sa svake je strane ograđen paravanima, koji se onda premještaju za svakog novog konja. Da vagon nije bio prilagođen za tajanstvene i nestale koze, u njemu bi bilo mesta za trideset dva konja.

Nalazim čistu bijelu košulju položenu preko jednog kraja Kinkova kreveta. Skidam prljavu i bacam je na konjsku deku u kutu. Prije nego što sam odjenuo novu, prinosim je nosu i uživam u mirisu sapuna za rublje.

Dok je zakopčavam, za oko mi zapnu Kinkove knjige. Posložene su na drvenom sanduku pokraj petrolejke. Uvlačim košulju u hlače, sjedam na krevet i uzimam knjigu s vrha.

Cjelokupna Shakespeareova djela. Ispod je zbirka Wordsworthovih pjesama, Biblija i knjiga drama Oscara Wildea. Nekoliko malih stripova skriveno je unutar prednjih korica Shakespearea. Odmah ih prepoznam. Pornografski stripovi od osam stranica.

Otvaram jedan. Loše nacrtana Olive Oyl leži na krevetu raširenih nogu, a na sebi nema ništa osim cipela. Raširila se prstima. U balončiću koji otkriva njezine misli, pojavljuje se Popeye s velikom erekcijom koja mu dopire do brade. Wimpy, s podjednako golemom erekcijom, naviruje se kroz prozor.

"Dovraga, što to radiš?"

Ispuštam strip iz ruke, a onda se brzo saginjem da ga podignem.

"Prokletstva mu, ostavi to!" vikne Kinko, jurne naprijed i istrgne mi strip iz ruke. "I miči se, dovragna, s mojeg kreveta!"

Skočio sam i ustao.

"Slušaj me, frajeru", reče on i ispruži ruku da bi me prstom ubo u prsa. "Nisam jako oduševljen što moram spavati s tobom, ali očito je da ne mogu birati. Ali bolje ti je da vjeruješ da će znati što treba učiniti ako mi budeš kopao po stvarima."

Neobrijan je, plave oči mu plamte na licu crvenom kao cikla.

"Imaš pravo", promucao sam. "Oprosti. Nisam trebao dirati tvoje stvari."

"Slušaj, blesonjo. Dobro mi je išlo ovdje dok se ti nisi pojavio. Osim toga, danas sam loše raspoložen. Neki mi je seronja potrošio vodu, pa ti je bolje da mi se mičeš s puta. Možda sam nizak, ali nemoj misliti da te ne mogu prebiti."

Oči su mi se same raširile. Pribrao sam se, ali ne dovoljno brzo. Njegove su se oči suzile kao prorezi. Pogledom prelazi preko košulje i mojeg čisto obrijanog lica. Odbacio je pornografski strip na krevet.

"Ah, prokletstvo. Što još misliš napraviti?"

"Žao mi je. Kunem se Bogom, nisam znao da je tvoja. August je rekao da je mogu uzeti."

"Je li ti rekao da mi možeš i kopati po stvarima?"

Šutim, posramljen.

"Nije."

Skupio je knjige i gurnuo ih u sanduk.

"Kinko - Walter - žao mi je."

"Za tebe sam Kinko, frajeru. Samo me prijatelji zovu Walter."

Odlazim u kut i spuštam se na svoju konjsku deku. Kinko je pomogao Queenie da se popne na krevet i legao pokraj nje. Tako usredotočeno zuri u strop da gotovo očekujem da će se gore početi dimiti.

Nije prošlo dugo i vlak je krenuo. Nekoliko desetaka bijesnih muškaraca trče neko vrijeme za nama, mašu vilama i bejzbolskim palicama, iako je to uglavnom zato da bi imali što pričati poslije za večerom. Da su zaista željeli tučnjavu, bilo je dovoljno vremena prije nego što smo krenuli.

Ne mogu reći da ih ne razumijem - njihove žene i djeca danima su se radovali dolasku cirkusa, a i oni sami su vjerojatno s radošću očekivali drugu vrstu razonode o kojoj se pričalo da je dostupna na stražnjoj strani cirkuskog terena. A sada, umjesto da uživaju u čarima veličanstvene Barbare, morat će se zadovoljiti sa svojim pornografskim stripovima od osam stranica. Shvaćam zašto se muškarac može razbjesnjeti.

Kinko i ja vozimo se u neprijateljskoj tišini dok vlak sve više ubrzava. On leži na poljskom krevetu i čita. Queenie odmara glavu na njegovim čarapama. Uglavnom spava, ali kad god je budna, promatra me. Sjedim na konjskoj deki, umoran do boli, ali opet ne toliko umoran da legnem i prepustim se na milost i nemilost gamadi i plijesni.

Kad sam zaključio da je vrijeme večere, ustao sam i protegnuo se. Kinko je brzo podigao oči s knjige, ali je odmah nastavio dalje čitati.

Izašao sam van do konja, pa stojim i gledam njihova naizmjenično

crna i bijela leđa. Kad smo ih ukrcavali, pomaknuli smo ih tako da je *Srebrna Zvijezda* dobio prostor od četiri boksa. Iako su ostali konji sad u nepoznatim pregracima, čini se da ih to ne uznemirava, vjerojatno zato što smo ih ukrcali istim redoslijedom. Imena koja su urezana u grede ne odgovaraju životinji u boksu, ali ja mogu pridružiti imena pravim vlasnicima. Četvrti konj po redu je *Blackie*. Pitam se je li mu osobnost imalo slična njegovu ljudskom imenjaku.

Ne vidim *Srebrnu Zvijezdu*, što znači da je legao. To je i dobro i loše: dobro, jer je maknuo težinu tijela s nogu, a loše zato što to znači da trpi toliki bol da ne može stajati. Zbog načina na koji su boksovi složeni, ne mogu ga pregledati sve dok ne stanemo i ne iskrcamo ostale konje.

Sjedim nasuprot otvorenim vratima vagona i promatram krajolik koji prolazi sve dok ne padne mrak. Na kraju, kliznem u ležeći položaj i zaspim.

Čini mi se da je prošlo tek nekoliko minuta, a kočnice vlaka već su počele škripati. Gotovo istog trena otvaraju se vrata kozjeg odjeljka, a Kinko i Queenie izlaze u grubi hodnik. Kinko se jednim ramenom naslonio na zid, ruke je zabio duboko u džepove i studiozno me ignorira. Kad smo se konačno zaustavili, skače na zemlju, okreće se i dvaput zaplješće. Queenie mu skoči u naručje i nestaju.

Ustao sam i navirio se kroz otvorena vrata.

Na sporednom smo kolosijeku usred ničega. Naše druge dvije kompozicije također su stale, razvučene na tračnicama ispred nas, u razmaku od sedamsto metara.

U ranom jutarnjem svjetlu vidim kako ljudi silaze s vlaka. Izvođači se mrzovljno rastežu i okupljaju u skupine da razgovaraju i puše dok radnici spuštaju rampe i istovaruju životinje.

Za nekoliko minuta pojavljuje se August sa svojim ljudima.

"Joe, ti se pozabavi s majmunima", kaže August. "Pete, Otis, istovarite prezivače i napojite ih, Idite na potok. Sledimo vodu."

"Ali nemojte iskrcati *Srebrnu Zvijezdu*", kažem.

Nastala je duga tišina. Muškarci najprije gledaju mene pa Augusta, čiji je pogled čelično hladan.

"Da", reče on konačno. "Tako je. Nemojte iskrcati *Srebrnu Zvijezdu*."

Okrenuo se i odlazi. Drugi me muškarci gledaju širom otvorenih očiju. Potrčim malo da stignem Augusta.

"Žao mi je", kažem, hvatajući korak s njime. "Nisam mislio davati zapovijedi."

Zaustavio se ispred vagona s devama i povukao vrata da ih otvori. Pozdravilo nas je gundanje i nezadovoljstvo nervoznih dromedara.

"U redu je, dječače", kaže August veselo i doda mi vjedro s mesom. "Možeš mi pomoći nahraniti mačke." Hvatom tanku metalnu ručku vjedra. Iz nje se dignuo roj bijesnih muha.

"O, moj Bože", kažem. Spuštam vjedro na pod i okrenem se da povratim. Brišem suze iz očiju, dok mi se želudac i dalje diže. "Auguste, ne можемо ih tim hraniti."

"Zašto ne?"

"Pokvareno je."

Nema odgovora. Okrenem se i vidim da je August pokraj mene ostavio i drugo vjedro i otišao. Maršira uz prugu noseći druga dva vjedra. Zgrabim svoja i požurim za njim.

"Ovo je trulo. Mačke to sigurno neće jesti", nastavljam.

"Nadajmo se da hoće. Inače ću morati donijeti neke teške odluke."

"Ha?"

"Još smo jako daleko od Jolieta, a, nažalost, nemamo više ni koza."

Previše sam zgranut da bih odgovorio.

Kad smo stigli do druge kompozicije vlaka, August skoči na plato-vagon i otvori stranice dvaju kaveza s mačkama. Otključao je lokote i ostavio ih da vise na vratima, a onda je skočio dolje na šljunak.

"Hajde", kaže mi i potapše me po leđima.

"Što?"

"Svaka dobije jedno vjedro. Kreni", požuruje me.

Neodlučno se penjem na plato-vagon. Sve smrди po mačjem urinu. August mi dodaje vjedra s mesom, jedno po jedno. Stavljam ih na drvene daske vagona i pokušavam ne disati.

Mačji kavezi imaju po dva dijela: meni slijeva je par lavova. S desne strane su tigar i pantera. Sve četiri mačke su goleme. Dižu glave i njuše, a brkovi im se trzaju.

"Pa, kreni već jednom", reče August.

"Što da radim? Da otvorim vrata i bacim im to unutra?"

"Osim ako se ne možeš nečeg boljeg dosjetiti."

Tigar ustaje, sa svojih dvjesto sedamdeset kilograma, sjajne crne, narančaste i bijele dlake. Glava mu je velika, brkovi dugački. Prilazi vratima, okreće se i odlazi. Vraća se, reži i šapom zamahuje po bravi. Lokot zaštropoće po šipkama.

"Možeš početi s Rexom", kaže August i pokaže rukom na lavove, koji

također koračaju. "On ti je onaj lijevi."

Rex je znatno manji od tigra, sa zalipljenim dijelovima grive i rebrima koja mu se vide ispod dlake bez sjaja. Ohrabrio sam se i uzeo vjedro.

"Čekaj", kaže August i pokaže na drugo vjedro. "Ne to. Ovo."

Ne vidim nikakvu razliku, ali kako sam već zaključio da ne valja proturječiti Augustu, poslušam ga.

Kad je lav bio dobio da dolazi, nasrnuo je na vrata. Sledio sam se.

"Što je, Jacobe?"

Okrenuo sam se. Augustovo lice blista.

"Ne bojiš se valjda Rexa?" pita me. "On je samo mala mica maca."

Rex je zastao da bi očešao svoje šugavo krzno o rešetke prednjeg dijela kaveza.

Drhtavim prstima skidam lokot i položim ga do svojih nogu. Zatim podižem vjedro i čekam. Kad se Rex okrenuo od vrata, otvaram ih. Prije nego što sam stigao istresli meso, njegova golema čeljust zgrabila me za ruku. Zavrištalo sam. Vjedro je palo na pod, a nasjeckane iznutrice razletjele se na sve strane. Mačka je pustila moju ruku i navalila na meso.

Zalupio sam vratima i držao ih zatvorena koljenom dok sam provjeravao imam li još ruku. Imam. Sklizava je od sline i tako crvena kao da sam je uronio u kipuću vodu, ali koža nije rastrgnuta. Trenutak kasnije shvaćam da se iza mene August grohotom smije. Okrenuo sam se prema njemu.

"Što, dovraga, nije u redu s tobom? Misliš da je ovo smiješno?"

"Da, mislim", kaže on i uopće ne pokušava prikriti veselje.

"Ozbiljno si sjeban, znaš to?" kažem mu i skočim s vagona, još jednom provjeravajući svoju cijelu ruku. Zatim sam se udaljio.

"Jacobe, čekaj", smije se August i dolazi za mnom. "Ne ljuti se. Samo sam se malo šalio s tobom."

"Kakva šala? Mogao sam izgubiti ruku!"

"Nema nijedan zabranjivac."

Zastao sam i gledam šljunak podno svojih nogu, dok polako shvaćam što je rekao. Zatim nastavljam hodati. Ovaj put, August ne ide za mnom.

Bijesan sam i idem prema potoku. Tamo kleknem pokraj dvojice muškaraca koji napajaju zebre. Jedna se zebra preplašila, zanjištala i zabacila prugastu njušku visoko u zrak. Muškarac koji je držao vodeće životinje na užetu nekoliko me puta pogledao dok se borio zadržati

kontrolu.

"Prokletstvo!" povikao je. "Što je to? Je li to krv?"

Pogledao sam se. Sav sam poprskan krvlju od iznutrica.

"Da", kažem. "Hranio sam mačke."

"Dovraga, što nije u redu s tobom? Pokušavaš me ubiti?"

Hodam niz potok i osvrćem se dok se zebra nije smirila. Zatim čučnem pokraj vode da isperem krv i lavlju slinu s ruku.

Na kraju se opet vraćam do druge kompozicije vlaka. Dijamantni Joe je na plato-vagonu, pokraj kaveza s čimpanzom. Rukavi sive košulje su mu podvrnuti i vide se mišićave i dlakave ruke. Čimpanza sjedi i jede punu šaku žitarica pomiješanih s voćem. Gleda nas sjajnim crnim očima.

"Trebaš pomoći?" pitam.

"Ne. Mislim da sam uskoro gotov. Čujem da te August nasamario sa starim Rexom."

Podižem pogled prema njemu, spreman da se naljutim. Ali Joe se ne smiješi.

"Pazi se", kaže on. "Rex ti možda neće odgristi ruku, ali Leo hoće. U to se možeš kladiti. Ne znam zašto je August uopće tražio da to učiniš, jer Clive je timaritelj mačaka. Osim ako nije htio nešto istaknuti." Zašutio je na trenutak, pružio ruku u kavez i dotaknuo čimpanzine prste, prije nego što je zatvorio vrata. Zatim je skočio s vagona. "Slušaj, ovo ću reći samo jedanput. August je malo čudan i to ne u šaljivom smislu. Budi oprezan. Ne voli da se njegov autoritet dovodi u pitanje. A ima i svoje trenutke, ako znaš što mislim."

"Mislim da znam."

"Ne, ne bih rekao. Ali znat ćeš. Reci, jesli li već jeo?"

"Nisam."

Pokazao je rukom niz tračnice prema Letećem odredu. Uzduž pruge postavljeni su stolovi. "Kuhari su uspjeli pripremiti doručak. Složili su nam i neke dukije. Pobrini se da zgrabiš jednu porciju, jer to što su ponuđene znači da se vjerojatno nećemo zaustavljati do večeri. Zgrabi dok ima, uvijek tako kažem."

"Hvala ti, Joe."

"Nema na čemu."

Vraćam se u odjeljak s konjima, noseći svoju kutiju s dukijem, u kojoj je sendvič od šunke, jabuka i dvije boce sarsaparile. Kad sam ugledao Marlenu kako sjedi na slami pokraj *Srebrne Zvijezde*, odložio sam kutiju na pod i polako im prišao.

Srebrna Zvijezda leži postrance, slabine mu se jako dižu jer plitko i ubrzano diše. Marlena mu sjedi uz glavu, a noge je podvukla pod sebe.

"Nije mu nimalo bolje, zar ne?" pita me i diže pogled prema meni.

Odmahujem glavom.

"Nije mi jasno kako se to moglo tako brzo dogoditi." Glas joj je sićušan i šupalj, i pomislio sam da će vjerojatno zaplakati.

Čučnuo sam pokraj nje.

"Ponekad se jednostavno dogodi. I to ne zato što je netko nešto učinio."

Miluje konju lice, prolazi mu prstima oko upalih obraza i ispod brade. Zatreptao je.

"Možemo li više išta učiniti za njega?" pita.

"Ne, osim da ga maknemo s vlaka. Čak i u najboljim okolnostima, nema mnogo toga što čovjek može učiniti osim poleći ga i moliti se."

Letimice me pogledala, a onda još jedanput, malo pažljivije, kad mi je vidjela ruku.

"O, Bože. Što ti se dogodilo?"

Pogledam dolje.

"Ah, ovo? Nije to ništa."

"Ne, nije", reče ona i klekne. Prima me za podlakticu i pomiče polako da uhvati sunčevu svjetlu koje prodire kroz daske. "Čini se da je svjež. Bit će to jedna vraška modrica. Boli te?" Svojom me rukom drži ispod podlaktice, a drugom prelazi preko plave mrlje koja mi se širi ispod kože. Dlan joj je svjež i gladak, i od njega mi dlake na ruci ostaju podignute.

Zaklopio sam oči i s mukom progutao slinu.

"Ne, stvarno sam..."

Začuje se zvižduk i ona pogleda prema vratima. Iskorištavam trenutak da izvučem ruku iz njezine i ustanem.

"Dvadese-e-e-e-t minuta!" neki duboki glas više negdje na početku vlaka. "Dvadese-e-e-e-t minuta do polaska!"

Joe je provirio glavom na otvorenim vratima vagona.

"Dođi! Moramo ukrcati ove životinje! O, oprostite gospodo", reče i podigne malo šešir, pozdravljujući Marlenu. "Nisam video da ste ovdje."

"U redu je, Joe."

Joe nelagodno stoji na vratima i čeka.

"Ali moramo to odmah obaviti", kaže očajnički.

"Samo idi", reče Marlena. "Ovaj dio puta vozit ću se sa *Srebrnom Zvijezdom*."

"Ne možete to učiniti", kažem brzo.

Pogledala me. Vrat joj je izdužen i bliјed.

"Zašto ne?"

"Zato što će, kad ukrcamo ostale konje, biti ovdje zarobljeni."

"Pa, što?"

"Što ako se nešto dogodi?"

"Ništa se neće dogoditi. A ako se i dogodi, popet ću se preko njih."

Namjestila se u slami i podvila noge ispod sebe.

"Ne znam", kažem sa sumnjom. Ali Marlena gleda u *Srebrnu Zvijezdu* s takvim izrazom lica da je jasno kako se nema namjeru pomaknuti.

Gledam Joea, koji podiže ruke u gesti ogorčenja i popuštanja.

Još jednom, posljednji put, pogledam Marlenu, prebacim paravan boksa na drugo mjesto i idem pomoći utovariti ostale konje.

Dijamantni Joe je imao pravo o dugoj etapi puta. Zastajemo tek u predvečerje.

Kinko i ja nismo izmijenili ni riječ otkad smo krenuli iz Saratoga Springsa. Očito je da me mrzi. Ne krivim ga - August je to tako namjestio, iako mislim da ne bi koristilo kad bih to pokušao objasniti Kinku.

Ostajem vani s konjima, tako da mu ostavljam malo privatnosti. A osim toga, još sam nervozan zbog pomisli da je Marlena zarobljena na kraju poredanih konja od kojih svaki ima oko četiristo pedeset kilograma.

Kad je vlak stao, spretno se popela preko njihovih leđa i spustila na pod. Kad se Kinko pojavio iz odjeljka za koze, oči su mu se stisnule od trenutačne uspaničenosti. Zatim je s promišljenom indiferentnošću skrenuo pogled s Marlene prema otvorenim vratima.

Pete, Otis i ja istovarujemo i pojimo konje, deve i ljame. Dijamantni Joe, Clive i nekolicina radnika krenuli su prema drugoj kompoziciji da se pobrinu za životinje u kavezima. Augusta se nigdje ne može vidjeti. Nakon što smo ponovno ukrcali životinje, popeo sam se u vagon s konjima i provirio u sobičak.

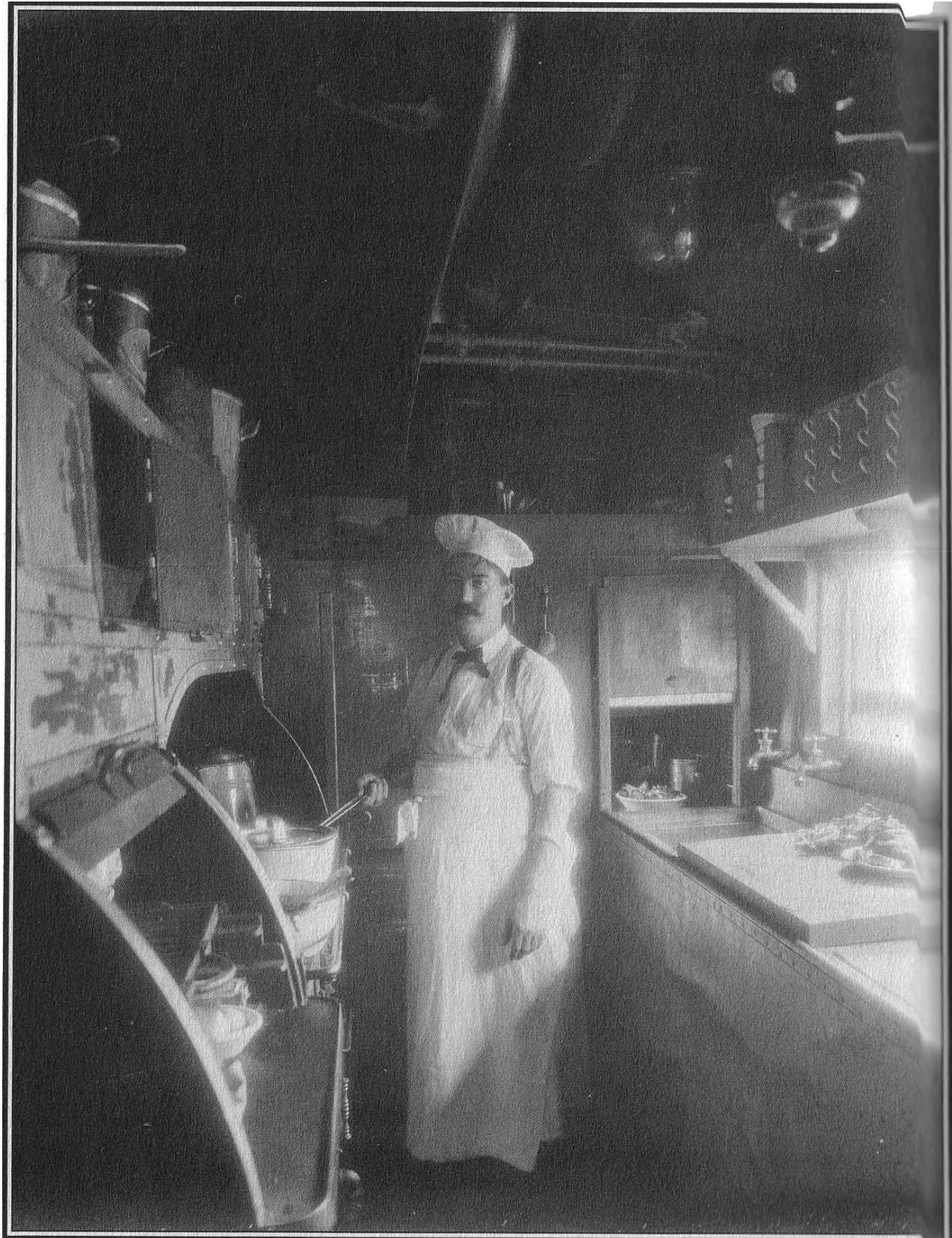
Kinko sjedi na krevetu s nogama prekriženim i podvučenim pod sebe. Queenie njuška smotranu posteljinu koja je zamijenila moju konjsku deku punu gamadi. Na vrhu je uredno složena crvena karirana deka i jastuk u glatkoj bijeloj jastučnici. Nasred jastuka leži četvrtast komad kartona. Kad sam se nagnuo da ga uzmem, Queenie je skočila kao da

sam je šutnuo nogom.

Gospodin i gospođa August Rosenbluth očekuju zadovoljstvo tvojeg posjeta u luksuznom kupeu br. 3, vagon 48, na koktel zabavi, poslije koje slijedi kasna večera.

Iznenaden, podižem pogled. Iz Kinkovih očiju sijevaju munje.

"Nisi trošio vrijeme uzalud i već si se ulizao, zar ne?" kaže on.

THE RINGLING CIRCUS MUSEUM, SARASOTA, FL

7

Vagoni nisu numerirani i treba mi neko vrijeme da nađem broj 48. Vagon je obojen u tamocrvenu boju, ukrašen je zlatnim slovima od tridesetak centimetara, koja oglašavaju: *CIRKUS BRAĆE BENZINI - NAJSPEKTAKULARNIJA PREDSTAVA NA ZEMLJI*. Odmah ispod toga, vidljivo samo kao reljef ispod sjajne svježe boje, je drugo ime: *CIRKUS BRAĆE CHRISTY*.

"Jacobe!" dopluta do mene Marlenin glas s prozora. Nekoliko sekundi poslije pojavila se na platformi na kraju vagona. Njiše se, držeći se za šipku rukohvata, tako da suknja leprša oko nje. "Jacobe! Oh, tako mi je draga da si došao. Molim te, uđi!"

"Hvala", kažem i osvrćem se. Penjem se i slijedim je niz unutarnji hodnik. Prolazimo kroz druga vrata.

Luksuzni kupe broj 3 je prekrasan, ali naziv 'kupe' mu baš i ne odgovara - zauzima pola vagona i ima najmanje još jednu dodatnu prostoriju, koja je odijeljena debelim baršunastim zastorom. Zidovi glavne odaje obloženi su orahovinom, a tu je i namještaj sa svilenim tkanjem, mali prostor odijeljen kao blagovaonica i mini kuhinja u ormaru.

"Molim te raskomoti se", kaže Marlena i mahne rukom prema jednom stolcu. "August će doći za minutu."

"Hvala", kažem.

Sjela je nasuprot meni.

"Oh", kaže i skoči sa stolca. "Gdje mi je lijepo ponašanje? Hoćeš li pivo?"

"Hvala", kažem. "To bi bilo izvrsno."

Odleprša pokraj mene na putu do hladnjaka.

"Gospodo Rosenbluth, mogu li vas nešto pitati?"

"O, molim te, zovi me Marlena", kaže i skida čep s boce. Nagnula je visoku čašu i polako ulila pivo niz stijenk, trudeći se da ga ne zapjeni. "I da, svakako, samo pitaj." Pruža mi čašu, pa se vraća po još jednu.

"Kako to da svi u ovom vlaku imaju toliko alkohola?"

"Uvijek na početku sezone krenemo u Kanadu", reče ona i ponovno sjedne. "Njihovi su zakoni mnogo civiliziraniji. Nazdravlje", reče ona i ispruži ruku s čašom.

Dodirnuo sam svojom čašom njezinu i otpio gutljaj. Pivo je svijetlo, hladno i bistro. Predivno.

"Zar carinici ne provjeravaju?"

"Piće sakrijemo kod deva", reče ona.

"Oprosti. Ne razumijem", kažem.

"Deve pljuju."

Gotovo sam ispuhnuo pivo kroz nos. I ona se zahihotala i pritom je ruku smjerno prinijela usnama. Onda je uzdahnula i odložila pivo.

"Jacobe?"

"Da?"

"August mi je ispričao što se jutros dogodilo." Brzo pogledam svoju ruku. "Poslijе se užasno osjećao. Drag si mu. Zaista. Jedino... Pa, komplikirano je." Spustila je pogled na svoje krilo i zacrvenjela se.

"Hej, nije to ništa", kažem. "U redu je."

"Jacobe!" poviće August iza mene. "Moj dragi prijatelju! Tako mi je drago da si se pridružio našoj maloj soareji. Vidim da ti je Marlena već ponudila pićence; je li ti već pokazala garderobu?"

"Garderobu?"

"Marlena", reče on, okrene se i tužno odmahne glavom. Kori je mašući prstom. "Cck, cck, draga."

"Oh!" reče ona i skoči na noge. "Potpuno sam zaboravila!"

August prilazi baršunastoj zavjesi i odmiče je u stranu.

"Ta-daa!"

Na krevetu leže tri odjevna kompleta, jedan do drugog. Dva smokinga, zajedno s cipelama, i prekrasna ružičasta svilena haljina s perlicama oko vrata i na porubu.

Marlena zaciči i pljesne rukama od ushićenja. Pojurila je prema krevetu, zgrabila haljinu, pritisnula je uz tijelo i zavrtjela se.

Okrenuo sam se Augustu.

"Ovo nije priskrbio Ponedjeljko..."

"Smoking s užeta za rublje? Ne, Jacobe. Status ringmajstora ima određene povlastice. Možeš se urediti tu unutra", reče on, pokazujući na uglačana drvena vrata. "Marlena i ja ćemo se presvući vani. Ništa što već prije nismo doživjeli, zar ne, draga?" reče on.

Uhvatila je ružičastu svilenu cipelu za potpeticu i bacila je na njega.

Posljednje što vidim prije nego što sam zatvorio vrata kupaonice je klupko nogu i stopala koja padaju na krevet.

Kad sam izašao, Marlena i August su slika dostojanstva i stoje u

pozadini dok su se trojica konobara s bijelim rukavicama uzvrtjeli oko malog stolića na kotačima i srebrnih poklopljenih pladnjeva.

Dekolte Marlenine haljine jedva joj pokriva ramena, a razotkriva ključnu kost i tanku naramenicu grudnjaka. Ona prati moj pogled i gura naramenicu natrag pod materijal haljine. Ponovno se zacrvenjela.

Večera je vrhunska: počinjemo s krem-juhom od kamenica, a slijede je pečena rebra, kuhanji krumpir i šparoge u umaku. Zatim dolazi salata od jastoga. Kad je došao red na desert - engleski puding od šljiva s umakom od konjaka - čini mi se da ne mogu pojesti više ni zalogaj. A ipak, nekoliko minuta poslije, već sam žlicom grabio posljednje ostatke deserta s tanjura.

"Jacob očito ne smatra da večera zadovoljava", reče August, polako razvlačeći riječi.

Ukočio sam se, stružući posljednji zalogaj. Zatim su on i Marlena prasnuli u smijeh. Odložio sam žlicu obuzet nelagodom.

"Ne, ne, moj dječače, šalim se - očito", govori on kroz smijeh i nagnje se da me potapše po nadlanici. "Jedi. Uživaj. Evo, uzmi još malo", reče on.

"Ne, ne mogu više."

"Pa, uzmi onda još vina", reče on i napuni mi čašu, ne čekajući odgovor.

August je dobrohotan i šarmantan i nestašan - u tolikoj mjeri da, kako večer odmiče, počinjem misliti da je incident s Rexom bio samo neuspjela šala. Lice mu blista od vina i osjećaja, dok mi priča kako se udvarao Marleni. Kako je prepoznao njezinu snažnu povezanost s konjima onog trenutka kad je ušla u šator s menažerijom prije tri godine - osjetio je isto kod samih konja. I kako se, na veliku žalost Ujaka Ala, odbio maknuti s mjesta sve dok je nije osvojio i vjenčao se s njom.

"Trebalo se malo pomučiti", reče August i istoči ono što je ostalo u boci pjenušca u moju čašu, a zatim posegne za drugom bocom. "Marlena nije osoba koju se može lako nagovoriti, a k tome je bila takoreći zaručena. Ali ovo je svakako neusporedivo bolje nego biti žena uštogljenog bankara, zar ne, draga? U svakom slučaju, to je ono za što je rođena. Ne može svatko raditi s konjima u areni. To je od Boga dani talent, šesto osjetilo, ako baš hoćeš. Ova djevojka razgovara s konjima, i, vjeruj mi, slušaju je."

Nakon četiri sata i šest boca, August i Marlena plešu uz pjesmu Možda je to zbog mjeseca, dok se ja opuštам u mekanom naslonjaču, a

desnu sam nogu prebacio preko naslona za ruke. August vrti Marlenu, a onda se zaustavlja tako da je ona udaljena od njega za dužinu njegove ispružene ruke. On se njiše amo-tamo, a tamna mu je kosa raščupana. Sa svake strane ovratnika vise mu krajevi leptir kravate, a prvih nekoliko puceta na košulji je raskopčano. Zuri u Marlenu s takvim intenzitetom da izgleda kao drugi čovjek.

"Što je?" pita Marlena. "Auggie? Jesi li dobro?"

On nastavlja zuriti u nju, nagnuo je glavu malo u stranu kao da je ocjenjuje. Rub usnice mu se izvinuo. Počeo je kimati glavom, polako, jedva je pomicući.

Marlenine su se oči rasirile. Pokušava zakoračiti unatrag, ali on je uhvati rukom za bradu.

Sjeo sam uspravno, spremam na sve.

August još trenutak zuri. Oči su mu sjajne i tvrde. Zatim mu se izraz lica opet promijenio, postao je tako sentimentalnan da sam na trenutak pomislio da će briznuti u plač. Privukao ju je k sebi, držeći je za bradu, i ljubi je ravno u usta. Zatim se okreće i odlazi u spavaću sobu i potrbuške pada na krevet.

"Ispričaj me na trenutak", reče Marlena.

Odlazi u spavaću sobu i okreće ga tako da raskrečen leži na sredini kreveta. Skida mu cipele i ispušta ih na pod. Kad je izašla iz sobe, povukla je baršunastu zavjesu, ali istog trena se predomislila. Ponovno ju je rastvorila, ugasila radio i sjela pokraj mene.

Hrkanje divovskih proporcija grmi iz spavaonice.

U glavi mi zuji. Potpuno sam pijan.

"Dovraga, što je to bilo?" pitam.

"Što?" kaže Marlena, odbacujući svoje cipele. Prebacila je nogu preko noge i nagnula se naprijed da protrla stopalo. Augustovi prsti ostavili su joj trag na bradi.

"Ono", jedva promucam. "Maloprije. Dok ste plesali."

Oštro me pogledala. Lice joj se izobličilo i na trenutak sam se uplašio da će zaplakati. Zatim se okrenula prema prozoru i prinijela prst usnama. Ostala je šutjeti gotovo pola minute.

"Moraš nešto razumjeti u vezi s Auggiejem," reče, "a ja to ne znam baš objasniti."

Nagnuo sam se naprijed.

"Pokušaj."

"On je ... promjenjiva raspoloženja. Može biti najšarmantniji

muškarac na zemlji. Kao večeras."

Čekam da nastavi.

"Ali...?"

Zavalila se dublje u naslonjač.

"Ali, pa, ima... svoje trenutke. Kao danas."

"Što danas?"

"Skoro je tobom nahranio mačke."

"Oh, to. Ne mogu reći da sam bio oduševljen, ali jedva da sam bio u kakvoj opasnosti. Rex nema zube."

"Ne, ali ima kandže i težak je sto osamdeset kilograma", reče ona tiho.

Odložio sam vinsku čašu na stol, upijajući smisao tih riječi. Marlena je zašutjela, a zatim je podignula glavu i pogledi su nam se sreli.

"Jankowski je poljsko prezime, zar ne?"

"Da. Naravno."

"Poljaci uglavnom ne vole Židove."

"Nisam znao da je August Židov."

"S prezimenom Rosenbluth?" upita ona. Gleda u svoje prste i isprepleće ih na krilu. "Dolazim iz katoličke obitelji. Kad su saznali, odrekli su me se."

"Žao mi je što to čujem. Iako me ne iznenađuje."

Oštro me pogledala.

"Nisam to mislio", rekoh. "Ja nisam... takav."

Nad nas se spustila nelagodna tišina.

"Dakle, zašto sam ovdje?" upitah konačno. Moj pijani mozak nije u stanju sve ovo procesuirati.

"Htjela sam zagladiti stvari."

"Ti si htjela? On me nije želio tu?"

"Ne, naravno da jest. I on je htio da se iskupimo, ali njemu je to teže. Ne može si pomoći kad ga uhvate ti trenuci. Dovode ga u neugodne situacije. Najbolje se pretvarati da se ništa nije dogodilo." Šmrnula je i okrenula se prema meni s ukočenim osmijehom. "Ali bilo nam je lijepo, zar ne?"

"Da. Večera je bila izvrsna. Hvala ti."

Dok nas opet obavlja tišina, sviće mi da će morati spavati tu gdje jesam, ako ne želim pijan skakati preko vagona usred mrkle noći.

"Molim te, Jacobe", reče Marlena. "Zaista želim da naši odnosi budu u redu. August je jednostavno oduševljen time što si nam se pridružio. A

također i Ujak Al."

"A zašto, molim lijepo?"

"Ujak Al je bio zabrinut jer nije imao veterinara, a onda iz vedra neba evo tebe, i to ništa manje nego s jednog od sveučilišta Ivy."

Gledam je i trudim se shvatiti što govori.

"Ringling ima veterinara," nastavlja Marlena, "a ono što usrećuje ujaka Ala je da bude poput Ringlinga."

"Mislio sam da mrzi Ringlinga."

"Dušo, on želi biti Ringling."

Zabacio sam glavu natraške i zaklopio oči, ali rezultat toga bio je da mi se počelo užasno vrtjeti, pa ih opet otvaram i pokušavam se usredotočiti na stopala koja vise s kreveta.

* * *

Kad sam se probudio, vlak se već zaustavio. Jesam li stvarno predavao škripanje kočnica? Sunce me je obasjavalo kroz prozor, a mozak mi je pulsirao u lubanji. Bole me oči, a u ustima imam okus kanalizacije.

Ustao sam teturajući i pogledao prema spavaonici. August je zgrčen oko Marlene i jednu je ruku prebacio preko nje. Oboje leže na prekrivaču potpuno odjeveni.

Nekoliko me ljudi čudno pogledalo kad sam izašao iz vagona 48 odjeven u smoking, držeći svoju odjeću smotranu ispod ruke. Na ovom kraju vlaka, gdje se nalazi većina izvođača, gledaju me s ledenim podsmijesima. Dok prolazim pokraj spavaćeg vagona za radnike, pogledi postaju tvrđi i sumnjičaviji.

Nesigurna koraka penjem se u svoj vagon s konjima i otvaram vrata sobička.

Kinko sjedi na rubu kreveta, u jednoj ruci drži pornografski strip a u drugoj svoj penis. Zastaje u pola pokreta, a iz šake mu viri klizava grimizna glava penisa. Trenutak vlada tišina, a prekida je zujanje prazne boce Coca-Cole koja prolijeće pokraj moje glave. Sagnuo sam se da je izbjegnem.

"Izlazi!" viče Kinko u trenutku dok je boca eksplodirala, udarivši u dovratak iza mene. Skočio je s kreveta, a penis mu divlje poskakuje u erekciji. "Nosi se dovraga!" Baca na mene drugu bocu.

Okrenuo sam se prema vratima i ispustio iz ruku smotranu odjeću da bih zaštitio glavu. Čujem zatvaranje patentnog zatvarača, a trenutak poslije sabrana djela Shakespearea udaraju u zid pokraj mene.

"OK, OK!" vičem. "Izlazim!"

Zatvaram za sobom vrata i naslanjam se na zid. Psovke ne prestaju. Vani ispred vagona pojavio se Otis. Zbunjeno je pogledao prema zatvorenim vratima i slegnuo ramenima.

"Hej, ljepotane", kaže. "Misliš li nam pomoći s tim konjima ili ne?"

"Svakako. Naravno." Skačem na zemlju.

Gleda me.

"Što je?" pitam.

"Zar se nećeš prije presvući iz tog šminkerskog odijela?"

Pogledam prema zatvorenim vratima. Nešto teško je udarilo u njih s unutarnje strane.

"Uh, ne. Mislim da će još neko vrijeme ostati u ovome."

"Kako ti kažeš. Clive je počistio mačje kaveze. Želi da mu donesemo meso."

Jutros je vagon s devama još bučniji.

"Ti preživači stvarno ne vole putovati s mesom", reče Otis. "Volio bih da prestanu dizati toliku galamu. Još nas čeka dobar komad puta."

Povukao sam klizna vrata i otvorio ih. Poput eksplozije van je sunuo oblak muha. Crve sam ugledao istog trenutka kad me pogodio smrad. Uspijevam se odmaknuti nekoliko koraka prije nego što sam povratio. Otis mi se pridružuje. Sagnuo se i drži se rukama za trbuš.

Kad je prestao povraćati, nekoliko je puta duboko udahnuo i izvukao iz džepa prljavi rupčić. Drži ga na ustima i nosu i vraća se do vagona. Zgrabio je vjedro, potrčao do obližnjeg drveća i tamo ga ispraznio. Zadržavao je dah dok se nije našao na pola puta. Onda stane i sagne se, držeći ruke na koljenima i hvatajući zrak.

Pokušavam mu pomoći, ali svaki put kad se približim, ošit mi se diže i iznova grči.

"Žao mi je", kažem Otisu kad se vratio. Jedva govorim od nadražaja na povraćanje. "Ne mogu ti pomoći. Jednostavno ne mogu." Ljutito me pogledao. "Želudac mi je poludio", kažem jer osjećam potrebu da mu objasnim. "Sinoć sam previše popio."

"Aha, kladim se da jesi", reče on. "Sjedni i odmori se, šminkeru. Ja će se pobrinuti za ovo."

Odnio je preostalo meso do stabala i ostavio ga na hrpi nad kojom zuje muhe.

Ostavljamo otvorena vrata vagona, ali potpuno je jasno da prozračivanje neće biti dovoljno.

Odvodimo deve i ljame niz tračnice i vežemo ih s jedne strane vlaka.

Zatim uzimamo vjedra vode i ispiremo daske vagona i metlama guramo van nastalu sluz. Smrad je i dalje neizdrživ, ali to je sve što možemo učiniti.

Poslije smo obišli i ostale životinje, pa sam se vratio u vagon s konjima. *Srebrna Zvijezda* leži postrance, Marlena kleći do njega još odjevena u sinoćnu ružičastu haljinu. Prolazim pokraj dugog niza otvorenih boksova i zaustavljam se pred njom.

Oči *Srebrne Zvijezde* jedva da su otvorene. Trza se i stenje u reakciji na neki nevidljivi podražaj.

"Gore mu je", kaže Marlena, ne gledajući me.

Trenutak šutim, a onda kažem:

"Da."

"Postoji li kakva šansa da se oporavi? Bilo kakva šansa?"

Oklijevam, jer na vrhu jezika mi je laž, ali onda shvatim da je ne mogu izgovoriti.

"Možeš mi reći istinu", kaže ona. "Moram znati."

"Ne. Bojim se da nema nikakve šanse."

Položila je ruku na njegov vrat i zadržala je tamo.

"U tom slučaju, obećaj mi da će biti brzo. Ne želim da pati."

Razumijem što traži od mene i zaklapam oči.

"Obećavam."

Ustala je i стоји, gledajući dolje u njega. Divim se i potresen sam zbog njezine stoičke reakcije, a tada joj se iz grla začuje neobičan zvuk. Slijedi ga jecaj, a u sljedećem trenutku rida na sav glas. Čak i ne pokušava obrisati suze koje joj se slijevaju niz obraze, samo стоји s rukama obavijenim oko sebe, dok joj se ramena dižu i spuštaju, i hvata dah. Izgleda kao da će se svaki tren srušiti.

Užasnuto je gledam. Nisam imao sestru i moje ograničeno iskustvo u tješenju žena stečeno je u situacijama koje su bile prilično jednostavnije od ove. Nakon nekoliko trenutaka neodlučnosti, položim joj ruku na rame.

Okrenula se prema meni i pala mi u naručje. Pritisnula je svoj vlažni obraz na moju - Augustovu - svečanu košulju. Trljam joj leđa, umirujem je šuškajućim glasom sve dok se suze nisu pretvorile u štucanje. Tada se odmaknula.

Oči i nos su joj natečeni i ružičasti, a lice vlažno od suza. Šmrca i briše donje trepavice nadlanicom, kao da će to nešto pomoći. Zatim je ispravila ramena i otišla, ne okrenuvši se. Visoke potpetice odzvanjale su

dok je prolazila vagonom.

"Auguste", zovem ga dok stojim pokraj kreveta i tresem ga za rame. Mlitav je, kao da tresem leš. Nagnem se nad njega i povičem mu u uho. "Auguste!" Nervozno gundja. "Auguste! Probudi se!"

Konačno se pomaknuo, otkotrljaod mene i pokrio rukom oči.

"O, Bože", kaže. "O, Bože, glava će mi eksplodirati. Navuci zavjesu, molim te."

"Imaš li pušku?"

Maknuo je ruku s očiju i sjeo.

"Što?"

"Moram ubiti *Srebrnu Zvijezdu*."

"Ne Smiješ."

"Moram."

"Čuo si Ujaka Ala. Ako se konju išta dogodi, naletjet ćeš na crveno svjetlo."

"A to znači, točno - što?"

"Biti izbačen iz vlaka. Dok je u pokretu. Ako imaš sreće, izbace te na crvenom svjetlu ranžirnog kolodvora tako da lako nađeš put do grada. Ako ne, što se može, nadaj se barem da neće otvoriti vrata dok vlak prelazi preko rešetkastog mosta."

Camelova primjedba o tome da ga čeka sastanak s Blackiejem odjednom mi je postala jasna, kao i razni komentari prilikom mojeg prvog susreta s Ujakom Alom.

"Onda neću riskirati i ostat ču ovdje kad vlak krene. No, u svakom slučaju, tom konju treba skratiti muke."

August me gleda, a oči su mu obrubljene podočnjacima.

"Sranje", kaže napokon. Zamahnuo je nogama i prebacio ih tako da sad sjedi na rubu kreveta. Trlja čekinjavu bradu. "Zna li Marlena?" pita i saginje se da se počeška po stopalima u crnim čarapama.

"Zna."

"Jebemti", kaže i ustane na noge. Jednom rukom se drži za glavu. "Al će dobiti napadaj. U redu, pričekaj me za nekoliko minuta kod vagona s konjima. Donijet ču pušku."

Okrenuo sam se s namjerom da odem.

"Oh, Jacobe?"

"Da?"

"Molim te, najprije skini moj smoking."

Kad sam se vratio do vagona s konjima, unutarnja vrata su

otvorena. Sa strepnjom sam provirio u sobičak, ali Kinko je otišao. Ulazim i presvlačim se u svoju svakodnevnu odjeću. Nekoliko minuta poslije pojavio se August, noseći pušku.

"Izvoli", kaže on, penjući se uz rampu. Pruža mi pušku, a na dlan mi stavlja dvije patrone.

Jednu stavljam u džep, a drugu mu vraćam.

"Trebam samo jednu."

"Što ako promašiš?"

"Što to govoriš, Augste, pa stajat ču odmah do njega."

Zuri u mene, a onda uzima patronu.

"OK, u redu. Odvedi ga poprilično dalje od vlaka prije nego što to učiniš."

"Sigurno se šališ. Ne može hodati."

"Ne možeš to učiniti ovdje", reče on. "Ostali konji su tu pokraj njega." Samo ga gledam. "Sranje", kaže konačno. Okrene se i nasloni na zid dok prstima bubnja po daskama. "OK. Dobro."

Krenuo je prema vratima.

"Otis! Joe! Izvedite konje odavde. Odvedite ih što dalje, barem do sljedeće kompozicije."

Netko je vani nešto promumlja.

"Da, znam", reče August. "Ali morat će čekati. Da, znam. Razgovarat ču s Alom i reći mu da imamo manji... problem." Okrenuo se prema meni. "Idem pronaći Ala."

"Bilo bi dobro da nađeš i Marlenu."

"Zar nisi rekao da ona zna?"

"Da. Ali ne želim da bude sama kad čuje pucanj. Želiš li ti?"

August me dugo i čvrsto gleda. Zatim otklopara niz rampu, spuštajući noge takvom snagom da su daske poskakivale pod njim.

Čekam punih petnaest minuta, kako bih Augustu dao vremena da nađe Ujaka Ala i Marlenu, a i zato da muškarci mogu dovoljno daleko odvesti ostale konje.

Konačno uzmem pušku, ubacim patronu i povučem zatvarač. Njuška *Srebrne Zvijezde* pritisnuta je uz jedan kraj njegova boksa, a uši mu se trzaju. Nagnuo sam se nad njega i prolazim mu prstima niz vrat. Zatim sam mu pritisnuo cijev puške ispod lijevog uha i povukao okidač.

Odjeknula je eksplozija, a kundak mi je odskočio od ramena. Tijelo *Srebrne Zvijezde* se zgrčilo, mišići su mu reagirali u posljednjem sinaptičkom grču prije nego što su se konačno umirili. Izdaleka i čujem

jedan jedini očajni njisak.

Još mi odjekuje u ušima dok silazim iz vagona, ali svejedno mi se čini da je sve u okolini sablasno tiho. Okupila se manja skupina ljudi. Stoje nepomično, tužnih lica. Jedan je muškarac skinuo šešir s glave i pritisnuo ga na prsa.

Hodam nekoliko desetaka metara dalje od vlaka, penjem se na travom obrastao humak i sjedam, trljajući rame.

Otis, Pete i Earl ulaze u vagon za konje, a onda se pojave vukući niz rampu beživotno tijelo *Srebrne Zvijezde*, kojemu su stražnje noge vezali užetom. Dok je tako izvrnut, trbuhan mu izgleda golem i ranjiv, kao glatka snježnobijela polutka na čijem su jednom kraju crne genitalije. Beživotna glava mu kima kao da odobrava svaki potez užeta.

Sjedim gotovo jedan sat i zurim u travu između stopala. Uberem nekoliko vlati i trljam ih među prstima, i pitam se zašto im, dovraga, toliko dugo treba da ga izvuku.

Nakon nekog vremena prilazi mi August. Gleda me, a onda se saginje i uzima pušku s tla. Nisam bio ni svjestan da je još imam.

"Hajde, prijatelju", kaže on. "Ne želiš valjda da te ostavimo ovdje."

"Mislim da želim."

"Ne brini se zbog onoga što sam ranije rekao. Razgovarao sam s Alom i nitko neće naletjeti na crveno svjetlo. Bit ćeš dobro."

Natmureno zurim u tlo. Malo poslije August sjeda do mene.

"A jesi li dobro?" pita.

"Kako je Marlena?" odgovaram.

August me trenutak gleda, a onda iz džepa na košulji izvadi kutiju *Camela*. Istresao je jednu cigaretu i ponudio mi je.

"Ne, hvala", rekoh.

"Jesi li sad prvi put pucao u konja?" upita i izvadi sebi jednu cigaretu zubima.

"Ne. Ali to ne znači da mi se to sviđa."

"To je dio veterinarske službe, moj dječače."

"Ali, tehnički gledano, nisam veterinar."

"Pa, što? Nisi položio završne ispite. Velika stvar."

"To jest važno."

"Ne, nije. To je samo komad papira, a ovdje nitko za to ne mari koliko je crno pod noktom. Sad si primljen u cirkus. Pravila su tu drukčija."

"Kako?"

Mahnuo je rukom prema vlaku.

"Reci mi, zar zaista misliš da je ovo najspektakularniji cirkus na Zemlji?" Ne odgovaram. "Ha?" pita on i nagne se prema meni, dotaknuvši me ramenom.

"Ne znam."

"Nije. Nije ni blizu. Vjerojatno nije ni pedeseti po redu među spektakularnima. Po veličini smo možda trećina Ringlinga. Vjerojatno već znaš da Marlena nije iz rumunjske kraljevske obitelji. A Lucinda? Ni blizu nema četiristo dva kilograma. Najviše sto osamdeset dva. I zar zaista misliš da su Franka Otta istetovirali bijesni lovci na glave na Borneu? K vragu, nisu oni. Prije je bio zabijac klinova u Letećem odredu. Devet godina je radio na tim tetovažama. A hoćeš li znati što je Ujak Al učinio kad je uginuo voden konj? Izlio je vodu, ulio formaldehid i dalje ga nastavio pokazivati. Dva smo tjedna putovali s ukiseljenim vodenim konjem. Cijela stvar je iluzija, Jacobe, i u tome nema ništa loše. To je ono što ljudi od nas žele. To očekuju."

Ustao je i pružio mi ruku. Trenutak oklijevam, a onda je prihvaćam i dopuštam mu da me povuče i digne na noge.

Idemo prema vlaku.

"Prokletstvo, Auguste", kažem. "Skoro sam zaboravio. Mačke još nisu jele. Morali smo baciti meso."

"U redu je, dječače", reče on. "Taj je problem već riješen."

"Što misliš time, riješen?" Zastao sam na pola puta. "Auguste? Što misliš time, riješen?"

August ne staje nego hoda dalje, dok mu se puška ležerno njiše na ramenu.

8

"Probudite se, gospodine Jankowski. Loše ste sanjali."

Naglo otvaram oči. Gdje sam?

O, grom i pakao.

"Nisam sanjao", bunim se.

"Pa, govorili ste u snu, to je sigurno", reče sestra. To je opet ona draga crna djevojka. Zašto mi je tako teško upamtiti njezino ime? "Nešto o mačkama koje su nahranjene zvijezdama. Nemojte se samo uznemiriti zbog tih mačaka - sigurna sam da su dobro nahranjene, čak ako se to dogodilo nakon što ste se probudili. A zašto su vam ovo stavili?" razmišlja ona naglas i otkopčava čičak-trake kojima su mi vezali zapešća. "Niste valjda pokušali pobjeći?"

"Nisam. Bio sam toliko odvažan da sam se požalio na onu dječju kašicu kojom nas hrane." Pogledam je postrance. "A onda je moj tanjur nekako kliznuo sa stola."

Zastala je i pogledala me. Zatim je prasnula u smijeh.

"Oh, baš ste živahni, nema što", reče ona i protrla mi zapešća toplim rukama. "Baš jeste."

Odjedanput mi je sinulo: *Rosemary!* Ha. Znači da ipak nisam tako senilan.

Rosemary. Rosemary. Rosemary.

Moram smisliti način da zapamtim to ime, neku rimu ili tako nešto. Možda sam ga se jutros i mogao sjetiti, ali to ne znači da će ga se sjetiti sutra ili kasnije danas.

Ona prilazi prozoru i otvara žaluzine.

"Imate li što protiv?" pitam.

"Imam li što protiv čega?" odgovara ona.

"Ispravite me ako griješim, ali nije li ovo moja soba? Što ako ne želim da mi otvorite žaluzine? Kažem vam, već mi je stvarno dosta toga da svi misle kako znaju bolje od mene što želim."

Rosemary me netremice gleda. Zatim zatvara žaluzine i odmaršira iz sobe, pustivši da se vrata za njom zalupe. Zinuo sam od iznenađenja.

Trenutak poslije na vratima se čuju tri kucaja. Malo su se otvorila.

"Dobro jutro, gospodine Jankowski? Smijem li ući?"

Kakvu to prokletu igru igra?

"Pitala sam: smijem li ući?" ponovi ona.

"Naravno", promrmljam.

"Najljepša hvala", reče ona, uđe u sobu i stane uz podnožje kreveta. "Biste li sad voljeli da vam otvorim žaluzine i pustim da vas obasja sunce, koje nam je dobri Bog dao, ili biste radije sjedili ovdje u mrklom mraku cijeli dan."

"No, dobro, otvorite ih. I prestanite s tim glupiranjem."

"Nije to glupiranje, gospodine Jankowski", reče ona, prilazeći prozoru i otvarajući žaluzine. "Ni najmanje. Nikad prije nisam na taj način razmišljala o tome i zahvaljujem vam što ste mi otvorili oči."

Zar mi se izruguje? Suzio sam oči i proučavam joj lice, tražeći znakove po kojima će to otkriti.

"Dakle, jesam li u pravu ako mislim da biste voljeli doručkovati u svojoj sobi?"

Ne odgovaram joj jer još nisam siguran da nije smislila kakvu podvalu. Čovjek bi pomislio da su tu moju želju već zapisali u karton, ali svako jutro mi postavljaju to isto prokletoto pitanje. Naravno da bih radije doručkovao u blagovaonici. Doručak u krevetu daje mi osjećaj da sam invalid. Ali doručkujemo neposredno nakon ranojutarnjeg mijenjanja pelena pa smrad fekalija ispunjava hodnik i od toga mi se povraća. Tek sat ili dva nakon što je svaki nepokretni štićenik opran, nahranjen i smješten u kolica i parkiran ispred sobe, moguće je proviriti na hodnik.

"Dakle, gospodine Jankowski, ako očekujete od ljudi da postupaju kako želite, morate dati neke naznake o tome što želite."

"Da. Molio bih vas da mi donesete doručak u sobu", rekoh.

"Dobro. Želite li se tuširati prije ili poslije doručka?"

"Zašto mislite da mi treba tuširanje?" pitam, duboko uvrijedjen, iako uopće nisam siguran u to da se ne bih trebao tuširati.

"Zato što vam danas vaši dolaze u posjet", reče ona i ponovno me zablijesne svojim širokim osmijehom. "I zato što mislim da biste voljeli biti uredni i svježi za svoj današnji izlazak."

Moj izlazak? Ah, da! U cirkus. Moram reći da mi se svidjelo buditi dva dana zaredom s nadom da će otići u cirkus.

"Mislim da će se istuširati prije doručka, ako nemate ništa protiv", rekoh joj ljubazno.

Jedno od najvećih poniženja u starosti je to što ljudi inzistiraju na tome da vam pomognu oko stvari kao što su kupanje i odlazak u zahod. Zapravo mi ne treba pomoći ni s jednim od toga dvoga, ali svi se ovdje

jako boje da će se poskliznuti i opet slomiti kuk pa mi zato daju pratiteljicu, želio ja to ili ne. Uvijek inzistiram da sam na svojim nogama idem u zahod, ali za svaki slučaj uvijek je netko tamo, a ne znam zašto je to uvijek ženska osoba. Tko god bila, natjeram je da se okreće dok spuštam gaće i sjedam, a onda je pošaljem van dok ne završim.

Kupanje je još neugodnije, jer se pred medicinskom sestrom moram skinuti dogola. Dakle, neke stvari nikada ne umiru i iako sam zagazio u devedesete, ponekad mi se sokovi uzburkaju. Ne mogu to spriječiti. One se uvijek pretvaraju da ništa ne vide. Pretpostavljam da su tako istrenirane, iako mislim da je pretvaranje gore nego primjećivanje. To znači da me smatraju potpuno bezopasnim starcem s bezopasnim starim penisom koji tu i tamo ipak podigne glavu. No kad bi ga ijedna od njih shvatila ozbiljno i pokušala nešto učiniti, vjerojatno bih umro od šoka.

Rosemary mi pomaže ući u tuš-kabinu.

"Eto, sad se samo držite za ovu ovdje ručku..."

"Znam, znam. Već sam se tuširao prije", rekoh, zgrabim ručku i polako sjedam na sjedalo u kabini. Rosemary spušta glavu tuša na zidnom držaču tako da je mogu dosegnuti.

"Je li vam temperatura vode dobra, gospodine Jankowski?" pita me, dok maše rukom ispod vode i diskretno skreće pogled u stranu.

"Dobra je. Dajte mi samo šampon i molim vas izadite."

"Oho, gospodine Jankowski, danas baš jeste dobro raspoloženi." Otvara šampon i istisne mi nekoliko kapljica na dlan. To je sve što mi treba. Preostalo mi je svega desetak vlasti.

"Samo me zovnite ako vam nešto bude trebalo", reče ona i navuče zavjesu. "Tu sam u blizini."

"Hrrrmph", rekoh.

Kad je otišla, uživam u tuširanju. Skidam glavu tuša s držača i puštam vodu po tijelu izbliza, usmjeravam je preko ramena i niz leđa pa onda na mršave noge. Čak sam zabacio glavu unatrag, zaklopio oči i pustio mlaz vode svom snagom na lice. Zamišljam da je to tropski pljusak, tresem glavom i prepuštam se. Uživam u osjećaju koji mi voda pruža dolje, na toj smreškanoj ružičastoj zmiji koja je, tako davno, začela petero djece.

Ponekad, dok sam u krevetu, sklapam oči i sjećam se izgleda - a naročito opipa - nagog ženskog tijela. Najčešće je to tijelo moje supruge, ali ne uvijek. Bio sam joj potpuno vjeran. Nijedanput u šezdeset godina nisam zastranio, osim u mašti, ali osjećam da ona ne bi imala ništa

protiv toga. Bila je žena s velikim razumijevanjem.

Dragi Bože, koliko mi nedostaje ta žena. I ne samo zato što ne bih bio ovdje da je ona još živa. Bez obzira na to koliko nemoćni bili, ipak bismo pazili jedno na drugo, kao što smo uvijek činili. Ali kad je otišla, nisam imao šanse protiv djece. Nakon prvog pada, sve su tako brzo poduzeli da nisam stigao reći ni keks.

Ali tata, govorili su mi, slomio si kuk, kao da to sam nisam primijetio. Opirao sam se, prijetio da im neću ostaviti ni centa, dok se nisam sjetio da već kontroliraju moj novac. Nisu me podsjetili na to - pustili su me da blebećem kao stara luda sve dok se sam nisam sjetio, a onda sam se još više razljutio, jer da su imali poštovanja prema meni, bili bi se makar potrudili da baratam s točnim činjenicama. Osjećao sam se poput malog dječarca kojemu se dopušta da iskali svoje nezadovoljstvo.

Kad mi je neminovnost vlastite bespomoćnosti postala jasna, počeo sam gubiti čvrst oslonac.

Imate pravo, morao sam im priznati. Mislim da bi mi dobro došlo malo pomoći. Pretpostavljam da ne bi bilo loše da mi netko dođe tijekom dana, samo da mi pomogne s kuhanjem i čišćenjem. Ne? Pa, dobro onda, pomoćnica koja će živjeti u kući. Znam da sam malo popustio otkad je umrla vaša majka... Ali mislio sam da ste rekli... OK, onda se netko od vas može doseliti k meni... Ali ne razumijem... Pa, Simone, tvoja kuća je velika. Sigurno bih mogao...?

No to mi nije bilo suđeno.

Sjećam se trenutka kad sam ostavljao svoju kuću, zamotan kao mačka koju vode veterinaru. Dok je automobil kretao, oči su mi bile tako zamagljene suzama da se nisam mogao osvrnuti i pogledati.

Rekli su da to nije starački dom. *Radi se o povremenoj pomoći starijim osobama - napredno, vidiš. Imat ćeš pomoći samo kod onih stvari gdje ti je potrebna, a kad postaneš stariji...*

Tu bi uvijek ostavili rečenicu nedovršenu, kao da me time žele spriječiti da sam završim misao do logičnog zaključka.

Dugo sam se vremena osjećao izdanim zbog činjenice da se nijedno od moje petero djece nije ponudilo da me uzme k sebi. Više se tako ne osjećam. Sad nakon što sam imao dovoljno vremena o svemu promisliti, vidim da i sami imaju dovoljno problema te im ne trebam još i ja.

Simon će uskoro navršiti sedamdeset godina i dosad je imao barem jedan srčani udar. Ruth boluje od dijabetesa, a Peter ima problema s prostatom. Josephova je žena pobjegla s poslužiteljem na plaži dok su bili

u Grčkoj, a Dinah ima rak dojke, koji je hvala Bogu - u remisiji, no sada unuka živi s njom, i ona pokušava vratiti djevojku na pravi put, nakon dvoje nezakonite djece i uhićenja za krađu u trgovini.

A to su samo stvari koje su mi poznate. Ima mnoštvo drugih koje ne spominju, jer me ne žele uznemiravati. Nanjušio sam nekoliko problema, ali kad počnem postavljati pitanja, svi se povuku u sebe i zašute. Znate, onako - ne smijemo uznemiravati djeda.

Zašto? To je ono što bih htio znati. Mrzim taj bizarni način zaštitničkog isključivanja iz života, jer time me zapravo brišu iz postojanja. Ako ne znam što se događa u njihovim životima, kako da se ubacim u razgovor?

Zaključio sam da to nema veze sa mnjom. To je zaštitni mehanizam za njih, način da si ublaže i olakšaju situaciju kad umrem. Slično kao kad se tinejdžeri distanciraju od roditelja, pripremajući se za i odlazak iz roditeljskog doma. Kad je Simon navršio šesnaest i postao buntovan, mislio sam da je samo on takav. Ali kad se isto dogodilo s Dinah, znao sam da nije za to kriva - to je bilo programirano u njoj.

No usprkos tome što izbacuju nezgodna mjesta iz sadržaja svojih života, moja me obitelj vjerno posjećuje. Svake nedjelje netko dođe, kud puklo da puklo. Pričaju i pričaju i pričaju o tome kako je vrijeme lijepo, loše, užasno, što su radili na praznicima, što su jeli za ručak, a onda točno u pet zahvalno pogledaju na sat i odlaze.

Katkad me pokušaju nagovoriti da nakon njihova odlaska odemigrati tombolu u auli. Pokušali su to i prije dva tjedna. Rekli su:

"Zar im se ne želiš pridružiti? Možemo te odvesti u aulu dok odlazimo. Ne zvuči li ti to zabavno?"

"Svakako", rekao sam. "Zabavno je ako si glavica kupusa." Smijali su se tome, što mi je bilo drago, iako se nisam htio našaliti. U mojim godinama primate pohvalu za sve što možete. Barem su dokazali da me slušaju.

Moje banalne primjedbe ih ne zanimaju i jedva da ih mogu kriviti zbog toga. Moje stvarne priče su zastarjele. Pa što ako iz prve ruke mogu govoriti o španjolskoj gripi, o prvim automobilima za široke mase, o svjetskim ratovima, hladnim ratovima, gerilskim ratovima i Sputnjiku - to je sve sada davna prošlost. Ali što im drugo mogu ponuditi? Ništa mi se više ne događa. To je stvarnost starenja i mislim da je zapravo u tome srž problema. Još nisam spremjan biti star.

Ali ne bih se smio žaliti, jer danas je ipak dan za cirkus.

Rosemary se vraća s doručkom na pladnju, a kad je maknula smeđi plastični poklopac, vidim da mi je na zobenu kašu stavila šlag i smeđi šećer.

"No, nemojte doktorici Rashid reći za šlag", reče ona.

"Zašto ne? Zar ne smijem jesti šlag?"

"Ne vi osobno. To je dio naše specijalne prehrane. Neki od štićenika ne mogu probavljati masniju hranu kako su nekada mogli."

"Što je s maslacem?" Bijesan sam. Misli mi prelijecu unatrag po tjednima, mjesecima i godinama, i pokušavam se sjetiti kad sam se posljednji put susreo s maslacem ili šlagom. Jebemti, u pravu je. Zašto to nisam prije primijetio? Ili možda jesam i zato mi se hrana nimalo ne sviđa. Pa, nije ni čudno. Pretpostavljam da smo i na smanjenom unosu soli.

"To je zato što se pretpostavlja da ćete duže i zdravije živjeti", reče ona i odmahuje glavom. "Ali nije mi jasno zašto vi stariji ljudi ne biste uživali u komadiću maslaca u svojoj zlatnoj jeseni." Naglo me pogledala. "Niste izvadili žuč, zar ne?"

"Nisam."

Lice joj se opet smekšalo.

"Pa, u tom slučaju, uživajte u šlagu, gospodine Jankowski. Hoćete li da vam uključim televizor dok jedete?"

"Ne. U današnje vrijeme na programu nema ništa osim smeća", kažem.

"Potpuno se slažem s vama", reče ona i ponovno mi složi deku na podnožju kreveta. "Pozvonite mi ako još nešto zatrebate."

Kad je otišla, odlučim da ću biti ljubazniji. Morat ću smisliti način da samoga sebe podsjetim na to. Mislim da bih mogao zavezati komadić salvete oko prsta, jer nemam nikakve uzice. Dok sam bio mlađi, uvijek su tako postupali u filmovima. Vezali su uzice oko prstiju da bi se nečega prisjetili.

Pružam ruku da uzmem salvetu i dok to radim pogled mi pada na prste. Kvrgavi su i savijeni, koža je tanka i - kao i moje potrošeno lice - prekrivena staračkim pjegama.

Moje lice. Gurnem zobenu kašu u stranu i uzimam ogledalo. Već bili se trebao s tim pomiriti, ali ipak očekujem da ću vidjeti sebe. Umjesto toga vidim lutku od jabuke, kakve rade u selima gorja Appalachian. Lutku smežuranu i pjegavu, s podvoljkom i vrećicama pod očima i dugim klempavim ušima. Nekoliko čuperaka sijede koseapsurdno strši na

njezinoj pjegavoj čeli.

Pokušavam počešljati i zagladiti kosu rukom, ali sledim se od pogleda na svoju staračku ruku na svojoj ostarjeloj glavi. Naginjem se bliže i širom otvaram oči, pokušavajući vidjeti iza opuštene kože.

Ne pomaže. Čak i kad izravno gledam u mlijecnoplave oči, ne mogu više vidjeti sebe. Kad sam prestao biti ja?

Previše mi je mučno da bih jeo. Vraćam smedž poklopac na zdjelicu s kašom i onda, s dosta poteškoća, napijam aparat koji mi kontrolira krevet. Pritišćem gumb da spustim uzglavlje, a stol ostaje lebdjeti nada mnom poput lešinara. Oh, čekaj, ima tu i gumb kojim mogu spustiti cijeli krevet. Dobro. Sad se mogu okrenuti postrance, a da ne udarim o prokleti stol i ne razlijem kašu. Ne želim to opet učiniti - mogli bi to nazvati prkošenjem i pozvati doktoricu Rashid.

Kad mi je krevet ravan i spušten koliko je to moguće, okrećem se na jednu stranu i gledam kroz žaluzine u plavo nebo. Nakon nekoliko minuta uljuljkao sam se u neku vrstu smirenja.

Nebo, nebo - isto je kao što je uvijek bilo.

THE RINGLING CIRCUS MUSEUM, SARASOTA, FLORIDA

9

Sanjaram, gledam kroz otvorena vrata u nebo, a onda kočnice počnu prodorno škripati i sve poleti naprijed. Dočekam se na grubom podu, a kad opet uspostavim ravnotežu, prođem rukom kroz kosu i vežem cipele. Valjda smo napokon stigli u Joliet.

Pokraj mene se, cvileći, otvaraju grubo istesana vrata i izlazi Kinko. Naslanja se na dovratak vrata vagona, Queenie mu je do nogu i usredotočeno promatra krajolik kroz koji prolazimo. Nije me pogledao od jučerašnjeg incidenta, a da budem iskren, i meni je teško gledati u njega, jer se kolebam između najdublje sućuti zbog njegova velikog poniženja i jedva se susprežem da ne prasnem u smijeh. Kad se vlak konačno zaustavio uz soptanje i brektanje, Kinko i Queenie su se iskricali uz uobičajeno pljeskanje rukama i iskakanje.

Vani je sve sablasno tiho. Iako je Leteći odred stigao dobrih pola sata prije nas, njegovi radnici stoje šutke naokolo. Nema organiziranog kaosa. Ne čuje se štropot dasaka i rampa, nema psovki, zrakom ne leti namotana užad, konji nisu upregnuti. Stotine raščupanih muškaraca jednostavno stoje i zbunjeno zure u podignute šatore koji pripadaju drugom cirkusu.

Sve je nalik gradu duhova. Veliki šator je podignut, ali nema ljudi. Kuhinja je tu, ali bez zastave. Straga su se smjestila cirkuska kola i šatori za presvlačenje, ali ljudi koji su ovdje, besciljno se vuku ili besposleno sjede u hladu.

Skočio sam iz vagona upravo kad se na parkiralištu zaustavio kabriolet Plymouth u crnoj i bež boji. Iz njega su izašla dva muškarca u odijelima i s aktovkama. Promatralju prizor ispod oboda šešira.

Ujak Al im prilazi dugim koracima, *sans entourage*, s cilindrom na glavi i mašući štapom sa srebrnim vrškom. Rukuje se s obojicom, a izraz lica mu je vedar i srdačan. Govori i okreće se tako da rukom može široko zamahnuti i pokazati na teren predviđen za cirkus. Dvojica biznismena kimaju glavama, prekrižili su ruke na grudim; i, razmišljaju i procjenjuju.

Zaćujem škripanje šljunka iza sebe, a onda se pokraj mene zaustavlja August.

"To je naš Al", kaže on. "Može nanjušiti gradske dužnosnike na kilometar. Samo gledaj - do podne će mu gradonačelnik već jesti iz ruke."

Potapšao me po ramenu. "Dođi."

"Kamo?" pitam.

"U grad, na doručak", kaže on. "Sumnjam da ovdje ima hrane. Vjerojatno je neće biti do sutra."

"Isuse - stvarno?"

"Pa, potrudit ćemo se, ali jedva da smo ljudima iz prethodnice dali dovoljno vremena da stignu ovamo."

"A što je s njima?"

"S kim?"

Pokazao sam na sablasni cirkus.

"S njima? Kad dovoljno ogladne, odvući će se odavde. To će zapravo biti najbolje za sve."

"A naši ljudi?"

"Ah, oni. Preživjet će dok nešto ne iskrasne. Ništa se ti ne brini. Al ih neće pustiti da umru."

Odlazimo u zalogajnicu nedaleko od glavne ulice. Unutra se duž jednog zida nalaze separei, a uz drugi je šank presvučen plastikom i stolice s crvenim sjedalima. Nekoliko muškaraca sjedi za šankom, puše i čavrljaju s djevojkom koja стоји s druge strane šanka.

Pridržavam vrata Marleni, koja odmah kreće prema separeu, klizne unutra i smjesti se cio zida. August sjeda na klupu s druge strane stola, tako da sam ja završio sjedeći do nje. Prekrižila je ruke i zuri u zid.

"Dobro jutro. Što ćete?" pita djevojka, i dalje stojeći s druge strane šanka.

"Sve što se nudi", reče August. "Umirem od gladi."

"Kako da vam pripremim jaja?"

"Na oko."

"A vi gospodo?"

"Samo kavu", reče Marlena. Prebacila je nogu preko noge i počela mahati stopalom. Pokreti su joj frenetični, gotovo agresivni. Ne gleda konobaricu. Ni Augusta. Ni mene, kad smo već kod toga.

"Gospodine, a vi?" pita djevojka.

"Hm, ja ću isto što i on", kažem. "Hvala."

August se naslanja na naslon i vadi kutiju cigareta *Camel*. Lupnuo je po dnu. Jedna cigareta poleti kroz zrak. Uhvatio ju je usnama i opet se naslonio, sjajnih očiju i s trijumfalno raširenim rukama.

Marlena se okreće i gleda ga. Polako i naglašeno plješće, a lice joj je kameno.

"Hajde, draga. Ne budi poput pokisle mačke", reče August. "Znaš da nam je ponestalo mesa."

"Oprosti", reče ona i pomakne se prema meni. Skočio sam i maknuo joj se s puta. Odmarširala je van dok su joj potpetice lupkale, a bokovi se njihali ispod zvonolike crvene haljine.

"Žene", reče August i pripali cigaretu, zaklonivši je dlanom. Naglo je zatvorio poklopac upaljača. "Oh, oprosti. Hoćeš li i ti jednu?"

"Ne, hvala. Ne pušim."

"Ne?" reče on zamišljeno, uvlačeći duboko dim. "Trebao bi početi. To ti je dobro za zdravlje." Vratio je kutiju cigareta u džep i pucnuo prstima, pozivajući djevojku za šankom. Ona stoji iza roštilja s lopaticom u ruci.

"Možeš li malo brže? Nemamo cijeli dan."

Ukočila se, držeći lopaticu u zraku. Dva muškarca za šankom polako su se okrenula i pogledala nas razrogačenih očiju.

"Hm, Auguste", rekoh.

"Što?" Bio je istinski začuđen.

"Narudžba će stići čim bude gotova", reče konobarica hladno.

"Dobro. Samo sam to i želio", reče August. Nagnuo se prema meni i nastavio govoriti prigušenim glasom. "Što sam ti rekao? Sigurno je pun mjesec ili nešto slično."

Kad sam se vratio na lokaciju predviđenu za cirkus, već je bilo podignuto nekoliko odabranih šatora Braće Benzini: menažerija, staja i kuhinja. Zastava je lepršala, a zrak je bio prožet mirisom užegle masti.

"Ne moraš se ni truditi", reče mi jedan muškarac, izlazeći iz šatora. "Prženo tijesto, a možeš ga zaliti samo kavom od cikorije."

"Hvala na upozorenju", rekoh.

Pljunuo je i odmarširao dalje.

Zaposlenici Braće Fox koji su još bili tu, poredali su se ispred kola u kojima radnici cirkusa piju i kockaju. Okružuje ih očajničko beznađe. Nekolicina ih se smiješi i šali, ali smijeh im je usiljen. Neki zure pred sebe, ruku prekriženih na grudima. Drugi se vrpolje i pogнуте glave koračaju gore-dolje. Jednog po jednog zovu ih unutra na razgovor s Ujakom Alom.

Većina ih poraženo izlazi. Neki brišu oči i tiho razgovaraju s onima na početku reda. Drugi stoički zure pred sebe, prije nego što se upute u grad.

Dvojica patuljaka ulaze zajedno. Nekoliko minuta poslije izlaze smrknutih lica, zastaju da porazgovaraju s malom skupinom muškaraca.

Zatim teška koraka krenu, slijedeći prugu, jedan pokraj drugoga, visoko podignutih glava, a preko ramena su prebacili jastučnice napunjene stvarima.

Pogledom pretražujem gomilu i tražim slavnu nakazu. Svakako da postoje neki čudaci: patuljci i divovi, bradata žena (Al ima već jednu, pa će ova vjerojatno biti loše sreće), jedan golemi debeli muškarac (moglo bi mu se posrećiti ako ga Al želi pridružiti ostalima) i cijeli niz uglavnom tužnih ljudi i pasa. Ali nije bilo muškarca s djetetom koje mu viri iz prsnog koša.

Nakon što je ujak Al završio s odabirom, naši su radnici razmontirali sve šatore drugog cirkusa osim staje i menažerije. Preostali ljudi iz Braće Fox, sad više ni na čijem platnom popisu, sjede i promatraju, puše i pljuju sažvakani duhan u visoke grančice divlje mrkve i čička.

Kad je Ujak Al otkrio da gradski dužnosnici tek moraju popisati vučne konje Braće Fox, šaćica jadnih konja na brzinu je potajice premještena iz jednog šatora za stoku u drugi. Apsorpcija, da tako kažemo. A Ujak Al nije bio jedini koji je došao na tu zamisao - nekolicina farmera motala se na rubnim dijelovima cirkuskog terena, noseći sa sobom povoce.

"Zar će se oni samo tako išetati odavde s njima?" upitah Petea.

"Vjerojatno", reče on. "Nije me briga, sve dok ne diraju naše konje. Ipak, drži oči otvorene. Proći će dan ili dva prije nego što netko bude znao što je čije, a ja ne želim da ijedan naš konj nestane."

Naši su konji radili dvostruko više nego inače i ti su veliki konji sada bili znojni i zadihani. Nagovorio sam gradskog dužnosnika da otvorи hidrant da ih možemo napojiti, ali i dalje nemamo ni sijena ni zobi.

August se vratio dok smo punili posljednje korito.

"K vragu, što radite? Ti su konji tri dana bili u vlaku - idite tamo na asfalt i budite oštiri s njima da ne omekšaju."

"Bit ćemo oštiri, malo sutra", odgovori Pete. "Pogledaj oko sebe. Prokletstvo, što misliš da su radili protekla četiri sata?"

"Koristio si naše vučne konje?"

"Dovraga, koje bih druge?"

"Trebao si uzeti njihove konje!"

"Ne znam ništa o njihovim prokletim konjima!" poviće Pete. "I kakvog im smisla koristiti njihove konje, ako moramo biti oštiri s našima da bismo ih održali u formi?"

August je zinuo u čuđenju. Onda je zatvorio usta i nestao.

Nije prošlo dugo, a na cirkuski teren došli su kamioni. Jedan za drugim natraške su prilazili kuhinji, u kojoj su nestajale nevjerljivatne količine hrane. Kuhari su se odmah bacili na posao i začas je kotao s vodom vrio, a miris dobre hrane - prave hrane - počeo se širiti zrakom.

Nedugo zatim stigli su krmivo i slama za životinje i to u teretnim kolima, a ne u kamionima. Kad smo odvezli sijeno u šator-staju, konji su tiho zarzali i zaštropotali, istežući vratove. Hvatali su sijeno zubima prije nego što je palo na tlo.

Životinje u menažeriji nisu ništa manje sretne što nas vide - čimpanze kriče i njišu se na prečkama u svojim kavezima, pokazujući nam zube. Mesojedi koračaju gore-dolje. Preživači zabacuju glave, frkću, cvile pa čak i laju od uzbudjenja.

Otvorio sam orangutanova vrata i stavio na pod plitku posudu s voćem, povrćem i orasima. Kad sam ih zatvorio, orangutanica je pružila svoju dugu ruku između šipki. Pokazala je na naranču u drugoj posudi.

"To? To hoćeš?"

Nastavila je pokazivati naranču, trepćući i gledajući me svojim blizu postavljenim očima. Crte lica su joj konkavne, a cijelo lice poput širokog drvenog pladnja okruženog crvenom dlakom. Najneobičnije je i najljepše stvorenje koje sam ikada video.

"Izvoli", kažem i pružim joj naranču. "Možeš je dobiti."

Uzela ju je i odložila na pod. Zatim je opet ispružila ruku. Nakon nekoliko sekundi nelagodnog premišljanja ispružio sam i ja ruku. Omotala je svoje duge prste oko mojih, a onda me pustila. Sjedi na tlu i guli naranču.

Zadivljeno je gledam. Zahvalila mi je.

"To je to", kaže August dok izlazimo iz menažerije. Tapše me po ramenu. "Pridruži mi se na piću, sinko. U Marleninu šatoru ima limunade, i to nisu one splaćine sa štanda sa sokovima. Još kad dodamo kap viskija, haj, haj."

"Dolazim za minutu", odgovorih. "Samo da provjerim drugu menažeriju." S obzirom na neobičan status vučnih konja Braće Fox čiji se broj smanjivao cijelo poslijepodne - sam sam se pobrinuo da budu napojeni i nahranjeni. Ali još nisam pogledao njihove egzotične životinje ni paradne konje.

"Ne", reče odlučno August. "Pridružit ćeš mi se odmah."

Pogledao sam ga iznenaden njegovim tonom.

"U redu. Svakako", rekoh. "Znaš li jesu li životinje nahranjene i

napojene?"

"Netko će ih nahraniti i dati im vode. Prije ili poslije."

"Što?" upitah.

"Netko će ih nahraniti i dati im vode. Prije ili poslije."

"Auguste, vani je više od trideset dva stupnja. Ne možemo ih ostaviti, a da im barem ne damo vode."

"Možemo i hoćemo. To je način na koji Ujak Al vodi posao. On i gradonačelnik će se malo natezati da vide tko će prvi popustiti, gradonačelnik će zaključiti da nema blagog pojma što učiniti sa žirafama, zebraima i lavovima, pa će spustiti cijenu, a onda - i tek onda - stupamo u akciju."

"Žao mi je, ali ne mogu to učiniti", rekoh i okrenem se da podem.

Čvrstim stiskom me zgrabio za nadlakticu. Prišao mi je, stao pred me i nagnuo se tako blizu da mu je lice tek nekoliko centimetara udaljeno od mojega. Dotaknuo me prstom po obrazu.

"Da, možeš. Netko će se pobrinuti za njih. Samo ne odmah. Tako to ide."

"To je sranje."

"Ujak Al je stvaranje ovog cirkusa pretvorio u umjetnost. To smo što jesmo zbog njega. Tko, dovraga, zna što je u tom šatoru? Ako nije nešto što njega zanima, u redu. Koga briga? Ali ako je unutra nešto što želi i ti mu se upleteš u posao, pa on na kraju mora zato više platiti, slobodno vjeruj da ćeš imati posla s Alom. Razumiješ?" Sve je to rekao kroz stisнуте zube. "Razumiješ... li?" ponovio je, zastavši nakon svake riječi.

Gledam ga ravno u oči kojima uopće ne trepće.

"Potpuno", kažem.

"Dobro", reče on. Odmaknuo je prst s mojeg obraza i zakoračio unatrag. "Dobro", ponovio je, kimajući glavom i puštajući da mu se lice opusti. Usiljeno se nasmijao. "Reći će ti nešto, onaj će mi viski dobro leći."

"Mislim da će ga preskočiti."

Gleda me trenutak, a onda sliježe ramenima.

"Kako hoćeš", reče.

Sjeo sam na određenoj udaljenosti od šatora u kojem su napuštene životinje i promatram ga sa sve većim očajem. Od iznenadnog naleta vjetra stranice šatora su se zalelujale prema unutra. Nema čak ni daška vjetra da ih vrati natrag. Nikad nisam bio više svjestan vrućine koja me žarila po glavi i suhoće vlastitoga grla. Skinuo sam šešir i prljavom

rukom obrisao čelo.

Kad je narančasto-plava zastava zalepršala nad kuhinjom pozivajući na večeru, u red je stalo i nekoliko novih zaposlenika Braće Benzini. Moglo ih se prepoznati po crvenim bonovima za večeru, koje su stiskali u rukama. Onaj debeli muškarac imao je sreće, baš kao i bradata žena i nekoliko patuljaka. Ujak Al je uzimao samo izvođače, ali jedan je nesretnik ubrzo opet izgubio posao za nekoliko minuta kad ga je August, izlazeći iz kola s kockarnicom, uhvatio kako s previše divljenja promatra Marlenu.

Još se nekoliko ljudi pokušalo progurati u red, ali nijedan nije uspio proći pokraj Ezre. Njegov je jedini zadatak bio da poznaje svakoga tko radi u cirkusu i, Bog mi je svjedok, stvarno je dobar u tome. Kad pokaže palcem na kojeg nesretnika, Blackie se diže i sređuje stvar. Jedan ili dvojica onih koji su ostali bez posla možda uspiju ugrabiti šačicu hrane prije nego što naglavačke izlete iz kuhinje.

Turobni i šutljivi muškarci gladnih očiju zadržavaju se u blizini. Kad se Marlena udaljavala od parnog stola s topnim jelima, obratio joj se jedan od tih ljudi. Visok je, mršav, s obrazima prošaranim dubokim borama. U nekim drugim okolnostima vjerojatno bi bio privlačan.

"Gospodo - hej, gospodo. Možete li mi dati malo? Barem komad kruha?"

Marlena je zastala i pogledala ga. Lice mu je upalo, oči očajne. Pogledala je u svoj tanjur.

"Ah, dajte, gospodo. Imajte srca. Nisam jeo dva dana." Prošao je jezikom preko ispucanih usana.

"Miči se odavde", reče August, uhvati Marlenu ispod lakta i čvrsto je povede prema stolu u sredini šatora. To nije naš uobičajeni stol, ali primijetio sam da ljudi izbjegavaju ulaziti u raspravu s Augustom. Marlena šutke sjeda i povremeno pogledava prema muškarcima izvan šatora.

"Oh, nema svrhe", reče ona i baci vilicu i nož na stol. "Ne mogu jesti dok su oni jadnici tamo vani." Ustala je i uzela svoj tanjur.

"Kamo ideš?" upita je August oštro.

Marlena ga pogleda odozgo.

"Kako bih mogla sjediti ovdje i jesti kad oni nisu ništa okusili dva dana?"

"Nećeš mu to dati", reče August. "A sada, sjedni."

Nekoliko ljudi za susjednim stolovima se okrenulo. August im se

nervozno osmjejnuo i nagnuo se prema Marleni.

"Draga", reče on napeto. "Znam da ti je ovo teško. Ali ako tom čovjeku daš hranu, to će ga ohrabriti da se zadrži u blizini, a što onda? Ujak Al je već odabrao ljude. Taj nije među njima. Morat će krenuti dalje, to je sve - i što prije, to bolje. Za njegovo dobro. To je zapravo čin ljubaznosti."

Marlenine su se oči suzile. Odložila je tanjur na stol, nabola svinjski odrezak na vilicu i pljusnula ga na komad kruha. Uzela je Augustov kruh, poklopila njime drugu stranu adreska i odjurila.

"Što misliš da radiš?" poviše August.

Prišla je ravno mršavom muškarcu, uzela ga za ruku i u nju položila sendvič. Zatim je odmarširala uz rijedak aplauz i zvižduke muškaraca iz radničkog dijela šatora.

August treperi od bijesa, a na sljepoočici mu pulsira žila. Trenutak poslije ustaje i uzima svoj tanjur. Istresao je hranu u kantu za smeće i otišao.

Zurim u svoj tanjur. Na njemu je visoka hrpa svinjskih odrezaka, raštike, pire-krumpira i zapečenih jabuka. Radio sam cijeli dan kao konj, ali sad ne mogu progutati ni zalogaj.

Iako je gotovo sedam sati, sunce je još visoko, a zrak je težak. Teren se uvelike razlikuje od onoga koji smo ostavili iza sebe na sjeveroistoku. Ovdje je ravnica, suha kao kost. Tlo je prekriveno visokom travom, koja je smeđa i zgažena, lomljiva poput sijena. Na rubovima, blizu pruge, prevladava visoki korov - žilave biljke s tvrdim stabljikama, malim listovima i kompaktnim cvjetićima, čija je građa takva da ne rasipaju energiju, već da samo streme prema suncu.

Prošao sam pokraj šatora-štale i video Kinka kako стоји u njegovoj sjeni. Queenie čuči pred njim i vrši nuždu. Ima proljev i poskoči nekoliko centimetara naprijed svaki put kad ispusti novi mlaz.

"Što joj je?" upitam i zastanem pokraj njih.

Kinko me bijesno gleda.

"Na što ti to, dovraga, sliči? Ima trčkalicu."

"Što je jela?"

"Jebiga, tko zna."

Zakoračim naprijed i navirim se u jednu od mlakica, tražeći kakav znak parazita. Čini se da ih nema.

"Idi i pogledaj imaju li meda u kuhinji."

"Ha?" pita Kinko, uspravivši se i žmirkajući prema meni.

"Meda. Ako uspiješ nabaviti prah klizavog briješta, dodaj i njega malo. Ali već bi i sama žlica meda trebala pomoći", rekoh.

Namrštio se na mene na tren, podbočivši se rukama o kukove.

"U redu", reče on sa sumnjom. Zatim se okrenuo svojem psu.

Pošao sam dalje i napisljetu se zaustavio na komadu travom obraslog tla na izvjesnoj udaljenosti od menažerije Braće Fox. Menažerija stoji na nekoj zlokobnoj osami, kao da je oko nje minsko polje. Nitko se ne približava u krugu od dvadesetak metara. Unutra je vjerojatno neizdrživo, ali ako izuzmem pomisao da svežem Ujaka Ala i Augusta i otmem kola s vodom, ne mogu se dosjetiti nijedne druge proklete stvari. Postajem sve očajniji, a onda više ne mogu sjediti. Ustajem i odlazim u našu menažeriju.

Čak s punim koritima vode i propuhom, životinje su omamljene i ni vrućine. Zebre, žirafe i ostali preživači ostali su stajati na nogama, ali vratovi su im izduženi, a oči napola zaklopljene. Čak je i jak nepomičan, iako mu muhe nemilosrdno zuje oko ušiju i očiju. Zamahnuo sam i otjerao ih nekoliko, ali one se odmah vraćaju. Nema pomoći.

Polarni medvjed leži na trbuhi, a glava i njuška su mu ravno ispružene. Tako opušten izgleda bezopasno - čak mazno, dok mu je većina tjelesne mase koncentrirana u donjoj trećini tijela. Duboko je isprekidano udahnuo, a onda izdahnuo dugim, hučećim stenjanjem. Sirotan. Ne vjerujem da se temperatura na Arktiku ikada popne imalo blizu ovoj vrućini.

Orangutanica leži ispružena na ledima, raširenih ruku i nogu. Okrenula je glavu da me pogleda, tugaljivo žmirka kao da se ispričava što nema snage ni za kakav napor.

U redu je, kažem joj pogledom. Razumijem.

Žmirnula je još jedanput, a onda okrenula glavu tako da je opet gledala u strop.

Kad sam došao k Marleninim konjima, zafrktali su prepoznavši me i zaškakljali usnama po mojim rukama, koje još mirišu na pečene jabuke. Kad su shvatili da nemam ništa za njih, izgubili su interes i vratili se u polusvjesno stanje.

Mačke leže postrance, savršeno mirno, a oči su im poluzatvorene. I da nema spuštanja i dizanja njihovih rebara, pomislio bih da su uginule. Pritisnuo sam čelo o rešetke kaveza i dugo ih promatram. Na kraju se okrenem da podem. Udaljio sam se oko tri metra, a onda sam se naglo vratio. Upravo mi je postalo jasno da su podovi njihovih kaveza vrlo čisti.

Marlena i August se svađaju tako glasno da ih čujem s udaljenosti od dvadeset metara. Zastajem ispred šatora za presvlačenje i nisam nimalo siguran da ih želim prekinuti. Ali ne želim ni slušati - konačno se ohrabrim i pritisnem usta na prorez šatorskog krila.

"Auguste! Hej, Auguste!"

Glasovi su utihнули. Čuje se šuškanje i nečiji glas koji utišava drugog sugovornika.

"Što je?" poviće August.

"Je li Clive nahranio mačke?"

Na prorezu šatorskog krila pojavi se njegovo lice.

"Ah. Da. Pa, to je predstavljalo manju poteškoću, ali nešto sam izmudrovao."

"Što?"

"Nešto će doći sutra ujutro. Ne brini. Životinje će biti dobro. O, Bože", reče on i istegne vrat kako bi bolje vidio. "Što sada?"

Grabeći velikim koracima prilazi nam Ujak Al, u crvenom prsluku i s cilindrom na glavi, a nogavice u kariranim hlačama kao da lete preko tla. Njegovi ulizice ga slijede, nervozno trčkarajući kako bi održali korak.

August uzdahne i pridrži mi šatorsko krilo da uđem.

"Možeš slobodno ući i sjesti. Čini se da ćeš čuti svoju prvu lekciju iz biznisa."

Kliznuo sam unutra. Marlena sjedi za toaletnim stolićem, prekriženih ruku i nogu. Njiše stopalom od bijesa.

"Draga moja", reče August. "Saberi se."

"Marlena?" čuje se glas Ujaka Ala odmah uz šatorsko platno. "Marlena? Mogu li ući, draga? Moram razgovarati s Augustom."

Marlena cmokne usnama i zakoluta očima.

"Da, Ujače Al. Naravno, Ujače Al. Molim te uđi, Ujače Al", reče ona pjevajućim glasom.

Otvorilo se šatorsko krilo i ušao je Ujak Al, vidljivo oznojen i smiješći se od uha do uha.

"Posao je sklopljen", reče on i zaustavi se pred Augustom.

"Znači, imaš ga", reče August.

"Ha? Što?" pita Ujak Al i trepće od iznenađenja.

"Nakazu", reče August. "Charlesa, kako mu je ono prezime."

"Ne, ne, ne, pusti sad njega."

"Što misliš s time 'pusti sad njega'?" upita August. "Mislio sam da je on jedini razlog zbog kojega smo došli ovamo. Što se dogodilo?"

"Što?" pita Ujak Al neodređeno. Iza njega se naviruju glave i sve snažno odmahaju u znak nijekanja. Jedan čovjek rukom napravi kretnju kao da reže vrat.

August ih gleda i uzdiše.

"Oh. Ringling ga je dobio."

"Pusti sad njega", reče Ujak Al. "Imam novosti - velike novosti! Moglo bi se reći, čak kraljevski velike novosti!" Osvrnuo se na svoje pratitelje, a oni mu uzvrate srčanim smijehom. Opet se okrenuo prema naprijed. "Pogadaj."

"Nemam pojma, Al", reče August.

S očekivanjem se okrenuo Marleni.

"Ne znam", reče on ljutito.

"Dobili smo slona!" poviće Ujak Al i široko raširi ruke od veselja. Štap mu je udario u jednog od podlih ulizica, koji je odskočio unatrag.

Augustovo se lice smrznulo.

"Što?"

"Slona! Slonicu!"

"Imaš slona?"

"Ne, Augoste - ti imaš slonicu. Zove se Rosie, ima pedeset tri godine i savršena je. To je najbolje što su imali. Jedva čekam da vidim kakvu ćeš točku smisliti..." Zaklopio je oči kako bi bolje zamislio tu sliku. Prstima migolji ispred lica. Smješka se u ekstazi sklopljenih očiju. "Mislim da će i Marlena biti uključena. Može je jahati tijekom svečane pozdravne parade, a onda si ti na redu s točkom u središnjem ringu. Ah, donesite!" Okrenuo se i pucnuo prstima. "Gdje je? Hajde, hajde, vi idioti!"

Pojavila se boca pjenušca. Uz dubok naklon ponudio ju je Marleni da je pregleda. Zatim je odvio žicu i odčepio bocu. Odnekud iza njega pojavile su se čaše za šampanjac i postavljene su na Marlenin toaletni stolić. Ujak Al je natočio malo u svaku čašu i pružio po jednu Marleni, Augustu i meni. Posljednju je dignuo visoko u zrak. Oči su mu zamagljene. Duboko je uzdahnuo i prisnuo ruku na grudi.

"Veliko mi je zadovoljstvo proslaviti ovaj značajni događaj s vama - mojim najdražim prijateljima na cijelome svijetu." Zanjihao se prema naprijed, u cipelama s niskim gamašama, i istisnuo iz oka jednu pravu suzu. Zakotrljala mu se preko debelog obraza. "Ne samo da imamo veterinara - i još obrazovanog na Cornellu - već imamo i slona. Slona!" Šmrčnuo je od sreće i napravio stanku, preplavljen osjećajima. "Godinama sam čekao ovaj dan. A, prijatelji moji, to je tek početak. Sad

smo u prvoj ligi. Cirkus na koji se mora računati."

Začulo se kako je iza njega nekoliko ruku zapljeskalo. Marlena balansira s čašom na koljenu. August svoju ukočeno drži ispred sebe. Osim što je prihvatio tu čašu, nije pokrenuo nijedan drugi mišić.

Ujak Al naglo podigne čašu u zrak.

"Za Cirkus braće Benzini - najspektakularniju predstavu na Zemlji!" poviče.

"Braća Benzini! Braća Benzini!" poviču glasovi iza njega. Marlena i August šute.

Al iskapi svoju čašu i dobaci je najbližem iz svoje pratnje, koji je spremi u džep sakoa i izade za Ujakom Alom iz šatora. Krilo se zatvorilo i opet smo ostali samo nas troje.

Nastao je trenutak potpune tištine. Zatim August tržne glavom, kao da se upravo osvijestio.

"Mislim da je najbolje da odemo pogledati tu gumenu kravu*", reče on i iskapi čašu u jednom gutljaju. "Jacobe, sad se možeš pobrinuti za one proklete životinje. Jesi li sretan?"

Gledam ga razrogačenih očiju. Zatim i ja ispijam svoje piće. Iz kutka oka vidim da i Marlena čini isto.

* * *

Menažerija Braće Fox sada je preplavljeni ljudima iz Braće Benzini. I i će amo-tamo, pune korita vodom, donose sijeno i odvoze izmet. Sa sirane su podignuti neki dijelovi šatorskog krila da bi se omogućilo strujanje zraka. Dok ulazimo, pogledom pretražujem šator i tražim oboljele životinje. Srećom, sve izgledaju vrlo živo.

Slonica stoji sa strane u dnu šatora. Golema je, boje olujnih oblaka.

Probijamo se između radnika i zastajemo pred njom. Ima gigantske proporcije - u ramenima doseže visinu od najmanje tri metra. Koža joj je pjegava i ispucana poput suhog riječnog korita i to od vrha surle pa sve dolje do širokih stopala. Samo su joj uši glatke. Gleda nas očima koje su gotovo ljudske. Jantarnožute, duboko su usađene i obrubljene neobično dugim trepavicama.

"Blagi Bože", reče August.

Ispružila je prema nama surlu, koja se pomiče poput zasebnog stvorenja. Leluja pred Augustom, zatim pred Marlenom, i napokon pred mnom. Na njezinu je kraju vršak nalik na prst, kojim migolji i hvata.

---

* U žargonu američkih cirkusa slonove su od milja zvali i "gumenim kravama" (*nibc'r cow*).

Nosnice joj se otvaraju i zatvaraju, njuška i puše, a onda se surla povlači. Njiše se pred njom poput njihala sata, poput golemog mišićavog crva. Svojim prstom podiže s poda pojedine vlati sijena i zatim ih opet ispušta. Gledam zanjhanu surlu i želim da se vrati do mene. Pružam i nudim joj ruku, ali surla se ne vraća.

August gleda sav uznemiren, a Marlena jednostavno zuri. Ne znam što da mislim. Nikad nisam video tako veliku životinju. Uzdiže se gotovo metar i pol iznad moje glave.

"Jeste li vi timaritelji slonova?" upita muškarac koji nam je prišao s desne strane. Košulja mu je prljava, izvučena iz hlača i nadiže se na mjestima gdje ju ne pridržavaju elastične naramenice za hlače.

"Ja sam najavlјivač i glavni nadzornik životinja", odgovori August, uspravivši se u punoj visini.

"Gdje vam je timaritelj slonova?" upita muškarac, ispljunuvši kroz kut usana sok sažvakanog duhana.

Slonica je ispružila surlu i potapšala ga po ramenu. Pljusnuo ju je i odmaknuo se izvan njezina dohvata. Slonica je otvorila usta u obliku lopate i to na način koji se može opisati samo kao smiješak, a onda se počela njihati, održavajući ritam njihanjem surle.

"Zašto vas to zanima?" upita August.

"Samo hoću razgovarati s njim, to je sve."

"Zašto?"

"Da mu kažem što ga čeka", reče muškarac.

"Kako to mislite?"

"Pokažite mi tko je timaritelj i reći ću vam."

August me zgrabi za ruku i gurne naprijed.

"Evo ga. Ovo je moj timaritelj. I što nas, dakle, čeka?"

Muškarac me pogledao, gurnuo smotuljak duhana duboko u unutarnju stranu obraza i nastavio se obraćati Augustu.

"Ovo vam je najgluplja prokleta životinja na cijelome svijetu."

August je izgledao zatečeno.

"Mislio sam da se radi o najboljoj slonici. Al je rekao da je najbolja."

Muškarac je prezirno otpuhnuo i ispljunuo smeđu pljuvačku prema velikoj životinji.

"Ako je to najbolja slonica, zašto je jedino ona ostala? Mislite li da ste vi prvi koji su došli pokupiti ostatke? Niste se čak ni pojavili u prva tri dana. Pa, nek' vam je sa srećom." Okrenuo se da podje.

"Čekajte", reče brzo August. "Ispričajte mi više. Je li opake čudi?"

"Ne, samo je glupa kao crna noć."

"Odakle je došla?"

"Ona je skitnica među slonovima - vlasnik joj je bio neki prljavi Poljak koji je otegnuo papke u Libertyvilleu. Grad ju je jeftino prodao. Ali svejedno se nije radilo o nekoj dobroj kupovini, jer ništa drugo ne radi osim što jede."

August zuri u njega, sav bliјed.

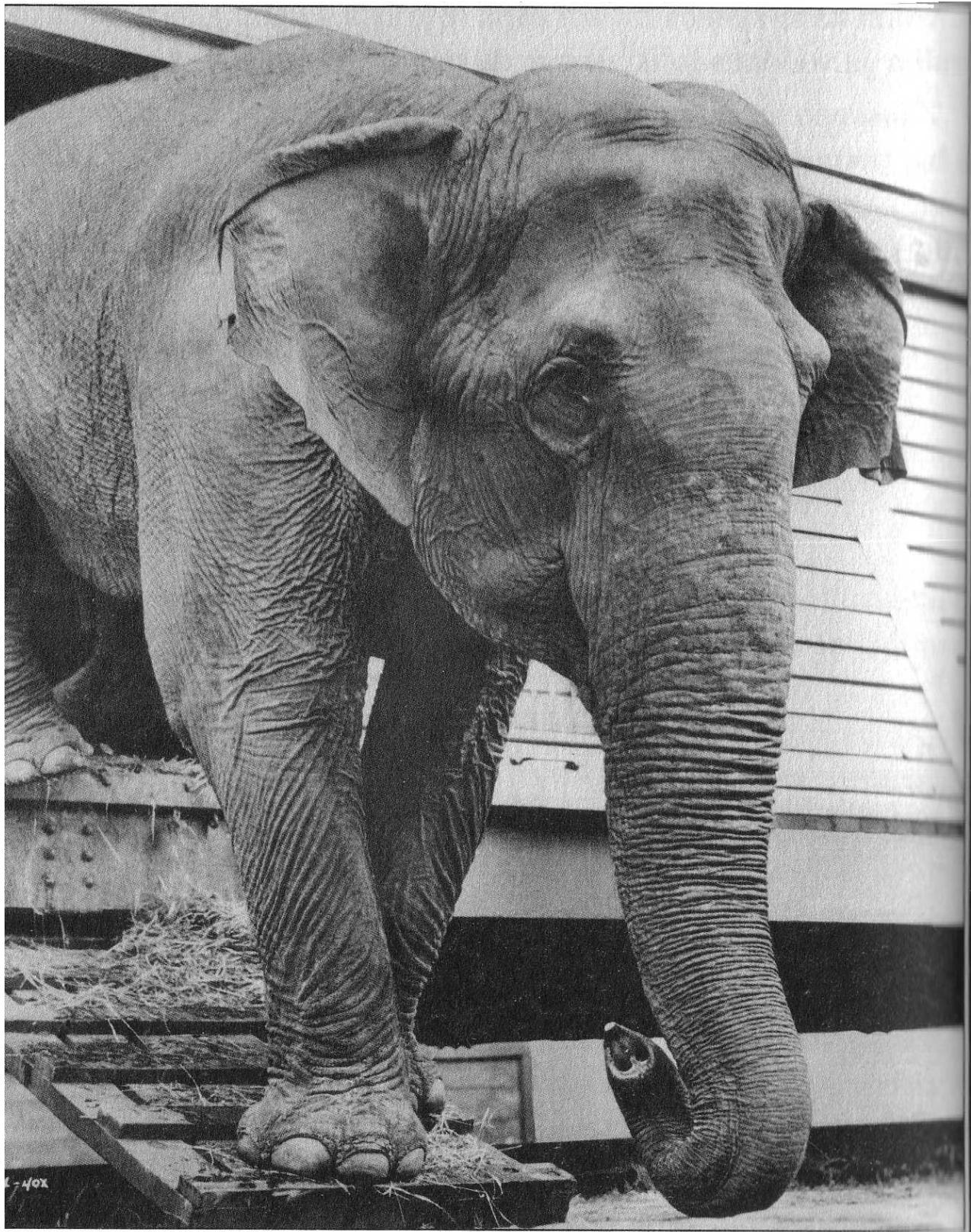
"Hoćete reći da uopće nije bila u cirkusu?"

Muškarac je zakoračio preko užeta i nestao iza slonice. Vratio se s drvenim štapom, dugim oko metar, koji je na jednom kraju imao metalnu kuku od deset centimetara.

"Evo vam kuka za slonicu. Trebat će vam. Nek' vam je sa srećom. Što se mene tiče, ne želim više vidjeti slona dok sam živ." Ponovno je pljunuo i udaljio se.

August i Marlena gledaju za njim. Osvrnuo sam se baš na vrijeme da vidim kako slonica izvlači surlu iz korita. Dignula ju je, naciljala i zalila ga vodom s toliko snage da mu je šešir odletio s glave.

Zaustavio se, a voda mu je kapala s kose i odjeće. Na trenutak je bio potpuno miran. Zatim je obrisao lice, sagnuo se da podigne šešir, naklonio se začuđenim promatračima, koji su se sastojali od radnika iz menažerije, i pošao dalje.

COURTESY OF TIMOTHY TEGGE, TEGGE CIRCUS ARCHIVES, BARABOO, WISCONSIN

10

August se tako uspuhao da se zacrvenio, ili bolje reći lice mu je poprimilo ljubičastu boju. Zatim je odmarširao, vjerojatno da pretrese stvar s Ujakom Alom.

Marlena i ja se pogledavamo. Prešutnim sporazumom, nijedno od nas ne polazi za njim.

Ljudi iz menažerije odlaze jedan po jedan. Životinje su napokon nahranjene i napojene i spremaju se na počinak. Na kraju jednog očajničkog dana nastupa mir.

Marlena i ja smo sami. Pružamo raznovrsne komadiće hrane prema Rosienoj znatiželjnoj surli. Kad je njezin čudni gumeni prst zgrabio stručak sijena iz moje ruke, Marlena je zacičala od smijeha. Rosie je zabacila glavu i otvorila usta kao da se smiješi.

Okrenuo sam se i zatekao Marlenu kako me gleda. Jedino iz menažerije dopiru neki zvukovi, komešanje nogu, frktanje i tiho žvakanje. Vani, u daljini, netko svira usnu harmoniku - neku poznatu melodiju u tročetvrtinskom taktu, ali ne mogu joj se sjetiti naziva.

Nisam siguran kako se to dogodilo - jesam li pružio ruke prema njoj? Ili ona prema meni? - ali u sljedećem trenutku našla mi se u naručju i plešemo valcer, saginjemo se i poskakujemo ispred nisko obješenog užeta. Dok smo se vrtjeli, ugledao sam Rosienu podignutu surlu i nasmiješeno lice.

Marlena se naglo odmaknula.

Stojim nepomično, ruke su mi još malo podignite i nisam siguran što trebam učiniti.

"Ah", reče Marlena, naglo pocrvenjevši i zagledajući se u sve oko nas, osim u mene. "Dakle. Da. Hoćemo li pričekati Augusta?"

Dugo je gledam. Želim je poljubiti. Želim je poljubiti više od ičega u životu.

"Da", konačno kažem. "Da. Pričekajmo ga."

Sat poslije, August se vratio u spavaća cirkuska kola. Uletio je unutra i zalupio vratima. Marlena je odmah pošla prema ormariću.

"Taj beskorisni kučkin sin platio je dvije tisuće za tu beskorisnu slonicu", reče on, baci šešir u kut i strgne sa sebe jaknu. "Dvije tisuće prokletih zelembaća!" Bacio se na najbliži stolac i spustio glavu među

ruke. Marlena je uzela bocu miješanog viskija, zastala, pogledala Augusta i vratila je natrag. Umjesto nje, uzela je bocu čistog viskija. "A to još nije ono najgore - o, ne", reče August i razveže jednim potezom kravatu, pokušavajući istovremeno prstima olabaviti ovratnik košulje. "Hoćeš znati što je još učinio? Hmmmm? Hajde, pogodi."

Gleda Marlenu, koja je bila potpuno smirena. Natočila je dobra četiri prsta u tri čaše.

"Rekao sam, pogadaj!" zareži August.

"Ne znam, sigurna sam da ne znam", reče Marlena mirno. Začepila je bocu.

"Ostatak novca potrošio je na vagon za prokletog slona."

Marlena se okrenula i odjednom ga je počela pozorno slušati.

"Zar nije izabrao nijednog artista?"

"Svakako da jest."

"Ali..."

"Da. Upravo tako", reče August, prekinuvši je.

Marlena mu pruži čašu, a meni rukom pokaže da uzmem svoju i zatim sjedne. Otpio sam gutljaj i čekao koliko sam dugo mogao.

"Dakle, vas dvoje možda i znate o čemu, dovraga, govorite, ali ja ne znam. Hoćete li biti ljubazni i objasniti mi?"

August je ispustio zrak iz nadutih obraza i odmaknuo čuperak kose koja mu je pala preko čela. Nagnuo se naprijed i oslonio laktove na koljena. Zatim je podignuo lice tako da me izravno gledao u oči.

"To znači, Jacobe, da smo zaposlili nove ljude koje nemamo kamo smjestiti. To znači, Jacobe, da je Ujak Al oduzeo jedan vagon radnicima i namijenio ga za artiste. A kako je zaposlio i dvije žene, sad ga mora pregraditi. To znači, Jacobe, da ako želimo smjestiti desetak artista, moramo poslati šezdeset četiri radnika da spavaju pod cirkuskim kolima natovarenima na plato-vagone."

"To je glupo", rekoh. "Trebao bi samo ljude bez ležaja smjestiti na slobodna mjesta u odjeljcima vagona."

"Ne može to učiniti", reče Marlena.

"Zašto ne?"

"Zato što ne možeš miješati radnike i artiste."

"A zar to nije slučaj sa mnom i Kinkom?"

"Ha!" August je prezirno otpuhnuo i nagnuo se naprijed, a na licu mu se ocrtavao iskošen osmijeh. "Reci nam, molim te - umirem od želje da čujem. Kako vam ide?" Naherio je glavu i počeo se smješkati.

Marlena je duboko udahnula i prekrižila noge. Trenutak poslije, crvena cipela od kože počela se njihati, kao da pumpa, gore-dolje.

Izlio sam viski u grlo i otišao.

Bila je to velika čaša i viski je počeo djelovati negdje između spavaćih kola za artiste i vagona. Očito je da nisam samo ja opijen - sad kad je "posao" zaključen, svi povezani s Cirkusom braće Benzini - najspektakularnijom predstavom na Zemlji sad su se opuštali. Okupljanja ljudi poprimaju raznorazne oblike, od slavljeničkih večerinki uz džez s radija i provale smijeha, pa sve do slučajnih okupljanja prljavih muškaraca koji se zbijaju u skupine što dalje od vlaka i ispijaju različita alkoholna pića, koja idu iz ruke u ruku. Ugledao sam Camela, koji me pozdravio podignutom rukom, a onda je čovjeku do sebe pružio bocu alkoholne tekućine za prijenosna kuhalu.

Čujem komešanje u visokoj travi i zastajem da provjerim. Ugledam raširene ženske gole noge i muškarca između njih. On stenje i rokče poput jarca. Hlače su mu spuštene do koljena, a dlakava stražnjica spušta se i diže, pumpajući. Ona je šakama zgrabila njegovu košulju i stenje sa svakim pokretom. Trebao mi je trenutak da shvatim što to gledam - a kad sam shvatio, naglo skrenem pogled i nastavim teturati dalje.

Dok se približavam vagonu s konjima, vidim ljude kako sjede na otvorenim vratima ili se motaju naokolo.

Još ih je više unutra. Kinko, s bocom u ruci i s pijanom gostoljubivošću na licu, predsjeda jednom skupinom. Kad me je ugledao, spotaknuo se i posrnuo. Mnoge su se ruke ispružile da ga uhvate.

"Jacobe! Moj čovječe!" viče on, a oči su mu jarosno blistave. Oslobođio se ruku svojih prijatelja i uspravio. "Narode - prijatelji!" poviče on nad gomilom od tridesetak ljudi, koji su ispunili prostor koji inače zauzimaju Marlenini konji. Prilazi mi i stavlja ruku oko struka. "Ovo je moj dragi, dragi prijatelj Jacob." Napravio je stanku da potegne gutljaj iz boce. "Molim vas da mu pružite dobrodošlicu", reče on. "Meni za ljubav."

Njegovi gosti zvižde i smiju se. Kinko se smije sve dok se nije zagrcnuo od smijeha.

Maknuo je ruku s mojega struka i počeo mahati prstima ispred vlastitog zajapurenog lica sve dok nije prestao nesuvislo brbljati. Zatim je zagrlio oko struka čovjeka koji je stajao do nas. Zajedno su oteturali dalje.

S obzirom na to da je odjeljak za koze bio krcat ljudima, uputio sam

se na drugi kraj vagona, gdje je nekad boravila Srebrna Zvijezda, i legao sam na pod oslonivši se na zid.

Pokraj mene zašuškalo je nešto u gomili sijena. Ispružio sam ruku i protresao sijeno, nadajući se da neću naći štakora. Na trenutak sam ugledao bijeli batrljak Queeniena repa, a onda se ukopala još dublje u slamu, kao rak u pijesak.

* * *

Odsada pa nadalje, nisam potpuno siguran u redoslijed događaja. Pružali su mi boce i prilično sam siguran da sam iz većine pio. Nije prošlo dugo, a sve oko mene počelo se lelujati i ispunjavala me toplina ljudske ljubaznosti prema svima i svemu oko mene. Ljudi me grle, a grlim i ja njih. Grohotom se smijemo - čemu, ne sjećam se više, ali sve je urnebesno.

Ima neka igra u kojoj nešto morate baciti, a ako promašite cilj morate popiti piće. Često sam promašivao. Na kraju mi se počeo javljati osjećaj da će povratiti, pa sam otpuzao, na veliko veselje svih okupljenih.

Sjedim u kutu. Ne sjećam se kako sam dospio ovamo, ali naslonjen sam na zid, a glavu sam spustio na koljena. Tako jako želim da se svijet prestane okretati oko mene, ali to se ne događa i zato naslanjam glavu na zid.

"No, što to imamo ovdje?" pita neki duboki, zavodljivi glas u blizini.

Razrogačio sam oči. Točno pred nosom su mi čvrsto stisnute ženske grudi s rezom dugim gotovo stopu. Podižem pogled, prateći taj rez, i ugledam lice. Barbarino. Brzo trepćem očima, nastojeći razbistriti sliku s dvije Barbare, pa da vidim samo jednu. O, Bože - nema koristi. Ali ne - čekaj. U redu je. Ne vidim umnožene Barbare. Vidim umnožene žene.

"Hej, srce", kaže Barbara, ispruži ruku i pomiluje me po licu. "Jesi li dobro?"

"Mmm", odgovaram, trudeći se pritom i da kimnem glavom.

Vršci njezinih prstiju zadržavaju mi se ispod brade, dok se okreće plavuši koja čuči do nje.

"Tako je mlad. Ah, sladak je kao med, zar ne, Nell?"

Nell je povukla dim iz cigarete i ispuhnula ga krajem usana.

"Svakako. Mislim da ga nisam prije vidjela."

"Pomagao je prije nekoliko večeri u muf-šatoru", reče Barbara. Okrenula se prema meni. "Kako se zoveš, srce?" pita nježno dok mi nadlanicom i prstima prolazi gore-dolje po obrazu.

"Jacob", kažem, susprežući podrigivanje.

"Jacob", ponovi ona. "Aha, znam tko si. Walter je govorio o njemu", reče ona Nell. "Nov je, zeleni gušter. Prilično se dobro snašao u muftšatoru."

Uhvatile me za bradu i podigla je, duboko mi se zagledavši u oči. Nastojim joj uzvratiti ljubaznost, ali imam problem s fokusiranjem.

"Oh, baš si sladak. No, reci mi, Jacobs - jesu li ikad bio sa ženom?"

"Ja... ah..." kažem. "Pa..."

Nell se hihoće. Barbara se nagnula natrag i podbočila o struk.

"Što kažeš? Hoćeš li mu prirediti dobrodošlicu kako se pristoji?"

"Gotovo da moramo", reče Nell. "Novi gušter i djevac?" Njezina ruka kliznula mi je između nogu i preko prepona. Glava koja mi se dotad klimala na vratu, sad je uspravno poskočila. "Misliš li da i dolje ima crvene dlake?" pita ona, obuhvaćajući me dlanovima.

Barbara se nagnula naprijed, razdvojila mi dlanove i podigla jedan k svojim usnama. Okrenula mi je ruku, prešla dugim noktom preko dlana i zatim mi se zagledala u oči, dok je jezikom prelazila isti put. Zatim je moju ruku položila na svoju lijevu dojku, točno tamo gdje bi trebala biti bradavica.

Oh, Bože. Oh, Bože. Dodirujem dojku. Kroz haljinu, ali ipak...

Barbara je na trenutak ustala, poravnala suknju, bojažljivo se ogledala i zatim čučnula. Čudim se toj promjeni položaja, kad me ona opet uhvati za ruku. Ovaj put ju je povukla pod suknju i pritisnula mi prste na vruću, vlažnu svilu.

Zastao mi je dah. Viski, domaći pravljeni viski, džin, Bog zna što sve ne - sav alkohol je u trenu ispario. Pomiče mi ruku gore i dolje, preko čudnih i prekrasnih udolina.

Ah, sranje. Mogao bih odmah svršiti.

"Hmmmm?" prede ona i pomakne mi ruku tako da mi srednji prst pritišće dublje u nju. Topla svila je nabubrila s obje strane mojeg prsta i počela pulsirati na moj dodir. Izvukla mi je ruku i položila je na koljeno, a zatim me, kao za probu, eksperimentalno stisnula u preponama.

"Mffflfflm", reče ona poluzaklopljenih očiju. "Spreman je, Nell. Prokletstvo, volim ih kad su u ovim godinama."

Ostatak noći prolazi u epileptičkim bljeskovima. Svjestan sam da su me dvije žene podignule na noge, ali mislim da sam pao kroz vrata vagona. U svakom slučaju, našao sam se s licem na tlu. Zatim me ponovno dižu i pridržavaju dok teturam kroz tamu, sve dok se ne nađem posjednut na rub kreveta.

Sad je sigurno da su tu dvije Barbare. I dvije od one druge. Ime joj je Nell, zar ne?

Barbara zakorači unatrag i podigne ruke u zrak. Zabacila je glavu i prošla rukama niz tijelo, plešući i pomičući se u svjetlu svijeće. Zainteresiran sam - u to nema sumnje. Ali jednostavno više ne mogu uspravno sjediti. Zato padam na leđa.

Netko mi skida hlače. Nešto mrmljam, nisam siguran što, ali mislim da nisu riječi ohrabrenja. Odjednom se ne osjećam dobro.

Oh, Bože. Dodiruje me - njega - probno ga miluje. Podignuo sam se na laktove i gledam dolje. Mlitav je, sićušna ružičasta kornjača skrivena u svojem oklopu. Čini se kao da mi je zalijepljen za nogu. Odlijepila ga je, gurnula obje ruke između mojih bedara da ih razdvoji i posegnula za jajima. Uzela ih je u jedan dlan, igra se njima dok mi pregledava penis. On se beznadno ruši pod njezinim dodirom, dok ja užasnuto promatram.

Druga žena - sad je opet samo jedna, kako će ih, dovragna, pobrojiti - liježe do mene na krevet. Izvukla je iz haljine suhu dojku i podigla je do mojih usana. Trlja mi njome cijelo lice. Sad mi se približavaju njezina usta namazana ružem, zjapeće ždrijelo s ispruženim jezikom. Okrenuo sam glavu udesno, gdje nema nijedne žene. Zatim osjetim kako mi se nečija usta obavijaju oko penisa.

Ostajem bez daha. Žene se hihoću, ali zvuk je poput predenja, potičući zvuk, dok se trude postići neku reakciju.

Oh, Bože, oh, Bože, siše ga. Siše ga, zaboga.

Neću biti u stanju...

Oh, moj Bože, moram...

Okrenuo sam glavu i izbacio žalosno pomiješane sastojke svojeg želuca na Nell.

* * *

Vani se čuje odvratno struganje. Traka svjetla rasparala je crnilo iznad mene.

Kinko se naviruje nada mnom.

"Ustani, sunašce. Traži te šef."

Drži poklopac otvoren. Stvari poprimaju smisao, jer mi zgrčeno tijelo shvaća da je mozak budan i uskoro mi je jasno da sam naguran u kovčegu.

Kinko učvrsti poklopac da ostane otvoren i odlazi. Razgibao sam vrat i trudim se uspravno sjesti. Kovčeg je u šatoru, okružen stalcima s kojih

vise živopisni kostimi, a tu je i razna oprema i kozmetički stolići s ogledalima.

"Gdje sam?" pitam promuklo. Kašljem i pokušavam pročistiti suho grlo.

"Klaunovski kutak ", odgovori Kinko, uzimajući u ruke i spuštajući boćice s bojom na stoliću.

Podignuo sam ruku da pokrijem oči i primijetio da imam svileni rukav. Točnije rečeno, odjeven sam u crveni kućni ogrtač od svile, koji je rastvoren. Spuštam pogled i vidim da mi je netko obrijao genitalije.

Brzim pokretom spajam krajeve ogrtača i pitam se je li me Kinko vidi.

Blagi Bože, što sam sinoć radio? Nemam pojma. U sjećanju su mi samo neke nepovezane slike i ...

Oh, Bože. Povratio sam po nekoj ženi.

S mukom ustajem na noge i vežem kućnu haljinu u struku. Brišem čelo, koje je neobično sklisko. Na ruci mi je bijeli trag.

"K vragu, što...?" kažem i buljim u ruku.

Kinko se okrene i pruži mi ogledalo. Uzimam ga s velikom strepnjom. Kad sam ga podigao do lica, iz njega me gleda klaun.

Provirio sam iz šatora, gledam lijevo i desno, a onda se iskradem prema vagonu za konje. Prati me grohotan smijeh i podrugljivi povici.

"Oho-ho, čovječe, koja rasna ženska!"

"Hej, Frede - pogledaj novu radodajku!"

"Reci, zlato, imaš li kakvih planova za večeras?"

Uletio sam u svoju kozju sobicu, zalupio vratima i naslonio se na njih. Teško dišem i osluškujem sve dok smijeh vani nije utihnuo, zgrabio sam neku krpu i ponovno obrisao lice. Već sam dobrano istrljao kožu lica prije nego što sam izašao iz klaunovskog kutka, ali još ne vjerujem da je čisto. Mislim da mi nijedan dio tijela nikad više neće biti čist. A najgore je to što čak ne znam ni što sam učinio. Imam samo nepovezane sličice, a koliko god bile užasavajuće, još me više užasava to što ne pamtim ono što se događalo između njih.

Odjedanput mi je palo na pamet da uopće nemam pojma jesam još djevac. Zavukao sam ruku u kućnu haljinu i počešao se po čekinjavim testisima.

Nekoliko minuta poslije ulazi Kinko. Ležim na svojem krevetu od smotanog pokrivača, s rukama ispod glave.

"Bolje će ti biti da makneš stražnjicu i izadeš van", reče on. "On te i

dalje traži."

Nešto mi je ponjušilo uho. Dignuo sam glavu i udario u vlažan nos. Queenie je poskočila unatrag, kao da je ispaljena iz katapulta. Proučava me s udaljenosti od jednog metra i oprezno njuška. Ah, kladim se da sam jutros prava mješavina mirisa. Opet spuštam glavu.

"Zar hoćeš da te najuri?" pita Kinko.

"U ovoj fazi, stvarno mi je svejedno", promrmljam.

"Što?"

"Ionako odlazim."

"Prokletstvo, o čemu govoriš?"

Ne mogu odgovoriti. Ne mogu mu ispričati da ne samo što sam se toliko osramotio daje teško povjerovati i da se ne mogu nikako iskupiti, nego sam bio neuspješan u prvoj prilici koja mi se pružila da doživim seksualno iskustvo - nešto o čemu sam takoreći neprestano mislio posljednjih osam godina. Da i ne govorim o tome kako sam povratio po jednoj od žena koja mi se nudila a onda se onesvijestio, i netko mi je obrijao testise, obojio lice i strpao me u kovčeg. Ali on sigurno zna nešto od toga, jer je znao i gdje da me jutros potraži. Možda je čak sudjelovao u zabavi.

"Ne budi curica", reče on. "Hoćeš završiti s onim skitnicama što hodaju uz prugu? Diži se odmah, prije nego što dobiješ otkaz."

Ostajem nepomičan.

"Rekao sam da se dižeš!"

"Što je tebe briga?" gundjam. "I prestani vikati. Boli me glava."

"Samo se, dovraga, digni ili će se pobrinuti da te zaboli i ostatak tijela!"

"Dobro! Samo se prestani derati!"

S mukom sam se uspravio i mračno ga pogledao. U glavi mi tutnji i čini mi se kao da su mi olovni utezi zavezani za svaki zglob. Kako me on nastavio gledati, okrenuo sam se prema zidu i, još uvijek u kućnoj haljini, navukao hlače, trudeći se da sakrijem obrijane dijelove tijela. Obrazi mi svejedno gore.

"Oh, može li koja riječ savjeta?" upita Kinko. "Neko cvijeće za Barbaru ne bi bilo loša ideja. Ona druga je samo kurva, ali Barbara je prijateljica."

Toliko sam preplavljen sramom da mi se magli svijest. Kad je prošla opasnost da se onesvijestim, ostao sam zureći u tlo, uvjeren da se nikad više neću moći prisiliti da ikome pogledam u oči.

Vlak Braće Fox premješten je na pokrajnje tračnice, a vagon za slona o kojem se tako vatreno raspravljalo sad je prikvačen odmah iza naše lokomotive, gdje će vožnja biti najugodnija. Vagon ima ventilacijske otvore, a ne daske s razmacima za provjetravanje i napravljen je od metala. Dečki iz Letećeg odreda imaju puno posla oko spuštanja šatora - već su raspremili većinu većih i tako izložili pogledu zgrade Jolieta u pozadini. Mala skupina građana okupila se da promatra ovu aktivnost.

Augusta sam našao u šatoru menažerije kako stoji pred slonicom.

"Pomakni se!" viče on i maše joj kukom za slonove ispred lica.

Ona njiše surgom i žmirka.

"Rekao sam pomakni se!" Zašao je iza nje i udario je u stražnji dio noge. "Prokletsvo, pomakni se!" Oči su joj se suzile, a goleme uši priljubila je uz glavu.

August me ugledao i ukipio se na mjestu. Ispustio je kuku pokraj srhe na tlo.

"Naporna noć?" upitao je i nacerio se.

Rumenilo me zapeckalo odostraga po vratu i proširilo mi se cijelom glavom.

"Nema veze. Uzmi štap i pomozi mi pomaknuti ovu glupu životinju."

Pete mu je prišao s leđa, gužvajući u rukama svoj šešir.

"Auguste?"

August se bijesno okrene.

"O, za ime Božje. Što je, Pete? Zar ne vidiš da imam posla?"

"Došlo je meso za mačke."

"Dobro. Pobrini se za to. Nemamo puno vremena."

"Što točno želiš da napravim s njim?"

"Dovraga, što misliš da želim da učiniš s njim?"

"Ali, šefe..." reče Pete s očitom nelagodom.

"Prokletstvo!" vikne August. Vena na sljepoočnici mu je opasno skočila. "Zar moram svaku prokletu stvar učiniti sam? Evo ti", reče i pruži mi kuku za slona. "Nauči tu životinju nečemu. Što god bude, bit će dobro. Koliko vidim, sve što zna je jesti i kenjati."

Prihvatio sam od njega kuku i promatram kako bijesno izlazi iz šatora. Još uvijek gledam za njim kad mi se pred licem zanjiše surla i puhne mi topao zrak u uho. Okrenuo sam se i našao pred jantarnim okom. Žmirka prema meni. Pogled mi prijeđe s oka na kuku koju držim u ruci. Opet pogledam u oko i ono opet žmirne. Sagnuo sam se i odložio kuku na tlo. Zanjihala je surgom ispred sebe nisko uz tlo i zamahnula

ušima kao goleним listovima. Usta su joj se otvorila као у osmijehu.

"Zdravo", kažem. "Zdravo, Rosie. Ja sam Jacob."

Trenutak oklijevam, а onda pružam ruku, само malo. Surla proleti pokraj mene i ispuhne zrak. Sad ispružim ruku s malo više hrabrosti i položim je na njezino rame. Koža joj je gruba, čekinjava i začuđujuće topla.

"Zdravo", opet kažem i potapšem je, onako za probu.

Uho je poput jedra pomaknula prema naprijed, pa natrag, a surla se vratila. Oprezno je dodirnem, а onda pomilujem. Potpuno sam općinjen i tako zaokupljen da ne vidim Augusta koji se vratio i naglo zastao pred mnom.

"Što je, dovraga, naopako danas sa svima vama? Trebao bih vas sve najuriti, od Petea koji se ne želi pobrinuti za posao, pa do tebe koji prvo nestaneš, a onda se igraš i maziš sa slonom. Gdje je prokleta kuka?"

Sagnuo sam se i dohvatio je. August mi je otme iz ruke, а slonica ponovno priljubi uši uz glavu.

"Slušaj, princezo", reče August obrativši se meni. "Imam posao koji ćeš možda biti u stanju obaviti. Idi i nađi Marlenu. Pobrini se da se neko vrijeme ne približava menažeriji sa stražnje strane."

"Zašto?"

August duboko udahne i tako čvrsto stegne kuku da su mu zglobovi na prstima pobijeljeli.

"Zato što sam ja tako rekao. U redu?" reče on kroz stisnute zube.

Naravno, krenuo sam ravno prema stražnjoj strani menažerije da otkrijem što to Marlena ne smije vidjeti. Zašao sam za ugao upravo kad je Pete rezao vrat iznemogлом sivom konju. Zanjištao je dok je krv šiknula dva metra daleko iz zjapeće rane na njegovu vratu.

"Isuse Kriste!" povikao sam i zakoračio unatrag.

Srce konja sve sporije kuca i krv slabije šiklja. Na kraju konj pada na koljena i ruši se prema naprijed. Zagrebao je zemlju prednjim kopitim i srušio se mrtav. Oči su mu širom otvorene. Jezero tamne krvi istječe mu iz vrata.

Pete podigne pogled prema meni i dalje nagnut nad životinjom koja se trzala. Pokraj njega jedan izgladnjeli riđan privezan je za motku i izvan sebe je od užasa. Raširio je nosnice, pokazujući crvenu unutrašnjost, a njušku je podignuo u zrak. Povodac je tako zategnut da se čini kao da će svaki čas puknuti. Pete zakorači preko mrtvog konja, zgrabi uže blizu riđanove glave i prereže mu vrat. Još više krvi šiklja,

novi trzaji samrtnog grča, još jedno tijelo se ruši.

Pete stoji s rukama opuštenim uz tijelo, rukave je zarolao iznad laktova, još drži krvavi nož. Gleda konja dok umire, a onda podiže lice prema meni. Briše nos, pljuje i prihvaca se posla koji je pred njim.

"Marlena? Jesi li unutra?" pitam dok kucam na vrata njihovih spavaćih kola.

"Jacobe?" vikne ona sitnim glasom iznutra.

"Da, ja sam", kažem. "Uđi."

Stoji pokraj jednog otvorenog prozora i gleda prema prednjem dijelu željezničke kompozicije. Kad sam ušao, okrenula je glavu. Oči su joj velike, a lice bez kapi krvi.

"Oh, Jacobe..." Glas joj podrhtava. Na rubu je suza.

"Što je? Što se dogodilo?" pitam dok prelazim preko sobe.

Pritisnula je rukom usta i opet se okrenula prema prozoru.

August i Rosie bučno prolaze terenom prema prednjem dijelu vlaka. Napreduju vrlo sporo i svi moraju zastati da ih promatraju. August je udara odostraga, a Rosie se požuri nekoliko koraka naprijed. Kad je August dostigne, opet je udara, no ovaj put dovoljno jako da je podignula surlu, zatrubila i izmaknula se postrance. August je počeo sočno kleti, trči uz nju, maše kukom i bode je metalnim krajem u rame. Rosie zacvili, ali ovaj put se ne pomakne ni centimetar. Čak i s ove udaljenosti, vidimo da drhti.

Marlena je zatomila jecaj. Bez razmišljanja sam posegnuo za njezinom rukom. Kad sam je našao, stisnula mi je prste tako snažno da me zaboljelo.

Nakon još nekoliko pljuski i udaraca, Rosie je ugledala svoj vagon na početku kompozicije. Podignula je surlu, zatrubila i dala se u trk, tako da je sve odjekivalo. August je nestao u oblaku prašine, a uspaničeni šljakeri bježe joj s puta. Popela se u vagon s očitim olakšanjem.

Prašina se slegla i opet smo ugledali Augusta, koji je galamio i mahao rukama. Dijamantni Joe i Otis polako se vuku prema vagonu sa slonom, kao da je sve normalno, i počnu ga zatvarati.

THE RINGLING CIRCUS MUSEUM, SARASOTA, FLORIDA

11

Prvih nekoliko sati puta prema sljedećem odredištu, Chicagu, Kinko provodi tako da uz pomoć komadića sušene govedine pokušava naučiti Queenie, koja se očito oporavila od proljeva, hodati na stražnjim nogama.

"Gore! Gore, Queenie, gore! Naprijed curo! Dobra, dobra!"

Ležim sklupčan na ležaju, licem okrenut prema zidu. Moje fizičko stanje je u svakom pogledu podjednako jadno kao i mentalno, a to nešto govori. Glava mi je puna vizija, pomiješanih poput klupka uzice: moji roditelji, još živi, odvoze me na Cornell. Moji roditelji mrtvi, i ispod njih zelene i bijele pločice poda. Marlena, pleše sa mnom valcer u menažeriji. Marlena jutros, suspreže suze na prozoru. Rosie i njezino radoznalo njuškanje surлом. Rosie, visoka tri metra i čvrsta kao planina, a cvili pod Augustovim udarcima. August, koji se poput plesača stepa kreće po krovu jurećeg vlaka. August kao luđak koji maše kukom za slonove. Barbara, na pozornici, njiše svojim dinjama. Barbara i Nell i njihove stručne usluge.

Sjećanje na prošlu noć udara me poput malja. Stišćem oči i pokušavam se prisiliti da ispraznim um od misli, ali ne mogu. Što je sjećanje više uz nemirujuće, to se upornije nameće.

Queenie je napokon prestala lajati od uzbuđenja. Nakon nekoliko sekundi zacviljele su opruge na Kinkovu krevetu. Zatim je nastala tišina. Promatra me. Osjećam to. Okrenuo sam se da ga pogledam.

Na rubu je kreveta, bosa stopala je prekrižio, a crvena kosa mu je raščupana. Queenie mu je uspuzala u krilo tako da je stražnje noge ostavila ravno ispružene, poput žabe.

"Pa, kako dakle ide tvoja priča?" pita Kinko.

Iza njega sunce prodire između dasaka i poput noževa me bode u oči. Prekrijem oči i napravim grimasu.

"Ne, stvarno te pitam. Odakle si?"

"Niotkuda", kažem i ponovno se okrenem prema zidu. Povukao sam jastuk preko glave.

"Zašto si tako osjetljiv? Zbog prošle noći?"

Već na sam spomen, u grlu mi se počela skupljati žuč.

"Neugodno ti je ili se sramiš?"

"O, za Boga miloga, daj me ostavi na miru", obrecnuo sam se na

njega.

Ušutio je. Opet sam se okrenuo nakon nekoliko sekundi. Još me gleda i igra se Queenienim ušima. Ona mu liže drugu ruku i maše batrljkom repa.

"Oprosti", kažem. "Nikad prije nisam učinio takvo što."

"Pa, da... mislim da je to prilično očito."

Objema rukama sam se uhvatio za glavu u kojoj mi je pulsirala bol. Što sve ne bih dao za nekoliko litara vode...

"Slušaj, nije to neka velika stvar", nastavi on. "Naučit ćeš se nositi s pićem. A što se tiče onoga drugoga - pa, morao sam ti vratiti za ono od prije neki dan. Kako ja to vidim, sad smo kvit. Zapravo, možda sam ti čak malo i dužan. Onaj med je zaista začepio Queenie kao da sam joj stavio čep. Znači, znaš čitati?"

Zatreptao sam očima nekoliko puta.

"Ha?" pitam.

"Možda bi htio čitati, umjesto da samo tu ležiš i grizeš se?"

"Mislim da ćeš ostati ležati i gristi se." Čvrsto sam stisnuo oči i prekrio ih rukom. Imam osjećaj da mi je mozak velik u lubanji, bole me oči i možda će povratiti. A svrbe me i testisi.

"Kako hoćeš", reče on.

"Možda drugi put", kažem.

"Svakako. Svejedno."

Stanka.

"Kinko?"

"Aha?"

"Hvala ti na ponudi."

"Svakako." Duža stanka. "Jacobe?"

"Aha?"

"Možeš me zvati Walter ako hoćeš."

Oči su mi se otvorile pod rukom.

Krevet mu je zaškripao dok se namještao u njemu. Kriomice sam ga pogledao kroz raširene prste. Preklopio je jastuk napola, legao i zgrabio knjigu sa sanduka. Queenie mu se smjestila do nogu i promatra me. Obrve joj se trzaju od zabrinutosti.

* * *

Vlak se približava Chicagu. Kasno je poslijepodne. Iako mi u glavi bубnja i boli me cijelo tijelo, stojim na otvorenim vratima vagona i istežem vrat ne bih li bolje video. Naposljetku, ovo je grad Masakra na

Valentinovo* , grad džeza, gangstera i tajnih točionica alkohola.

U daljini vidim nekoliko visokih zgrada i baš dok pokušavam lazaznati koja je od njih slavni Allerton** , stižemo do prihvavnih obora za stoku. Protežu se kilometrima i dok prolazimo pokraj njih, usporili smo kao da puzimo. Zgrade su niske i ružne, a obori su puni uspaničenih goveda koja muču i prljavih roktavih svinja, i to sve do samih tračnica. No to nije ništa u usporedbi s bukom i mirisom koji dolaze iz zgrada: za nekoliko minuta odvratan smrad i prodorni krikovi natjerali su me natrag u kozju sobicu, gdje sam porinuo nos u pljesnivu konjsku deku - bilo što samo da poništим miris smrti.

Želudac mi je dovoljno osjetljiv i, iako su obori daleko iza nas, ostajem u vagonu sve dok sav posao nije zgotovljen. Poslije, željan društva životinja odlazim u menažeriju i obilazim teren.

Nemoguće je opisati koliko osjećaja nježnosti odjednom imam za njih - za hijene, deve, za sve njih. Čak i za sjevernog medvjeda, koji sjedi i žvače svoje kandže duge deset centimetara, s podjednako dugačkim zubima. Odjednom mi u grudima, kao bujica, počinje navirati ljubav prema tim životnjama, i tu je, snažna poput obeliska i skliska poput vode.

Moj je otac smatrao da mu je dužnost nastaviti liječiti životinje i dugo nakon što su mu vlasnici prestali plaćati. Nije mogao samo stajati i gledati konja s grčevima ili kravu koja se teli s naopako okrenutim telićem, iako je to značilo da radi sebi na štetu. Paralela je neizbjegna. Nema sumnje da jedino ja stojim između tih životinja i poslovnih navika Augusta i Ujaka Ala, a ono što bi moj otac učinio - što bi otac želio da učinim - je da se brinem za njih, pa sam ispunjen tim apsolutnim i nepokolebljivim uvjerenjem. Nije važno što sam učinio noć prije, ali ne mogu ostaviti te životinje. Ja sam im pastir i zaštitnik. A to je više od dužnosti. To je zavjet mom ocu.

Jednom čimpanzi nedostaje nježnosti, pa ga nosim na boku dok obilazim životinje u šatoru. Nailazim na širok prazan prostor i shvaćam da je namijenjen slonici. August sigurno ima problema s tim da je izvede iz vagona. Da osjećam prema njemu imalo ljubavnosti, potudio bih se da mu pomognem. Ali ne osjećam.

"Hej, doktore", kaže Pete. "Otis misli da je jedna žirafa prehladena.

---

* Al Capone je 1929. organizirao ubojstvo sedmorice gangstera, pokušavajući se riješiti suparničke bande.

** Hotel Allerton, jedan od prvih nebodera u Chicagu i simbol vizure grada

Hoćeš li je pogledati?"

"Naravno", kažem.

"Dođi, Bobo", reče Pete i pruži ruke prema čimpanzi.

Čimpanzine dlakave ruke i noge stisnu se oko mene.

"Hajde, idi", kažem i pokušavam ga odvojiti od sebe. "Vratit će se."

Bobo nije trznuo nijednim mišićem.

"Hajde", kažem.

Ništa.

"Dobro. Jedan posljednji zagrljaj i to je sve", kažem i pritisnem lice na njegovo tamno krvno.

Čimpanza mi se zubato osmješne i poljubi me u obraz. Zatim se spusti na tlo, uvuče svoj dlan u Peteov i odgega na krivim nogama.

Iz žirafina dugog nosa curi malo gnoja. To nije nešto što bih smatrao alarmantnim kod konja, ali kako ne poznajem žirafe, odlučio sam igrati na sigurno i staviti joj na vrat topli oblog, što je bila operacija koja je zahtijevala ljestve i Otisa da ih pridržava i dodaje mi potrebne stvari.

Žirafa je plaha, lijepa, i vrlo vjerojatno najneobičnije stvorenje koje sam ikada video. Ima delikatne noge i vrat, tijelo joj se koso spušta i prekriveno je mrljama nalik na komadiće slagalice. Čudni dlakavi roščići strše joj na vrhu trokutaste glave, iznad velikih ušiju. Oči su joj vrlo velike i tamne, i kao kod konja, ima usne nježne poput baršuna. Na sebi ima uzicu za koju je pridržavam, ali uglavnom mirno stoji dok joj čistim nosnice i omatam vrat flanelom. Kad sam završio, spustio sam se niz ljestve.

"Možeš li me malo zamijeniti?" pitam Otisa, dok brišem ruku o krpu.

"Svakako. Zašto?"

"Moram otići na jedno mjesto", kažem.

Otisove oči su se suzile.

"Ne ideš se valjda negdje duriti?"

"Što? Ne. Naravno da ne."

"Bolje da mi odmah kažeš, jer ako se ideš duriti, neću te mijenjati dok to radiš."

"Ne durim se. Zašto bih se durio?"

"Zbog... Pa, znaš. Izvjesnih događaja."

"Ne! Ne durim se. Zaboravi to već jednom!"

Postoji li itko tko još nije čuo pojedinosti moje sramote?

Krenuo sam pješice i nakon nekoliko kilometara našao sam se u četvrti stambenih zgrada. Kuće su trošne i mnoge imaju prozore

zakucane daskama. Prošao sam pokraj reda za kruh - dugog niza otrcanih, malodušnih ljudi koji čekaju pred vratima misije. Crni dječak mi se ponudio uglancati cipele, i premda bih mu to želio omogućiti, nemam u džepu ni centa.

Konačno sam našao katoličku crkvu. Dugo sam sjedio u klupi u stražnjem dijelu i zurio u oslikane prozore iza oltara. Iako žarko želim oprost, ne mogu se prisiliti na ispovijed. Na kraju izlazim iz klupe i odlazim zapaliti zavjetnu svijeću za roditelje.

Kad sam se okrenuo da podem, ugledao sam Marlenu - sigurno je došla dok sam bio u niši sa svijećama. Vidim joj samo leđa, ali to je bez sumnje ona. Sjedi u prvoj klupi, odjevena je u svijetložutu haljinu s odgovarajućim šeširom. Vrat joj je nježan, a ramena četvrtasta. Nekoliko uvojaka svijetlosmeđe kose proviruje ispod oboda šešira.

Kleknula je na jastuk da se pomoli, a ja se osjećam kao da mi je netko stavio srce u škrip i stišće ga.

Izašao sam iz crkve prije nego što sam svojoj duši nanio još više štete.

Kad sam se vratio u cirkus, Rosie je već bila smještena na svoje mjesto u menažeriji. Ne znam kako, i ne pitam.

Osmjejuje mi se dok joj se približavam i trlja si oko zavojitim vrškom surle. Promatram je nekoliko minuta, a onda zakoračim preko užeta. Uši je priljubila uz glavu i suzila oči. Srce kao da mi je potonulo u grudima, jer sam pomislio da tako reagira na mene. Zatim sam začuo njegov glas.

"Jacobe?"

Gledam Rosie još nekoliko sekundi, a onda se okrenem prema njemu.

"Slušaj", reče August, stružući vrškom cipele po zemlji. "Znam da sam posljednjih nekoliko dana bio malo grub prema tebi."

Sada bih trebao nešto reći, nešto zbog čega bi se on osjećao bolje, ali šutim. Ne osjećam se posebno sklon pomirenju.

"Ono što pokušavam reći jest da sam malo pretjerao. Znaš, sav taj pritisak zbog posla. To čovjeka izbacи iz takta." Pružio mi je ruku. "Dakle, jesmo li opet prijatelji?"

Oklijevam još nekoliko sekundi, a onda prihvaćam njegovu ruku. Naposljetku, on mi je šef. Kad sam već odlučio ostati, bilo bi glupo da se dovedem u situaciju da sad dobijem otkaz.

"Dobar si čovjek", reče on i čvrsto mi stisne ruku, a drugom me

potapše po ramenu. "Večeras ču izvesti tebe i Marlenu. Da vam se oboma odužim. Znam jedno dobro mjesto."

"A što je s predstavom?"

"Nema smisla davati predstavu. Nitko još ne zna da smo tu. To ti se događa kad odustaneš od planirane rute i pojaviš se nenajavljen u novom gradu." Uzdahnuo je. "Ali Ujak A1 zna najbolje. Navodno."

"Ne znam", kažem. "Prošla mi je noć bila donekle... naporna."

"Klin se klinom izbija, Jacobe! Klin se klinom izbija. Dodi u devet." Vedro se osmjejnuo i odmarširao.

Gledam ga kako odlazi, iznenaden time koliko snažno ne želim provoditi s njim nimalo vremena - a kako vrlo jako želim provoditi što više vremena s Marlenom.

Vrata cirkuskih kola su se otvorila i razotkrila Marlenu u predivnom crvenom satenu.

"Što je?" pita ona i pogleda dolje u svoju haljinu. "Imam li kakvu mrlju?" Okrenula se i provjerila tijelo i noge.

"Ne", kažem. "Izgledaš prekrasno."

Podigla je pogled prema meni.

Iza zelene zavjese pojavio se August u odijelu i s bijelom kravatom. Samo me je jednom pogledao i odmah rekao:

"Ne možeš ići ovakav."

"Nemam ništa drugo."

"Onda ćeš morati posuditi. Idi. Ali požuri. Taksi već čeka."

Jurimo kroz labirint mnogih parkirališta i pokrajnjih uličica prije nego što se naglo zaustavimo na uglu industrijske zone. August je izašao iz auta i pružio vozaču zarolanu novčanicu.

"Hajde", reče on i izvuče Marlenu sa stražnjeg sjedala. Slijedim ih.

Nalazimo se u uličici okruženoj velikim skladištima od crvene cigle. Ulične svjetiljke osvjetljavaju grubi asfalt. Na jednoj strani ulice vjetar je otpuhao smeće uza zid. Na drugoj su parkirani automobili - kabrioleti, dvosjedi, luksuzni auti, pa čak i limuzine - svi novi novcati.

August je zastao ispred uvučenih drvenih vrata. Oštro je pokucao i ostao čekati, tapkajući vrhom cipele. Četvrtasti prozorčić se otvorio i na njemu su se pokazale oči muškarca ispod jedne jedine čupave obrve. Iza njega pulsiraju zvuči zabave.

"Da?"

"Došli smo na predstavu", kaže August.

"Kakvu predstavu?"

"Pa, Frankiejevu, naravno", reče August sa smiješkom.

Prozorčić se zatvorio. Čuje se škljocanje i zvečkanje, popraćeno zvukom povlačenja zasuna. Vrata se širom otvaraju.

Muškarac nas je brzo pregledao. Zatim nas je rukom pozvao da uđemo i zalupio vratima. Ušli smo kroz popločano predvorje, pokraj garderobe za kapute s poslužiteljima u odorama i spustili se niz nekoliko stuba u dvoranu za ples s mramornim podom. Bogati kristalni lusteri vise s visokog stropa. Orkestar svira na povišenom podiju, a prostor za ples prepun je parova. Stolovi i separei u obliku slova U okružuju plesni podij. Nekoliko stuba vodi do drugog zida uz koji je drvom obloženi bar, gdje stoje pipničari u smokinzima, a na policama ispred dimom zamagljenog ogledala poredane su stotine boca.

Marlena i ja čekamo u jednom od separea s kožnim sjedalima da nam August donese piće. Marlena promatra glazbenike. Prekrižila je noge i opet njiše stopalom. Njiše ga u ritmu glazbe, izvijajući gležanj.

Čaša se naglo našla preda mnom. Trenutak kasnije August je spustio drugu pokraj Marlene. Proučavam čašu i zaključujem da su u njoj kockice leda i viski.

"Jesi li dobro?" pita Marlena.

"Super", kažem.

"Malo si zelen u licu", nastavi ona.

"Naš Jacob pati od malog mamurluka", reče August. "Pokušavamo ga izlijeciti istim lijekom."

"Pa, samo se pobrini da me na vrijeme upozoriš da ti se maknem s puta", reče Marlena sa sumnjom u glasu i ponovno se okreće prema orkestru.

August podigne čašu.

"Za prijateljstvo!"

Marlena se samo toliko osvrnula dok nije napipala svoje pjenušavo piće i zatim ga držala nad stolom dok smo se kucnuli. Otmjeno pijucka kroz slamku i pridržava je nalakiranim noktima. August ispija svoj viski nadušak. Onog trenutka kad mi je piće dotaklo usne, jezik je instinkтивno zapriječio da ga otpijem. August me promatra, pa se pretvaram kao da gutam prije nego što sam čašu odložio na stol.

"Samo tako, moj dječače. Još nekoliko čaša i bit ćeš kao nov."

Iako to ne mogu reći za sebe, Marlena je nakon drugog *Brendi aleksandera* svakako živnula. Odvukla je Augusta na plesni podij. Dok je on okreće u plesu, nagnuo sam se i prolio sadržaj svoje čaše u sanduk s

posađenom palmom.

Marlena i August se vraćaju u separe, zajapureni od plesanja. Marlena uzdiše i haldi se jelovnikom. August je zapalio cigaretu. Oči su mu se zaustavile na mojoj praznoj čaši.

"Oho, vidim da sam te zanemario", kaže on. Ustao je. "Još jednom isto?"

"Ah, k vragu sve", kažem bez oduševljenja. Marlena samo kima glavom, ponovno zaokupirana onim što se događa na plesnom podiju.

Nije prošlo ni pola minute otkako je August otišao, a ona je skočila i zgrabila me za ruku.

"Što radiš?" pitam je i smijem se dok me vuče za ruku.

"Dodi! Plešimo!"

"Što?"

"Volim ovu pjesmu!"

"Ne-ja..."

Nema koristi. Već sam na nogama. Vuče me na plesni podij, pocupkujući i pucketajući prstima. Kad smo se našli okruženi drugim parovima, okrenula se prema meni. Duboko sam udahnuo i privinuo je k sebi. Čekamo nekoliko taktova, a onda počinjemo, lebdimo uokolo po podiju u uzbibanim moru ljudi.

Lagana je kao zrak - ne grijesi ni u jednom koraku, a to je uspjeh, s obzirom na to koliko sam ja nespretan. A ne radi se o tome da ne znam plesati, jer znam. Kvragu, ne znam što mi je. Prokleti sam siguran da nisam pijan.

Zavrtjela se i odmaknula od mene pa se vratila, provukla se ispod moje ruke tako da je leđa pritisnula uz mene. Ruka mi je na njezinoj ključnoj kosti, koža uz kožu. Grudi joj se dižu i spuštaju pod mojom rukom. Glava joj je točno ispod moje brade, kosa joj miriše, tijelo joj je toplo od napora. A onda se ponovno odmaknula, odmotavši se poput ukrasne vrpce.

Kad je glazba utihnula, plesači su zazviždali i zapljeskali držeći ruke iznad glava, ali nitko s više oduševljenja od Marlene. Bacio sam pogled prema našem separeu. August zuri u nas, prekriženih ruku, kipteći od bijesa. Trgnuo sam se i zakoračio korak dalje od Marlene.

"Racija!"

Na trenutak je sve stalo, a onda se začuo drugi povik.

"RACIJA! Svi van!"

Val stisnutih tijela nosi me naprijed. Ljudi vrište, guraju se u

mahnitom pokušaju da dođu do izlaza. Nekoliko ljudi dijeli me od Marlene, koja je ispred mene i osvrće se preko lelujavih glava i očajnih lica.

"Jacobe!" zove me. "Jacobe!"

Nastojim doći do nje i probijam se naprijed između tijela. U moru ljudi uhvatim nečiju ruku i po izrazu Marlenina lica znam da je njezina. Čvrsto je držim i pogledom tražim Augusta. Vidim samo strance.

Na izlazu me razdvajaju od Marlene. Trenutak poslije izlijećem na ulicu. Ljudi vrište i navrat-nanos ulaze u automobile. Motori se pale, vozači trube, a gume cvile.

"Hajde! Hajde! Nosimo se odavle!"

"Miči se!"

Odjednom se pojavi Marlena i uhvati me za ruku. Bježimo, praćeni zavijanjem sirena i zvukovima zviždaljki. Kad se začula pucnjava vatrenog oružja, zgrabio sam Marlenu i brzo skrenuo s njom u sporednu uličicu.

"Čekaj", zadašće ona, pocupkujući na jednoj nozi dok je izuvala cipelu. Uhvatila me za nadlakticu te izula i drugu. "U redu", reče ona, držeći obje cipele u jednoj ruci.

Trčimo sve dok se ne nađemo izvan dometa sirena, gomile ljudi i škripećih guma. Pronalazimo put kroz zabačene sporedne ulice. Konačno se zaustavljamo ispod željeznih požarnih stepenica i hvatamo dah.

"O, moj Bože", reče Marlena. "O, moj Bože, malo nam je falilo. Pitam se je li August uspio izaći."

"Nadam se da jest", kažem, boreći se da dođem do daha. Sagnuo sam se i oslonio ruke na bedra.

Malo zatim pogledam Marlenu. Zuri u mene i diše na usta. Počinje se histerično smijati.

"Što je?" pitam.

"Oh", reče ona, šmrcajući i prinoseći jedan prst u kut oka. "Eto, život je tako prokleti lud. Imaš li rupčić?" Posegnem u džepove i pronađem ga. Uzela ga je i obrisala čelo, a zatim potapkala i ostatak lica. "Ah, kako samo izgledam. A pogledaj mi čarape!" poviće ona pokazujući na noge bez cipela. Nožni prsti joj proviruju kroz poderane vrhove. "Oh, a k tome su od svile!" Glas joj je visok i neprirodan.

"Marlena?" kažem nježno. "Jesi li dobro?"

Pritisnula je šaku na usta i zajecala. Posegnuo sam za njezinom rukom, ali okrenula se. Očekujem da ostane tako, licem okrenuta prema

zidu, ali ona se nastavi okretati i vrtjeti u nekoj vrsti derviškog plesa. Pri trećem okretaju uhvatio sam je za ramena i pritisnuo usne na njezine. Ukočila se i ostala bez daha, udišući ga između mojih usana. Trenutak poslije se opustila. Približila je prste mojem licu. Zatim se naglo odmaknula, zakoračila nekoliko koraka unatrag i zagledala se u mene zaprepaštenim pogledom.

"Jacobe", reče drhtavim glasom. "O, Bože - Jacobe."

"Marlena." Zakoračio sam naprijed i stao. "Oprosti. Nisam to smio učiniti."

Gleda me s rukom na ustima. Oči su joj tamne duplje. Zatim se naslonila na zid, obula cipele i zagledala u asfalt.

"Marlena, molim te." Bespomoćno pružam ruke prema njoj.

Namjestila je drugu cipelu i potrčala. Spotiče se i tetura na prijed.

"Marlena!" povičem i potrčim nekoliko koraka za njom.

Ubrzala je i podigla ruku postrance uz lice, tako da ga ne vidim.

Stao sam.

Ona nastavi hodati i lupkati potpeticama niz ulicu.

"Marlena! Molim te!"

Gledam za njom sve dok nije nestala iza ugla. Ruka joj je ostala uz lice, vjerojatno za svaki slučaj, ako sam još blizu nje.

Treba mi nekoliko sati da nađem put natrag do cirkusa.

Prolazim pokraj nogu koje strše iz kućnih veža i natpisa koji oglašavaju redove za kruh. Prolazim pokraj izloga s natpisima *ZATVORENO* i jasno je da se to ne odnosi na završetak radnog dana. Prolazim pokraj natpisa *NE TREBAMO RADNIKE* i onih na prozorima prvoga kata koji oglašavaju *PODUKU ZA KLASNU BORBU*. Prolazim pokraj natpisa na trgovini namirnicama na kojem piše:

NEMATE NOVCA? ŠTO IMATE? PRIMAMO SVE!

Prolazim pokraj stalka s novinama u kojima je naslov *PRETTY BOY FLOYD** *PONOVO NAPAO: ODMAGLIO S 4000 DOLARA UZ BODRENJE SVJETINE.*

Oko kilometar prije cirkusa, prolazim pokraj odmorišta za skitnice. U sredini je vatrica i ljudi leže ispruženi oko nje. Neki su budni, sjede nagnuti naprijed i zure u vatru. Neki leže na smotanoj odjeći. Dovoljno sam blizu da im vidim lica i primijetim kako ih je većina mlada - mlađa

---

* Pretty Boy Floyd, pljačkaši banaka i navodni ubojica, kojega je tisak opisivao u romantičnom tonu.

od mene. Ima tu i nekoliko djevojaka, a jedan par ima snošaj. Nisu čak otišli u grmlje, samo su malo dalje od vatre od ostalih. Dvojica ili trojica mladića nezainteresirano ih gledaju. Oni koji spavaju izuli su cipele, ali su ih zavezali za gležnjeve.

Uz vatru sjedi starac. Čeljust mu je prekrivena čekinjavom bradom ili krastama, ili oboma. Lice mu je upalo kao u osobe koja nema zube. Pogledi su nam se sreli i dugo se gledamo. Pitam se zašto me promatra s toliko neprijateljstva, a onda se sjetim da na sebi imam svečano odijelo. On nikako ne može znati da je to jedino što nas razdvaja. Borim se protiv nelogične želje da mu to objasnim i nastavljam svojim putem.

Kad sam napokon stigao do cirkusa, zastajem i odlazim pogledali menažeriju. Na pozadini noćnog neba ocrtava se golem šator. Nekoliko minuta poslije već stojim pred slonicaom. Vidim samo njezin obris i to tek nakon što su mi se oči navikle na tamu. Spava, golemo joj je tijelo mirno i samo polako i pospano diše. Želim je dotaknuti, položiti ruke na tu grubu toplu kožu, ali ne usudim se da je ne probudim.

Bobo leži u kutu svojeg kaveza, s jednom rukom ispruženom preko glave, a drugom na prsima. Duboko uzdiše, cmače usnama, a zatim se okreće postrance. Poput čovjeka.

Naposljetku se vraćam u svoj vagon za konje i spuštam se na krevet. Queenie i Walter spavaju i ne čuju da sam došao.

Ležim budan do zore, slušam kako Queenie hrče i osjećam se skroz jadno. Prije manje od mjesec dana trebalo mi je samo još nekoliko dana da diplomiram na prestižnom sveučilištu Ivy Leaguea i započнем karijeru s ocem. Sad me samo korak dijeli od toga da postanem skitnica - radim u cirkusu i osramotio sam se ne jedanput, nego dvaput, u isto toliko dana.

Još jučer ne bih ni pomislio da je moguće napraviti nešto gore od povraćanja po Nell, ali vjerujem da sam prošle noći uspio u tome. I dovraga, gdje mi je bila pamet?

Pitam se hoće li reći Augustu. Nakratko mi se javlja slika kuke za slonove koja mi se spušta na glavu, a onda još letimičnija vizija kako bih trebao ustati, ovog trenutka, i otpješaćiti natrag do skitničkog logora. Ali ne činim to jer ne mogu podnijeti pomisao da napustim Rosie, Boba i ostale.

Pribrat ću se. Prestat ću piti. Pobrinut ću se da nikad više ne ostanem nasamo s Marlenom. Otići ću na ispovijed.

Vrhom jastuka brišem suze. Zatim stišćem oči i pokušavam dozvati sliku majke. Trudim se zadržati je, ali ubrzo je zamjenjuje Marlena. Hladno je rezervirana, onako kakva je bila dok je promatrala orkestar kako svira i dok je njihala nogom. Blistava je, kao kad smo se vrtjeli na plesnom podiju. Histerična - i užasnuta - u uličici.

Ali moje završne misli su opipljive: osjećaj na podlaktici dok sam je držao iznad grudi. Njezine usne pod mojima, meke i pune. I jedan detalj koji ne mogu niti shvatiti niti ga se otresti, ono što me proganja u snu: osjećaj jagodica njezinih prstiju dok mi prolazi duž lica.

Kinko - Walter - me budi nekoliko sati poslije.

"Hej, Trnoružice", kaže on i trese me. "Zastava je dignuta."

"OK. Hvala", kažem, ne mičući se.

"Ali ne ustaješ."

"Baš si genij, znaš li to?"

Walter je podignuo glas za gotovo cijelu oktavu.

"Hej, Queenie dođi djevojko! Dodi djevojko! Hajde, Queenie! Lizni ga. Hajde!"

Queenie mi se bacila na glavu.

"Hej, prestani!" kažem i dižem ruku da se zaštitim, jer Queenie mi je gurnula jezik u uho i pleše mi po licu. "Prestani! Smjesta!"

Ali ne da se zaustaviti, pa sam se naglo uspravio. Queenie je odletjela na pod. Walter me gleda i smije se. Queenie mi se popne u krilo, stane na stražnje noge i opet mi liže bradu i vrat.

"Dobra si, Queenie. Dobra si curo", kaže Walter. "Dakle, Jacobe - izgledaš kao da si imao još jednu... hm... zanimljivu večer."

"Ne baš", odgovorim. Kako mi je Queenie i dalje u krilu, milujem je. To je prvi put što mi je dopustila da je dotaknem. Tijelo joj je toplo, a dlaka oštra.

"Uskoro ćeš biti malo otporniji. Podi nešto pojesti. Hrana će ti pomoći da smiriš želudac."

"Nisam pio."

Pogledao me na trenutak.

"Ah", reče on i mudro kimne glavom.

"Što bi to trebalo značiti?" pitam.

"Problemi sa ženama", reče on.

"Ne."

"Da."

"Ne, nije to!"

"Čudim se da ti je Barbara već oprostila. Je li zaista?" Promatra mi lice nekoliko sekundi, a onda nastavi kimati glavom. "A-ha. Mislim da mi se polako bistri slika. Nisi joj kupio cvijeće, je li tako? Trebao bi početi slušati moje savjete."

"Zašto se ne baviš svojim brigama?" obrecnem se na njega. Stavio sam Queenie na pod i ustao.

"Oho-ho, baš si mrgud prve klase. Znaš što? Dođi. Idemo naći neku klopnu."

Kad smo napunili tanjure, pokušavam slijediti Waltera do njegova stola.

"K vragu, što to radiš?" pita on i naglo zastane.

"Htio sam sjediti s tobom."

"Ne možeš. Svatko ima propisano mjesto. Osim toga, narušio bi si ugled." Oklijevam. "Uostalom, što nije u redu s tobom?" pita on. Pogledao je na stol gdje sam inače sjedio. August i Marlena jedu šutke i zure u svoje tanjure. Walterovi kapci zatrepću. "O, čovječe - nemoj mi ništa reći."

"Nisam ti rekao nijednu prokletu riječ", kažem.

"I ne trebaš. Slušaj, mali, to je teren na koji ne želiš kročiti. Čuješ li me? Mislim to figurativno. A sad doslovno, odnesi svoju guzicu tamo za njihov stol i ponašaj se normalno."

Ponovno pogledam prema Augustu i Marleni. Jasno je da ignoriraju jedno drugo.

"Jacobe, slušaj me", reče Walter. "On je najpodliji kučkin sin kojeg sam ikada sreo, pa što god da se zbiva..."

"Ništa se ne zbiva. Apsolutno ništa..."

"... bolje je da to odmah prestane ili ćeš imati nezgodu i naletjeti na crveno svjetlo, ako budeš imao sreće, a vjerojatnije je da će to biti iznad rešetkastog mosta. Sad podi onamo."

Bijesno ga gledam svisoka.

"Iš!" reče on i mahne rukom prema stolu.

August je podignuo pogled dok sam im prilazio.

"Jacobe!" povikne on. "Lijepo te vidjeti. Nisam bio siguran jesi li sinoć sretno stigao natrag. Znaš, ne bi izgledalo dobro da sam za tebe morao plaćati jamčevinu i vaditi te iz pritvora. Mogao bih i sam dobiti po prstima."

"I ja sam se brinuo za vas dvoje", rekoh, sjedajući.

"Jesi li?" upita on s glumljenim iznenadenjem.

Pogledao sam ga. Oči mu se sjaje. Osmijeh mu je nekako čudno nakošen.

"Ah, ali mi smo se sretno vratili, zar ne, draga?" reče on, dobacivši Marleni pogled. "Ali reci mi, Jacobe - kako ste se, zaboga, vas dvoje uspjeli razdvojiti? Bili ste tako... blizu na plesnom podiju."

Marlena brzo podigne pogled, a na obrazu su joj bridjele crvene mrlje.

"Rekla sam ti sinoć", reče ona. "Razdvojila nas je gomila."

"Pitao sam Jacoba, draga. Ali hvala ti." August je kićenim zamahom podignuo komad tosta i široko se osmješivao zatvorenim ustima.

"Bila je poprilična gužva", rekoh i uzeh vilicu da zagrabit jaja na tanjuru. "Pokušao sam je pronaći, ali nisam mogao. Tražio sam vas oboje tamo vani, ali nakon nekog vremena sam zaključio da je najbolje da se udaljim."

"Pametna odluka, sinko."

"Dakle, jeste li se vas dvoje uspjeli naći?" pitam, podižući vilicu k ustima i nastojeći da zvučim ležerno.

"Ne, stigli smo odvojeno, u taksijima. Dvostruki trošak, ali platio bi i sto puta više samo da budem siguran da mi je ženica na sigurnom - zar ne, draga?" Marlena gleda u svoj tanjur. "Rekao sam, zar ne, draga?"

"Da, naravno da bi", reče ona bezizražajno.

"Jer kad bih smatrao da je u bilo kakvoj opasnosti, ne znam što bih bio u stanju učiniti."

Brzo sam ga pogledao. August zuri ravno u mene.

THE RINGLING CIRCUS MUSEUM, SARASOTA, FLORIDA

12

Čim sam to mogao učiniti, a da ne privučem ničiju pozornost, odjurio sam u menažeriju.

Promijenio sam žirafi oblog, dao devi hladnu vodu, da u njoj namače nogu jer sam sumnjaо da ima upalu kopita, i preživio sam prvi susret s velikom mačkom - pomogao sam Rexu s urasлом kandžом dok ga je Clive gladio po glavi. Zatim sam skoknuo do Boba da ga uzmem k sebi dok pregledavam ostale. Jedine životinje koje ne gledam i ne dodirujem su vučni konji, i to samo zato što neprestano rade, a znam da bi me netko pozvao na prvi znak nekog problema.

Do kraja jutra već sam bio samo još jedan od ljudi u menažeriji: čistio sam kaveze, cijepao drva i iznosio izmet sa svima ostalima. Košulja mi je natopljena znojem, a grlo suho. Kad je zastava konačno zalepršala, Dijamantni Joe, Otis i ja teška koraka izlazimo iz velikog šatora i krećemo prema kuhinji.

Clive hvata korak s nama.

"Drži se što dalje od Augusta, ako možeš", reče on. "Sad je u svojoj fazi."

"Zašto? Što je sad?" upita Joe.

"Zapjenio se jer Ujak Al hoće da slonica danas bude u paradi i sad se iskaljuje na svakome tko mu se nađe na putu. Kao na onom jadniku tamo", reče on i pokaže na trojicu muškaraca koji su prelazili preko polja.

Bili i Grady vukli su Camela preko cirkuskog terena prema Letećem odredu. Pridržavali su ga između sebe, dok su mu se noge vukle po tlu.

Naglo sam se okrenuo prema Cliveu.

"Nije ga valjda August udario?"

"Neee", reče Clive. "Ali ispsovao ga je na pasja kola. Još nije ni podne, a već se ponaša kao najgora hulja. Ali onaj tip koji je gledao Marlenu - uhu-huj, taj neće ponovno napraviti istu pogrešku." Clive zatrese glavom.

"Ta prokleta slonica neće hodati u paradi", reče Otis. "On je ne može natjerati ni da ide ravno od vagona do menažerije."

"Ja to znam, a znaš i ti, ali očito je da Ujak Al ne zna", reče Clive.

"Zašto je Al utuvio sebi u glavu da je ima u paradi?" pitam.

"Jer cijeli život čeka priliku da kaže 'Držite čvrsto konje! Evo stižu

slonovi!"" reče Clive.

"K vragu i to", reče Joe. "Ovih dana nema nikakvih konja koje bi trebalo držati, a nemamo ni slonove. Imamo samo jednoga."

"Zašto to tako jako želi izgovoriti?" upitah.

Svi su se kao jedan okrenuli da me pogledaju.

"Dobro pitanje", reče konačno Otis, iako je jasno da misli kako mi fali daska u glavi. "Zato što Ringling to govori. Naravno, on zaista ima slonove."

Gledam s udaljenosti kako August, između cirkuskih kola, pokušava uklopliti Rosie u paradu. Konji se trzaju u stranu i nervozno poskakuju u zapregama. Vozači čvrsto drže uzde i izvikuju upozorenja. Rezultat toga je neka zarazna panika i nije trebalo dugo da se muškarci, koji su vodili zebre i ljame, moraju pomučiti da zadrže kontrolu.

To je potrajalo nekoliko minuta, a onda je pristupio Ujak Al. Divlje gestikulira i pokazuje na Rosie, galameći bez predaha. Kad je napokon zatvorio usta, otvorila su se Augustova. On također gestikulira i pokazuje na Rosie, maše kukom za slona i lupka po njezinu ramenu kako bi bio uvjerljiviji. Ujak Al se okrenuo svojoj pratnji. Dvojica su se okrenula na peti i dala u brzi trk preko cirkuskog terena.

Nedugo zatim pokraj Rosie se zaustavio vagon namijenjen vodenom konju, a vuklo ga je šest vrlo sumnjičavih *percherona*. August otvorи vrata i udara Rosie dok nije ušla unutra.

Odmah poslije toga netko je zasvirao na kaliopi* i parada je počela.

Vraćaju se sat poslije, praćeni velikom gomilom ljudi. Gradani se zadržavaju na rubnim dijelovima cirkuskog terena i sve ih je više kako se vijest širi.

Rosie su odveli točno do stražnjeg dijela velikog šatora, koji je već povezan s menažerijom. August je vodi kroz prolaz na njezino mjesto. Tek kad je bila iza svojeg užeta, s jednom nogom u lancima privezanim za motku, menažerija se otvara za posjetitelje.

Gledam sa strahopoštovanjem dok se oko nje okupljaju i djeca i odrasli. Ona je svakako najpopularnija životinja. Maše velikim ušima naprijed-natrag dok od ushićenih gostiju cirkusa prima slatkiše, kukuruzne kokice pa čak i žvakaće gume. Jedan muškarac bio je toliko hrabar da se nagnuo naprijed i ubacio joj u usta cijelu kutiju krekera.

---

*Glazbeni instrument s klavijaturom i ventilima koji ispuštaju paru

Nagradila ga je tako što mu je skinula šešir i stavila ga sebi na glavu, a zatim pozirala sa surgom zavinutom u zraku. Gomila je uskliknula, a ona je mirno vratila vlasniku šešir. August stoji pokraj nje s kukom i blista kao otac ponosan na svoje dijete.

Ali nešto tu nije kako treba. Ova životinja nije glupa.

* * *

Kad su svi posjetitelji ušli u veliki šator, a izvođači se poredali za svečanu pozdravnu paradu, Ujak Al je povukao Augusta u stranu. Gledam ih iz menažerije dok se Augustova usta otvaraju u zaprepaštenju, pa u bijesu, a onda i glasnom prosvjedu. Lice mu se smračilo, maše cilindrom i kukom. Ujak Al samo gleda, nimalo uznemiren. Naposljetku podiže ruku, odmahne glavom i odlazi. August zuri za njim, kao omamljen.

"Što misliš da se tamo dogodilo?" pitam Petea.

"Samo Bog zna", odgovara on. "Ali imam osjećaj da ćemo uskoro saznati."

Pokazalo se da je Ujak Al bio toliko oduševljen Rosienom popularnošću u menažeriji da ne samo što je inzistirao da i ona sudjeluje u svečanoj paradi, nego i da dobije cijelu svoju točku u središnjem ringu odmah nakon početka predstave. U trenutku kad sam to čuo, rezultat navedenih događaja već je postao razlogom za bjesomučne oklade u pozadini.

Sve moje misli usmjerene su prema Marleni.

Trčim brzo straga gdje se nalaze izvođači i gdje su paradni konji poredani s vanjske strane velikog šatora, čekajući na svečanu paradu. Na čelu povorke je Rosie. Marlena joj je zajahala iza glave, odjevena u ružičaste šljokice i čvrsto drži u rukama Rosien ružni kožnati ular. August stoji s njezine desne strane, smrknuta lica, a prstima naizmjenično stišće i otpušta kuku za slona.

Orkestar je utihnuo. Izvođači u posljednjim minutama popravljaju i dotjeruju svoje kostime, a krotitelji životinja posljednji put pregledavaju životinje. A onda počinje glazba koja najavljuje svečanu pozdravnu paradu.

August se naginje naprijed i viče u Rosieno uho. Slonica oklijeva, a kao odgovor na to August je udara kukom. To ju je natjerala da jurne kroz stražnji prolaz u veliki šator. Marlena se sagnula kako ne bi udarila u poprečnu motku šatora.

Ostao sam bez daha, potrčao naprijed i provirio iza ruba platnenog

šatorskog zida.

Rosie se zaustavila nakon otprilike šest metara na stazi hipodroma, a Marlena se toliko promijenila da je teško povjerovati očima. Trenutak prije sjedila je ukoso i priljubljena uz Rosienu glavu. U sljedećem se trenutku naglo uspravila, nabacila osmijeh i ispružila jednu ruku u zrak. Ledja su joj izvijena u luk, prsti na nogama ispruženi. Gomila je poludjela - stoje na tribinama, plješću, zvižde i bacaju kikiriki na stazu.

August ju je dostigao. Visoko je podignuo kuku za slona i ukočio se. Okrenuo je glavu i pogledom pretražuje publiku. Kosa mu je pala na čelo. Cereka se dok spušta kuku i diže cilindar. Duboko se klanja tri puta, okrenuvši se svaki put prema drugom kraju gledališta. Kad se opet okrenuo prema Rosie, lice mu se stvrdnulo.

Podbada kukom Rosiene noge i tamo gdje bi kod ljudi bila pazuha, pa je tako usmjerava da obide cijelu stazu hipodroma. Kreću i zastaju, zaustavljuju se tako često da ih ostatak svečane parade mora zaobilaziti, a pritom se razdvajaju kao voda oko kamena.

Publici se to sviđa. Svaki put kad Rosie pođe ispred Augusta i zastane, oni urliču od smijeha. Svaki put kad joj se August približi, crvena lica i mašući kukom, oni pršte od veselja. Konačno, prešavši tri četvrtine kruga, Rosie je skvrčila surlu u zraku i dala se u trk, ostavljujući za sobom niz gromoglasnih prdeža dok je jurila prema izlazu iz šatora. Netko me je pritisnuo uza zid tribina, odmah do izlaza. Marlena je čvrsto rukama stisnula ular i dok se približavaju, zadržavam dah. Ako ne skoči sa slonice, ova će je zbaciti.

Nekoliko stopa prije izlaza, Marlena ispušta ular i oštro se nagne nalijevo. Rosie je izašla iz šatora, a Marlena je ostala visjeti na visokoj prečki. Svjetina je utihnula, jer sad više nisu sigurni je li i ovo dio točke.

Marlena mlijatavo visi, otprilike desetak koraka od mene. Teško diše, oči su joj zaklopjene, a glava pogнутa. Upravo kad sam namjeravao zakoračiti naprijed i spustiti je, otvorila je oči, odmaknula lijevu ruku s prečke i jednim se gracioznim pokretom zanjihala, tako da licem bude okrenuta prema publici.

Lice joj je ozareno, a prsti na nogama ispruženi. Vođa orkestra, koji je promatrao sa svojega mjesta, bijesno daje znak za tuš bubnjeva. Marlena se počinje njihati. Tuš raste i dobiva na snazi. Ona je uskoro u zamasima tijela usporedno s tlom. Pitam se koliko dugo još može izdržati i što, dovraga, planira učiniti, kad se odjedanput odvojila od motke. Leteći zrakom, savila je tijelo u loptu i dvaput se zakoturala prema

naprijed. Ispružila se za rotaciju postrance i čvrsto se prizemljila u oblaku piljevine. Pogledala je u svoja stopala, ispravila se i izbacila obje ruke u zrak. Orkestar je zasvirao pobjedničku melodiju, a publika je poludjela od oduševljenja. Trenutak poslije kiša kovanica pada na stazu hipodroma.

* * *

Čim se vratila, vidim da je ozlijedena. Šepajući izlazi iz velikog šatora, a ja jurim za njom.

"Marlena..." zovem je.

Okrenula se i srušila mi se u naručje. Zgrabio sam je oko struka i podižem je. Dotrčao je i August.

"Draga - moja draga! Bila si izvrsna. Briljantna! Nikad nisam video ništa tako..."

Zastao je kao ukopan kad je ugledao moje ruke oko nje.

Ona je tada podignula glavu i zaplakala.

Moj se pogled susreo s Augustovim. Zatim smo spojili ruke, ispod i iza nje, tvoreći sjedalo. Marlena jeca i naslanja se na Augustovo rame. Stopala u papućicama je podvukla ispod naših ruku i stišće mišiće od boli. August je pritisnuo usne na njezinu kosu.

"Dobro je, draga. Sad te držim. Ššš... Dobro je. Držim te."

"Kamo ćemo? U njezin šator za presvlačenje?" pitam.

"Tamo nema na što leći."

"U vlak?"

"Predaleko je. Idemo u muf-šator."

"K Barbari?"

August mi dobaci pogled iznad Marlenine glave.

Ušli smo u Barbarin šator bez ikakva upozorenja. Ona sjedi na stolcu ispred toaletnog stolića, odjevena je u ponoćnoplavi negliže i puši. S lica joj odmah nestaje izraz dosade i prezira.

"O, moj Bože. Što se dogodilo?" pita, gaseći cigaretu i poskočivši sa stolca. "Ovamo. Spustite je na krevet. Ovamo, tu", kaže ona, uzvrtjevši se ispred nas.

Spustili smo Marlenu, a ona se okrenula postrance i primila za stopala. Lice joj je izobličeno, zubi stisnuti.

"Moja stopala..."

"Ššš, zlato", reče Barbara. "Sve će biti dobro. Sve će biti u redu." Sagnula se i razvezala trake na Marleninim papućicama.

"O, Bože, o, Bože, kako to boli..."

"Dodaj mi škare iz gornje ladice", reče Barbara, okrenuvši se prema meni.

Kad sam se vratio sa škarama, Barbara je odrezala vrhove Marleninih tajica i zarolala ih uz noge. Zatim je uzela njezina stopala i položila ih sebi u krilo.

"Idi u kuhinju i donesi mi leda", rekla je.

Trenutak poslije i ona i August su se okrenuli prema meni.

"Već trčim", rekoh.

Svom snagom jurim prema kuhinji kad začujem Ujaka Ala kako više za mnom.

"Jacobe! Čekaj!"

Zastajem da me sustigne.

"Gdje su? Kamo su otišli?" pita on.

"U Barbarinu su šatoru", prodašćem.

"Ha?"

"Kod Barbare, žene za zabavu."

"Zašto?"

"Marlena je povrijeđena. Moram donijeti led."

Okrenuo se i doviknuo jednom svojem pratitelju.

"Ti, idi po led. Donesi ga u muf-šator. Idi!" Okrenuo se ponovno meni. "A ti, idi po prokletu slonicu prije nego što nas najure iz grada."

"Gdje je?"

"Navodno žvače zelje u nečijem vrtu. Domaćici to nije nimalo smiješno. Na zapadnoj strani terena. Izvedi je iz vrta prije nego što stigne policija."

Rosie stoji u izgaženom povrtnjaku i lijeno prelazi surgom preko gredica. Kad sam joj prišao, pogledala me ravno u oči i iščupala glavicu crvenog zelja. Spustila ju je u svoja usta nalik na lopatu i posegnula za krastavcem.

Žena iz kuće proviri kroz vrata i poviče:

"Vodite to stvorenje odavde! Vodite je!"

"Oprostite, gospodo", kažem. "Učinit ću sve što mogu."

Stojim uz Rosieno rame.

"Dođi, Rosie. Molim te."

Uši su joj se zanjihale prema naprijed, zastala je, a onda posegnula za rajčicom.

"Ne!" kažem. "Zločesti slon!"

Rosie je ubacila crvenu lopticu u usta i nasmiješila mi se dok ju je

žvakala. Nema sumnje, smijala mi se.

"O, Isuse", rekoh, ne znajući što dalje.

Omotala je surlu oko nekoliko listova repe i iščupala ih iz zemlje. I dalje me gledajući, ubacila ih je u usta i počela žvakati. Okrenuo sam se i očajno se nasmiješio domaćici koja je još virila iza poluotvorenih vrata.

Iz smjera cirkusa približavaju nam se dvojica muškaraca. Jedan je odjeven u odijelo, ima polucilindar na glavi i smješka se. Lagnulo mi je iz dna duše kad sam ga prepoznao kao jednog od zakrpa, onih koji smiruju nezadovoljнике. Drugi je čovjek odjeven u prljave radničke hlače i nosi vjedro.

"Dobar dan, gospodo", reče zakrpa, podigne šešir na pozdrav i pažljivo gleda gdje staje u uništenom vrtu. Povrtnjak izgleda kao da je kroz njega prošao tenk. Muškarac se popeo betonskim stubama do stražnjih vrata. "Vidim da ste upoznali Rosie, najveću i najveličanstveniju slonicu na svijetu. Imate sreće - jer inače ne odlazi ljudima u posjet."

Ženino lice i dalje proviruje iza vrata.

"Što?" pita ona zbunjeno.

Zakrpa se široko osmjejuje.

"O, da. To je zaista čast. Spreman sam se okladiti da nitko u vašem susjedstvu - ma što, vjerojatno nitko u cijelom gradu - ne može reći da je imao slona u stražnjem vrtu. Naši će je ljudi odvesti - naravno, popravit ćemo vam vrt i nadoknaditi uništeno povrće. Želite li da vam omogućimo da se fotografirate s Rosie, kako biste imali nešto što ćete pokazati obitelji i prijateljima?"

"Ja... ja... Što?" zamuckuje ona.

"Gospodo, ako smijem biti toliko smion", govori zakrpa uz minimalni naklon. "Možda bi bilo jednostavnije da o tome porazgovaramo unutra."

Nakon neodlučne stanke vrata se širom otvaraju. On nestaje unutra, a ja se okrećem k Rosie.

Drugi muškarac stoji točno ispred nje i drži vjedro.

Ona je oduševljena. Surla joj lebdi iznad posude, njuška i pokušava pronaći put između njegovih ruku do prozirne tekućine.

"*Przestan!*" reče on i odgurne je. "*Nie!*"

Razrogačio sam oči.

"Muči li te kakav usrani problem?" upita on.

"Ne", kažem brzo. "Ne. I ja sam Poljak."

"Ah. Oprosti." Odgurnuo je surlu od sebe i obrisao desnu ruku o

svoje bedro pa mi je onda pružio. "Grzegorz Grabowski", reče on. "zovi me Greg."

"Jacob Jankowski", rekoh, rukujući se s njim. Povukao je ruku da bi zaštitio ono što je bilo u vjedru.

"*Nie! Teraz nie!*" reče on strogo, odgurujući upornu surlu. "Jacob Jankowski, ha? Da, Camel mi je pričao o tebi."

"Što je ovo u stvari?" pitam.

"Džin i pivo od đumbira", reče on.

"Šališ se."

"Slonovi vole alkohol. Vidiš? Jedan dašak ovoga i više ne mari za zelje. Ah!" reče on, udarajući po surli. "*Powiedziałem przestan! Pozniej!*"

"Kako to, dovraga, znaš?"

"Cirkus u kojem sam bio prije ovoga, imao je desetak slonova. Jedan od njih svake je večeri glumio da ga boli trbuh kako bi dobio svoju dozu viskija. Nego, otidi mi po kuku za slona, molim te. Vjerojatno će nas slijediti natrag u cirkus samo da dobije ovaj džin - zar nije tako, *mój malutki paczuszek?* - ali ipak je bolje da je doneseš, za svaki slučaj."

"Svakako", rekoh. Skinuo sam kapu i počešao se po glavi. "Zna li August za ovo?"

"Zna li što?"

"Da ti tako mnogo znaš o slonovima? Kladim se da bi te zaposlio kao..."

Greg je naglo dignuo ruku.

"Ne, ne. Ni slučajno. Jacobe, nemoj se uvrijediti, ali ne postoji ništa zbog čega bih radio za tog čovjeka. Nizašto. Osim toga, nisam ja za timaritelja slonova. Ja samo volim te velike životinje. Hoćeš li sad potrčati i donijeti tu kuku?"

Kad sam se vratio, Greg i Rosie su već bili otišli. Okrenuo sam se i počeo pogledom pretraživati cirkuski teren.

Opazio sam u daljini Grega kako ide prema menažeriji. Rosie je polako išla nekoliko koraka iza njega. Svako malo on zastaje i dopušta joj da klizne surlom u vjedro. Zatim ga trzajem odmiče i nastavlja hodati. Ona ga slijedi kao poslušni psić.

Kad je Rosie bila sigurno smještena u menažeriju, vratio sam se u Barbarin šator, još uvijek s kukom u ruci. Zastao sam vani ispred zatvorenog ulaza u šator.

"Uh, Barbara?" zazvao sam je. "Mogu li ući?"

"Aha", reče ona.

Sama je. Sjedi na stolcu, golih nogu, a jednu je prebacila preko druge.

"Vratili su se u vlak da pričekaju liječnika", reče ona i povuče dim iz cigarete. "Ako je to razlog zbog kojeg si došao."

Osjećam kako mi crvenilo oblijeva lice. Gledam u platneni zid. Gledam u strop. Gledam u svoja stopala.

"Ah, prokletstvo, baš si sladak", reče ona i istrese pepeo cigarete na travu. Prinosi je ustima i duboko uvlači dim. "Crveniš se." Dugo me gleda i očito je da se zabavlja. "Ah, idi", reče ona konačno i otpuhne dim kroz jedan kut usana. "Idi. Odlazi odavle prije nego što ti odlučim dati priliku da još jednom pokušaš."

Izvukao sam se iz Barbarina šatora i odmah naletio na Augusta. Lice mu je bilo mračno kao olujni oblak.

"Kako joj je?" upitah.

"Čekamo liječnika", reče on. "Jesi li uhvatio slonicu?"

"Vratili smo je u menažeriju", rekoh.

"Dobro", reče on. Istrgnuo mi je kuku iz ruke.

"Auguste, čekaj! Kamo ideš?"

"Idem je naučiti lekciju", reče on, ne zastavši.

"Ali Auguste!" povikah za njim. "Čekaj! Bila je dobra! Vratila se svojevoljno. Osim toga, sad ne možeš ništa učiniti. Predstava još traje!"

Tako se naglo zaustavio da mu je oblak prašine na tren sakrio stopala. Stoji apsolutno mirno i zuri u zemlju. Dugo čeka, a onda progovori.

"Dobro. Glazba će nadjačati buku."

Gledam za njim, usta otvorenih od užasa.

Vratio sam se u svoj vagon i legao na krevet, a bilo mi je nevjerojatno mučno od pomisli na to što se događa u menažeriji, a još mi je više bilo zlo zato što ništa ne poduzimam da to spriječim.

Nekoliko minuta poslije, vraćaju se Walter i Queenie. On je još u kostimu - napuhnutom bijelom kombinezonu sa šarenim točkama, trokutastim šeširom i elizabetinski nabranim ovratnikom. Briše si lice nekom krpom.

"Što je to, dovraga, bilo?" pita on i stoji, tako da gledam ravno u njegove prevelike crvene cipele.

"Koje?" pitam.

"U velikoj paradi. Je li ono bilo dio točke?"

"Nije", rekoh.

"Ti bokca", reče on. "Ti bokca. U tom slučaju, dobro je spasila stvar. Marlena je zaista posebna. Ali ti to već znaš, zar ne?" Cmoknuo je jezikom i nagnuo se da me prstom bocne u rame.

"Hoćeš li prestati?"

"S čim?" pita on i širi ruke u glumljenoj nedužnosti.

"Nije smiješno. Ozlijedena je, znaš?"

S lica mu je nestao glupavi osmijeh.

"Ah. Hej, čovječe, žao mi je. Nisam znao. Hoće li joj biti dobro?"

"Ne znam još. Čekaju liječnika."

"Sranje. Žao mi je, Jacobe." Okrenuo se prema vratima i duboko udahnuo. "Ali ni upola toliko žao koliko će biti onoj jadnoj slonici."

Šutim kratko.

"Već je požalila, Walter. Vjeruj mi."

Gleda kroz vrata.

"Ah, Isuse", reče on. Položio je ruke na bokove i zagledao se preko cirkuskog terena. "Ah, Isuse. Mogu se kladiti da je tako."

Ostajem u vagonu tijekom večere, a zatim i za vrijeme večernje predstave. Bojim se da bih mogao ugledati Augusta i ubiti ga.

Mrzim ga. Mrzim ga jer je tako okrutan. Mrzim to što sam zaljubljen u njegovu ženu, a osjećam i nešto vrlo slično prema slonici. A najviše od svega mrzim što sam ih obje razočarao. Ne znam je li slonica dovoljno pametna da me dovede u vezu sa svojom kaznom i pitam se zašto nisam ništa učinio da to spriječim, ali svjestan sam toga i osjećam se odgovornim.

"Natučene pete", reče Walter kad se vratio. "Dođi, Queenie, digni se! Digni se!"

"Što?" mrmljam. Nisam se ni pomaknuo otkad je otišao.

"Marlena je natukla pete. Za par tjedana bit će dobro. Mislio sam da te to zanima."

"Oh. Hvala", kažem.

Sjeo je na svoj krevet i dugo me pomatrao.

"Dakle, kako stoje stvari između tebe i Augusta?"

"Kako misliš?"

"Jeste li bliski ili niste?"

Podignuo sam se u sjedeći položaj i naslonio na zid.

"Mrzim to kopile", rekoh konačno.

"Ha!" puhne Walter. "OK, znači imaš nešto pameti u glavi. Pa zašto onda provodiš s njima toliko vremena?"

Ne odgovaram.

"Oh, oprosti. Zaboravio sam."

"Sve si krivo shvatio", rekoh, a onda sam ustao.

"Da?"

"On mi je šef i nemam izbora."

"To je točno. Ali tu se radi i o ženi, i ti to znaš."

Podignuo sam glavu i bijesno ga pogledao.

"Dobro, dobro", reče on i digne ruke u znak predaje. "Zašutjet će. Ti znaš najbolje." Okrenuo se i počeo nešto tražiti u svojem sanduku. "Izvoli", reče on i dobaci mi pornografski strip. Kliznuo je preko poda i zaustavio se pred mnom. "Nije Marlena, ali bolje išta nego ništa."

Kad se okrenuo, podignuo sam strip i prelistao ga. Usprkos eksplicitnim i pretjeranim crtežima, nimalo me ne zanima neki gospodin redatelj iz velikog filmskog studija koji ševi žgoljavu starletu s konjskim licem.

13

Jako žmirkam i pokušavam odrediti gdje sam - ona žgoljava medicinska sestra s konjskim licem nespretno je na kraju hodnika ispustila iz ruke pladanj s hranom i to me probudilo. Nisam bio ni svjestan da sam zadrijetao, ali tako to ide ovih dana. Čini mi se da tonem i izranjam iz vremena i prostora. Ili napokon postajem potpuno senilan ili je to način na koji mi se um nosi s tim što u sadašnjosti nema nikakvih izazova.

Medicinska sestra je čučnula i počistila prosutu hranu. Ne sviđa mi se - ona me uvjek sprečava u pokušaju da hodam. Mislim da sam preklimav za njezine pojmove, jer čak i doktorica Rashid priznaje da mi hodanje koristi, tako dugo dok ne pretjeram ili ne ostanem bez snage negdje na pola puta.

Parkiran sam u hodniku ispred vrata svoje sobe, ali još ima nekoliko sati do dolaska moje obitelji i mislim da bih rado gledao kroz prozor.

Mogao bih pozvati sestruru. Ali zar bi to bilo zabavno?

Pomaknuo sam stražnjicu na rub svojih kolica i posegnuo za hodalicom.

Jedan, dva, tri...

Njezino bijelo lice pojavi se pred mnom.

"Mogu li vam pomoći, gospodine Jankowski?"

Hah. Ovo je bilo gotovo prelagano.

"Zašto, pa samo će malo pogledati kroz prozor", rekoh, glumeći iznenadenje.

"Zašto ne sjedite mirno i ne pustite mene da vas odvezem?" pita ona i čvrsto uhvati ručke mojih invalidskih kolica.

"No, pa dobro onda. Da, baš ste ljubazni", kažem. Sjedam i naganjam se na naslon za leđa, podižem noge na oslonce za stopala i prekrižim ruke na krilu.

Sestra izgleda zbumjeno. Dragi Bože, kako joj je dojmljiva ta isturena gornja čeljust. Uspravila se i čeka, pretpostavljam, da vidi hoću li pobjeći. Ljubazno se smješkam i usmjeravam pogled prema prozoru na kraju hodnika. Konačno je stala iza mene i uhvatila ručke kolica.

"Pa, moram reći, gospodine Jankowski, da sam se malo iznenadila. Obično ste... hm... prilično odlučni kad se radi o hodanju."

"Ah, mogao bih ja to prohodati. Samo vas puštam da me odvezete jer pokraj prozora nema stolica. A zašto ih nema?"

"Jer se nema što vidjeti, gospodine Jankowski."

"Može se vidjeti cirkus."

"Pa, možda ovaj vikend. Ali obično se vidi samo parkiralište."

"A što ako želim gledati parkiralište?"

"Onda ćete ga i gledati, gospodine Jankowski", reče ona, gurajući me prema prozoru.

Čelo mi se nabralo. Trebala bi se prepirati sa mnom. Zašto se ne prepire sa mnom? Oh, znam zašto. Ona misli da sam samo još jedan smušeni starac. Ne uzemiruj stanare doma, oh, ne - naročito ne onog starog Jankowskog. On će ti baciti zdjelicu želeta u glavu i onda reći da se radilo o nezgodi.

Počela se udaljavati.

"Hej!" viknem za njom. "Nemam svoju hodalicu!"

"Samo me pozovite kad budete gotovi", reče ona. "Doći ću po vas."

"Ne, hoću svoju hodalicu! Uvijek dobijem svoju hodalicu. Donesite mi hodalicu."

"Gospodine Jankowski..." reče djevojka. Prekrižila je ruke i duboko uzdahnula.

Iz susjednog hodnika pojavljuje se Rosemary, poput anđela s neba.

"Ima li kakvih problema?" pita ona, gledajući mene, pa djevojku konjskog lica, pa ponovno mene.

"Hoću svoju hodalicu, a ona mi je neće donijeti", kažem.

"Nisam rekla da neću. Samo sam rekla..."

Rosemary podigne ruku.

"Gospodin Jankowski voli imati hodalicu pokraj sebe. Uvijek je ima. Ako ju je tražio, molim te donesi mu je."

"Ali..."

"Nikakav ali. Donesi mu hodalicu."

Konjsko lice djevojke na tren je preplavio bijes, a gotovo istovremeno zamijenila ga je neprijateljska rezignacija. Dobacila mi je ubojit pogled i otišla po hodalicu. Ukočeno je nosi ispred sebe dok se ljutito vraća niz hodnik. Kad mi je prišla, tresnula je njome, postavivši je pred mene. Sve bi bilo dojmljivije da hodalica nije imala zaštitnu gumu na nogama, pa je više zacviljela nego tresnula.

Smijuljim se. Ne mogu se suzdržati.

Ona stoji s rukama na bokovima i gleda me. Zaciјelo čeka da joj

zahvalim. Polako okrećem glavu, podižem bradu poput egipatskog faraona i usmjeravam pogled na cirkuski šator s ljubičastim i bijelim prugama.

Te me pruge nerviraju - u moje vrijeme, samo su štandovi sa slatkišima bili prugasti. Veliki je šator bio potpuno bijel, barem isprva. Na kraju sezone možda je bio poprskan blatom i umrljan travom, ali nikad nije bio prugast. A to nije jedina razlika između ovog cirkusa i onih iz moje prošlosti - ovaj čak nema ni prostor za manje atrakcije prije ulaza u veliki šator, nego ima samo veliki šator s naplatnom kućicom na ulazu, jednim štandom za slatkiše i drugim za suvenire. Izgleda kao da još prodaju istu vrstu proizvoda - kokice, slatkiše i balone - ali djeca također nose i bljeskajuće mačeve i druge pokretne, svjetleće igračke koje ne vidim dobro s ove udaljenosti Njihovi su roditelji sve to vrlo skupo platili. Neke se stvari nikad ne mijenjaju. Blento je uvijek blento i još uvijek možete prepoznati tko je artist, a tko radnik.

"Gospodine Jankowski?"

Rosemary se naginje nada mnom i pogledom traži moje oči.

"Eh?"

"Jeste li spremni za ručak, gospodine Jankowski?" pita ona.

"Ne može biti već vrijeme za ručak. Tek sam došao ovamo."

Gleda na svoj sat - pravi je, s kazaljkama. Oni digitalni su se pojavili i, hvala Bogu, brzo nestali. Kad će ljudi shvatiti da samo zato sto nešto mogu napraviti, istovremeno ne znači i da to trebaju?

"Tri minute su do dvanaest", kaže ona.

"Oh. Dobro onda. Koji je danas dan?"

"Nedjelja je, gospodine Jankowski. Dan Gospodnji. Dan kad vaši dolaze."

"Znam to. Htio sam znati što će biti za ručak?"

"Ništa što vi volite, sigurna sam", reče ona.

Podignuo sam glavu i pripremio se da budem ljutit.

"Ah, ma dajte, gospodine Jankowski", reče ona, smijući se. "Samo sam se šalila."

"Znam", kažem. "Što, sad više nemam ni smisao za humor?"

Ali mrzovoljan sam, zato što možda i nemam. Ne znam više. Toliko sam se naviknuo da me prekoravaju i vozikaju i dvore i okreću, da više nisam siguran kako reagirati kad se netko ponaša prema meni kao prema stvarnoj osobi.

Rosemary me pokušava odvesti do mojeg uobičajenog stola, ali ne

dam joj. Ne želim ni čuti za to dok je tamo onaj stari bezveznjak McGuinty. Ponovno ima svoj klaunovski šešir - sigurno je zamolio sestre da mu ga stave na glavu odmah ujutro, ta prokleta budala, a možda je čak i spavao s njim - i još ima balone s helijem zavezane otraga na kolicima. Ali više ne lebde. Počeli su se nabirati i tek se malo uzdižu iznad mlitavih uzica.

Kad je Rosemary okrenula moja kolica prema njemu, zarežao sam:

"A ne, nećete. Tamo! Tamo prijeko!" Pokazao sam rukom na jedan prazan stol u kutu. Taj je najjudaljeniji od mojega starog stola. Nadam se da je i izvan dometa zvuka.

"Oh, ma nemojte sad, gospodine Jankowski", reče Rosemary. Zaustavila je kolica i zaobišla ih da me pogleda u oči. "Ne možete tako tjerati zauvijek."

"Ne vidim zašto ne. Za mene zauvijek možda znači do sljedećeg tjedna."

Podbočila se rukama o kukove.

"Sjećate li se uopće zašto ste tako ljuti?"

"Da, sjećam se. Zato što on laže."

"Zar opet govorite o slonovima?" Umjesto odgovora, napućio sam usne. "Znate, on to tako ne vidi."

"To je besmislica. Kad netko laže, onda laže."

"On je jedan starac", reče ona.

"Mlađi je od mene deset godina", rekoh, uspravivši se s indignacijom.

"Oh, gospodine Jankowski", reče Rosemary. Uzdahnula je i zagledala se prema nebu kao da traži pomoć. Zatim je čučnula ispred mene i položila ruku na moju. "Mislila sam da vi i ja imamo dogovor."

Namrštio sam se. Ovo nije uobičajeni repertoar dijaloga između medicinske sestre i Jacoba.

"Možda je pogriješio u detaljima, ali ne laže", reče ona. "On zaista vjeruje da je nosio vodu za slonove. Stvarno vjeruje." Ne odgovaram. "Ponekad, kad ostarite - a sad ne govorim o vama, nego općenito, jer svatko drukčije stari - stvari o kojima razmišljate i koje želite, počinju postajati stvarne. A onda povjerujete u njih i, prije nego što se snadete, one su dio vaše prošlosti, a ako vas netko propituje i kaže da nisu istinite - pa, onda se uvrijedite. Jer ne sjećate se onog prvog dijela. Sve što znate je da su vas nazvali lašcem. I zato, iako ste u pravu u vezi s tehničkim detaljima, možete li razumjeti zašto je gospodin McGuinty uznemiren?"

Mrštim se, gledajući u svoje krilo.

"Gospodine Jankowski?" nastavlja ona tiho. "Dopustite mi da vas odvezem do stola gdje su vaši prijatelji. Dajte, molim vas. Učinite to meni za ljubav."

Pa, nije li to savršeno. Prvi put u mnogo godina neka žena želi od mene uslugu, a ponuđena zamisao mi se nimalo ne sviđa.

"Gospodine Jankowski?"

Pogledao sam je. Njezino glatko lice udaljeno je pola metra od mojega. Gleda me u oči i čeka odgovor.

"Ah, dobro. Ali ne očekujte od mene da s bilo kime razgovaram", kažem i mašem rukom zbog nezadovoljstva.

I ne razgovaram. Sjedim i slušam kako stari lažov McGuinty govori o čudesima cirkusa i svojim iskustvima dok je bio dječak. Gledam kako se stare dame, s plavkasto obojenom kosom, naginju prema njemu i slušaju ga, a oči im se magle od divljenja. To me dovodi do ludila.

Upravo kad sam otvorio usta da nešto kažem, letimično sam pogledao Rosemary. Na suprotnom je kraju prostorije, saginje se nad neku staricu i uvlači joj ubrus u ovratnik. Ali oči je okrenula prema meni i gleda me.

Zatvorio sam usta. Ali nadam se da cijeni koliko se jako trudim.

Tako je i bilo. Kad mi je prišla, nakon što se pojavio smećkasti puding ukrašen s preljevom od jestivog ulja, i nakon što je neko vrijeme stajao pred mnom pa bio odnesen, ona se sagnula i prošaptala:

"Znala sam da vi to možete, gospodine Jankowski. Jednostavno sam znala."

"Da. Ali nije bilo lako."

"No bolje je nego da sjedite sami za stolom, zar ne?"

"Možda."

Zakolutala je očima i opet pogledala prema nebesima.

"U redu. Da", rekoh nevoljko. "Pretpostavljam da je bolje nego sjediti sam."

COURTESY OF THE PFENNING ARCHIVES, COLUMBUS, OH

14

Od Marlenine nezgode prošlo je šest dana i još se nismo vidjeli.

August više ne dolazi jesti u kuhinju, i vrlo sam uočljiv dok sjedim sam za našim stolom. Kad naletim na njega dok obilazim životinje, on je pristojan ali se drži hladno.

Što se tiče Rosie, nju provozaju kroz svaki grad u vagonu vodenog konja i zatim je pokažu u menažeriji. Naučila je slijediti Augusta od vagona za slonove do šatora menažerije, a zauzvrat, on ju je prestao mlatiti. Umjesto toga, ona sad poslušno korača pokraj njega, dok on hoda s kukom čvrsto utisnutom u stražnji dio njezine prednje noge. Kad se nađe u menažeriji, ona stoji iza svojeg užeta, veselo šarmira gomilu ljudi i prihvaća slatkiše. Ujak Al nije ništa izričito rekao, ali čini se da više nije bilo nikakvih neposrednih planova da se pokuša s nekom novom točkom u kojoj bi sudjelovala slonica.

Kako dani prolaze, postajem sve zabrinutiji za Marlenu. Svaki put kad se približim kuhinji, nadam se da će je zateći tamo. I svaki put kad se to ne dogodi, srce mi oteža kao kamen.

Završio je još jedan dugi dan u nekom prokletom gradu - svi izgledaju isto na sporednom kolosijeku - i Leteći odred se upravo spremi na odlazak. Odmaram se na svom krevetu i čitam *Otelu*. Walter je na svom krevetu i čita *Wordswortha*. Queenie se udobno smjestila uz njega. Podignula je glavu i zarežala. I Walter i ja smo se naglo trznuli i uspravili. Na vratima se pojavila Earlova velika čela.

"Doktore!" kaže on i gleda me. "Hej! Doktore!"

"Bok, Earl. Što se dogodilo?"

"Trebam tvoju pomoć."

"Svakako. Što je?" pitam i spuštam knjigu. Brzo sam pogledao Waltera, koji je stisnuo uza se nemirnu Queenie. Ona još reži.

"Radi se o Camelu", reče Earl prigušeno. "Ima problema."

"Kakvih problema?"

"Sa stopalima. Potpuno su mu omlitavjela. Samo šljapka njima. A ni ruke mu nisu baš dobro."

"Je li pijan?"

"U ovom trenutku nije. Ali to ništa ne znači."

"Prokletstvo, Earl", kažem. "Mora odmah k liječniku."

Earlovo se čelo naboralo.

"Pa, da. Zato sam došao."

"Earl, ja nisam liječnik."

"Liječnik si za životinje."

"To nije isto."

Pogledavam Waltera, koji se pretvara da čita.

Earl žmirka prema meni s očekivanjem.

"Slušaj," kažem, "ako mu je loše, dopusti da razgovaram s Augustom ili Ujakom Alom, pa ćemo vidjeti možemo li u Dubuqueu naći kakvog liječnika."

"Neće mu oni dovesti nikakva liječnika."

"Zašto ne?"

Earl se uspravio u ljutnji pravednika.

"Prokletstvo. Zar baš ništa ne znaš?" «

"Ako je s njim nešto ozbiljno, svakako će mu..."

"Bacit će ga s vlaka, eto što će", reče Earl kao zaključak. "Sad, da se radi o nekoj životinji..."

Razmišljam o ovome samo trenutak, a onda shvaćam da je u pravu.

"OK. Sam ću se pobrinuti za liječnika."

"Kako? Imaš li novca?"

"Uh, pa nemam", rekoh posramljeno. "Ima li on?"

"Kad bi imao novca, zar misliš da bi pio džejk i alkoholnu tekućinu za kuhala? Ah, ma daj, zar ga nećeš čak ni pogledati? Stari se zaista potrudio da ti pomogne."

"Znam to, Earl, znam to", rekoh brzo. "Ali ne znam što očekuješ da učinim."

"Liječnik si. Samo ga pogledaj."

U daljini se začuje zvižduk.

"Hajde", reče Earl. "Ovo je zvižduk koji najavljuje polazak za pet minuta. Moramo krenuti."

Slijedim ga do vagona u kojem je smotan veliki šator. Tovarni konji već su na svojim mjestima, a svuda naokolo radnici Letećeg odreda podižu rampe, penju se na vagone i zatvaraju njihova klizna vrata.

"Hej, Camel", poviće Earl u vagon. "Doveo sam doktora."

"Jacoba?" zakriješti glas iznutra.

Skočio sam gore. Treba mi koji trenutak da mi se oči naviknu na tamu. A onda mogu u kutu razabrati Camelov obris, skutren na gomili vreća s konjskom hranom. Prilazim mu i kleknem do njega.

"Što je, Camel?"

"Zapravo ne znam, Jacobe. Probudio sam se neki dan i stopala su mi bila mlitava. Jednostavno ih ne osjećam potpuno."

"Možeš li hodati?"

"Malo. Ali moram jako podignuti koljena jer mi stopala padaju." Glas mu se pretvorio u šapat. "A nije samo to", reče on. "Nego i one druge stvari."

"Koje druge stvari?"

Oči su mu se razrogačile i ispunile strahom.

"Muške stvari. Ništa ne osjećam... naprijed."

Vlak se trznuo i polako pomaknuo kad su se dodirnule spojnice vagona.

"Krećemo. Moraš sići", reče Earl i potapše me po ramenu. Krenuo je prema otvorenim vratima vagona i pozvao me rukom da se maknem.

"Vozit ču se s vama ovaj dio puta", rekoh.

"Ne možeš."

"Zašto ne?"

"Zato što će netko saznati da si se družio sa šljakerima i izbaciti te - ili vjerojatnije ove tipove - s vlaka", reče on.

"Prokletstvo, Earl, zar ti ne predstavljaš službu sigurnosti? Reci im da se nose."

"Ja radim na glavnoj kompoziciji. Ovo je Blackiejevo područje", reče on, mašući sve brže da se maknem. "Dođi!"

Pogledao sam Camelove oči. Pune su straha i molbe.

"Moram ići", kažem. "Doći ču kad stignemo u Dubuque. Bit ćeš dobro. Naći ćemo ti liječnika."

"Nemam novca."

"U redu je. Snaći ćemo se."

"Dođi!" viče Earl.

Stavio sam ruku na starčevo rame.

"Nešto ćemo smisliti. OK?"

Camelove umorne oči zatreperere.

"OK?"

Kimnuo je glavom. Samo jedanput.

Uspravio sam se i pošao prema vratima.

"Prokletstvo", kažem, ugledavši krajolik koji je brzo promicao. "Vlak je ubrzao prije nego što sam očekivao."

"A sad više neće ni usporiti", reče Earl, položi dlan na sredinu mojih

leđa i gurne me van.

"K vragu!" povičem, zamahnuvši rukama kao da sam vjetrenjača. Pao sam na šljunak i zakoturao se u stranu. Začuo se mukao udarac kad je i drugo tijelo palo pokraj mene.

"Vidiš?" reče Earl, ustajući i brišući prašinu sa stražnjice. "Rekao sam ti da mu je loše."

Zurim od zaprepaštenja.

"Što je?" pita on zbumjeno.

"Ništa", kažem. Ustanem i otresam prašinu i šljunak sa svoje odjeće.

"Dodji. Najbolje će biti da se što prije vratiš, prije nego što te netko vidi ovdje."

"Samo im reci da sam provjeravao tovarne konje."

"Oh. Ovo ti je dobro. Valjda si zato i liječnik, a ja nisam, ha?"

Okrenuo sam glavu, ali izraz lica mu je potpuno nedužan. Odustajem i počinjem hodati natrag prema glavnoj kompoziciji vlaka.

"Što ne valja?" viče Earl za mnom. "Doktore, zašto odmahuješ glavom?"

"O čemu se radilo?" pita Walter kad sam se vratio.

"Ništa", rekoh.

"Da, baš. Bio sam tu dok ste razgovarali. Istinu na sunce, 'doktore'."

Oklijevam.

"Radi se o jednom čovjeku iz Letećeg odreda. Prilično mu je loše."

"Pa, to je bilo jasno. Kako se tebi činio?"

"Preplašeno. I da budem iskren, ne krivim ga. Htio bih ga odvesti k liječniku, ali potpuno sam švorc, baš kao i on."

"Nećeš još dugo biti. Sutra je dan isplate. Ali kakve ima simptome?"

"Gubitak osjeta u rukama i nogama i... da, još negdje."

"Gdje to?"

Pogledao sam dolje.

"Znaš..."

"Au, sranje", reče Walter. Sjeo je uspravno. "To sam i mislio. Ne treba ti liječnik. Tip ima mrtvu nogu."

"Što ima?"

"Mrtvu nogu. Mrtvački hod. Lijene noge. Kako već hoćeš - sve znači isto."

"Nikad nisam čuo za to."

"Netko je ispeka veliku količinu lošeg alkohola - dodao otrovne plasticizer boje ili nešto slično. To je rasprodao po cijeloj zemlji. Dovoljna

je jedna loša boca i gotov si."

"Što misliš time 'gotov si'?"

"Paraliziran. Može potrajati i dva tjedna da se pojave simptomi nakon što si popio taj otrov."

Užasnut sam.

"Dovraga, otkuda to znaš?"

Slegnuo je ramenima.

"Piše u novinama. Tek su nedavno otkrili uzrok, ali mnogo je ljudi koji su se razboljeli. Možda desetak tisuća. Većinom na jugu Amerike. Prošli smo tim krajevima kad smo kretali prema Kanadi. Možda je tamo pokupio loš džejk."

Čekam malo, prije nego što postavim sljedeće pitanje.

"Može li se to izliječiti?"

"Ne."

"Zar se ništa ne može učiniti?"

"Već sam ti rekao. Gotov je. Ali ako želiš potratiti novac na liječnika da ti to kaže, samo izvoli."

Pred očima su mi počele iskriticibijele i crne iskre, pokretni drhtavini koji je zasjenio sve ostalo. Srušio sam se na svoj krevet na podu.

"Hej, jesli dobro?" pita Walter. "Halo, prijatelju. Malo si mi pozelenio. Nećeš valjda povraćati?"

"Neću", kažem. Srce mi ludo tuče. Krv mi je jurnula u oči. Upravo sam se sjetio one boćice bljutave tekućine koju mi je Camel ponudio kad sam prvi dan stigao u cirkus. "Dobro sam. Hvala Bogu."

Sljedeći dan odmah nakon doručka Walter i ja, zajedno sa svima ostalima, stajemo u red ispred crvenih kola za prodaju karata, koja su služila i kao glavni ured. Točno u devet, muškarac u kolima pozvao je rukom prvoga u redu, jednog radnika. Trenutak poslije ovaj se udaljava, a pritom psuje i pljuje na tlo. Sljedeći - još jedan šljaker - također odlazi u napadu bijesa.

Ljudi u redu su se okrenuli jedan prema drugome i mrmljaju nešto, skrivajući rukom usta.

"O-ho", reče Walter.

"Što se zbiva?"

"Čini se da nešto ostavlja za poslije u stilu Ujaka Ala."

"Što to znači?"

"Većina cirkusa zadrži jedan dio isplate do kraja sezone. Ali kad Ujak Al ostane bez novca, on zadržava sve."

"Prokletstvo!" kažem dok treći muškarac ljutito odlazi. Druga dva radnika - smrknutih lica i s ručno smotanim cigaretama u kutovima usana - izlaze iz reda. "Zašto se uopće gnjavimo s čekanjem?"

"To vrijedi samo za fizičke radnike", reče Walter. "Artisti i direktori uvijek budu plaćeni."

"Ja ne pripadam nijednoj skupini."

Walter me gleda nekoliko sekundi.

"Ne, ne pripadaš. Zapravo ne znam što si, ali svatko tko sjedi za istim stolom s ringmajstorom, nije fizički radnik. Toliko znam."

"Znači, ovo se često događa?"

"Aha", reče Walter. Dosadno mu je i cipelom ruje po zemlji.

"Nadoknadi li im ikad tu isplatu?"

"Mislim da nitko nikada nije pokušao provesti tu teoriju u djelo. Općenito se smatra da ako ti duguje više od četverotjedne isplate, najbolje ti je da prestaneš dolaziti po plaću."

"Zašto?" pitam i gledam kako još jedan prljavi muškarac odlazi bijesnim korakom i s bujicom psovki. Trojica drugih napuštaju red ispred nas. Vraćaju se prema vlaku pognutih ramena.

"U osnovi, ne želiš da te Ujak A1 počne smatrati financijskim opterećenjem. Jer ako bude tako, jedne ćeš noći samo nestati."

"Što? Naletiš na crveno svjetlo?"

"Imaš prokleto pravo."

"To mi se čini malo ekstremno. Hoću reći, zašto ih jednostavno ne ostavi u gradu?"

"Jer im duguje novac. Što misliš, koliko se to dugo može odgađati?"

Sad sam drugi u redu, iza Lottie. Njezina plava kosa sjaji se na suncu, složena u uredne blage uvojke. Muškarac na prozoru crvenih kola maše joj rukom da pride. Ugodno čavrljaju dok on iz hrpe odvaja nekoliko novčanica. Kad joj ih je predao, ona je liznula kažiprst i prebrojila ih. Zatim ih je zarolala i gurnula među grudi, unutar gornjeg ruba haljine.

"Sljedeći!"

Zakoračio sam naprijed.

"Ime?" pita muškarac, ne podigavši pogled. Malen je i pročelav, s nešto rijetke kose sa strane i s naočalama tankih metalnih okvira. Zagledao se ispred sebe u glavnu knjigu poslovanja.

"Jacob Jankowski", kažem, gledajući što ima iza njega. Unutrašnjost kola oblijepljena je drvenim izrezbarenim panelima, a strop je obojen.

Straga je radni stol i sef za novac, a duž jednog zida umivaonik. Na suprotnom zidu je karta Sjedinjenih Američkih Država, po kojoj su zabodene iglice u boji. Vjerljivo plan našeg puta.

Muškarac prođe prstom niz stranicu knjige. Zaustavio se i skrenuo do posljednjeg desnog stupca.

"Žao mi je", reče on.

"Što mislite time 'Žao mi je'?"

Pogledao me, a bio je slika i prilika potpune iskrenosti.

"Ujak Al ne želi da itko završi sezonu bez prebijene pare. Uvijek zadržava četverotjednu plaću. Dobit ćeš je na kraju sezone. Sljedeći!"

"Ali sad mi treba."

Oštro me pogledao, smirenog izraza lica.

"Dobit ćeš je na kraju sezone. Sljedeći!"

Odlazim dok se Walter približava prozoru, a zastajem tek toliko da pljunem u prašinu.

Odgovor mi dolazi dok sjeckam voće za orangutanicu. Kao munja u mozgu, pojavljuje mi se vizija onog natpisa.

Nemate novca?

Što imate?

Primamo sve!

Hodam gore-dolje ispred vagona 48, barem pet puta prije nego što se napokon popnem i pokucam na vrata sobe 3.

"Tko je?" pita August.

"Ja sam. Jacob."

Kratka stanka.

"Uđi", reče on.

Otvaram vrata i ulazim.

August stoji pokraj jednog prozora. Marlena sjedi u plišanom naslonjaču, a gola stopala odmara na otomanu.

"Zdravo", reče ona i zacrveni se. Povukla je suknu preko koljena i zagladila je na bedrima.

"Zdravo, Marlena", rekoh. "Kako si?"

"Bolje mi je. Sad već pomalo hodam. Kako sve ide, neće proći dugo i moći ću se vratiti u sedlo."

"Što te nosi ovamo?" prekida nas August. "Nije da nismo oduševljeni što te vidimo. Nedostajao si nam. Zar ne, draga?"

"Ah... da", reče Marlena. Podigla je oči i zacrvenjela se kad su nam se pogledi sreli.

"Oh, gdje mi je lijepo ponašanje? Hoćeš li nešto popiti?" pita August. Pogled mu je neprirodno tvrd, kao da je ukočen iznad čvrsto slisnutih usta.

"Ne. Hvala ti." Zatečen sam njegovim neprijateljstvom. "Ne mogu ostati. Samo sam te želio nešto pitati."

"A što to?"

"Trebao bih ovamo dovesti liječnika."

"Zašto?"

Oklijevam.

"Radije bih to zadržao za sebe."

"Ah", reče on i namigne mi. "Razumijem."

"Što?" kažem užasnuto. "Ne. Ništa slično tome." Letimice pogledam Marlenu, koja se brzo okrenula prema prozoru. "Radi se o jednom mom prijatelju."

"Da, naravno", reče August, smješkajući se.

"Ne, zaista. I nije... Slušaj, samo sam pomislio da ti možda nekoga znaš. Ali nije važno. Otići će u grad i vidjeti mogu li koga pronaći." Okrenuo sam se da podem.

"Jacobe!" pozvala me Marlena.

Zastao sam na vratima i kroz prozor se zagledao u uzak hodnik. Uđahnuo sam dva puta prije nego što sam se okrenuo prema njoj.

"Sutra u Davenportu dolazi mi liječnik i pregledat će me", reče ona tihom. "Da pošaljem po tebe kad završimo ovdje?"

"Bio bih ti vrlo zahvalan", rekoh. Podignuo sam rub šešira i otišao.

Idućeg jutra, red pred kuhinjom bruji.

"Sve je to zbog proklete slonice", reče čovjek ispred mene. "Uostalom, ona ništa ne zna."

"Jadni ljudi", reče njegov prijatelj. "Sramota je kad čovjek vrijedi manje od životinje."

"Oprostite", rekoh. "Što hoćete reći time da je svemu kriva slonica?"

Prvi se muškarac zagleda u mene. Ima široka ramena, a na sebi prljavu smeđu jaknu. Lice mu je izbrazdano dubokim borama, otvrdnulo od vremenskih prilika, i smeđe, poput suhih grožđica.

"Zato što puno košta. A još su joj kupili i vagon."

"Da, ali zašto je kriva?"

"Nekoliko je muškaraca nestalo tijekom noći. Najmanje šest, a možda i više."

"Što, zar s vlaka?"

"Da."

Odložio sam na parni stol napola napunjen tanjur i pošao prema Letećem odredu. Nakon nekoliko koraka dao sam se u trk.

"Hej, prijatelju!" više muškarac za mnom. "Nisi ništa pojeo!"

"Ostavi ga na miru, Jock", reče njegov prijatelj. "Vjerojatno mora nekoga vidjeti."

* * *

"Camel! Camel! jesi li unutra?" pitam dok stojim ispred vagona i nastojim vidjeti u unutrašnjost. "Camel! Jesi li unutra?"

Nema odgovora.

"Camel!"

Ništa.

Naglo sam se okrenuo i pogledao preko cirkuskog terena.

"Sranje!" Udaram nogom po šljunku, pa još jedanput. "Sranje!"

Tada začujem neki slabašni glas iz vagona.

"Camel, jesi li to ti?"

Iz jednog tamnog kuta dolaze prigušeni zvukovi. Uskočio sam u vagon. Camel mlitavo leži uza zid. Onesvijestio se, a u ruci drži praznu bocu. Nagnuo sam se nad nj i uzeo mu je iz ruke. Ekstrakt limuna.

"Dovraga, tko si ti i što misliš da radiš?" javi se neki glas iza mene. Okrenem se. To je Grady. Stoji na tlu ispred otvorenih vrata i puši rukom smotranu cigaretu. "Oh - hej. Oprosti, Jacobe. Nisam te prepoznao s leđa."

"Bok, Grady", kažem. "Kako mu je?"

"Teško je reći", odgovori on. "Nacvrcan je od sinoć."

Camel frkne nosom i pokuša se zakoturati. Lijeva mu ruka mlitavo padne na prsa. Cmoknuo je usnama i počeo hrkati.

"Danas će dovesti liječnika", kažem. "Molim te, u međuvremenu ga drži na oku."

"Naravno", reče Grady uvrijeđeno. "Što misliš, tko sam ja? Blackie? Što misliš, dovraga, tko ga je čuvaо prošle noći?"

"Naravno, ne mislim da bi ga ti - ah, prokletstvo, zaboravi. Slušaj, ako se otriježni, nastoj da takav i ostane, OK? Javit će ti se poslije kad stigne liječnik."

* * *

Liječnik drži u svojoj debeluškastoj ruci džepni sat mojega oca, okreće ga i pregledava kroz cvikere. Otvara ga da pogleda kako sat izgleda iznutra.

"Da. Bit će dovoljno. Dakle, o čemu je riječ?" pita i spušta sat u džep prsluka.

Stojimo u hodniku ispred Augustove i Marlenine sobe. Vrata su još otvorena.

"Morali bismo poći na drugo mjesto", kažem tihim glasom.

Liječnik slijede ramanima.

"U redu. Krenimo." Čim smo se našli vani, okrenuo se prema meni.

"Gdje ćemo, dakle, obaviti taj pregled?"

"Ne radi se o meni. Nego o prijatelju. Ima problema s rukama i stopalima. I drugim dijelovima. Sam će vam reći kad stignemo tamo."

"Ah", reče liječnik. "Gospodin Rosenbluth mi je dao naslutiti da imate probleme... osobne prirode."

Izraz liječnikova lica se mijenja dok me slijedi niz prugu. Kad smo za sobom ostavili sjajna obojena cirkuska kola, već je bio uznemiren. A kad smo stigli do izrazbijanih vagona Letećeg odreda, lice mu je zategnuto od gadjenja.

"Unutra je", kažem i uskočim u vagon.

"Molim lijepo, a kako bih ja trebao ući?" pita on.

Iz sjene se pojavi Earl, noseći drveni sanduk. Skočio je na zemlju, postavio ga ispred ulaza u vagon i glasno ga potapšao. Liječnik se na trenutak zagledao u sanduk, a onda se popeo, čvrsto stišćući svoju crnu torbu ispred sebe.

"Gdje je pacijent?" pita on i žmirkajući pretražuje unutrašnjost.

"Tamo", reče Earl.

Camel je skvrčen u kutu. Grady i Bili su nagnuti nad njim.

Liječnik podje prema njima.

"Molim malo privatnosti", kaže on.

Ostali se muškarci razmaknu, mrmljajući nešto od iznenadenja. Povukli su se u drugi dio vagona i istežu vratove ne bi li što vidjeli. Liječnik prilazi Camelu i čučne pokraj njega. Nisam mogao a da ne primijetim kako je pazio da zbog odijela ne klekne na daske poda.

Nekoliko minuta poslije uspravio se i rekao:

"Paraliza zbog jamaičkog đumbira. Nema nimalo sumnje."

Usisao sam zrak kroz zube.

"Što? Što je to?" zajauče Camel.

"Od toga oboli onaj tko piye jamaički đumbirov ekstrakt." Liječnik je tako naglasio posljednje tri riječi. "Ili džejk, kako ga popularno zovu."

"Ali ... kako? Zašto?" pita Camel, dok pogledom očajno gleda

liječnikovo lice. "Ne razumijem. Pijem ga već godinama."

"Da. Da. Tako sam nekako i mislio", reče liječnik.

U grlu mi se skuplja žuč zbog bijesa. Zakoračio sam naprijed i stao do liječnika.

"Ne vjerujem da ste mu odgovorili na pitanje", rekao sam najsmirenije što sam mogao.

Liječnik se okrenuo i pozorno me pogledao kroz svoje cvikere na nosu. Progovorio je nakon stanke od nekoliko minuta.

"Bolest nastaje zbog spojeva krezola koje koristi proizvodač."

"Blagi Bože", rekoh.

"Baš tako."

"Zašto to dodaju?"

"Da bi zaobišli odredbe prema kojima bi jamaički ekstrakt đumbira trebao biti izrazito neugodna okusa." Okrenuo se prema Camelu i malo glasnije rekao. "Zato da se ne bi koristio kao alkoholno piće."

"Hoće li ovo proći?" javi se Camelov piskavi glas, napukao od straha.

"Ne. Nažalost neće", reče liječnik.

Čuo sam kako je iza mene nekoliko ljudi zaustavilo dah. Grady je pošao naprijed i stao kad su nam se dotaknula ramena.

"Čekajte malo - zar hoćete reći kako ništa ne možete učiniti?"

Liječnik se uspravio i zakvačio palce za džepove.

"Ja? Ne. Apsolutno ništa", reče on. Lice mu je stisnuto kao u mopsa i kao da samo facijalnim mišićima pokušava začepiti nosnice. Podignuo je svoju torbu i polako se počeo primicati izlazu.

"Pričekajte jedan ušljivi trenutak", reče Grady. "Ako vi ne možete učiniti ništa, ima li netko tko može?"

Liječnik se okrenuo da se obrati isključivo meni. Vjerojatno zato što sam ga ja platio.

"Ah, ima ih mnogo koji će vam uzeti novac i ponuditi izlječenje - gacanje u mlakama s naftom, terapiju elektrošokovima - ali nijedno od toga neće donijeti ni mrvicu koristi. Možda mu se s vremenom vrati nešto pokretljivosti, no to će biti minimalno. Ali, prije svega, nije ni trebao piti. To je u suprotnosti s federalnim zakonom, tek toliko da znate."

Ostao sam bez riječi. Mislim da su mi čak i usta bila otvorena.

"Je li to sve?" upita on.

"Molim?"

"Trebate... li... još... nešto?" pita on kao da sam idiot.

"Ne", rekoh.

"Onda ču se oprostiti od vas."

Dodirnuo je vrh šešira, oprezno zakoračio na sanduk i izašao iz vagona. Udaljio se desetak metara, spustio torbu na zemlju i izvadio rupčić iz džepa. Oprezno je obrisao ruke, dobro trljajući između svakog prsta. Zatim je podigao torbu, ispuhnuo punim plućima i otišao, odnoseći sa sobom Camelovu posljednju trunku nade i džepni sat mojega oca.

Kad sam se okrenuo, Earl, Grady i Bili klečali su oko Camela. Niz starčevo lice kotrljale su se suze.

"Walter, moram razgovarati s tobom", rekoh, uletjevši u kozji sobičak. Queenie je digla glavu, vidjela da sam to samo ja i opet je spustila na šape.

Walter odloži knjigu.

"Zašto? Što se dogodilo?"

"Želim te zamoliti za uslugu."

"Pa, da čujem, o čemu je riječ."

"Jedan moj prijatelj je dosta bolestan."

"Onaj tip s mrtvom nogom?"

Zašutio sam načas.

"Da."

Prišao sam svojem krevetu, ali bio sam previše zabrinut da bih sjeo.

"Pa, ispljuni to iz sebe", reče Walter nestrpljivo.

"Htio bih ga dovesti ovamo."

"Što?"

"Inače će ga baciti iz vlaka. Prošle su ga noći prijatelji morali sakriti iza zamotanog šatorskog platna."

Walter me gleda s užasom.

"Sigurno se šališ."

"Slušaj, znam da nisi bio nimalo oduševljen kad sam se pojavio i znam da je on samo obični radnik, ali star je i loše mu je i treba pomoći."

"A što bismo mi točno trebali učiniti s njim?"

"Samo ga držati što dalje od Blackieja."

"Koliko dugo? Zauvijek?"

Spustio sam rub svojeg pokrivača. U pravu je, naravno. Ne možemo Camela skrivati zauvijek.

"Sranje", rekoh. Udario sam se po čelu dlanom ruke. Pa još jedanput. I opet.

"Hej, prestani", reče Walter. Nagnuo se naprijed u sjedećem poltzaju i zatvorio knjigu. "Ozbiljno sam te pitao. Što ćemo s njim?"

"Ne znam."

"Ima li obitelj?"

Pogledao sam ga.

"Jedanput je spomenuo sina."

"OK, sad već imamo nešto. Znaš li gdje je taj sin?"

"Ne. Prepostavljam da nisu u kontaktu."

Walter me netremice gleda i bубnja prstima po nozi. Nakon pola minute tišine reče:

"U redu. Dovedi ga ovamo. Nemoj da te itko vidi ili ćemo svi nadrapati."

Pogledao sam ga iznenadeno.

"Što je?" pita on i mahne rukom da otjera muhu s čela.

"Ništa. Ne. Zapravo, htio bih ti zahvaliti. Od srca."

"Hej, imam i ja srce", reče on, ponovno legne i uzme knjigu u ruke.

"A ne kao neki ljudi koje svi znamo i volimo."

* * *

Walter i ja smo se odmarali između matineje i večernje predstave, kad se na vratima začulo tiho kucanje.

On je skočio na noge, srušivši pritom drveni sanduk i opsovao dok je pokušavao zadržati petrolejku da ne padne na pod. Prišao sam vratima i nervozno bacio pogled prema velikim kovčezima, poredanim u nizu duž stražnjeg zida.

Walter je podigao svjetiljku i gotovo neprimjetno kimnuo glavom.

Otvorio sam vrata.

"Marlena!" uskliknuo sam i otvorio vrata i više nego što sam namjeravao. "Što radiš na nogama? Hoću reći, jesi li dobro? Želiš li sjesti?"

"Ne", reče ona. Lice joj je udaljeno od mog svega nekoliko centimetara. "Dobro sam. Ali voljela bih na trenutak razgovarati s tobom. Jesi li sam?"

"Ah, nisam. Ne baš", rekoh, osvrnuvši se na Waltera koji je odmahivao glavom i bijesno mahao rukama.

"Možeš li doći u naš vagon?" upita Marlena. "Neće trajati dugo."

"Da. Naravno."

Okrenula se i oprezno pošla do izlaza iz vagona. Na nogama je imala papuče, ne cipele. Sjela je na rub i polako se spustila na tlo. Gledam je trenutak i osjećam olakšanje kad vidim da hoda polagano, ali ne šepa.

Zatvorio sam vrata.

"Čovječe, o čovječe", reče Walter i odmahuje glavom. "Gotovo sam dobio srčani udar. Kakvo sranje. Što ćemo, dovraga, učiniti?"

"Hej, Camel", rekoh. "Jesi li dobro tamo straga?"

"Aha", reče tanak glas iza kovčega. "Misliš da je nešto vidjela?"

"Nije. Na sigurnom si. Zasad. Ali morat ćemo biti vrlo oprezni."

Marlena sjedi prekriženih nogu u plišanom naslonjaču. Kad sam ušao, bila je nagnuta naprijed i masirala svod jednog stopala. Ugledala me, prestala s masiranjem i naslonila se ledima na naslon.

"Jacobe. Hvala ti što si došao."

"Nema na čemu", kažem. Skidam šešir i nespretno ga držim na prsima.

"Molim te, sjedni."

"Hvala", kažem i sjedam na rub najbliže stolice. Gledam oko sebe. "Gdje je August?"

"Otišao je s Ujakom Alom na sastanak s nekim predstavnicima željeznice."

"Oh", kažem. "Je li nešto ozbiljno?"

"Samo glasine. Netko je javio da bacamo ljude iz vlaka. Sigurna sam da će njih dvojica riješiti problem."

"Glasine. Da", kažem. Držim šešir u krilu i prstima opipavam rub dok čekam.

"Dakle... hm... brinula sam se zbog tebe", reče ona.

"Zaista?"

"Jesi li dobro?" upita ona tiho.

"Da. Naravno", kažem. Zatim mi sine što me zapravo pita. "Oh, Bože - ne, nije ono što misliš. Liječnik nije trebao meni, nego jednom prijatelju, a i ne zbog... ne zbog onoga."

"Ah", reče ona i nervozno se nasmije. "Baš mi je dragoo. Žao mi je, Jacobe. Nisam te htjela dovesti u neugodnu situaciju. Samo sam se zabrinula."

"Ja sam dobro. Stvarno."

"A tvoj prijatelj?"

Na trenutak sam zadržao dah.

"Nije baš dobro."

"Hoće li joj biti dobro?"

"Njoj?" pogledao sam je, ne shvaćajući.

Spustila je pogled i prepletala prste na krilu.

"Prepostavila sam da se radi o Barbari."

Nakašljao sam se, a onda zagrcnuo.

"Oh, Jacobe - oh, zaboga. Dovela sam te u neugodnu situaciju. Mene se to ne tiče. Zaista. Molim te, oprosti mi."

"Ma, ne. Jedva da poznajem Barbaru", rekoh, zacrvenjevši se tako jako da me počelo peckati tjeme.

"U redu je. Znam da je ona..." Marlena je od nelagode počela izvijati prste i nije dovršila rečenicu. "Pa, usprkos tome, nije loša osoba. Sasvim je pristojna, zaista, iako poželiš da..."

"Marlena", rekoh s dovoljno snage da je prekinem. Pročistio sam grlo i nastavio. "Nemam veze s Barbarom. Jedva je poznajem. Mislim da dosad nismo progovorili ni petnaestak riječi."

"Oh", reče ona. "Ali Auggie je rekao..."

Sjedimo u bolnoj tišini gotovo pola minute.

"Znači, stopala su ti sad već bolje?" upitah.

"Da, hvala." Ruke su joj sklopljene tako čvrsto da su joj zglobovi na prstima pobijeljeli. Progutala je s mukom i spustila pogled na krilo. "Ima još nešto o čemu sam željela s tobom razgovarati. O onome što se dogodilo u onoj uličici. U Chicagu."

"To je isključivo moja krivnja", rekoh brzo. "Ne znam što me je spopalo. Trenutačno ludilo ili tako nešto. Vrlo mi je žao. Uvjeravam te da se to nikad više neće dogoditi."

"Oh", reče ona tiho.

Trgnuo sam se i pogledao je. Ako se nisam varao, imao sam dojam da sam je nekako uspio uvrijediti.

"Ne kažem... nije da li nisi... samo sam..."

"Hoćeš li reći da me nisi želio poljubiti?"

Ispustio sam šešir i dignuo ruke.

"Marlena, molim te, pomozi mi. Ne znam što želiš da kažem."

"Jer bilo bi jednostavnije da nisi."

"Da nisam - što?"

"Da me nisi želio poljubiti", reče ona tiho.

Čeljust mi se miče, ali potraje nekoliko sekundi prije nego što se začuje glas.

"Marlena, što to govoriš?"

"Ja... nisam baš sigurna", reče ona. "Jedva da više znam što bih mislila. Ne mogu prestati misliti na tebe. Znam da je to što osjećam pogrešno, ali jednostavno... Pa, rekla bih da sam se pitala..."

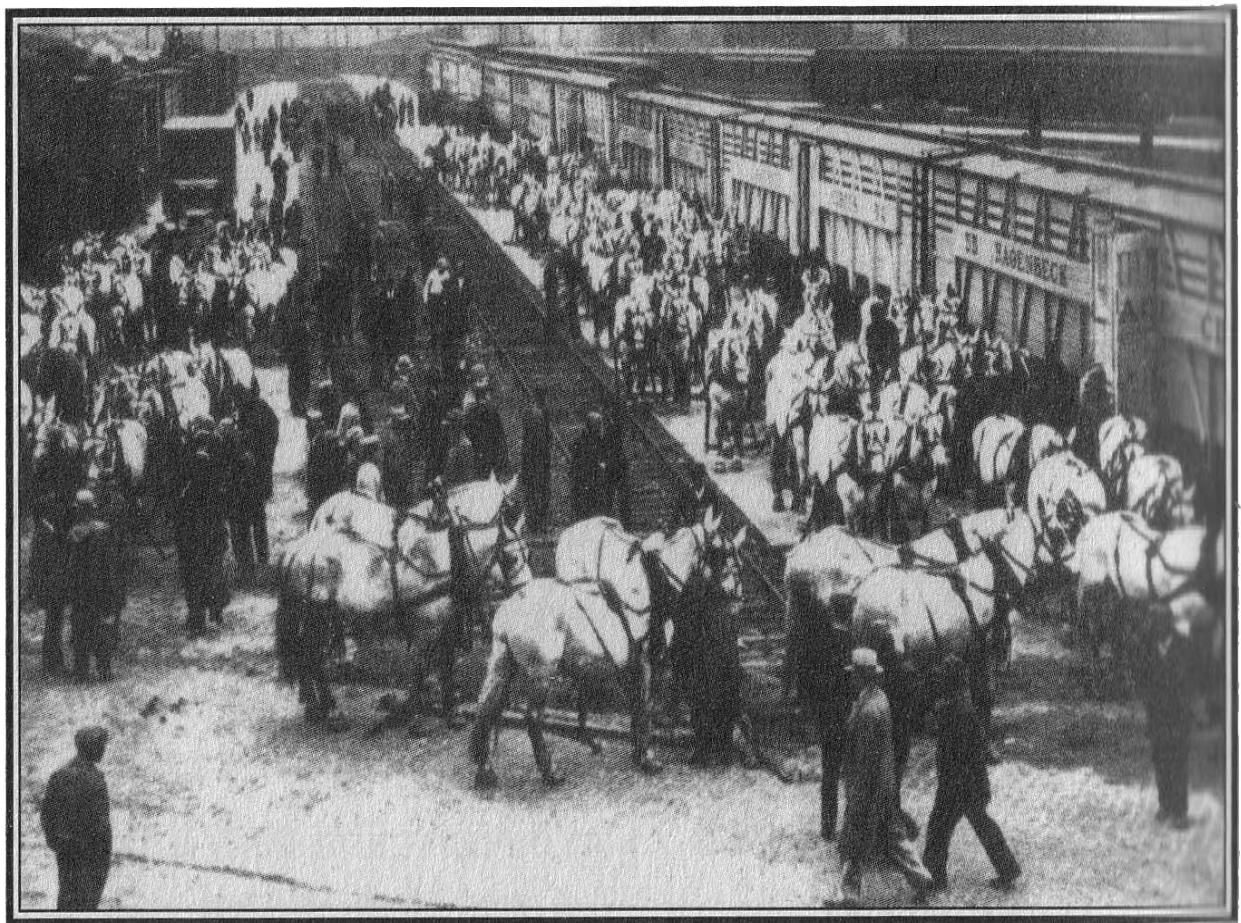
Kad sam je pogledao, lice mi je bilo crveno poput rajčice. Ona stišće i

rastvara dlanove i čvrsto gleda u svoje krilo.

"Marlena", rekoh, ustajući i približivši se korak prema njoj. "Mislim da bi trebao poći", reče ona. Zurim u nju nekoliko sekundi.

"Molim te", reče ona, ne pogledavši me.

I tako sam otišao, iako mi se svaka koščica u tijelu bunila protiv toga.

COURTESY OF THE PFENNING ARCHIVES, COLUMBUS, OHIO

15

Camel je provodio dane skriven iza kovčega, ležao je na pokrivačima koje smo Walter i ja složili tako da mu zaštite slabašno lijelo od tvrdog poda. Tako je jako paraliziran da nisam siguran da bi mogao ispuzati van kad bi i želio, ali on je toliko užasnut od pomisli da će ga uhvatiti da i ne pokušava. Svake noći, kad je vlak u pokretu, izvlačimo kovčege, uspravljam ga u kutu ili ga poliježemo na poljski krevet, ovisno o tome želi li sjediti ili ležati. Upravo Walter inzistira da prijede na poljski krevet, a ja pak inzistiram da Walter legne na moj krevet koji se sastoji od smotanih pokrivača. I tako se opet nađem kako spavam na konjskoj deki u kutu.

Tek su prošla dva dana našeg zajedničkog života, ali Camel ima lakvu drhtavicu da jedva može govoriti. Walter je to primijetio u podne kad se vratio u vlak da doneće Camelu hranu. Camel je u lako lošem stanju da me Walter potražio u menažeriji kako bi mi to rekao, ali August nas gleda i ne mogu se vratiti u vlak.

Bila je skoro ponoć. Walter i ja smo sjedili jedan do drugog na poljskom krevetu i čekali da vlak krene. One sekunde kad se pomaknuo, ustali smo i odmaknuli kovčege od zida.

Walter je čučnuo, podvukao ruke ispod Camelovih pazuha i podigao ga u sjedeći položaj. Zatim je iz džepa izvukao plošku.

Kad su je Camelove oči spazile, odmah je podigao pogled prema Walterovu licu. Zatim su mu se oči ispunile suzama.

"Što je to?" pita on brzo.

"Dovraga, a što ti misliš?" pita Walter. "Viski. Pravi viski. Dobra stvar."

Camel je ispružio drhtavu ruku prema boci. Walter ga pridržava da sjedi uspravno, a istovremeno odvrće čep i prinosi bocu starčevim usnama.

* * *

Prošao je jedan tjedan, a Marlena je ostala zatvorena u svojim kolima. Sad je toliko očajnički želim vidjeti, da pokušavam smisliti način kako bih se navirio kroz prozor, a da me ne uhvate. Srećom, prevagnuo je zdrav razum.

Svaku večer ležim na svojoj smrdljivoj konjskoj deki u kutu i vrtim u

glavi naš posljednji razgovor, svaku dragocjenu riječ. Slijedim istu bolnu stazu, ponovno i ponovno - od navale nevjerice i veselja do gorkog razočaranja. Pustila me da odem, i znam da je to jedino što je mogla učiniti, ali ipak, jedva to izdržavam. Već samo razmišljanje toliko me uznemirava da se namještam i prevrćem, sve dok mi Walter ne kaže da se smirim jer ne može spavati.

Dižemo šator pa dalje. Većinom ostajemo jedan dan u svakom gradu, a krajem tjedna dva, kad spojimo i nedjelju. Tijekom puta od Burlingtona do Keokuka, Walter - uz obilnu dozu viskija - uspijeva izvući iz Camela posljednju poznatu adresu njegova sina. U idućih nekoliko postaja Walter odlazi u grad odmah nakon doručka i vraća se tek neposredno prije početka večernje predstave. Kad smo stigli u Springfield, uspostavio je kontakt.

Isprva Camelov sin nije želio nikakvu obvezu. Ali Walter je bio uporan. Dan za danom odlazio je u grad, pregovarao putem brzojava i sljedećeg petka sin je pristao dočekati nas u Providenceu te preuzeti brigu za starca. To je značilo da ćemo još nekoliko tjedana morali zadržati postojeće stanje skrivajući Camela, ali ipak imamo nekakvo rješenje. A to je mnogo više nego što smo dosad imali.

U Terre Hauteu, Ljupka Lucinda se samo srušila mrtva. Kad se Ujak Al oporavio nakon dubokog ali kratkotrajnog žalovanja, organizirao je oproštaj koji je bio prikladan za "*našu omiljenu Lucindu*".

Sat vremena nakon što je potpisana osmrtnica, Lucindu su položili u praznu kupelj u kolima vodenog konja, a u kola upregnuli dvadeset četiri crna *pereherona* s ukrasnim perjanicama.

Ujak Al se popeo na sjedalo do vozača i gotovo da je bio shrvan od tuge. Trenutak poslije mahnuo je prstom, što je bio znak za početak Lucindine procesije. Polako je vuku kroz grad, a za njom idu pješice svi članovi Cirkusa braće Benzini - najspektakularnije predstave na Zemlji, koji su dostojni da ih se vidi. Ujak Al je neutješan, plače i ispuhuje nos u crveni rupčić, te povremeno pogledava uvis, kako bi procijenio omogućava li brzina procesije da se okupi što veća gomila ljudi.

Odmah iza kola idu žene odjevene u crninu i u kutove očiju pritišću elegantne čipkane rupčice. Ja sam daleko iza njih, sa svih strana okružen muškarcima koji jecaju, a lica su im sjajna od suza. Ujak Al je svakom muškarцу koji dobro odglumi ulogu obećao tri dolara i bocu kanadskog viskija. Nikad dotad nije se vidjela takva tuga - čak su i psi zavijali.

Gotovo nas je tisuću pratilo natrag do cirkusa. Kad je Ujak Al ustao na kolima, svi su zašutjeli.

Skinuo je šešir i pritisnuo ga na grudi. Izvukao je maramicu i potapkao oči. Održao je srce drapateljni govor, tako potreseno da se jedva svladavao. Pri kraju je rekao da kad bi se njega pitalo, otkazao bi večerašnju predstavu zbog poštovanja prema Lucindi. Ali ne može. To je izvan njegove kontrole. Častan je čovjek, a ona ga je na samrtnoj postelji uhvatila za ruku i natjerala ga da joj obeća - ne, nego da se zakune - kako neće dopustiti da njezin neizbjegni svršetak omete rutinu predstave i tako razočara tisuću ljudi koji večeras očekuju da budu u cirkusu.

"Ali nakon svega..." Ujak Al je napravio stanku, pritisnuo ruku na srce i turobno šmrcnuo. Pogledao je prema nebu dok su mu se niz lice slijevale suze.

Žene i djeca u masi ljudi neskriveno plaču. Jedna žena u prvom redu prebacila je ruku preko čela i srušila se, a muškarci sa svake strane priskočili su da je prihvate.

Ujak Al se pribrao uz očit napor, iako ne može spriječiti drhtanje donje usne. Polako kima glavom i nastavlja s govorom.

"Ali nakon svega, naša najdraža Lucinda je vrlo dobro znala da... The show must go on!"*

Te smo večeri imali mnogo gledatelja - "*slamnatu kuću*" kako mi to zovemo, jer nakon što se rasprodaju sva mjesta, radnici po hipodromu rasprostru slamu da višak gledatelja ima gdje sjesti.

Ujak Al je započeo predstavu s minutom šutnje. Pognuo je glavu, iscijedio nekoliko pravih suza i večerašnju izvedbu posvetio Lucindi, čija je velika i apsolutna nesebičnost bila jedini razlog zbog kojeg smo mogli nastaviti, usprkos velikom gubitku. *A mi ćemo joj iskazati veliku čast - oh, da, naša ljubav prema Lucindi bila je tako jedinstvena da usprkos tuzi koja nas prožima i para nam srca, mi ćemo sakupiti snagu i poštovati njezinu posljednju želju te joj tako iskazati počast. Ovakva čuda niste još nikada vidjeli, dame i gospodo, točke i izvođače okupljene sa svih strana svijeta da bi vas zadirili i zabavili. Tu su akrobati i pelivani, trapezisti najboljeg kalibra...*

Predstava je bila na četvrtini kad je ušla u menažeriju. Osjetio sam njezinu prisutnost i prije nego što sam oko sebe začuo iznenadene šapate.

Spustio sam Boba na pod njegova kaveza. Okrenuo sam se i, zaista,

---

*Doslovno: *Predstava se mora održati*, a može se shvatiti i šire kao: *Život ide dalje*.

bila je tu, prekrasna u ružičastom trikou sa šljokicama i ukrasom za glavu s perjem. Skidala je povoce sa svojih konja i odlagala ih na tlo. Samo je Boaz - crni arapski konj i vjerojatno nasljednik *Srebrne Zvijezde* - ostao privezan i očito je da je zbog toga nesretan.

Naslonio sam se, opčinjen, na Bobov kavez.

Ti konji, s kojima sam provodio svaku noć, vozeći se iz grada u grad, i koji izgledaju kao i svi normalni konji, sad su se preobrazili. Pušu i frkću, izvijaju vratove i dižu repove. Podijelili su se u dvije skupine, jedna je bijela, druga crna. Marlena je okrenuta prema njima, a u svakoj ruci drži dug bič. Podigla je jedan i zamahnula njime iznad glave. Zatim je krenula natraške, izvodeći ih iz menažerije. Konji su potpuno slobodni. Nemaju povoce, vodice ni kolane - ništa. Jednostavno je slijede, tresu glavama i izbacuju noge prema naprijed poput paradnih konja koji visoko dižu noge.

Nikad nisam vidio njezinu točku - mi koji radimo iza pozornice nemamo vremena za takav luksuz - ali ovaj me put ništa nije moglo zaustaviti. Zaključao sam vrata Bobova kaveza i pohitao u spojni prolaz, platneni tunel bez krova koji spaja menažeriju i veliki šator. Prodavač rezerviranih karata brzo me pogledao, a kad je shvatio da nisam policajac, vratio se svojem poslu. Džepovi mu zveckaju, nabrekli su od novca. Stajem pokraj njega i gledam preko tri cirkuska ringa prema stražnjem dijelu velikog šatora.

Ujak Al upravo najavljuje njezinu točku i ona ulazi. Zavrtjela se oko sebe, držeći oba biča u zraku. Zamahnula je jednim i zakoračila nekoliko koraka natraške. Za njom hrle dvije skupine konja.

Marlena izazovno kreće u središnji ring, a oni je slijede, visoko dižu noge i šepire se kao oblaci bijele i crne boje. Kad se našla u središnjem ringu, lagano je pljesnula po zraku. Konji su u kasu počeli kružiti ringom, pet bijelih, a za njima pet crnih. Nakon dva cijela kruga, zavrtjela je bičem. Crni su konji ubrzali, tako da je svaki kaskao pokraj bijelog. Još jedan zamah bičem i svi su konji u jednom nizu, naizmjenično crni i bijeli.

Ona se minimalno pokreće, a ružičaste šljokice svjetlucaju pod jarkim svjetlima. Hoda ukrug u središnjem ringu i maše bičevima u kombinaciji signala. Konji nastavljaju kružiti, bijeli konji prolaze pokraj crnih, pa zatim crni pokraj bijelih, a na kraju se uvijek poredaju naizmjenično crni i bijeli.

Kad vikne, konji staju. Zatim kaže nešto drugo, a oni se okrenu tako

da su prednjim kopitima zakoračili na rub ringa. Hodaju postrance s repovima okrenutima prema Marleni i s kopitima na rubu. Prolaze tako cijelim krugom i tek ih je onda zaustavila. Spustili su kopita i okrenuli se prema njoj. Tada je pozvala *Ponoć*.

To je prekrasan vranac, sav je arapska vatra s prekrasnom bijelom mrljom u obliku romba na čelu. Ona mu nešto govori, uzima oba biča u jednu ruku i nudi mu dlan. Pritisnuo je njušku u njega, a vrat je izvio u luk dok su mu se nosnice raširile.

Marlena je zakoračila unatrag i podigla jedan bič. Drugi konji gledaju i plešu na mjestu. Podigla je i drugi i maše vrškom naprijed - natrag. *Ponoć* se uspravio na stražnje noge, a prednje je zgrčio ispred sebe. Doviknula mu je nešto - prvi je put povisila glas - i krenula natraške. Konj je slijedi, hodajući na stražnjim nogama i grebući zrak prednjim. Ona ga drži u zraku tijekom cijelog kruga. Zatim mu domahne da se spusti. Još jedna naznaka bičem i *Ponoć* se klanja, spušta se na koljeno jedne noge dok je drugu ispružio. Marlena se duboko pokloni. Publika je ushićena. Dok je *Ponoć* još u naklonu, ona podigne oba biča i zamahne njima. Ostali konji plešu piruetu, okrećući se u krugovima oko sebe.

Čuje se pohvalno dovikivanje publike, povici obožavanja. Marlena je raširila ruke u zraku, okreće se i svakom dijelu gledališta daje priliku da joj iskažu pohvalu. Zatim se okrenula prema *Ponoći* i pažljivo se popela na njegova spuštena leđa. Dignuo se, izvio vrat u luk i odnio Marlenu iz velikog šatora. Ostali konji ih slijede, opet grupirani prema boji. Zbili su se tako da bi ostali što bliže svojoj gospodarici.

Srce mi tako snažno tuče da sam, usprkos galami iz gledališta, svjestan krvi koja mi bubenja u ušima. Ispunjava me i preplavljuje ljubav.

* * *

Te noći, nakon što je viski pomogao Camelu da bude mrtav za cijeli svijet, a Walter je već hrkao na mojem krevetu, izlazim iz sobička, stojim i gledam preko leđa konja.

Svakodnevno se brinem za njih. Čistim im boksove, donosim vjedra s vodom i hranom i timarim ih za nastup. Provjeravam im zube, češljjam grivu i opipavam toplinu nogu. Dajem im poslastice, tapšem ih po vratu. Postali su tako svakodnevni dio mojeg života baš kao i Queenie, ali nakon što sam vidio Marleninu točku, nikad ih više ne mogu gledati istim očima. Ti su konji produžetak Marlene - dio nje koji je ovdje, upravo sada, sa mnom.

Ispružio sam ruku preko pregratka i položio je na glatko crno bedro. *Ponoć*, koji je dotad spavao, zašuška od iznenadenja i okrene glavu. Kad je video da sam to samo ja, opet ju je okrenuo. Spustio je uši, zaklopio oči i prebacio težinu tako da odmara jednu stražnju nogu.

Vraćam se u kozji sobičak i provjeravam da li Camel još diše. Zatim liježem na konjsku deku i tonem u san o Marleni, koji će me vjerojatno koštati duše.

* * *

Sljedeće jutro ispred parnih stolova:

"Pogledaj ono", reče Walter i digne ruku da me prstom ubode u rebra.

"Što?"

Pokazao je prstom.

August i Marlena sjede za našim stolom. To je prvi put da su izašli van da nešto pojedu otkad je ona doživjela nezgodu.

Walter me promatra.

"Hoćeš li biti OK?"

"Da, naravno", rekoh razdražljivo.

"OK. Samo pitam", reče on. Prolazimo pokraj uvijek pozornog Ezre i krećemo svaki prema svojem stolu.

"Dobro jutro, Jacobe", reče mi August dok spuštam tanjur na stol i sjedam.

"Auguste. Marlena", kažem i kimnem prema svakome od njih.

Marlena brzo podigne pogled, a onda ga isto tako brzo spusti na tanjur.

"A kako si ti ovog lijepog jutra?" pita August. Zagrabio je u veliku hrpu kajgane na svojem tanjuru.

"Dobro. A ti?"

"Predivno", kaže on.

"A kako si ti, Marlena?" pitam.

"Mnogo bolje, hvala", reče ona.

"Gledao sam sinoć tvoj nastup", rekoh.

"Jesi li?"

"Da", rekoh, tresući ubrus da ga mogu raširiti preko krila. "To je... ne znam kako bih se točno izrazio. Zadivljujuće. Nikad nisam video ništa slično."

"Oho?" reče August i podigne jednu obrvu. "Nikada?"

"Ne. Nikada."

"Stvarno?" Gleda me netremice. "Jacobe, mislio sam da te je upravo Marlenina točka nadahnula da nam se pridružiš u cirkusu. Zar sam se zabunio?"

Srce mi je poskočilo u grudima. Uzeo sam u ruke pribor za jelo: vilicu u lijevu, nož u desnu - na europski način, poput svoje majke.

"Lagao sam", rekoh.

Probo sam jedan kraj kobasice i počeo je rezati, čekajući njegov odgovor.

"Molim?" reče on.

"Lagao sam. Lagao!" tresnuo sam o stol priborom za jelo, s komadom kobasice nabodenim na vilicu. "U redu? Naravno da nisam čuo za Braću Benzini sve dok nisam uskočio na vaš vlak. Tko je, prokletstva mu, ikad čuo za Braću Benzini? Jedini cirkus koji sam u životu video bio je onaj Braće Ringling, i bili su sjajni. Sjajni! Čuješ me?"

Nastala je sablasna tišina. Užasnut, osvrnuo sam se oko sebe. Svi u šatoru zurili su u mene. Walter je sjedio razjapljenih usta. Queenie je priljubila uši uz glavu. U daljini se čulo glasanje deve.

Konačno sam pogledao Augusta. I on je zurio u mene. Jedan kraj brka mu titra. Podvukao sam ubrus pod rub tanjura i pitao se hoće li me August napasti preko stola. Oči su mu se još više raširile. Čvrsto sam stisnuo prste ispod stola. Tada je August eksplodirao. Počeo se tako jako smijati da se zacrvenio, drži se za trbuh i bori da dode do daha. Smije se i urliče sve dok mu suze nisu potekle niz lice, a usne mu počele drhtati od napora.

"Oh, Jacobe", reče on, brišući obaze. "Oh, Jacobe. Mislim da sam te krivo procijenio. Da. Zaista. Mislim da sam te krivo procijenio." Smijucka se i šmrca, tapka lice ubrusom. "Ajme meni", uzdiše. "Ajme meni." Pročistio je grlo i uzeo u ruke pribor za jelo. Zagrabio je vilicom malo kajgane pa ju je ponovno odložio, jer ga je još jedanput preplavilo veselje.

Drugi su se opet okrenuli svojim tanjurima, ali nevoljko, poput one gomile koja je promatrala prvi dan kad sam protjerao onog čovjeka iz, cirkusa. I ne mogu a da ne primijetim da su, kad su nastavili jesti, na licima imali izraz bojazni.

* * *

Lucindina smrt ostavila je veliku prazninu u redovima cirkuskih nakaza. I moralo ju se popuniti - svi veliki cirkusi imali su debele žene, pa smo je stoga morali imati i mi.

Ujak Al i August prelistavaju *Billboard* i u svakom gradu obavljuju

telefonske pozive, šalju brzovje, pokušavajući naći novu ženu, ali sve poznate debele žene su ili sretne sa svojim trenutačnim poslom ili izbjegavaju Ujaka Ala zbog njegove loše reputacije. Nakon dva tjedna i deset gradova, Ujak Al je tako očajan da je u publici prišao jednoj ženi obilnih proporcija. Nažalost, pokazalo se da se radi o supruzi policijskog načelnika i umjesto s debelom ženom, Ujak Al je završio s blistavom modricom ispod oka i strogom zapovijedi da odmah napustimo grad.

Imamo dva sata. Izvođači su se odmah izdvojili u svoje željezničke vagone. Radnici, kad jednom krenu, trče naokolo poput obezglavljenih pilića. Ujak Al je zadihan i zajapuren u licu, maše štapom za hodanje i udara ljudi ako se, po njegovu mišljenju, ne kreću dovoljno brzo. Šatori se spuštaju tako brzo da ljudi ostaju zarobljeni unutra i radnici koji spuštaju druge šatore, moraju priskočiti u pomoć i spasiti ih prije nego što se uguše ispod velikih površina šatorskog platna ili - što je još gore, ako pitate Ujaka Ala - prije nego što izvade džepne nožiće i prorežu platno da mogu disati.

Kad su sve životinje bile utovarene, odlazim u svoj vagon. Ne sviđa mi se izgled skupine ljudi iz grada koji se zadržavaju u blizini cirkusa. Mnogi su naoružani, a u dnu želuca skuplja mi se neki loš osjećaj.

Još nisam vido Waltera i koračam gore-dolje ispred otvorenog ulaza u vagon, te pogledom pretražujem teren. Crnci su se već odavno skrili u vagone Letećeg odreda, a ja nisam siguran da se svjetina ne bi zadovoljila i s crvenokosim patuljkom.

Nakon što je prošlo sat i pedeset pet minuta od zapovijedi za pokret, na vratima se pojavilo njegovo lice.

"Dovraga, gdje si dosad?" povikah.

"Je li to on?" zapišti Camel iza kovčega.

"Da, on je. Ulazi", rekoh, pozivajući ga rukom da uđe. "Ona gomila izgleda gadno."

Nije se ni maknuo. Zajapuren je i bez daha.

"Gdje je Queenie? Jesi li vido Queenie?"

"Nisam. Zašto?" Nestao je. "Waltere!" Skočio sam i slijedio ga do vrata. "Waltere! Kamo si krenuo? Zviždaljka je već dala znak da je pokret za pet minuta!"

Walter trči uz vlak i saginje se da pogleda između kotača.

"Dođi, Queenie! Dođi, djevojko!" Uspravlja se i zastaje uz svaki vagon s konjima, više između dasaka i čeka odgovor. "Queenie! Dođi, curo!" Svaki put kad je zove, glas mu poprima nov prizvuk očaja.

Začuje se zvižduk, dugačak razvučen zvuk, popraćen šištanjem i pućanjem lokomotive.

Walterov glas puca, promukao je od vikanja.

"Queenie! Prokletstvo, gdje si? Queenie! Dodi!"

Ispred nas, posljednji radnici uskaču na plato-vagone.

"Waltere, dodi!" doviknem mu. "Ne budali više. Moraš se popeti."

Ignorira me. Sad je stigao do plato-vagona i naviruje se između kotača.

"Queenie, dodi!" viče. Stao je i naglo se uspravio. Izgleda izgubljeno.

"Queenie?" kaže nikome posebno.

"Ah, prokletstvo", rekoh.

"Misli li se on vratiti ili ne?" pita Camel.

"Ne izgleda mi tako", rekoh.

"Idi onda po njega!" zareži Camel.

Vlak je trznuo naprijed, vagoni su zadrhtali, dok lokomotiva polako kreće, usprkos teškom teretu.

Skočio sam na šljunak i trčim prema prednjem dijelu kompozicije, prema plato-vagonima. Walter stoji licem okrenut prema lokomotivi. Dotaknuo sam ga po ramenu.

"Waltere, vrijeme je da podđemo."

Okrenuo se prema meni i preklinje me očima.

"Gdje je? Jesi li je vidio?"

"Nisam. Dodi, Waltere", rekoh. "Moramo se popeti na vlak."

"Ne mogu", kaže on. Lice mu je bezizražajno. "Ne mogu je ostaviti. Jednostavno ne mogu."

Vlak već polako kreće i dobiva na brzini.

Osvrnuo sam se. Ljudi iz grada, naoružani puškama, bejzbolskim palicama i štapovima kreću sve brže naprijed. Bacio sam pogled na vlak da dobijem osjećaj kojom brzinom se kreće i brojim, moleći se Bogu da ne pogriješim: jedan, dva, tri, četiri.

Zgrabio sam Waltera kao da je vreća brašna i bacio ga unutra. Čuje se pad i jauk u trenutku kad udara o pod. Sprintam uz vlak i čvrsto se hvatam za željeznu ručku do vrata. Puštam da me vlak povuče tri duga koraka, a zatim iskoristim brzinu da bih sa zamahom skočio gore.

Ogrebao sam lice o grube daske poda. Kad sam shvatio da sam na sigurnom, potražio sam Waltera i pripremio se za tučnjavu.

Nalazim ga skutrenog u jednom kutu. Plače.

Walter je neutješan. Ostao je u kutu dok sam izvlačio kovčeg da

oslobodim Camela. Uspio sam starca obrijati - što je posao koji obično zahtijeva trud sve trojice - a onda sam ga odvukao do prostora ispred konja.

"Ah, hajde, Waltere", reče Camel. Držim ga ispod pazuha tako da mu naga stražnjica visi iznad, kako ih Walter zove, vjedara s medom. "Učinio si što si mogao." Camel me pogledao preko ramena. "Hej, hoćeš li me malo spustiti? Lelujam se tu kao na povjetarcu."

Pomaknuo sam stopala razmakнуvši ih još više, nastojeći spustiti Camela, a istovremeno zadržati ravna leđa. Walter se obično brine za ovaj dio posla, jer je prikladne visine.

"Waltere, dobro bi mi došla pomoć", kažem dok mi grč para leđa.

"Začepi", reče on.

Camel se osvrne prema meni da me pogleda, ovaj put s podignutom obrvom.

"U redu je", rekoh.

"Ne, nije u redu", vikne Walter iz kuta. "Ništa nije u redu! Queenie mi je bila sve. Razumijete li?" Glas mu se stišao do jecanja. "Bila je sve što sam imao."

Camel odmahuje rukom, dajući mi tako znak da je gotov. Oteturam nekoliko koraka i položim ga da leži postrance.

"No, to sigurno nije istina", reče Camel dok ga brišem. "Mladić kao što si ti mora negdje imati nekoga."

"Ništa vi ne zname."

"Zar nemaš majku?" ustraje Camel.

"Ne takvu od koje bih imao koristi."

"Nemoj tako govoriti", reče Camel.

"Prokletstvo, zašto ne? Prodala me ovom cirkusu kad mi je bilo četrnaest godina." Ljutito nas gleda. "I ne gledajte me tako sažaljivo", odreže on. "Bila je stara vještica. Kome je, dovraga, uopće potrebna!?"

"Kako to misliš, prodala te?" pita Camel.

"Pa, nisam baš stvoren za rad na farmi, zar ne? Hoćete li me više ostaviti na miru?" Pomaknuo se tako da nam je sad okrenut ledima.

Zakopčao sam Camelove hlače, zgrabio ga ispod pazuha i odvukao natrag u sobičak. Za sobom vuče noge, a petama struže po podu.

"Čovječe, o, čovječe", kaže on dok ga namještам na poljskom krevetu. "Nije li to tužno?"

"Jesi li spremam nešto pojesti?" pitam, pokušavajući promijenili temu.

"Ne, ne još. Ali kap viskija dobro bi mi došla." Tužno trese glavom.
"Nikad još nisam čuo da bi žena imala tako tvrdo srce."

"Znate, još vas mogu čuti", zareži Walter. "Osim toga, ti se starče nemaš što javljati. Kad si posljednji put video sina?"

Camel je problijedio.

"Ha? Ne možeš mi odgovoriti, zar ne?" nastavlja Walter s vanjske strane. "Nema baš velike razlike između onoga što ste učinili li i moja majka. Je li tako?"

"Ne, nije", više Camel. "Postoji itekakva razlika. Prokletstvo, a kako ti uopće znaš što sam ja učinio?"

"Spomenuo si sina jedne noći kad si bio pijan", rekoh tiho.

Camel trenutak zuri u mene. Zatim mu se lice zgrčilo. Podignuo je mlitavu ruku do čela i okrenuo glavu od mene.

"Ah, sranje", reče on. "Ah, sranje. Nisam znao da znate", reče on. "Trebali ste mi reći."

"Mislio sam da se sjećaš", rekoh. "Uostalom, nije nam mnogo rekao. Rekao je samo da si otišao."

"Rekao je?" Camel naglo okrene glavu. "Samo je rekao? Što to, dovraga, znači? Zar ste razgovarali s njim?"

Spustio sam se na pod i položio glavu na koljena. Činilo mi se da će ovo biti duga noć.

"Što ti to znači, Samo je rekao?" vrišti Camel. "Pitam te nešto!"

Uzdahnuo sam.

"Da, stupili smo u kontakt s njim."

"Kad?"

"Prije nekog vremena."

Gleda me zaprepašteno.

"Ali zašto?"

"Dočekat će nas u Providenceu. Odvest će te kući."

"O, neće", kaže Camel, odlučno odmahujući glavom. "O, ne, neće."

"Camel..."

"Prokletstvo, zašto ste to učinili? Niste imali nikakvo pravo!"

"Nismo imali izbora!" povikah. Zašutio sam, sklopio oči i pokušao se smiriti. "Nismo imali izbora", ponovih. "Morali smo nešto poduzeti."

"Ne mogu se vratiti! Ne znate što se dogodilo. Tamo me više ne žele."

Zadrhtala mu je usna i zatvorio je usta. Okrenuo je lice u stranu. Trenutak poslije počela su mu se tresti ramena.

"Ah, k vragu", rekoh. Povisio sam glas i viknuo kroz otvorena vrata.

"Hej, hvala ti Waltere! Večeras si mi od velike pomoći! Puno ti hvala!"

"Odjebi!" odgovori on.

Ugasio sam petrolejsku lampu i otpuzao do svoje konjske deke. Dok ležim na njoj, osjećam kako je grubu, a onda se uspravim i sjednem.

"Waltere!" povičem. "Hej, Waltere! Ako se ne misliš vratiti ovamo, vraćam se na svoj krevet."

Nije bilo odgovora.

"Jesi li me čuo? Rekao sam da idem na svoj krevet."

Čekam minutu ili dvije, a onda otpuzim preko poda.

Walter i Camel provode noć uz zvukove koje proizvode muškarci kad se trude da ne zaplaču, a ja provodim noć namještajući jastuk oko ušiju da ih ne čujem.

Budi me Marlenin glas.

"Kuc, kuc. Smijem li ući?"

Oči su mi se u trenu otvorile. Vlak je već prije stao, a ja sam nekako prespavao taj trenutak. Iznenaden sam i zato što sam sanjao o Marleni i nakratko se pitam sanjam li ja i dalje.

"Halo? Ima li koga?"

Naglo sam se pridigao na laktove i pogledao Camela. Bespomoćno leži na poljskom krevetu, očiju razrogačenih od straha. Unutarnja vrata su cijelu noć ostala otvorena. Skočio sam na noge.

"Uh, pričekaj sekundu!" rekoh i jurnuh joj u susret, zatvorivši vrata za sobom.

Ona se već penje u vagon.

"O, zdravo", reče, gledajući Waltera. On je još skutren u kutu. "Zapravo sam tebe tražila. Je li ovo tvoj pas?"

Walterova glava je poskočila.

"Queenie!"

Marlena se sagnula da je pusti, ali prije nego što je uspjela, Queenie se izmigoljila i pala na pod uz mukao udarac. Pobrzala je preko poda i skočila na Waltera, ližući mu lice i tako jako mašući repom da se prevrnula natraške.

"Oh, Queenie! Gdje si bila, zločesta, zločesta djevojko? Toliko sam se brinuo za tebe, ti zločesta, zločesta djevojko!" Walter joj nudi lice i glavu da mu ih poliže, a Queenie se migolji i skakuće od ushićenja.

"Gdje je bila?" okrenem se i pitam Marlenu.

"Trčala je uz vlak kad smo jučer kretali", reče ona, ne skidajući pogled s Waltera i Queenie. "Vidjela sam je s prozora i poslala sam

Auggieja van. Morao je leći potrbuške na plato-vagon i zgrabiti je u trku."

"August je to učinio?" pitam. "Zaista?"

"Da. I još ga je ugrizla za sav njegov trud."

Walter je obje ruke obavio oko kujice i zagnjurio lice u njezino krvno.

Marlena promatra još koji tren, a onda se okreće prema izlazu.

"Pa, trebala bih krenuti", reče.

"Marlena", rekoh i ispružih ruku. Stala je. "Hvala ti", rekoh, spuštajući ruku. "Nemaš pojma što mu to znači. Zapravo, nama obojici."

Uputila mi je najkraći mogući pogled - i samo naznaku smiješka - a zatim pogledala prema svojim konjima.

"Da. Da, mislim da znam."

Oči su mi vlažne dok ona silazi s vagona.

"Pa, tko bi rekao", javi se Camel. "Možda je on ipak ljudsko biće."

"Tko? August?" pita Walter. Nagnuo se, zgrabio ručku kovčega i povukao ga preko poda. Namještamo sobičak u dnevni raspored, iako Walter sve radi upola sporije, jer inzistira da ispod jedne ruke mora držati Queenie. "Nikada."

"Znaš, sad je možeš malo pustiti", kažem. "Vrata su zatvorena."

"Spasio ti je psa", ističe Camel.

"Ne bi to učinio da je znao da je pas moj. Queenie to zna. Zato ga je ugrizla. Da, znala si, zar ne, curo?" pita on, prinoseći njezinu njušku k licu i tepajući joj. "Da, Queenie je pametna djevojka."

"Zbog čega misliš da nije znao?" pitam. "Marlena je znala."

"Jednostavno znam. U tom Čifutu nema ni mrvice ljudskosti."

"Začepi ta prljava usta!" viknuh.

Walter zastaje i pogleda me.

"Što? O, hej, nisi valjda Židov? Slušaj, oprosti. Nisam to mislio. Bio je to samo niski udarac", kaže on.

"Da, niski udarac", rekoh, i dalje vičući. "Sve su to niski udarci i već mi postaje zlo od njih. Ako si artist, rugaš se na račun radnika. Ako si radnik, rugaš se Poljacima. Ako si Poljak, rugaš se Židovima. A ako si patuljak - no, dobro, reci mi Waltere. Mrziš li samo Židove i radnike ili i Poljake?"

Walter je pocrvenio i spustio pogled.

"Ne mrzim ih. Ne mrzim nikoga." Sekundu poslije je dodao: "No, dobro, stvarno mrzim Augusta. Ali mrzim ga zato što je ludi kučkin sin."

"Tome ne mogu proturječiti", zapišti Camel.

Pogledavam Camela pa Waltera i opet natrag.

"Ne", kažem s uzdahom. "Pretpostavljam da ne možeš."

* * *

U Hamiltonu, temperatura se popela na više od trideset stupnjeva, sunce neumoljivo pali po cirkusu, a limunade je nestalo.

Muškarac zadužen za napitak ostavio je veliki rotirajući bubanj bez nadzora samo nekoliko minuta i sad je odjurio Ujaku Alu, uvjeren da treba okriviti radnike.

Ujak Al ih je sve okupio. Pojavljuju se negdje iza staje i menažerije, pospani i sa slamom koja im viri iz šešira. Promatram sve s udaljenosti, ali lako je zaključiti da svi izgledaju potpuno nedužno.

Očito je da Ujak Al misli drukčije. Bijesno korača gore-dolje, riče kao Džingis-kan koji pregledava svoju vojsku. Viče i unosi im se u lica, specificira troškove - nabave i gubitka na prodaji - u vezi s ukradenom limunadom i kaže im da će svakome oduzeti plaću ako se to opet dogodi. Nekolicinu je udario štapom po glavi i sve ih raspustio. Polako se vraćaju na svoja mjesta za odmor, trljaju glave i sumnjičavo pogledavaju jedan drugoga.

Ostalo je samo deset minuta do otvaranja vrata posjetiteljima, a muškarci na štandu s limunadom uspjeli su smiješati novu količinu, koristeći vodu iz pojila za životinje. Profiltrirali su zaostalu zob, sijeno i čekinje kroz par dugih čarapa koje im je poklonio klaun, a u trenutku kad su ubacili "komadiće" - voštane kriške limuna čija je svrha bila stvoriti dojam kako je napitak negdje u svojem nastanku ipak susreo voće - gomila gradskih blentavaca već se približava prostoru s manjim atrakcijama prije ulaza u veliki šator. Ne znam jesu li čarape bile čiste, ali primjećujem da svi članovi cirkusa apstiniraju i taj dan ne piju limunadu.

Limunade je ponovno nestalo u Daytonu. Opet je smiješana nova količina s vodom iz pojila i puštena u prodaju, trenutak prije no što su nahrupili blentavci.

Ovaj put, kad je Ujak Al pokupio sve uobičajene sumnjivce, radije nego da im oduzme plaću - što je ionako bila besmislena prijetnja s obzirom na to da je nitko nije dobio već osam tjedana - prisilio ih je da izvuku vrećice od fine kože, koje su nosili oko vrata, i iz njih izvade po dvije kovanice od četvrt dolara. Vlasnici vrećica sad su se zaista naljutili.

Kradljivac limunade udario je radnike tamo gdje ih najviše boli i sad su bili spremni krenuti u akciju. Kad smo stigli u Columbus, nekoliko ih

se sakrilo da čekaju u blizini rotirajućeg bubenja za limunadu.

Kratko prije početka predstave August me pozvao u Marlenin šator za presvlačenje da pogledam oglas za bijelog konja. Marlena treba novoga, jer dvanaest konja je spektakularnije od deset, a spektakl je ono što se traži. Osim toga, Marlena misli da je Boaz malo depresivan, zato što je sam u menažeriji dok ostali nastupaju. To je ono što kaže August, ali ja mislim da me želi vratiti u milost nakon mojeg ispada u kuhinji. Ili to, ili je odlučio držati prijatelje blizu, a neprijatelje još bliže.

Sjedim u stolici na sklapanje s *Billboardom* na krilu i bocom *sarsaparile* u ruci. Marlena sjedi pred zrcalom i namješta kostim, a ja se trudim da ne zurim u nju. Oči su nam se jedanput srele u zrcalu, zaustavio sam dah, ona se zacrvenjela i oboje smo skrenuli pogled u stranu.

August ništa ne primjećuje, zakopčava prsluk i ljubazno časka, a tada kroz krilo šatorskog ulaza naglo upada Ujak Al. Marlena se bijesno okrenula.

"Hej - jesи li ikad čuo za to da pitaš smiješ li ući, prije nego što samo tako upadneš u garderobu jedne dame?"

Ujak Al uopće ne obraća na nju pozornost. Domarširao je ravno pred Augusta i upro prst u njegova prsa.

"To je tvoja prokleta slonica!" zavrišti on.

August gleda u prst koji ga bode u prsa, čeka nekoliko sekundi, a onda ga oprezno prima palcem i kažiprstom. Odmiče u stranu ruku Ujaka Ala, zatim jednim pokretom iz džepa vadi maramicu i briše pljuvačku s lica.

"Molim te, ponovi", kaže on kad je završio.

"To je tvoja prokleta kradljiva slonica!" zavrišti Ujak Al, još jedanput poprskavši Augusta pljuvačkom. "Izvukla je motku za koju je privezana, odnijela je sa sobom, popila svu prokletu limunadu, zatim se vratila natrag i zabila motku ponovno u zemlju!"

Marlena je rukom prekrila usta, ali malo je zakasnila. Ujak Al se, bijesan, naglo okrene.

"Misliš da je to smiješno? Misliš da je to smiješno?"

Iz lica joj je nestala i posljednja kap krvi.

Ustao sam sa stolice i zakoračio naprijed.

"Pa, morate priznati da tu ima izvjesne..."

Ujak Al se okrenuo, položio obje ruke na moja prsa i gurnuo me tako kako da sam pao natraške na kovčeg.

Zatim se zavrtio prema Augustu.

"Ta jebena slonica me košta cijelo bogatstvo! Zbog nje ne mogu platiti ljude, moram se brinuti za opstanak i imam neprilike s prokletom upravom željeznice! A zbog čega? Prokleta zvijer ne želi ni nastupati i još krade jebenu limunadu!"

"Al!" reče August oštro. "Pazi što govorиш. Podsjećam te da si u društvu dame."

Ujak Al se okrenuo. Pogledao je Marlenu bez grižnje savjesti i opet se suočio s Augustom.

"Woody će nadoknaditi štetu", kaže on. "To odbijam od tvoje isplate."

"Već si uzeo odštetu od radnika", reče Marlena tiho. "Planiraš li im vratiti novac?"

Ujak Al se zagleda u nju, a meni se taj pogled tako malo dopao tla sam zakoračio naprijed da stanem između njih dvoje. Skrenuo je pogled na mene, a čeljust mu se micala od bijesa. Zatim se okrenuo i odmarširao van.

"Kakav kreten", reče Marlena i vrati se za toaletni stolić. "Mogla sam se dosad već odjenuti."

August nepomično стоји. Оnda је zgrabio cilindar i kuku za slona. Marlena je to vidjela u zrcalu.

"Kamo ideš?" brzo ga je upitala. "Augoste, što radiš?"

Krenuo je prema izlazu. Uhvatila ga je za ruku.

"Auggie! Kamo ideš?"

"Neću samo ja platiti za tu limunadu", reče on i otrese je sa sebe.

"Augoste, ne!" Ponovno ga je uhvatila za lakan. Ovaj put je upotrijebila i težinu tijela, pokušavajući ga spriječiti da ode. "Augoste, čekaj! Za ime Božje. Nije znala. Sljedeći put ćemo je čvršće privезati..."

August se oslobođio, a Marlena je pala na tlo. Pogledao ju je s krajnjim prezironom. Zatim je stavio šešir na glavu i okrenuo se.

"Augoste!" zavrištala je. "Stani!"

Odmaknuo je šatorsko krilo i nestao. Marlena zaprepašteno sjedi tamo gdje je i pala. Pogledavam malo nju, a malo šatorsko krilo.

"Idem za njim", kažem i krenem prema izlazu.

"Ne! Čekaj!"

Stao sam kao ukopan.

"Nema koristi", kaže ona, a glas joj je šupalj i tanak. "Ne možeš ga zaustaviti."

"Siguran sam da mogu pokušati. Prošli put nisam učinio ništa i

nikad si to neću oprostiti."

"Ne razumiješ! Samo ćeš pogoršati stvar! Jacobe, molim te! Ne razumiješ!"

Okrenuo sam se prema njoj.

"Ne! Ne razumijem! Ništa više ne razumijem. Nijednu prokletu stvar. Hoćeš li biti tako dobra i prosvijetliti me?"

Razrogačila je oči. Usta su joj oblikovala slovo O. Zatim je sakrila lice rukama i briznula u plač. Užasnuto je gledam. Padam na koljena i uzimam je u zagrljaj.

"Oh, Marlena, Marlena..."

"Jacobe", šapće ona u moju košulju. Prianja uza me tako čvrsto, kao da jedino ja mogu spriječiti da je ne usisa neki vrtlog.

16

"Ne zovem se Rosie. Nego *Rosemary*. Gospodine Jankowski, vi to znate."

Trgnuo sam se i osvijestio gdje sam, žmirkajući prema oštrom bljesku fluorescentnog osvjetljenja.

"Eh? Što?" Glas mi je slab, drhtav. Crnkinja se nadinje iznad mene i obavlja mi nešto oko nogu. Kosa joj je mirisna i glatka.

"Prije minutu ste me nazvali Rosie. Zovem se *Rosemary*", reče ona i uspravi se. "Eto, zar vam sad nije bolje?"

Gledam je. O, Bože. Tako je. Star sam. I u krevetu. Čekaj malo - zvao sam je Rosie?

"Govorio sam? Naglas?"

Nasmijala se.

"O, Bože, da. Ah, da, gospodine Jankowski. Niste prestali pričati otkad smo izašli iz blagovaonice. Uši su mi skoro otpale."

Lice mi se zarumenjelo. Zurim u prste zgrčene poput kandži na svojem krilu. Samo Bog zna što sam pričao. Ja jedino znam što sam mislio, pa i to samo ako se prisjetim - sve dok se nisam zatekao ovdje, sada, mislio sam da sam tamo.

"Zašto, što ne valja?" pita Rosemary.

"Jesam li... Jesam li nešto rekao... znate, neugodno?"

"Zaboga, ne! Ne razumijem zašto niste rekli drugima, naročito sad kad svi idu u cirkus. Kladim se da to nikad niste ni spomenuli, zar ne?" Rosemary me gleda s očekivanjem. Zatim joj se čelo namrštilo. Privukla je stolac i sjela do mene. "Ne sjećate se da ste razgovarali sa mnom, zar ne?" pita ona nježno.

Odmahujem glavom.

Obuhvatila je moje ruke svojima. Tople su i prsti su joj čvrsti.

"Ništa niste rekli zbog čega bi vam trebalo biti neugodno, gospodine Jankowski. Pravi ste gospodin i čast mi je poznavati vas."

Oči mi se pune suzama i spuštam glavu da ona ne vidi.

"Gospodine Jankowski..."

"Ne želim razgovarati o tome."

"O cirkusu?"

"Ne. Nego o... Oh, prokletstvo, zar ne razumijete? Nisam čak ni bio

svjestan toga da govorim. To je početak kraja. Odavde sve ide samo nizbrdo, a ne čeka me dugačak put. Ali stvarno sam se nadao da će zadržati bistar um. Stvarno."

"Još uvijek imate svoj um, gospodine Jankowski. Bistri ste kao zora."

Minutu sjedimo u tišini.

"Bojam se, Rosemary."

"Želite li da razgovaram s doktoricom Rashid?" pita ona.

Potvrđno kimam glavom. Iz oka mi kapne suza na krilo. Držim oči širom otvorene, nadajući se da će zadržati ostale.

"Imate još sat vremena prije no što se trebate spremiti za polazak. Želite li se malo odmoriti?"

Opet kimam. Još me jedanput potapšala po ruci, spustila mi je uzglavlje kreveta i otišla. Ležim, slušam zujanje žarulja i zurim u četvrtaste ploče spuštenog stropa. Izgledaju kao prostranstvo stiješnjениh kukuruznih kokica, bezukusnih rižinih kolačića.

Ako želim biti potpuno iskren prema sebi, bilo je nekih naznaka da se gubim.

Prošli tjedan, kad su moji došli, nisam ih prepoznao. Ipak, pravio sam se da znam tko su - kad su krenuli prema meni i kad sam shvatio da su mene došli vidjeti, nasmiješio sam se i izgovorio sve one uobičajene riječi kao "oh, daa" i "zaboga", koje ovih dana predstavljaju moje replike tijekom razgovora. Mislio sam da se sve dobro odvija, dok se na licu žene koja je došla s djetetom nije pojavio neobičan izraz. Užasnut izraz, s namrštenim čelom i lagano opuštenom čeljusti. Preletio sam mislima nekoliko posljednjih minuta razgovora i shvatio da sam nešto krivo rekao, nešto potpuno suprotno od onoga što sam trebao reći, a onda sam se i sam užasnuo, jer ne radi se o tome da ne volim Isabelle. Samo je ne poznajem i zato sam imao problema kad sam trebao obratiti pozornost na pojedinosti o njezinu katastrofalnom plesnom nastupu.

Ali onda se ta Isabelle okrenula i nasmijala, i u tom sam trenutku bio svoju suprugu. To mi je natjeralo suze na oči, a ti ljudi koje nisam prepoznao, plašljivo su se pogledali i ubrzo izjavili kako je vrijeme da krenu, jer se djed mora odmoriti. Potapšali su me po ruci, omotali mi pokrivač oko koljena i otišli. Otišli su u svijet, a mene su ostavili ovdje. I do dana današnjeg ne znam tko su bili.

Poznajem svoju djecu, nemojte me krivo shvatiti - ali ovo nisu moja djeca. To su djeca moje djece, pa i njihova djeca, a možda još i dalje. Jesam li im tepao dok su bili mali? Jesam li ih zibao na koljenima? Imam

tri sina i dvije kćeri, punu kuću djece i svi oni još imaju dosta svojih potomaka. Pomnožite pet sa četiri pa opet s pet i nije čudo da zaboravim kamo se neki od njih uklapaju. Ne pomaže ni to što me naizmjenično posjećuju, pa ako i neku skupinu zapamtim, doći će mi u posjet tek za osam ili devet mjeseci, a dotle ću zaboraviti sve što sam o njima znao.

Ali ono što se dogodilo danas, potpuno je drukčije i mnogo, mnogo strašnije.

Za ime Božje, što sam govorio?

Zaklopio sam oči i potonuo u daleke zakutke uma. Više nisu tako jasno definirani. Mozak mi je kao svemir, gdje plinovi na rubnim dijelovima postaju sve rjedi i rjedi. Ali ne rastvara se u ništavilo. Mogu osjetiti da tamo nešto postoji, upravo izvan mojeg dosega, lebdi i čeka, i neka mi Bog pomogne, ali opet klizim prema tome, širom razjapljenih usta.

THE RINGLING CIRCUS MUSEUM, SARASOTA, FL

Dok Augusta nema, a samo Bog zna što radi s Rosie, Marlena i ja čućimo na travi u njezinu šatoru za presvlačenje, čvrsto smo zagrljeni kao oni majmuni, crnoruki hvataši. Ne govorim ništa, samo držim njezinu glavu na svojim grudima, dok se iz nje izljeva priča u ubrzanom šapatu.

Priča mi kako je upoznala Augusta - imala je sedamnaest godina i upravo joj je postalo jasno da je nedavni slijed slobodnih muškaraca koji su dolazili njezinoj obitelji na večeru zapravo ogledni niz potencijalnih muževa. Kad se jedan sredovječni bankar s uvučenom bradom, prorijeđenom kosom i koščatim prstima počeo češće pojavljivati, čula je kako se oko nje zatvaraju sva vrata budućnosti.

I baš dok je bankar blebetao nešto što je Marlenu natjerala da se trgne i zagleda u svoju zdjelicu s gustom juhom od školjaka, po cijelom su gradu lijepili plakate o cirkusu. Kotači sudbine počeli su se okretati.

Upravo u tom trenutku Cirkus Braće Benzini - najspektakularnija predstava na Zemlji bio je na putu prema njima i donosio sa sobom vrlo stvarnu fantaziju, a za Marlenu i izlaz za bijeg, koji će biti podjednako romantičan koliko i zastrašujući.

Dva dana poslije, bio je prekrasan sunčan dan i obitelj L'Arche je otišla u cirkus. Marlena je stajala u šatoru menažerije ispred niza očaravajućih bijelih i crnih arapskih konja, kad joj je prišao August. Roditelji su pošli dalje da pogledaju velike mačke, nesvjesni sile koja će im ući u život.

Jer August je bio sila. Šarmantan, društven i lijep kao sam vrag. Bio je besprijekorno odjeven u zasljepljujuće bijele jahače, s cilindrom i frakom. Zračio je autoritetom i neodoljivom karizmom. U nekoliko minuta uspio je od nje dobiti obećanje da će se potajno sastati i nestao je prije no što su se roditelji L'Arche vratili do svoje kćeri.

Kad se poslije našla s njim, u nekoj umjetničkoj galeriji, počeo joj se ozbiljno udvarati. Bio je dvanaest godina stariji od nje i glamurozan na način na koji to može biti samo cirkuski ringmajstor. Zaprosio ju je prije no što je sastanak završio.

Bio je šarmantan i uporan. Odbio je oticí sve dok se ona ne uda za njega. Pričao joj je o očaju Ujaka Ala, pa čak se i sam Ujak Al zauzeo kod

nje za Augusta. Već su propustili dva odredišta. Cirkus ne može preživjeti ako se ne drži plana puta. To je bila važna odluka, da, ali ona je zacijelo razumjela kako to utječe na njih? Je li shvaćala da životi mnogih drugih ljudi ovise o njezinoj ispravnoj odluci?

Sedamnaestogodišnja Marlena još je sljedeće tri večeri promatrala kakva bi joj mogla biti budućnost u Bostonu, a četvrte je spakirala kovčeg.

Na ovom mjestu svoje priče, briznula je u plač. Još je držim u naručju, još je njišem naprijed-natrag. Na kraju se odmaknula i obrisala oči rukama.

"Trebao bi poći", reče ona.

"Ne želim."

Zajecala je i ispružila ruku da me pomiluje po licu nadlanicom.

"Želim te opet vidjeti", kažem.

"Vidiš me svaki dan."

"Znaš što hoću reći."

Nastala je duga tišina. Spustila je pogled prema tlu. Usne joj se miču prije nego što je uspjela progovoriti.

"Ne mogu."

"Marlena, za ime Božje..."

"Jednostavno ne mogu. Udana sam. Prostrla sam sebi krevet i sad se moram pokriti koliko mi je pokrivač dug."

Kleknuo sam pred nju i pogledom pretražujem njezino lice, ne bih li video signal koji mi kaže da ostanem. Nakon mučnog čekanja, shvaćam da neću vidjeti taj signal.

Poljubio sam je u čelo i otisao.

Nisam prošao ni četrdeset metara, a začuo sam, jasnije nego što bih ikada želio, kako Rosie plaća za ukradenu limunadu.

August je navodno uletio u menažeriju i sve potjerao van. Zbunjeni radnici i šaćica drugih ljudi stajali su vani, ušiju pritisnutih uz šavove velikog platnenog šatora, a onda je počela bujica bijesnog vikanja. To je u ostalim životinjama izazvalo paniku - čimpanze su kričale, mačke rikale, a zebre njakale. Usprkos tome, potreseni slušatelji su mogli razabrati mukle udarce kuke za slonove koja je udarala po mesu, iznova i iznova.

Isprva je Rosie trubila i cvljela. Zatim se to pretvorilo u cičanje i rikanje, pa su se mnogi muškarci okrenuli i udaljili jer više nisu mogli slušati. Jedan od njih je otrčao po Earla, koji je ušao u menažeriju i odvukao Augusta, uhvativši ga ispod pazuha. Ritao se i borio poput

luđaka čak i kad ga je Earl vukao po zemlji preko cirkuskog terena i uza stube kola u kojima su zaposlenici cirkusa kartali i pili.

Radnici menažerije našli su Rosie kako leži postrance i drhti, nogu joj je još bila lancem vezana za motku.

"Mrzim tog čovjeka", reče Walter dok sam se penjaо u vagon za konje. Sjedi na svojem krevetu i miluje Queeniene uši. "Stvarno, stvarno mrzim tog čovjeka."

"Hoće li mi netko reći što se događa?" javi se Camel iza niza kovčega. "Jer znam da se nešto dogodilo. Jacobe? Budi dobar i reci mi. Walter samo šuti."

Ništa nisam rekao.

"Nije bilo potrebno da bude toliko okrutan. Uopće nije bilo", nastavlja Walter. "Malo je nedostajalo da pokrene stampedo. Mogao nas je sve ubiti. Jesi li bio tamo? Jesi li čuo kako je bilo?"

Pogledi su nam se sreli.

"Nisam", rekoh.

"Pa, bilo bi mi drago da znam o čemu to vas dvojica razgovarate", reče Camel. "Ali čini se da ja ovdje ništa ne predstavljam. Hej, nije li vrijeme za večeru?"

"Nisam gladan", rekoh.

"Ni ja", reče Walter.

"Ali ja jesam", progundja Camel. "No kladim se da to ni jednom od vas nije palo na pamet. I kladim se da ni jedan od vas nije uzeo ni komad kruha za starca."

Walter i ja smo se pogledali.

"Pa, ja sam bio tamo", reče on, pogledavši me prijekorno. "Želiš li znati što sam čuo?" pita on.

"Ne", kažem, gledajući Queenie. I ona gleda mene i udara nekoliko puta repom po pokrivaču.

"Siguran si?"

"Da, siguran."

"Mislio sam da će te zanimati, s obzirom na to da si veterinar."

"Zanima me", rekoh glasno. "Ali također se bojim da bi me to moglo nagnati da učinim nešto loše."

Walter me dugo gleda.

"Pa, tko će onda staroj ludi donijeti klopu? Ti ili ja?"

"Hej! Pazite kako se izražavate!" poviče stara luda.

"Idem ja", rekoh. Okrenuo sam se i izašao iz vagona za konje.

Na pola puta do kuhinje, primjećujem da škripim zubima.

Kad sam se vratio s jelom za Camela, Waltera nije bilo. Vratio se nekoliko minuta poslije, noseći u svakoj ruci veliku bocu viskija.

"Dakle, blagoslovio te Bog", naceri se Camel, koji sad sjedi naslonjen u kutu. Mlitavom rukom pokazuje na Waltera. "Muko moja, gdje si se ovoga dokopao?"

"Jedan prijatelj iz vagon-restorana mi je dugovao uslugu. Pomislio sam da bi nam svima noćas dobro došlo malo zaborava."

"Pa, hajde onda", reče Camel. "Prestani kokodakati i daj to ovamo."

Walter i ja smo se istovremeno okrenuli da ga ljutilo pogledamo.

Na Camelovu licu bore su se još dublje isticale.

"Pa, Isuse, vas dvojica ste baš dva mrzovoljna namćora. Što se dogodilo? Netko vam je pljunuo u tanjur?"

"Izvoli. Ne obaziri se na njega", reče Walter, gurnuvši mi bocu viskija na grudi.

"Kako to misliš '*ne obaziri se na njega*'? U moje vrijeme mlade su učili da poštiju svoje starije."

Umjesto odgovora, Walter mu odnosi bocu i čučne pokraj njega. Kad je Camel posegnuo za bocom, Walter ga je udario po ruci i odgurnuo je.

"K vragu, nemoj, starče. Ako to prolješ, sva trojica ćemo biti mrzovoljni namćori."

Podignuo je bocu do Camelovih usana i pridržava je dok ovaj ispija pet-šest gutljaja. Camel izgleda kao dijete koje piye mlijeko iz bočice. Walter se okrenuo na petama i naslonio na zid. Zatim je i sam potegnuo velik gutljaj.

"Što je - ne voliš viski?" pita dok briše usne i rukom pokazuje na neodčepljenu bocu koju držim u ruci.

"Velim ga, naravno. Slušaj, nemam novca pa ne znam kad ni kako ću ti se ikad odužiti, ali mogu li dobiti ovu bocu?"

"Već sam ti je dao."

"Ne, mislio sam... mogu li je odnijeti nekom drugom?"

Walter me gleda trenutak, a oči su mu se naborale u kutovima.

"Nekoj ženi, zar ne?"

"Ne."

"Lažeš."

"Ne lažem."

"Kladim se u pet dolara da se radi o ženi", reče on i otpije još malo. Adamova jabučica mu poskakuje gore-dolje, a smeđa tekućina u boci

spustila se za gotovo dva i pol centimetra. Začuđuje kojom brzinom on i Camel uspijevaju izliti u grlo žestoki alkohol.

"Ona jest ženskog roda", kažem.

"Ha!" frkne Walter. "Bolje pazi da te ne čuje kako to govoriš. Iako, tko god ona bila i gdje god da se nalazi, prikladnija je od onog čemu su ti se misli rojile u posljednje vrijeme."

"Moram joj nešto nadoknaditi", rekoh. "Danas sam je iznevjerio."

Walter podigne pogled u iznenadnom razumijevanju.

"A da mi daš još malo toga?" pita Camel razdraženo. "Možda on ne želi piti, ali ja hoću. Ne krivim dečka zato što želi malo akcije. Samo jednom si mlad. Uvijek kažem, zgrabi dok možeš. Da, da, zgrabi dok možeš. Čak ako te to košta bocu najboljeg viskija."

Walter se nasmiješio. Opet pridržava bocu na Camelovim usnama pušta ga da povuče nekoliko dugih gutljaja. Zatim ju je začepio, nagnuo se i, još uvijek čućeći, pružio je meni.

"Uzmi i ovu. Reci joj da je i meni žao. Zapravo, vrlo žao."

"Hej!" poviće Camel. "Nema te žene na svijetu, koja je vrijedna dvije boce viskija. Ma molim vas!"

Ustao sam i spustio boce u džepove jakne.

"Au, ma dajte!" preklinje nas Camel. "Au, to jednostavno nije fer."

Njegovo moljakanje i ulagivanje prati me sve dok se nisam udaljio izvan dometa njegova glasa.

Sumrak je i nekoliko je zabava već u tijeku na onom kraju vlaka gdje su artisti, uključujući - ne mogu a da ne primijetim - i zabavu u Marleninu i Augustovu vagonu. Ionako ne bih otišao, ali znakovito je da nisam pozvan. Prepostavljam da smo August i ja ponovno na ratnoj nozi, ili, bolje rečeno, s obzirom na to da ga mrzim više nego što sam ikoga u životu mrzio, rekao bih da sam ja na ratnoj nozi.

Rosie je na drugom kraju menažerije, i dok mi se oči privikavaju na polumrak, vidim da netko stoji uz nju. To je Greg, čovjek kojeg sam upoznao u vrtu s kupusom.

"Hej", pozdravljam ga dok prilazim.

Okrenuo je glavu. U jednoj ruci drži tubu cinkove masti i njome maže Rosienu kožu punu rana. Samo na ovoj strani ima nekoliko desetaka bijelih mrljica.

"Isuse", kažem dok je pregledavam. Ispod cinka skupljaju se kapljice krvi i histamina.

Pogledala me svojim žućkastim očima. Trepće onim nemoguće dugim

trepavicama i uzdiše, tako da joj velika navala zraka zaštropoće cijelom dužinom surle.

Preplavio me osjećaj krivnje.

"Što hoćeš?" gunda Greg i nastavlja sa svojim poslom.

"Samo sam htio vidjeti kako joj je."

"Pa, vidiš sad, zar ne? Ali, ispričaj me, imam posla", reče on i otpusti me tim riječima. Opet se okrenuo k njoj. "Noge", reče on. "No, daj nogg!"

Trenutak poslije slonica je podigla stopalo i drži ga ispred sebe. Greg klekne i utrlja joj malo masti u pazuho, točno ispred njezinih čudnih sivih grudi, koje joj vise s prsnog koša kao u žene.

"*Jestes dobrą dziewczynką*" reče on, ustane i zavrти čep na tubi. "*Poloż nogg.*" Rosie opet spušta nogu na tlo. "*Masz, moja piekna*", reče on i posegne u džep. Surla joj se zanjiše za njegovom rukom i istražuje. Izvadio je pepermint-bombon, obrisao prašinu i pružio joj ga. Ona ga spretno uzme iz njegovih prstiju i ubaci u usta.

Zurim u šoku - mislim da su mi čak i usta otvorena. U rasponu od nekoliko sekundi misli su mi prelijetale od njezine nevoljkosti da sudjeluje u predstavi, preko njezine prošlosti slonice latalice, do krađe limunade i natrag, do vrta s kupusom.

"Isuse Kriste", rekoh.

"Što?" pita Greg, milujući joj surlu.

"Ona te razumije."

"Da, pa što?."

"Kako misliš, 'pa što?' Moj Bože, imaš li pojma što to zapravo znači?"

"Čekaj malo", reče Greg dok prilazim Rosie. Gurnuo je rame između mene i nje, a lice mu je poprimilo tvrd izraz.

"Vjeruj mi", kažem. "Molim te. Posljednje što bih napravio na ovom svijetu je da joj naudim."

On me nastavlja gledati. Još nisam potpuno siguran da me neće odozada lupiti po glavi, ali svejedno se okrećem prema Rosie. Ona trepće i gleda me.

"Rosie, nogg!", kažem.

Ona opet zatrepcе i otvoru usta u smiješak.

"Nogg, Rosie!"

Maše ušima i uzdiše.

"Proszg?" kažem.

Ona opet uzdiše. Zatim prenese težinu na jednu stranu i digne nogu.

"Majko Božja." Čujem vlastiti glas kao da dolazi izvan mojega tijela.

Srce mi ludo tuče, a u glavi mi se vrti. "Rosie", kažem i položim ruku na njezino rame. "Samo još jednu stvar." Gledam je ravno u oči i preklinjem. Ona sigurno zna koliko je ovo ozbiljno. Molim te, Bože. Molim te, Bože. Molim te, Bože...

"*Do tylu, Rosie! Do tytu!*"

Još jedan veliki uzdah, još jedno premještanje težine tijela, a onda je zakoračila nekoliko koraka natraške. Ciknuo sam od ushita i okrenuo se zaprepaštenom Gregu. Poskočio sam naprijed, zgrabio ga za ramena i poljubio u usta.

"Koji ti je vrag?"

Otrčao sam do izlaza. Nakon otprilike pet metara sam stao i okrenuo se. Greg još pljuje i s odvratnošću briše usta. Izvukao sam boce iz džepova. Izraz lica mu se promijenio u zainteresiranost, dok nadlanicom još pritišće usta.

"Izvoli, hvataj!" kažem i dobacim mu bocu. Ulovio ju je u zraku, pogledao naljepnicu, a onda s nadom pogledao i drugu. Dobacili mu i nju.

"Molim te, daj to našoj novoj zvijezdi."

Greg je zamišljeno nakrivio glavu i okrenuo se prema Rosie, koja se već smješka i poseže za bocama.

* * *

Sljedećih nekoliko dana, djelujem kao Augustov osobni poljski trener. U svakom gradu u koji dodemo, on daje da se u dnu šatora podigne ring za vježbanje i dan za danom nas četvero - August, Marlena, Rosie i ja - provodimo sate od dolaska u grad do početka matineje, uvježbavajući Rosienu točku. Iako već sudjeluje u svakodnevnoj svečanoj paradi, još nije izvodila samostalnu točku. Iako čekanje ubija Ujaka Ala, August ne želi započeti s njezinim nastupom dok ne bude savršena.

Ja pak provodim dane sjedeći na stolcu malo izvan ruba ringa, s nožem u ruci i vjedrom između nogu. Režem voće i povrće u komadiće za primat i na poljskom izvikujem potrebne zapovijedi. Augustov naglasak je užasan, ali Rosie - možda zato što August obično ponavlja ono što sam upravo viknuo - sluša bez pogovora. Nije ju taknuo kukom za slona sve otkad smo otkrili da postoji jezična barijera. On samo hoda uz nju, maše kukom ispod njezina trbuha i između nogu, ali nikad - nijedanput - je ne dotiče.

Teško je spojiti ovog Augusta s onim, a da budem iskren i ne trudim se previše. I prije sam video naznake ovog Augusta - tu vedrinu, tu druželjubivost, taj velikodušni duh - ali znam što je sve sposoban učiniti i

ne zaboravljam to. Drugi mogu vjerovati što žele, ali ja ni sekundu ne vjerujem da je ovo pravi August, a onaj drugi samo zastranjenje. A ipak, vidim što ih je moglo obmanuti...

Zabavan je. Šarmantan. Blista kao sunce. Obasipa pažnjom veliku životinju boje olujna oblaka i njezinu sićušnu jahačicu, od trenutka kad se sastanemo ujutro do trenutka odlaska na paradu. Pažljiv je i nježan prema Marleni, a ljubazan i očinski brižan prema Rosie.

Čini se da nije svjestan da je između nas ikada bilo zle krvi, usprkos mojoj rezerviranosti. Široko se osmjejuje; tapše me po ledima. Primjećuje da mi je odjeća otrcana i istog poslijepodneva *Ponedjeljko* stiže s novom. Izjavljuje da se cirkuski veterinar ne bi trebao prati u vjedrima hladne vode i poziva me da se dodem tuširati u njihov vagon. A kad je otkrio da Rosie voli džin i pivo od đumbira više od ičega na svijetu, osim možda lubenica, pobrinuo se da dobije oboje, i to svaki dan. Ulaguje joj se. Šapće joj na uho, a ona uživa u pažnji i sretno trubi čim ga ugleda.

Zar se ne sjeća?

Proučavam ga, tražim napukline u oklopu, ali novi August se ne da. Uskoro njegov optimizam prožima cijeli cirkus. To dotiče i Ujka Alnavrati svaki dan i promatra naš napredak, a za nekoliko dana naručuje nove plakate koji prikazuju Rosie i Marlenu kako joj sjedi iza glave. Prestao je udarati ljudе štapom i uskoro su članovi njegove pratnje prestali uzmicati za svaki slučaj. Postao je zaista veseo. Širi se glasina da će na dan isplate zaista biti isplaćen novac, pa se čak i radnici tu i tamo smješkaju.

Tek kad sam zatekao Rosie kako doslovce prede pod Augustovim ljubaznim dodvoravanjem, počeo sam sumnjati. I umjesto toga, sad sam suočen s nečim prestrašnim.

Možda sam ja kriv. Možda sam ga želio mrziti jer sam zaljubljen u njegovu ženu, a ako je tako, kakav sam ja to onda čovjek?

* * *

U Pittsburghu napokon odlazim na isповijed. Slomio sam se u ispjedaonici i počeo jecati poput djeteta. Pričam svećeniku o svojini roditeljima, o svojoj noći pijanstva i razvratnim mislima. Donekle začuđen, svećenik tu i tamo promrmlja: *Sve će biti dobro*, a onda mi kaže da izmolim krunicu i zaboravim Marlenu. Previše sam posramljen da bih priznao kako nemam krunicu, pa se vraćam u vagon za konje i pitam Waltera i Camela imaju li je oni. Walter me čudno gleda, a Camel mi nudi ogrlicu od zelenkastih zuba kanadskog jelena.

Itekako sam svjestan Walterova mišljenja. Još mrzi Augusta iznad svega, i premda ništa ne govori, točno znam što misli o promjeni mojeg stajališta. I dalje dijelimo brigu i posao oko prehranjivanja Camela, ali nas trojica tijekom dugih noći putovanja željeznicom, više ne pričamo jedan drugome doživljaje. Umjesto toga, Walter čita Shakespearea, a Camel se opija, mrzovoljan je i sve više zahtijeva.

U Meadvilleu August je odlučio da će ta večer biti ona prava. Kad je Ujaku Alu javio dobru vijest, ovaj je ostao bez riječi. Pritisnuo je ruku na grudi i pogledao prema zvijezdama, s očima punim suza. Tada je, dok su njegovi ulizice potražili zaklon, ispružio ruku i zgrabio Augusta za rame. Muški ga je prodrmao, a onda je, zato što je jasno da je toliko dirnut da ne može ništa reći, to još jedanput ponovio.

* * *

Pregledavam jedno napuklo kopito u šatoru kovačnice, kad netko dolazi po mene i kaže mi da me August treba.

"Auguste?" zovem dok približavam lice otvoru šatorskog krila Marlenine garderobe. Krilo se lagano leluja i lupka na vjetru. "Želio si me vidjeti?"

"Jacobe!" viče on iznutra dubokim glasom. "Tako mi je drago da si mogao doći! Molim te, uđi! Uđi, sinko!"

Marlena je u kostimu. Sjedi ispred toaletnog stolića, stopalo je podigla do ruba i oko gležnja omata dugu ružičastu vrpcu papučice. August sjedi u blizini, odjeven u frak i s cilindrom na glavi. U ruci vrti štap sa srebrnim vrhom. Držak mu je savijen, poput kuke za slona.

"Molim te, sjedni", reče on, ustane sa stolice i potapše sjedalo.

Oklijevam djelić sekunde, a zatim prođem kroz unutrašnjost šatora. Kad sam sjeo, August stane pred nas. Letimice sam pogledao Marlenu.

"Marlena, Jacobe - moja najdraža, i moj najdraži prijatelju", kaže August, skine šešir i zagleda se u nas vlažnim očima. "Ovaj zadnji tjedan je na mnogo načina bio poseban. Mislim da neću pretjerati ako ga nazovem putovanjem duše. Samo prije dva tjedna, ovaj je cirkus bio na rubu propasti. Opstanak - a zaista, u ovoj finansijskoj situaciji mislim da slobodno mogu reći i životi, da čak i sami životi! - svih zaposlenih u cirkusu bili su u opasnosti. A želite li znati zašto?"

Njegove sjajne oči prelaze od mene do Marlene, pa natrag.

"Zašto?" pita Marlena poslušno, digne drugu nogu i počne i oko drugog gležnja omatati široku satensku vrpcu.

"Zato što smo upali u stupicu nabavivši životinju koja je trebala biti

spas našeg cirkusa. I zato što smo za nju morali kupiti i vagon. I zato što smo onda otkrili da ta životinja očito ništa ne zna, a ipak želi sve proždrijeti. I zato što smo je morali nahraniti, a to je značilo da ne možemo platiti svoje zaposlenike, pa smo neke morali otpustiti."

Naglo sam podigao glavu kad sam čuo tu aluziju na izbacivanje iz vlaka, ali August gleda kroz mene, u pokrajnji zid. Zašutio je pa je postalo nelagodno, čini se kao da nas dvoje nismo prisutni. Zatim se stresao i pribrao.

"Ali spašeni smo," kaže on i gleda dolje na mene s ljubavlju u očima, "a razlog našem spasenju je taj što smo dvostruko blagoslovjeni. Sudbina nam se nasmiješila onoga dana u lipnju kad je Jacoba dovela u naš vlak. Tako nam je dala ne samo veterinara s Ivy League diplomom - veterinara kakvog i treba imati ovakav veliki cirkus kao što je naš - već veterinara koji je toliko odan životnjama za koje skrbi, da je došao do čudesnog otkrića. I to je otkriće spasilo cirkus."

"Ne, zaista, samo sam..."

"Ni riječi, Jacobs. Neću dopustiti da to zaniječeš. Imao sam dobar predosjećaj o tebi čim sam te ugledao. Zar nije tako, draga?" August se okrene prema Marleni i zamahne prstom prema njoj.

Ona kimne glavom. Sad kad je zavezala i drugu papučicu, spustila je stopalo s ruba stolića i prekrižila noge. Istog trenutka počela je mahati vrškom stopala. August je gleda.

"Ali Jacob nije radio sam", nastavlja on. "Ti si, moja prelijepa i talentirana ženice, također bila briljantna. A i Rosie - jer u ovom nabrajanju ni nju ne smijemo zaboraviti. Tako je strpljiva, tako spremna, tako..." Zašutio je i udahnuo tako duboko da su mu se raširile nosnice. Kad je nastavio, glas mu je bio promukao. "Jer ona je predivna, veličanstvena životinja sa srcem punim oprosta i sposobnošću da prijeđe preko nesporazuma. Zahvaljujući vama trojima, Braća Benzini će se vinuti do novih visina slave. Sad se zaista pridružujemo redovima velikih cirkusa, a toga svega ne bi bilo da nije bilo vas."

Osmjehuje nam se, a obrazi su mu tako rumeni da se bojim kako će briznuti u plač.

"Oh! Skoro sam zaboravio", poviše on i pljesne rukama ispred sebe. Pojuri prema kovčegu i počne nešto tražiti unutra. Izvukao je dvije male kutije. Jedna je kockasta, a druga izdužena i plosnata. Obje su zamotane u ukrasni papir.

"Za tebe, draga", reče on i pruži Marleni plosnatu kutijicu.

"Oh, Auggie! Nisi trebao!"

"Kako znaš?" pita on i smješka se. "Možda je komplet kemijskih olovaka."

Marlena trga omot ispod kojeg je plava baršunasta kutija. Podigla je pogled prema njemu, nije sigurna, a zatim podiže poklopac. Unutra, na crvenoj satenskoj podlozi, blista dijamantna ogrlica.

"Oh, Auggie", kaže ona. Pogledava ogrlicu pa Augusta, a obrve su joj nabrane od zabrinutosti. "Auggie, ovo je prekrasno. Ali mi si sigurno ne možemo priuštiti..."

"Šššš", kaže on i nagnje se da je uhvati za ruku. Poljubio ju je u dlan. "Večeras počinje novo razdoblje. Ništa nije previše dobro za današnji dan."

Izvadila je ogrlicu i pustila je da visi između prstiju. Vidi se da je zaprepaštena.

August se okreće prema meni i pruža mi drugu kutiju. Skidam vrpcu i pažljivo razmatram papir. Kutija je također od plavog baršuna. U grlu mi raste knedla.

"Hajde, daj", kaže August nestrpljivo. "Otvori je! Ne srami se!"

Poklopac se automatski otvara uz škljocaj. Unutra je zlatni džepni sat.

"Auguste..." kažem.

"Sviđa ti se?"

"Prekrasan je. Ali ne mogu ga primiti."

"Naravno da možeš. I hoćeš!" kaže on, zgrabi Marleninu ruku i povuče je na noge. Uzima joj ogrlicu iz ruke.

"Ne, ne mogu", kažem. "To je lijepa gesta. Ali previše je."

"Možeš i hoćeš", kaže on čvrsto. "Ja sam ti šef i to je izravna zapovijed. Uostalom, zašto to ne bi primio od mene? Čini mi se da se sjećam kako si se ne tako davno odrekao sata zbog jednog prijatelja."

Čvrsto sam stisnuo oči. Kad sam ih ponovno otvorio, Marlena stoji leđima okrenuta Augustu i pridržava kosu u zraku, dok joj on pričvršćuje ogrlicu na vrat.

"Eto", kaže on.

Okrenula se i nagnula prema toaletnom stoliću. Prstima bojažljivo opipava dijamante.

"Zaključujem da ti se sviđa?" pila on.

"Ne znam što bih rekla. To je najljepša stvar... Oh!" ciknula je. "Gotovo sam zaboravila! I ja imam iznenađenje."

Izvukla je treću ladicu iz toaletnog stolića i počela prekapati po njoj, bacajući u stranu komadiće gaze koji su bili dio kostima. Zatim je izvukla veliki komad nečeg svjetlucavog i ružičastog. Drži to za rubove, malo protrese tako da zasvjetluca i u odbljesku zablista s tisuću iskrica.

"Dakle, što mislite? Što mislite?" pita ona dok joj se lice sjaji od zadovoljstva.

"To je... to je... Što je to?" pita August.

"To je ukrasni rubac za Rosie", reče ona i pritisne ga na grudi bradom te raširi ostatak ispred sebe. "Vidite? Ovaj dio se pričvrsti na stražnji dio ulara, ovo ide sa strane, a ovaj dio joj pada niz čelo. Ja sam ga napravila. Radila sam ga dva tjedna. Pristaje uz moj rubac." Podigla je pogled. Na svakom joj je obrazu mala rumena mrlja.

August je gleda. Donja mu se čeljust malo pomiče, ali ne čuje se nikakav zvuk. Zatim je ispružio ruke i čvrsto je zagrljio.

Morao sam pogledati u stranu.

* * *

Zahvaljujući ujaku Alu i njegovim vrhunskim marketinškim tehnikama, veliki je šator dupkom pun. Prodali smo toliko karata da Ujak Al po četvrti put moli publiku da se stisne kako bi bilo više mjesta, ali jasno je da to neće biti dovoljno.

Poslali su radnike da rasprostru slamu po stazi hipodroma. Kako bismo zabavili masu, dok se to obavlja, orkestar izvodi koncert, a klaunovi, uključujući i Waltera, hodaju između sjedala, dijele slatkiše i miluju dječicu po bradi.

Artisti i životinje su već poredani straga, spremni za veliku paradu. Čekaju već dvadeset minuta i nemirni su.

Ujak Al izlazi na stražnji izlaz velikog šatora.

"U redu, narode, slušajte me", viče on. "Večeras imamo slamnatu kuću, zato se držite s unutarnje strane staze i pobrinite se da ostane dobar metar i pol između vaših životinja i gledatelja. Ako pregazite ma i jedno dijete, ja ću osobno izbičevati vlasnika te životinje. Razumijete li me?"

Kimaju, mrmore i dodatno popravljaju kostime. Ujak Al gurne glavu u veliki šator i digne ruku kao znak vodi orkestra.

"U redu. Krenimo! Pokažite im! Ali pazite da ih ne smlavile!"

Nijedno dijete nije pregaženo. Zapravo, svatko je izvrstan, a nitko više od Rosie. Tijekom velike parade nosi Marlenu na glavi s ružičastim uresom od šljokica i povija surlu na pozdrav. Ispred nje ide klaun, mršav

muškarac koji naizmjenično izvodi salto unatrag i zvijezdu. U jednom trenutku Rosie je ispružila surlu i zgrabila ga za hlače. Povukla ga je tako kako da ga je odigla od tla. On se, sav bijesan, okrenuo prema slonu koji mu se smješka. Publika zviždi i plješće, ali nakon toga klaun se drži na sigurnoj udaljenosti.

Kad se približio trenutak za Rosienu točku, došuljao sam se u šator i priljubio uz onaj dio gdje počinju sjedala. Dok akrobati uživaju u zasluženom aplauzu, radnici utrčavaju u središnji ring, koturajući pred sobom dvije kugle: jednu malu i drugu veliku. Obje su ukrašene crvenim zvijezdama i plavim prugama. Ujak Al je podigao ruke i pogledava u stražnji dio šatora. Gleda točno pokraj mene i uspostavlja kontakt očima s Augustom. Zatim lagano kima glavom i mahne jednom rukom prema vođi orkestra, koji počinje svirati *Gounodov valcer*.

Rosie ulazi u veliki šator i prolazi pokraj Augusta. Na glavi nosi Marlenu, surla joj je povijena na pozdrav, usta otvorena u osmijehu. Kad su ušli u središnji ring, Rosie podigne Marlenu s glave i položi je na tlo. Marlena teatralno poskakuje uz cijeli rub, kao vrtuljak svjetlucave ružičaste boje. Smješka se, vrti, raskriljuje ruke i publici dobacuje poljupce. Rosie je slijedi u stopu, a surlu je svinula visoko u zrak. August hoda pokraj nje, držeći u zraku svoj štap sa srebrnim vrškom, a ne kuku za slona. Gledam njegova usta i čitam mu s usana poljske izraze koje je naučio napamet.

Marlena pleše još jedan krug po ringu i zaustavlja se pokraj manje kugle. August dovodi Rosie u središte ringa. Marlena je promatra, a zatim se okreće prema publici. Napuhnula je obaze i prešla rukom preko čela u naglašenoj gesti iscrpljenosti. Zatim je sjela na kuglu. Prekrižila je noge, oslonila laktove na njih i podbočila rukama bradu. Tapka stopalom po tlu, koluta očima i gleda prema stropu. Rosie je gleda, smješka se i visoko drži surlu. Trenutak poslije okreće se polako i spušta golemu sivu stražnjicu na veću kuglu. Smijeh se razliježe gledalištem.

Marlena je napadno pogleda i ustane, pa otvoru usta kao da je vrlo bijesna. Okrenula je Rosie leđa. Slonica je ustala i došetala pred Marlenu da bi joj se okrenula repom. Gledatelji urlaju od ushićenja.

Marlena gleda iza sebe i mršti se. S dramatičnim pokretima podigne jednu nogu i stavlja je na kuglu. Zatim je prekrižila ruke na grudima, kimnula jedanput, duboko, kao da kaže: *Što sad kažeš, slonice?*

Rosie je svinula surlu, digla desnu nogu i nježno je položila na svoju kuglu. Marlena je bijesno gleda. Zatim ispruži ruke postrance i digne i

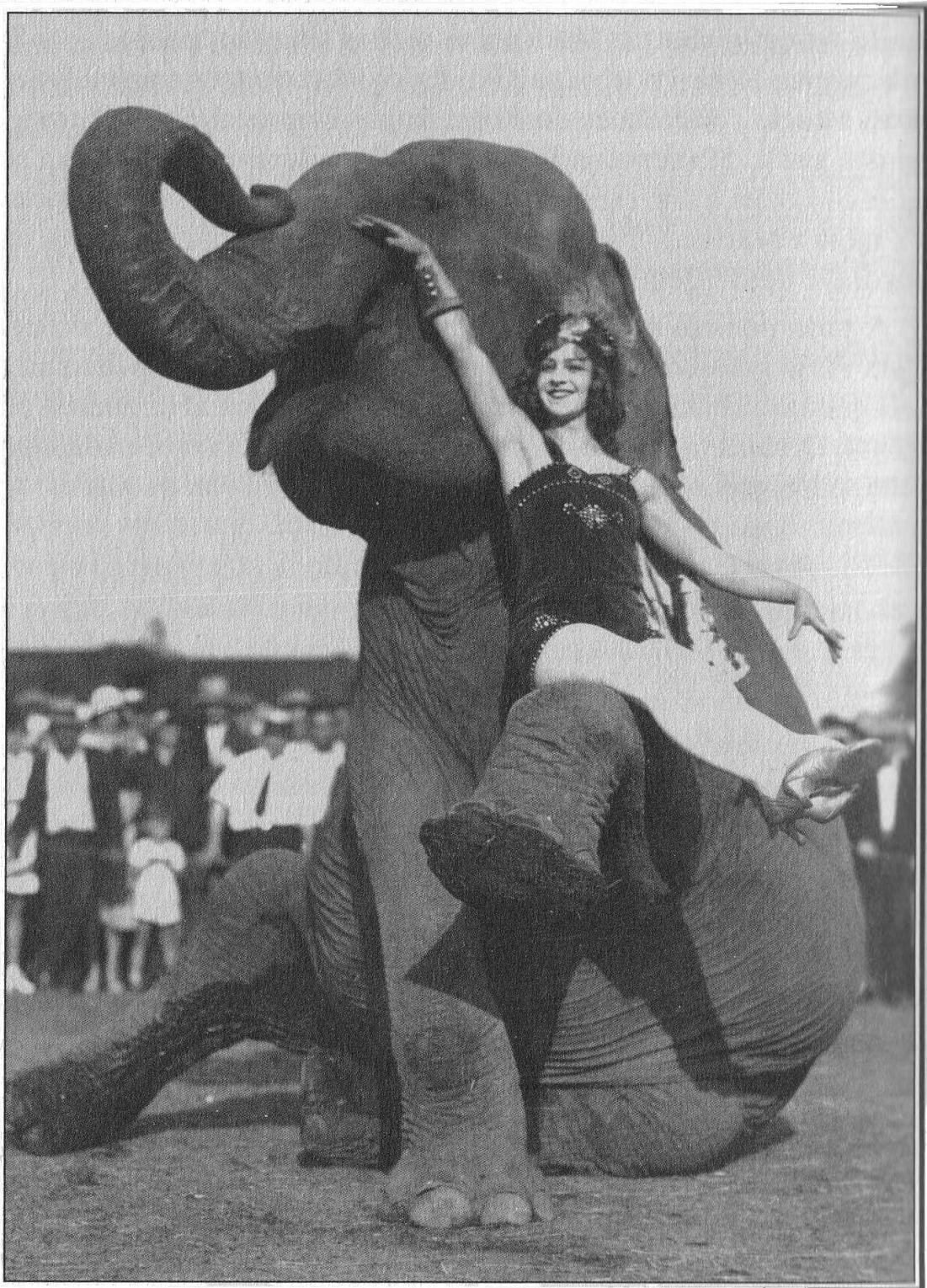
drugu nogu s tla. Polako ispravlja koljeno, druga joj je nogu podignuta sa strane, a prsti ispruženi kao u balerine. Kad je izravnala koljeno, spustila je drugo stopalo tako da sad stoji na kugli. Široko se smiješi, sigurna da je napokon nadmudrila slonicu. Publika plješće i zviždi, podjednako sigurna. Marlena se okreće na kugli tako da je leđima okrenuta prema Rosie i pobjedosno diže ruke u zrak.

Rosie čeka trenutak, a onda položi i drugu nogu na kuglu. Iz gledališta provali oduševljenje. Marlena se osvrne preko ramena da pogleda što se događa. Nogama tjera kuglu natraške tako da je sad licem okrenuta prema Rosie i spušta ruke na kukove. Jako se mršli i trese glavom zbog nezadovoljstva. Podigla je prst i počela njime prijeteći mahati prema Rosie, ali trenutak poslije se ukipila. Lici joj se ozarilo. Ima ideju! Podigla je prst visoko u zrak, okrećući se tako da su svi u publici mogli shvatiti kako namjerava nadmudrili slonicu jednom zauvijek.

Koncentrira se na tren i gleda u svoje papučice. A tada, uza sve glasniji tuš bubnjeva, počinje micati stopalima i pomicati kuglu prema naprijed. Ide sve brže, teško je zbog brzine uopće razabrati njezina stopala, kotura kuglu uokolo ringa, dok publika plješće i zviždi. Zatim se začuje divlja eksplozija ushićenih povika... Marlena stane i pogleda uvis. Toliko se zanijela, koncentrirajući se na kuglu, da nije primijetila smiješan prizor iza sebe. Slonica stoji na velikoj kugli, sa sve četiri noge stisnute na vrhu i povijenih leđa. Bubanj opet zabubnja tuš. Isprva, ništa. A zatim polako, sasvim polako, kugla se počinje koturati pod Rosienim nogama.

Vođa orkestra daje znak sviračima za brži ritam i Rosie pomiče kuglu tri-četiri metra. Marlena se sretno smješka, plješće, pruža ruke prema Rosie i poziva publiku da joj iskažu odobravanje. Zatim skoči s kugle i odskakuće do Rosie, koja još opreznije siđe sa svoje. Spušta surlu, Marlena sjeda na zakriviljeni donji dio, pridržava se jednom rukom i dražesno pruža prste na nogama. Rosie diže surlu, a s njom i Marlenu. Posjedne je iza svoje glave i izlazi iz šatora uz pozdrave oduševljene publike.

A tada počinje pljusak novca - sladak, sladak pljusak novca. Ujak Al je gotovo u deliriju, stoji u središnjem dijelu hipodroma s uzdignutim rukama i licem i uživa u kiši kovanica koje padaju po njemu. Drži lice podignuto u zrak čak i kad mu kovanice padaju po glavi, odbijajući se od obraza, nosa i čela. Mislim čak da plače.

COURTESY OF TIMOTHY TEGGE, TEGGE CIRCUS ARCHIVES, BARABOO, WISCONSIN

18

Dostigao sam ih kad je Marlena kliznula s Rosiene glave.

"Bila si briljantna! Briljantna!" kaže August, ljubeći je u obraz.
"Jacobe, jesи li vidio? Jesi li vidio kako su bile briljantne?"

"Naravno da jesam."

"Učini mi uslugu i odvedi Rosie, hoćeš li? Moram se vratiti unutra."
Pružio mi je štap sa srebrnim vrškom. Pogledao je Marlenu, duboko
uzdahnuo i pritisnuo ruku na grudi. "Briljantne. Jednostavno briljantne.
Ne zaboravi," reče, okrene se i napravi nekoliko koraka natraške, "na
redu si s konjima odmah poslije Lottie."

"Idem odmah po njih", reče ona.

August je pošao u veliki šator.

"Bilo je izvanredno", rekoh.

"Da, bila je dobra, zar ne?" Marlena se nagnula i glasno poljubila
Rosie u rame, ostavljujući savršen otisak usana na sivoj koži. Ispružila je
rukou i protrljala otisak palcem.

"Mislio sam reći da si ti bila izvanredna", rekoh.

Zarumenjela se, a palcem je i dalje trljala Rosieno rame.

Islog sam trenutka požalio što sam to rekao. Ne zato što nije bila
spektakularna - bila je, ali to nije bilo sve što sam htio reći a ona je to
znala, i sad joj je bilo neugodno. Odlučio sam se brzo povući.

"*Chodź, Rosie*", rekoh, mahnuvši joj rukom da krene. "*Chodź, moj
malutki paczuszek.*"

"Jacobe, čekaj", reče Marlena i uhvati me za unutrašnju stranu
lakta.

U daljini, točno na ulazu u veliki šator, August je zastao i ukočio se.
Kao da je osjetio naš fizički kontakt. Polako se okrenuo, a lice mu je bilo
ozbiljno. Pogledi su nam se sreli.

"Možeš li mi učiniti uslugu?" pita Marlena.

"Svakako. Naravno", rekoh, pogledavajući nervozno prema Augustu.
Marlena nije primijetila da nas promatra. Stavio sam ruku na kuk, tako
da sam prekinuo dodir njezinih prstiju.

"Možeš li odvesti Rosie u moj šator za presvlačenje? Pripremam
iznenadenje."

"Uh, svakako. Mislim da mogu", rekoh. "Kad želiš da je dovedem?"

"Odvedi je odmah. Ja će brzo doći. Oh, i odjeni nešto lijepo. Želim da proslava bude svečana."

"Ja?"

"Naravno, i ti. Sad moram izvesti svoju točku, ali neću se dugo zadržati. A ako prije toga vidiš Augusta, nemoj mu ništa reći, u redu?"

Kimnuo sam glavom. Kad sam pogledao prema velikom šatoru. Augusta više nije bilo.

Rosie mirno prihvata neuobičajeni raspored. Mirno hoda uz mene prema Marleninu šatoru i onda strpljivo čeka da Grady i Bili odvežu donji dio šatorskog platna s kolčića.

"Pa, kako je Camel?" pita Grady dok čuči i razvezuje uže. Rosie je ispružila surlu da ispita što se događa.

"Otprilike isto", rekoh. "Misli da mu je bolje, ali ja to ne vidim. Mislim da on ne primjećuje mnogo, jer ništa ne radi. A osim toga obično je pijan."

"To svakako sliči Camelu" reče Bili. "Odakle mu viski? Radi se o viskiju, zar ne? Više ne pije ono smeće, džejk?"

"Ne, pije viski. Moj cimer ga je zavolio pa mu ga donosi."

"Tko? Onaj Kinko?" pita Grady.

"Aha."

"Mislio sam da mrzi radnike."

Rosie je skinula Gradyju šešir s glave. Okrenuo se i posegnuo za njim, ali ona ga drži visoko.

"Hej, možeš li držati svoju slonicu pod kontrolom?"

Pogledao sam je u oko, koje mi namiguje.

"Potož!" rekoh joj strogo, iako se jedva suzdržavam da se ne nasmijem. Njezino golemo uho zanjiše se naprijed dok ispušta šešir. Sagnuo sam se da ga podignem.

"Walter - Kinko - bi mogao biti malo ljubazniji," kažem, pružajući Gradyju njegov šešir, "ali zaista se ponaša fer prema Camelu. Prepustio mu je svoj krevet. Čak mu je pronašao sina i nagovorio ga da nas dočeka u Providenceu i skine nam Camela s vrata."

"Nemoj se šaliti", reče Grady, zastane i pogleda me iznenadeno. "Zna li Camel to?"

"Ah... da."

"I kako je to primio?"

Napravio sam grimasu i usisao zrak kroza zube.

"Tako znači, ha?"

"Nismo imali neku alternativu."

"Ne, niste." Grady zašuti. "Ono što se dogodilo nije zapravo njegova krivnja. Njegova obitelj to sad već vjerojatno zna. Mnogi su muškarci malo pošizili zbog rata. Znao si da je bio topnik, zar ne?"

"Ne. Nikad ne govori o tome."

"Nego, reci, misliš li da bi Camel uspio stajati u redu?"

"Sumnjam", rekoh. "Zašto?"

"Priča se da ćemo konačno dobiti neki novac, možda čak i mi radnici. Nisam dosad puno vjerovao u tu priču, ali nakon ovoga što se upravo dogodilo u velikom šatoru, počinjem misliti da možda postoji neka šansa."

Donji dio zida šatorskog krila sad slobodno leprša. Bili i Grady ga podignu i razotkriju stražnji dio garderobe u kojoj su stvari drukčije razmještene. Na jednom kraju je stol prekriven teškim lanenim stolnjakom i postavljena su tri mjesta za jelo. Na drugoj strani šatora sve je potpuno raščišćeno.

"Gdje želiš da zabijem motku? Tamo?" pita Grady i pokazuje rukom na prazan prostor.

"Prepostavljam", rekoh.

"Vraćam se za sekundu", reče on i nestane. Vraća se za nekoliko trenutaka i nosi dva malja od osam kilograma, svaki u jednoj ruci. Zamahnuo je jednim kroza zrak, dobacivši ga Billu, kojega to uopće nije uznemirilo. Zgrabio je držak i pošao za Gradyjem u šator. Zabijaju metalnu motku u zemlju, udarajući savršeno usklađenim udarcima.

Uveo sam Rosie i čučnuo dok oni privezuju lanac za motku. Nogu s lancem drži čvrsto na zemlji, ali naginje se na ostale. Kad sam opet ustao, vidim da se trudi dohvati veliku gomilu lubenica poslaganih u kutu.

"Hoćeš li da ovo opet zavežemo?" pita Grady i pokazuje na donji dio šatorskog zida.

"Da, ako vam nije teško. Mislim da Marlena ne želi da August sazna kako je Rosie unutra, prije nego što i sam uđe."

Grady slegne ramenima.

"Meni sve paše."

"Nego, reci Grady? Misliš li da bi mogao pripaziti Rosie jednu minutu? Moram se presvući."

"Ne znam", reče on, gledajući Rosie stisnutim očima. "Neće valjda izvući motku ili takvo što?"

"Ne bih rekao. Ali uzmi ovo", rekoh, prilazeći gomili lubenica. Rosie je skvrčila surlu i otvorila usta u širokom osmijehu. Donio sam joj jednu i bacio je na zemlju pred nju. Lubenica je eksplodirala, a Rosie je odmah zaronila surlom u crveno voće. Grabi velike komade i stavlja u usta zajedno s korom. "To ti je osiguranje", rekoh.

Kлизнуо сам, провукавши се испод шаторског зида и отишавши пресвући.

* * *

Kад сам се вратио, Marlena је већ била тамо, одјевена у перличама опшивену svilenu haljinу коју јој је August dao one večeri kad smo zajedno večерали у njihovu vagonu. Na vratu јој је блистала dijamantna ogrlica.

Rosie срећно ћаће другу lubenicu - то је најмање druga, али још ih је шест остalo у куту. Marlena је skinula ukras s Rosiene glave i prebacila га preko naslona stolice ispred toaletnog stolića. Tu је sad i stolić за posluživanje, prekriven pladnjevima sa srebrним kupolastim poklopcима i bocama vina. Osjećам miris peћene govedine i želudac mi se grчи od gladi. Marlenino lice је rumeno. Kopa и tražи нешто у ладici toaletnog stolića.

"Oh, Jacobe!" узвикнula је и погледала me preko ramena. "Dobro. Već sam се забринула. On ће бити овдје сваког trenutka. Ah, Bože. Sad га ne могу naći." Naglo se uspravila и ostavila ladicu izvučenu. Svilene marame vire preko ruba. "Možeš ли mi učiniti uslugu?"

"Naravno", rekoh.

Iзвукла је bocu pjenušca из srebrne posude за hlađenje s tri nogice. Unutra se pomaknuo i zazveckao led. S boce kaplje voda dok mi je ona pruža.

"Možeš ли je otvoriti u trenutku kad on uđe? I još vikni: '*Iznenađenje!*'"

"Svakako", rekoh, uzimajući bocu. Maknuo sam žičani ovoj i čekao s palcem spremnim na čepu. Rosie je ispružila surlu, pokušavajući mi odlijepiti prste od boce. Marlena nastavlja pretraživati ladicu.

"Što je ovo?"

Podigao sam pogled. August стоји пред nama.

"Oh!" povikne ona и naglo se okrene. "*Iznenađenje!*"

"*Iznenađenje!*" viknuh, odmičući se od Rosie и otvarajući bocu. Čep se odbio od platna и pao na travu. Pjenušac mi se pjeni preko prstiju и ja se smijem. Marlena se odmah stvorila kraj mene s dvije čaše за pjenušac и pokušava uhvatiti tekućinu. Kad smo se uspjeli uskladiti, већ smo prolili

trećinu boce, a Rosie mi je i dalje pokušava oteti iz ruke.

Gledam dolje. Marlenine ružičaste svilene cipele su tamne od pjenušca.

"Oh, žao mi je!" kažem kroz smijeh.

"Ne, ne! Ne budi glup", kaže ona. "Imamo drugu bocu."

"Rekao sam, što je ovo?"

Marlena i ja smo se ukočili, a ruke su nam još isprepletene. Podigla je pogled, a oči su joj odjedanput zabrinute. U svakoj ruci drži gotovo praznu čašu pjenušca.

"Ovo je iznenadenje. Proslava."

August zuri. Kravata mu je olabavljena, kaput rastvoren. Lice mu je potpuno bezizražajno.

"Iznenadenje, da", reče on. Skinuo je šešir i okrenuo ga u rukama, kao da ga pregledava. S čela mu se kosa diže u valovima. Naglo je pogledao prema nama i podigao jednu obrvu. "Barem vi tako mislite."

"Molim?" pita Marlena šupljim glasom.

Pokretom iz zapešća zavitlao je šešir i bacio ga u kut. Zatim je skinuo kaput, polako i metodično. Prilazi toaletnom stoliću i zamahne kaputom kao da će ga prebaciti preko naslonja stolice. Ali zastao je kad je video Rosien rubac. Zato je preklopio kaput i uredno ga položio na sjedalo stolice. Spušta pogled na otvorenu ladicu i svilene marame koje vire na sve strane.

"Jesam li vas zatekao u nezgodnom trenutku?" pita on i gleda nas. Glas mu zvuči kao da je upravo zamolio nekoga da mu doda sol.

"Dragi, ne znam o čemu govorиш", reče Marlena tiho.

August posegne u ladicu i izvuče dugi, gotovo prozirni narančasti šal. Isprepleo je šal između svih prstiju.

"Malo se zabavljate sa šalovima, zar ne?" Povukao je jedan kraj šala i provukao ga kroz prste. "Oh, baš si zločesta. Ali mislim da sam to i znao."

Marlena samo gleda bez riječi.

"Dakle", reče on. "Je li ovo postkoitalna proslava? Jesam li vam dao dovoljno vremena? Ili bih možda trebao otići nakratko i vratiti se? Moram reći da je ovo sa slonom novi dodatak. Užasavam se i same pomisli."

"Za ime Božje, o čemu to govorиш?" čudi se Marlena.

"Dvije čaše za pjenušac", primjeti on, kimajući glavom prema njezinim rukama.

"Što?" Tako je naglo dignula čaše da se pjenušac prolio na travu.
"Govoriš o ovima? Treća je odmah do..."

"Zar misliš da sam idiot?"

"Auguste..." kažem.

"Začepi! Samo začepi ta jebena usta!"

Lice mu je ljubičasto. Oči izbuljene. Trese se od bijesa.

Marlena i ja stojimo savršeno mirno, zaprepašteni i bez riječi. Tada Augustovo lice doživi još jednu preobrazbu, otopilo se u nešto slično spokoju. Nastavlja se igrati sa šalom, čak mu se i smiješi. Zatim ga pažljivo složi i vrati u ladicu. Kad se uspravio, polako odmahuje glavom.

"Ti... ti... ti..." Dignuo je ruku i promiješao zrak prstima. Zatim polako krene, ali pozornost mu privuče njegov štap sa srebrnim vrškom. Naslonjen je na zid šatora pokraj obližnjeg stola, gdje sam ga ostavio. Odšetao je prema štalu i uzeo ga u ruke.

Čujem kako se iza mene proljeva tekućina i naglo se okrenem. Rosie žmirka u travu, uši je priljubila uz glavu, a surlu je skvrčila ispod lica. August je podigao štap i udara srebrnim drškom po dlanu.

"Što ste mislili, koliko ćete to dugo moći skrivati od mene?" Zašutio je na sekundu, a onda me pogledao ravno u oči. "Ha?"

"Auguste", rekoh. "Nemam pojma o čemu..."

"Rekao sam, začepi!"

Naglo se okrenuo oko sebe i zamahnuo štapom preko stolića za serviranje srušivši na zemlju pladnjeve, pribor za jelo i boce. Onda je dignuo nogu, šutnuo i prevrnuo stolić. Pao je postrance, a s njim i svi tanjuri, čaše i hrana. August trenutak zuri u nered, a onda podigne pogled.

"Misliš da ne vidim što se zbiva?" Oči mu svrdlaju kroz Marlenu, a sljepoočica mu pulsira. "O, dobra si, draga moja", maše i prijeti joj prstom, smiješi se, "to ti priznajem. Vrlo si dobra."

Ponovno je prišao toaletnom stoliću i naslonio na njega štap. Zatim se sagnuo i pogledao u zrcalo. Popravio je kosu koja mu je pala preko čela i zagladio je rukom. Zatim se ukočio, a ruku je zadržao na čelu.

"Ku-ku", kaže on i gleda u svoj odraz. "Vidim te."

Iz zrcala me gleda Marlenino užasnuto lice.

August se okrenuo i uzeo u ruke Rosien rubac sa šljokicama.

"A u tome i jest problem, zar ne? Vidim vas. Mislite da ne vidim, ali vidim. Ovo je bila lijepa gesta, moram priznati", reče on i okreće svjetlucavu tkaninu u rukama. "Odana supruga, skriva se u ormaru i šije

sve u šesnaest. A je li baš bio ormar? Možda je to bilo upravo ovdje. Ili si odlazila u šator one kurve. Kurve paze jedna na drugu, zar ne?" Pogledao je u mene. "Dakle, gdje si obavio posao, Jacobe? Gdje si točno ševio moju ženu?"

Uhvatio sam Marlenu za lakat.

"Dodji. Idemo", rekoh.

"Aha! Znači čak i ne poričeš!" vikne on. Zgrabio je rubac prstima koji su pobijeljeli od stiska i povlači, vrišti kroza stisnute zube, i vuče sve dok se nije pojavila cik-cak poderotina.

Marlena je vrissnula. Ispustila je čaše na tlo i pritisnula ruku na usta.

"Ti kurvo!" viče August. "Kurvetino. Prljava kujo!" Sa svakom uvredom dalje para ukrasni rubac.

"Auguste!" poviće Marlena i zakorači prema njemu. "Prestani! Prestani!"

Taj zvuk ga je prenuo, jer je zastao. Gleda je i žmirka. Gleda rubac. Zatim opet nju, nekako zbunjeno. Nakon stanke od nekoliko sekundi, Marlena zakorači naprijed.

"Auggie?" reče ona plaho. Gleda ga i preklinje očima. "Je li ti sada dobro?"

August smeteno zuri u nju, kao da se upravo probudio i zatekao ovdje. Marlena mu polako prilazi.

"Dragi?" kaže mu.

Njegova se donja čeljust miče. Čelo mu se naboralo, a rubac je pao na zemlju. Čini mi se da sam prestao disati. Marlena stoji do njega.

"Auggie?"

Pogledao ju je. Nos mu se trza. Zatim ju je odgurnuo tako silovito da je pala natraške preko srušenih pladnjeva i hrane. Napravio je jedan veliki korak prema njoj, sagnuo se i pokušao joj strgnuti ogrlicu s vrata. Kopča je čvrsta, pa je vuče za vrat dok ona vrišti.

Jurnuo sam preko praznog prostora i napao ga. Rosie riče iza mene dok August i ja padamo natraške na razbijene tanjure i proliveni umak. Prvo sam ja na njemu i udaram ga šakom u lice. Zatim je on na meni i udara me u oko. Zbacio sam ga i povukao tako da je stao na noge.

"Auggie! Jacobe!" viče Marlena. "Prestanite!"

Gurnuo sam ga od sebe, ali uhvatio me za revere i tako smo se zajedno srušili na toaletni stolić. Nejasno sam svjestan zveckanja stakla dok se zrcalo raspada oko nas. August me odgurnuo i sad se hrvamo u

središnjem dijelu šatora. Valjamo se po tlu, stenjemo, tako smo blizu da osjećam njegov dah na licu. Sad sam opet na njemu i udaram ga. Onda je on na meni i lupa mojom glavom o zemlju. Marlena obligeće oko nas, više nam da prestanemo, ali ne možemo. Ili barem ja ne mogu - sav bijes i bol i frustracija posljednjih nekoliko mjeseci, slili su se u moje šake.

Sad sam licem okrenut prema srušenom stolu. Sad gledam Rosie, koja povlači svoju nogu okovanu lancem i tuli. Sad smo opet na nogama, držimo jedan drugoga za revere i ovratnike, branimo se i zadajemo udarce. Na kraju se rušimo pokraj ulaza u šator i padamo usred gomile ljudi koja se okupila vani.

U nekoliko sekundi Grady i Bili su me uhvatili svaki s jedne strane i odvlače me. Na trenutak, August izgleda kao da će potrčati za mnom, ali onda mu se mijenja izraz izubijanog lica. Uspravio se na noge i mirno stresa prašinu sa sebe.

"Ti si lud. Lud!" vičem.

Hladnokrvno me gleda, poravnava rukave i vraća se u šator.

"Pustite me", kažem i okrećem glavu najprije prema Gradyju, a onda prema Billu. "Zaboga, pustite me! On je skrenuo! Ubit će je!" otimam se dovoljno snažno i uspijevam ih obojicu povući nekoliko koraka naprijed. Iz unutrašnjosti šatora čujem lomljavu razbijenog porculana, a onda Marlenin vrisak.

Grady i Bili gundaju i upiru noge kako bi me spriječili da se oslobođim.

"Ne, neće", kaže Grady. "Ništa se ti ne brini zbog toga."

Earl je izronio iz gomile i ušao u šator. Lom unutra prestaje. Čuju se dva meka udarca, zatim jedan glasniji i onda napadna tišina. Sledio sam se i zurim u plohu šatorskog platna.

"Eto. Vidiš?" kaže Grady, i dalje me čvrsto držeći za ruku. "Jesi li dobro? Možemo li te sad pustit i?"

Kimnem glavom i nastavljam zuriti.

Grady i Bili me puštaju, ali postupno. Prvo su olabavili stisak. Zatim su me pustili, ali ostaju blizu, motreći jednim okom na mene. Nečija ruka mi se obavije oko struka. Pokraj mene стоји Walter.

"Dođi, Jacobe", kaže on. "Prošeći."

"Ne mogu", kažem.

"Da. Možeš. Dođi. Idemo."

Zurim u utihnuli šator. Nakon još nekoliko sekundi, odvajam oči od treperavog platna i odlazim.

Walter i ja penjemo se u vagon za konje. Queenie se pojavljuje iza kovčega, gdje se čuje Camelovo hrkanje. Maše batrljkom repa i onda se umiri i njuši zrak.

"Sjedni", kaže Walter i pokaže mi na svoj krevet.

Queenie sjedi na sredini poda. Ja sjedim na rubu kreveta. Sad kad mi adrenalin splašnjava, počinjem osjećati koliko sam jako ozlijeden. Ruke su mi razderane, a kad dišem zvuči kao da dišem kroz plinsku masku. Ne vidim dobro jer mi je desno oko nateklo i gledam kroz prorez otečenih kapaka. Kad sam dotaknuo lice, ruka mi je ostala sva krvava.

Walter se nagnuo nad jedan otvoren kovčeg. Kad se okrenuo, u ruci drži vrč domaćeg viskija i maramu. Stao je ispred mene i izvlači čep.

"Ha? Jesi li to ti? Waltere?" javi se Camel iza kovčega. Možete biti sigurni da će se probuditi već na sam zvuk izvlačenja čepa iz boce.

"Sav si krvav", reče Walter, potpuno ignorirajući Camela. Prinio je maramu otvoru vrča i okrenuo ga naglavačke. Primakao je vlažnu tkaninu do mojeg lica. "Budi miran. Ovo će zapeći."

To je bila ublažena izreka stoljeća - kad mi je alkohol dodirnuo lice, skočio sam natraške i zajaukao. Walter čeka sa spremnom maramom.

"Hoćeš li nešto u što ćeš zagristi?" Sagnuo se da podigne čep. "Uzmi."

"Ne treba", kažem i stisnem zube. "Daj mi samo sekundu." Obuhvatio sam se oko prsa i počeo njihati naprijed-natrag.

"Imam bolju ideju", kaže Walter. Dodao mi je vrč. "Hajde. Peče kao vatра dok ga gutaš, ali nakon nekoliko gutljaja više ne primijetiš. Što se, dovraga, dogodilo?"

Uzimam vrč, objema rukama ga pridržavam i prinosim ustima. Osjećam se nespretno, kao da imam boksačke rukavice. Walter mi pomaže da držim vrč mirno. Alkohol me peče po ranjavim usnama, pali put kojim mi prolazi niz grlo i eksplodira u želucu. Hvatom dah i odgurnem vrč od sebe tako naglo da se prolilo malo tekućine.

"Da. Ne ide baš glatko", reče Walter.

"Dečki, hoćete li me izvući odavde i podijeliti malo sa mnom ili nećete?" dovikne Camel.

"Začepi, Camel", reče Walter.

"Hej, pazi! Tako se ne govori s bolesnim starcem..."

"Rekao sam ti da začepiš, Camel! Ovdje imam problem. Hajde", reče on i opet mi pruža vrč. "Popij još malo."

"Kakav problem?" pita Camel.

"Jacob je prebijen."

"Što? Kako? Je li bilo '*udri bagru*'?"

"Nije", odgovori Walter mrko. "Još gore."

"Što je to '*udri bagru*'?" mumljam kroz otečene usne.

"Pij", kaže on i gura vrč prema meni. "To je tučnjava između nas i njih. Ljudi iz cirkusa protiv gradskih fakina. Jesi li spremam?"

Otpijem drugi gutljaj viskija koji, usprkos Walterovu uvjeravanju, ipak peče kao plikavac. Spuštam vrč na pod i zaklapam oči.

"Da, mislim da jesam."

Walter me jednom rukom drži za bradu i okreće mi lice lijevo i desno dok procjenjuje štetu.

"Svih mu svetaca, Jacobe. Što se, zaboga, dogodilo?" pita on i pregledava mi kosu na potiljku. Očito je naišao na još neku grozotu.

"Gurnuo je Marlenu."

"Misliš fizički gurnuo?"

"Da."

"Zašto?"

"Jednostavno je poludio. Ne znam kako bih to opisao."

"Imaš stakla po cijeloj kosi. Budi miran." Prstima mi opipava skalp, diže i razdvaja pramenove kose. "A zašto je poludio?" pita i odlaže krhotine stakla na najbližu knjigu.

"Neka sam proklet ako znam."

"Vraga ne znaš. Jesi li mutio nešto s njom?"

"Nisam. Apsolutno ne", kažem, iako sam prilično siguran da bih, da mi lice nije ovako izudarano, pocrvenio kao mljeveno meso.

"Nadam se da nisi", reče Walter. "Za tvoje dobro se nadam."

Nešto šuška i lupa s moje desne strane. Htio sam pogledati, ali Walter me čvrsto drži za bradu.

"Camel, što sad izvodiš?" oštro ga pita, a ja na licu osjećam njegov vrući dah.

"Hoću vidjeti Jacoba."

"Isuse Kriste", reče Walter. "Ostani gdje jesi. Ne bih se iznenadio da nam netko sad bane. Možda će tražiti Jacoba, ali nemoj se zavaravati da ne bi uzeli i tebe."

Kad mi je Walter očistio rane i izvadio sve krhotine iz kose, otpuzao sam do svojeg kreveta na podu i pokušao naći najudobnije mjesto za glavu, koja je bila izranjavana sprijeda i straga. Desno oko mi je oteklo i potpuno se zatvorilo. Queenie mi je prišla da me pogleda i oprezno me njuška. Uzmaknula je nekoliko koraka, legla na pod i stražari nada

mnom. Walter je vratio vrč u kovčeg i ostao sagnut nad njim, jer je nastavio nešto tražiti. Kad se opet uspravio, u ruci je držao veliki nož.

Zatvorio je unutrašnja vrata i ugurao ispod njih klin od nekog komada drveta. Zatim je sjeo, naslonio se leđima na zid, a pokraj sebe stavio nož.

U neko doba čuli smo kloparanje konjskih kopita na rampi. Pete, Otis i Dijamantni Joe govore prigušenim glasovima u drugom kraju vagona, ali nitko ne kuca niti pokušava otvoriti naša vrata. Nakon nekog vremena čujemo ih kako miču rampu, povlače i zatvaraju vrata vagona.

Kad se vlak napokon trznuo naprijed, Walter je glasno odahnuo. Pogledao sam ga. Spustio je glavu među koljena i ostao tako jedan trenutak. Zatim je ustao i sakrio nož iza kovčega.

"Baš si sretno kopile", kaže on, izvlačeći klin ispod vrata. Otvorio ih je širom i prilazi nizu kovčega koji skrivaju Camela.

"Ja?" pitam kroz omaglicu u koju sam upao zbog popijenog viskija.

"Da, ti. Barem dosad."

Walter odmiče kovčege od zida i izvlači Camela. Zatim ga vuče na drugi kraj vagona da se pobrine za njegovu večernju toaletu.

Drijemam, nokautiran kombinacijom traume i domaćeg viskija. Nejasno sam svjestan toga da Walter pomaže Camelu s večerom. Sjećam se da sam se pridignuo kako bih prihvatio čašu vode, a onda sam se srušio natrag na krevet. Idući put kad sam se osvijestio, Camel je ležao na poljskom krevetu i hrkao, a Walter je sjedio na konjskoj deki u kutu, sa svjetiljkom pokraj sebe i s knjigom na krilu.

Čujem korake na krovu, a trenutak poslije čuje se nježno kucanje na našim vratima. Cijelo mi se tijelo odjednom probudilo.

Walter je pojurio preko poda kao rak i izvukao nož iza kovčega. Zatim je prišao k vratima, čvrsto držeći nož u ruci. Rukom mi gestikulira i pokazuje svjetiljku. Bacio sam se preko sobe, ali s jednim zatvorenim okom nemam osjećaj za prostor i nisam je dosegnuo.

Vrata su zaškripala dok ih je netko otvarao. Walterovi se prsti grče i otvaraju nad drškom noža.

"Jacobe!"

"Marlena!" viknuh.

"Isuse Kriste, ženo!" vikne Walter i spusti nož pokraj sebe. "Skoro sam te ubio." Uhvatio je vrata. Glava mu poskakuje dok se naviruje i nastoji vidjeti ima li koga iza nje. "Jesi li sama?"

"Da", reče ona. "Oprosti. Moram razgovarati s Jacobom."

Walter otvorio vrata još malo. Zatim mu se lice opusti od iznenađenja.

"Au, Isuse", reče on. "Hajde, uđi."

Kad je zakoračila unutra, dignuo sam petrolejku u zrak. Lijevo joj je oko ljubičasto i natečeno.

"Isuse Kriste!" rekoh. "Zar ti je on to učinio?"

"Oh, Bože, vidi tebe", reče ona i ispruži ruke. Vršci prstiju trepere joj iznad mojeg lica. "Treba ti liječnik."

"Dobro sam", rekoh.

"Muko moja, tko je sad to?" pita Camel. "Je li to dama? Ništa ne vidim. Neka me netko okreće."

"Oh, oprostite", reče Marlena, iznenađena pogledom na mlijetavo tijelo koje je ležalo na poljskom krevetu. "Mislila sam da ste vas dvojica sami... Oh, oprostite. Idem sad natrag."

"Ne, nećeš", kažem.

"Nisam mislila... k njemu."

"Ne želim da hodaš po krovu vagona dok je vlak u pokretu, a još manje da skačeš s jednog vagona na drugi."

"Slažem se s Jacobom", reče Walter. "Mi ćemo se premjestiti i spavati s konjima, a ti ćeš imati malo privatnosti."

"Ne, to nikako ne mogu", reče Marlena.

"Onda mi dopusti da ti tamo prostrem krevet na podu", rekoh.

"Ne. Nisam namjeravala..." Odmahuje glavom. "Oh, Bože. Nisam trebala doći." Dlanovima je prekrila lice. Onda je počela plakati.

Pružam svjetiljku Walteru i privlačim je k sebi. Opustila se u mojoem zagrljaju, jeca i pritišće lice na moje grudi.

"Au, Isuse", kaže opet Walter. "Ovo i mene sad čini sukrivcem."

"Hajdemo razgovarati", rekoh Marleni.

Ona šmrca i odmiče se od mene. Odlazi prema konjima, a ja je slijedim i čvrsto za nama zatvaram vrata.

Začuje se tihom njištanju kad ju je konj prepoznao. Marlena prilazi *Ponoći* i pogladi ga po sapima. Spustio sam se uza zid i čekam je. Ubrzo mi se pridružila. Dok vlak skreće u zavoj, ispod nas škripe podne daske, a vlak nas naginje jedno prema drugome tako da nam se ramena dodiruju.

Progovaram prvi.

"Je li te ikad prije udario?"

"Ne."

"Ako to opet učini, kunem se Bogom da će ga ubiti."

"Ako to opet učini, nećeš ga morati ubiti", reče ona tiho.
Pogledao sam je. Mjesečina prodire između dasaka iza nje, ali profil joj je crn i ne vidim joj crte lica.

"Ostavljam ga", reče ona i spusti bradu.
Instinkтивно sam posegnuo za njezinom rukom. Prstena više nema.
"Jesi li mu rekla?" pitam.
"Vrlo jasno."
"Kako je to primio?"
"Vidio si njegov odgovor", reče ona.
Sjedimo i slušamo kloparanje kotača ispod nas. Gledam iznad leđa uspavanih konja i promatram komadiće neba vidljive kroz proreze između dasaka.

"Što ćeš učiniti?" pitam.
"Prepostavljam da će razgovarati s Ujakom Alom kad stignemo u Erie i vidjeti može li mi pronaći krevet u vagonu za djevojke."
"A u međuvremenu?"
"U međuvremenu će odsjeti u hotelu."
"Ne želiš se vratiti svojoj obitelji?"
Stanka.
"Ne. Mislim da me ionako ne bi primili."

Šutke smo se naslonili na zid, i dalje se držeći za ruke. Nakon otprilike sat vremena zaspala je i kliznula nadolje sve dok joj glava nije pala na moje rame. Ostao sam budan, a svaki atom mog tijela bio je svjestan njezine blizine.

19

"Gospodine Jankowski? Vrijeme je da se spremite."

Naglo sam otvorio oči zbog blizine tog glasa. Rosemary se nadvila nada mnom, a uokviruju je ploče stropa.

"Eh? O, dobro", rekoh, pokušavajući se podbočiti na laktove. Preplavljuje me radost kad shvatim da, ne samo što znam gdje se nalazim i tko je ona, nego pamtim i da je danas dan za cirkus. Možda je ono što se prije dogodilo bilo samo štucanje mozga?

"Nemojte se micati. Podignut ču vam uzglavlje", reče ona. "Trebate li ići na zahod?"

"Ne, ali želim svoju dobru košulju. I leptir-kravatu."

"Vašu leptir-kravatu!" hukne ona od divljenja, zabaci glavu i nasmije se.

"Da, leptir-kravatu."

"Ajme meni. Baš ste šaljivi", reče ona i priđe ormaru.

Kad se vratila uspio sam već otkopčati tri gumba na košulji. Što nije loše za kvrgave prste. Prilično sam zadovoljan sobom. Funkcioniraju mi i mozak i tijelo.

Dok mi Rosemary pomaže svući košulju, spuštam pogled na svoje mršavo tijelo. Vide mi se rebra, a nekoliko preostalih dlaka na prsima je sijedo. Sam sebi sličim na hrta, sav sam od tetiva i s mršavim rebrima. Rosemary mi usmjerava ruke u rukave nove košulje, a nekoliko minuta poslije nagnje se nada mnom i popravlja mi krajeve leptir-kravate. Odmaknula se korak natrag, nakrivila glavu, i još malo dotjerala što je trebalo.

"Pa, priznajem da je leptir-kravata bila dobra odluka", reče ona kimajući glavom u znak odobravanja. Glas joj je dubok, sladak kao med i pjevan. Mogao bih je slušati cijeli dan. "Hoćete li se pogledati?"

"Jeste li je ravno svezali?" pitam.

"Naravno da jesam!"

"Onda ne. U posljednje vrijeme baš ne volim zrcalo", progundjam.

"Pa, mislim da izgledate vrlo lijepo", reče ona, položivši ruke na bokove i odmjeravajući me.

"Ah,pih." Odmahnuo sam koščatom rukom.

Opet se nasmijala i taj zvuk je poput vina, grije mi žile.

"Dakle, hoćete li čekati svoju obitelj ovdje ili da vas odvezem van u predvorje?"

"U koliko sati počinje predstava?"

"Počinje u tri", kaže ona. "Sad su dva sata."

"Pričekat će ih u predvorju. Želim krenuti čim stignu."

Rosemary strpljivo čeka dok spuštam svoje škripeće kosti u invalidska kolica. Dok me vozi van u predvorje, sklapam ruke u krilu i nervozno preplećem prste.

Predvorje je puno drugih staraca u kolicima, poredani su ispred sjedala namijenjenih posjetiteljima. Rosemary me parkirala na jednom kraju, pokraj Ipphy Bailey.

Ona je zgrbljena; staračka pogrbljenost prisiljava je da si gleda u krilo. Kosa joj je pramenasta i sijeda, a netko ju je - očito je da to nije učinila sama - pažljivo počešljaо kao bi sakrio čelave dijelove. Naglo se okrenula prema meni. Lice joj se ozarilo.

"Morty!" poviše ona, ispruži ruku tanku kao u kostura i uhvati me za zapešće. "Oh, Morty, vratio si se!"

Trgnuo sam ruku da se oslobodim, ali njezina ruka ide za mojom. Vuče me prema sebi dok se branim.

"Sestro!" vičem i pokušavam se osloboditi. "Sestro!"

Nekoliko sekundi poslije netko me odvaja od Ipphy, koja je uvjerena da sam njezin pokojni muž. Štoviše, uvjerena je da je više ne volim. Nagnula se preko rukohvata svojih kolica, plače i maše rukama u očajničkom pokušaju da me dohvati. Sestra konjskog lica prilazi mojim kolicima straga i odvozi me malo dalje, a onda između nas stavlja hodalicu.

"Oh, Morty, Morty! Ne budi takav!" jauče Ipphy. "Znaš da ono nije ništa značilo. To nije bilo ništa - užasna pogreška. Oh, Morty! Zar me više ne voliš?"

Bijesan sam, sjedim i trljam zapešće. Zašto nemaju posebne odjele za takve ljude? Stara je očito skrenula. Mogla me ozlijediti. Naravno, kad bi imali poseban odjel vjerojatno bih i ja završio u njemu, nakon onoga što se jutros dogodilo. Uspravim se sjedeći jer mi je na um pala jedna zamisao. Možda je upravo onaj novi lijek uzrok ovog štucanja mozga - oh, moram to pitati Rosemary. Ili možda ne. Ta me pomisao razveselila i volio bih da je mogu zadržati. Moram štititi svoje male zakutke sreće.

Minute prolaze i starci odlaze sve dok red kolica nije prorijeđen pa podsjeća na krezubi osmijeh izdubljene bundeve u Noći vještica. Pristiže

jedna obitelj za drugom, svaka dolazi po nekog oronulog pretka kojeg odvozi, dok se svi glasno pozdravljaju. Snažna tijela naginju se nad ona iznemogla; ljube ih u obraze. Kočnice se otpuštaju i jedan po jedan, okruženi rodbinom, starci izlaze kroz klizna vrata.

Kad je stigla Ipphyna obitelj, napravili su veliku predstavu od toga koliko su sretni što je vide. Ona im gleda lica, otvorenih očiju i usta, zbumjena ali radosna.

Ostalo nas je još samo šest i gledamo se sa sumnjom u očima. Svaki put kad se otvore klizna vrata, svi kao jedan okrećemo lica od kojih se jedno razvedri. I tako to ide sve dok nisam ostao samo ja.

Pogledavam na zidni sat. Dva i četrdeset pet. Prokletstvo! Ako se uskoro ne pojave, propustit ću svečanu paradu. Nemirno sjedim, osjećam se čangrizavo i staro. Prokletstvo, ja jesam čangrizav i star, ali moram se truditi da ne izgubim živce kad moji stignu. Samo ću ili požurivati da što prije krenemo, dati im jasno do znanja da nemamo vremena za časkanje. O svojim promocijama i praznicima mogu mi pričati i poslije predstave.

Na vratima se pojavi Rosemaryna glava. Gleda lijevo i desno i shvaća da sam ostao samo ja u predvorju. Odlazi do radnog kutka za sestre i spušta svoj karton na stol. Zatim mi prilazi i sjeda do mene.

"Još nema nikoga od vaših, gospodine Jankowski?"

"Ne!" viknuh. "A ako se uskoro ne pojave, neće više biti ni važno. Siguran sam da su dobra sjedala već rasprodana, a ionako ću propustiti svečanu paradu." Okrenuo sam se da pogledam na sat, tužan, cmizdrav. "Što ih je samo zadržalo? U ovo vrijeme su obično već tu."

Rosemary gleda na svoj ručni sat. Zlatan je, s rastezljivim kopčama koje izgledaju kao da joj štipaju kožu. Ja sam uvijek nosio svoj sat labavo pričvršćen, onda dok sam ga još imao.

"Znate li tko vam treba danas doći?" pita ona.

"Ne. Nikad ne znam. A nije ni važno, samo da dođu na vrijeme."

"Pa, dajte da vidimo mogu li što saznati."

Ustala je i otišla do stola za medicinske sestre.

Pogledavam svaku osobu koja prolazi vani pločnikom ispred kliznih vrata i tražim poznato lice. Ali svi brzo prolaze i lica im se sva stapaju u jedno. Gledam prema Rosemary, koja stoji iza stola i telefonira. Pogledava me, spušta slušalicu i opet nekoga zove.

Na satu je dva i pedeset tri - još samo sedam minuta do početka predstave. Tlak mi je tako visok da mi cijelo tijelo zuji poput fluorescentnih žarulja iznad mene.

Odustao sam od plana da neću izgubiti strpljenje. Tko god da se pojavi, taj će me čuti, u to sam siguran. Svaka starica i starkelja u ovom domu vidjet će predstavu, uključujući i veliku paradu, i gdje je tu pravda? Ako itko ovdje treba vidjeti predstavu, onda sam to ja. Oh, samo čekajte dok ih moje oči ugledaju, tko god to bio. Ako je jedno od moje djece, odmah ću ga napasti. Ako je netko od ostalih, pa, pričekat ću sve dok...

"Gospodine Jankowski, žao mi je."

"Eh?" brzo sam podigao pogled. Rosemary se vratila i sjela do mene. U panici je nisam ni primijetio.

"Oni su jednostavno zaboravili čiji je red da vas danas posjeti."

"Pa, za koga su se odlučili? Koliko će im trebati da stignu?"

Rosemary šuti. Stisnula je usne i uzela moju ruku u svoje. Ima izraz lica kakav ljudi slože kad vam namjeravaju priopćiti lošu vijest, i adrenalin mi raste u očekivanju.

"Danas neće doći", kaže ona. "Red je bio na vašeg sina, Simona. Kad sam nazvala, onda se sjetio, ali već je dogovorio nešto drugo. Zvala sam i ostale, ali nitko se nije javio."

"Nešto drugo?" procijedim.

"Da, gospodine."

"Jeste li mu rekli za cirkus?"

"Jesam, gospodine. I bilo mu je jako, jako žao. Ali radilo se o nečemu što nije mogao odgoditi."

Lice mi se zgrčilo, i prije nego što sam se snašao, plačem kao dijete.

"Žao mi je, gospodine Jankowski. Znam koliko vam je to bilo važno. Ja bih vas odvela, ali danas radim smjenu od dvanaest sati."

Prinio sam ruke k licu, pokušavajući sakriti staračke suze. Nekoliko sekundi poslije, preda mnom visi papirnata maramica.

"Dobra si ti djevojka, Rosemary", kažem i uzimam maramicu da obrišem nos koji mi curi. "Znaš to, zar ne? Ne znam što bih učinio bez tebe."

Dugo me gleda. Predugo. Konačno kaže:

"Gospodine Jankowski, znate da sutra odlazim, zar ne?"

S trzajem sam dignuo glavu.

"Eh? Na koliko dugo?" Oh, prokletstvo. Još mi je samo to trebalo. Ako ode na godišnji odmor, vjerojatno ću joj zaboraviti ime i neću ga znati kad se vrati.

"Selimo se u Richmond. Da budemo bliže mojoj svekrvi. Bolesna je."

Zaprepašten sam. Čeljust mi se miče i treba mi trenutak prije nego što dođem do riječi.

"Udana si?"

"Već dvadeset šest sretnih godina, gospodine Jankowski."

"Dvadeset šest godina? Ne, ne vjerujem to. Još si mlada djevojka Nasmijala se.

"Baka sam, gospodine Jankowski. Imam četrdeset sedam godina."

Trenutak sjedimo u tišini. Posegnula je rukom u svijetloružičasti džep i zamijenila moju mokru maramicu novom. Tapkam po dubokim dupljama koje mi skrivaju oči.

"Tvoj muž je sretnik", šmrcam.

"Oboje smo sretni. Zaista blagoslovljeni."

"A i twoja svekrva. Znaš li da me nijedno od moje djece nije moglo uzeti k sebi?"

"Pa... Nije to uvijek jednostavno, znate."

"Nikad nisam ni rekao da jest."

Uzela me za ruku.

"Znam to, gospodine Jankowski. Znam."

Iscrpila me nepravednost svega toga. Zatvaram oči i zamišljaj staru Ipphy Bailey, kako slini u velikom šatoru. Ona neće ni znati da je tamo, a kamoli se čega sjećati.

Nakon nekoliko minuta Rosemary reče:

"Mogu li što učiniti za vas?"

"Ne", kažem, jer i ne može - osim ako me ne odvede u cirkus ili dovede cirkus k meni. Ili me povede sa sobom u Richmond. "Mislim da bih sad volio biti sam", rekoh.

"Razumijem", reče ona nježno. "Da vas odvezem natrag u sobu?"

"Ne. Mislim da bih volio ostati ovdje."

Ustala je, nagnula se nad mene i poljubila me u čelo, a onda je nestala niz hodnik, dok su joj gumeni potplati škripali na podnim pločicama.

THE RINGLING CIRCUS MUSEUM, SARASOTA, FLORIDA

20

Kad sam se probudio, Marlena je već bila otišla. Odmah sam se dao u potragu za njom i našao je baš dok je s Earlom izlazila iz vagona Ujaka Ala. Otpratio ju je do vagona 48 i natjerao Augusta da izađe dok ona bude unutra.

Zadovoljan sam kad vidim da August izgleda otprilike kao i ja, što znači kao izudarana trula rajčica. Kad se Marlena popela u vagon, zvao ju je imenom i pokušao slijediti unutra, ali Earl mu je zapriječio put. August je uznemiren i očajan, ide od prozora do prozora, pridiže se držeći se prstima za prozore, plače i sav je skrušen.

To se više nikad neće dogoditi. Voli je više od samoga života - ona to sigurno zna. Ne zna što ga je tada spopalo. Učinit će sve - baš sve! - da joj se opet umili. Ona je boginja, kraljica, a on je samo jadna šaka bijede. Zar ne vidi koliko mu je žao? Zar ga pokušava mučiti? Zar nema srca?

Kad se Marlena pojavila s kovčegom, prošla je pokraj njega i ne pogledavši ga. Na glavi ima slarnati šešir mekanog oboda, koji je povukla nadolje da sakrije modricu na oku.

"Marlena", poviće on, ispruži ruke i uhvati je za ruku.

"Pusti je", reče Earl.

"Molim te. Preklinjem te", reče August. Pao je na koljena u prašinu. Ruke mu klize niz njezinu podlakticu sve dok nisu pale do prstiju njezine lijeve ruke. Prinio ju je licu, zalio suzama i prekrio poljupcima, dok ona kamena lica gleda pred sebe.

"Marlena, draga. Pogledaj me. Na koljenima sam. Preklinjem te. Što još mogu učiniti? Draga moja - najdraža - molim te podi sa mnom unutra. Razgovarat ćemo o tome. Sve ćemo riješiti." Prekapa po džepovima i pronalazi prsten, koji joj pokušava staviti na treći prst. Ona naglo tržne rukom, oslobodi se i nastavi hodati.

"Marlena! Marlena!" Sad vrišti, a čak su mu i neozlijedeni dijelovi lica zajapureni. Kosa mu je pala preko čela. "Ne možeš to učiniti! Ovo nije kraj! Čuješ li me? Žena si mi, Marlena! Dok nas smrt ne rastavi, sjećaš se?" Uspravio se i ostao stajati stisnutih šaka. "Dok nas smrt ne rastavi!" više on.

Marlena je gurnula kovčeg prema meni, ne zaustavivši se. Okrenuo sam se i pošao za njom, gledajući u njezin uski struk dok je marširala

preko smeđe trave. Tek je na rubu cirkuskog terena dovoljno usporila da mogu hodati uz nju.

"Mogu li vam pomoći?" upita hotelski službenik na recepciji, podigavši pogled kad je zvonce iznad vrata najavilo naš dolazak. Početni izraz lica brižne uslužnosti zamijenila je najprije uznemirenost, a onda prezir. To je ista kombinacija koju smo vidjeli na licima svih ljudi pokraj kojih smo prošli dolazeći ovamo. Sredovječni par koji sjedi na klupi pokraj ulaza bez stida bulji u nas.

A zaista smo čudan par. Koža oko Marlenina oka poprimila je začuđujuće plavu boju, no barem joj je lice zadržalo oblik - moje je natećeno i izudarano, modrice su prekrivene krastama koje se cijede.

"Trebam sobu", reče Marlena.

Repcionar je gleda s gađenjem.

"Nemamo slobodnu sobu", odgovori on i jednim prstom podigne naočale na nosu. Okrenuo se hotelskoj knjizi gostiju.

Spustio sam kovčeg na pod i stao uz nju.

"Znak vani kaže da imate slobodnih mjesta."

Stisnuo je usne u bahatu crtu.

"Onda je znak pogrešan."

Marlena mi je dotaknula lakat.

"Dođi, Jacobe."

"Ne, neću doći", rekoh i okrenuh se receptionaru. "Dama treba sobu, a vi imate slobodnih mjesta."

Naglašeno je pogledao njezinu lijevu ruku i podigao obrvu.

"Ne izdajemo sobe nevjenčanim parovima."

"Nije za nas. Samo za nju."

"A-ha", reče on.

"Bolje ti je da pripaziš, prijatelju", rekoh. "Ne sviđa mi se to na što ciljaš."

"Dođi, Jacobe", ponovi Marlena. Bljeda je nego prije i gleda u pod.

"Ne ciljam ja ni na što", reče receptionar.

"Jacobe, molim te", reče Marlena. "Hajdemo nekamo drugdje."

Uputio sam receptionaru posljednji, ubojiti pogled koji mu je trebao dati do znanja što bih mu točno učinio da Marlena nije tu, a zatim sam podigao njezin kovčeg. Ona odlučno ide prema vratima.

"Oh, vidi, pa ja vas poznajem!" reče žena onog para koji je sjedio na klupi. "Vi ste ona djevojka s plakata! Da! Sigurna sam!" Okrenula se muškarcu do sebe. "Norberte, to je djevojka s plakata! Zar ne? Gospodice,

vi ste zvijezda iz cirkusa, zar ne?"

Marlena je otvorila vrata, namjestila obod šešira i zakoračila van. Slijedim je.

"Čekajte", poviće recepcionar. "Mislim da možda imamo..."

Tresnuo sam vratima iza sebe.

U hotelu tri zgrade dalje nisu imali nikakvih nedoumica, iako mi se ovaj recepcionar nije ništa više sviđao od prethodnog. Ovaj umire od želje da sazna što se dogodilo. Prelazi pogledom preko nas, oči mu sjaje, znatiželjne su, lascivne. Znam što bi zaključio da je samo Marlena imala modricu na oku, ali kako sam ja bio u gorem stanju, priča mu nije bila baš jasna.

"Soba 2 B", reče on, njišući ključem ispred sebe i uživajući u pogledu na nas. "Krenite stubama i skrenite desno. Na kraju hodnika."

Slijedim Marlenu i, dok se penje stubama, promatram joj lijepo oblikovane listove. Muči se s ključem koju minutu, a onda stane u stranu, ostavivši ga u bravi.

"Ne mogu otključati. Pokušaj ti."

Namještam ključ u ključanici. Nakon nekoliko sekundi, sigurnosna brava se okrenula. Gurnuo sam vrata i odmakao se da pustim Marlenu da uđe. Bacila je šešir na krevet i prišla otvorenom prozoru. Dašak vjetra nadigao je zavjesu, najprije ju otpuhнуvši u sobu, a onda ju je isisao kroz prozor.

Soba je jednostavna ali zadovoljava. Tapete i zavjese imaju cvjetni uzorak, a krevet je prekriven nabranom pamučnom tkaninom. Vrata kupaonice su otvorena. Kupaonica je prostrana, a kada ima nogice zavojite poput kandži.

Spuštam kovčeg i stojim u nelagodi. Marlena je leđima okrenuta prema meni. Na vratu ima ogrebotinu, tamo gdje ju je zarezala kopča ogrlice.

"Trebaš li još nešto?" pitam i okrećem šešir u rukama.

"Ne, hvala ti", kaže ona.

Još je malo promatram. Želim prijeći sobu i uzeti je u zagrljaj, ali umjesto toga odlazim i tiho za sobom zatvaram vrata.

Kako ne mogu smisliti što bih drugo radio, odlazim u menažeriju i obavljam uobičajene poslove. Režem, miješam i odmjeravam hranu. Pregledavam jaka koji ima upaljen zub, držim Boba za ruku i vodim ga naokolo sa sobom dok provjeravam ostale životinje. Već sam počeo izbacivati izmet, kad mi je s leđa prišao Dijamantni Joe.

"Ujak Al te želi vidjeti."

Gledam ga trenutak, a zatim odlažem lopatu na slamu.

Ujak Al je u vagon-restoranu, sjedi uz tanjur s odreskom i pomfritom. U ruci drži cigaru i otpuhuje kolutove dima. Iza njega stoji njegova pratnja, svi ozbiljnih lica. Skinuo sam šešir.

"Htjeli ste me vidjeti?"

"Ah, Jacobe", reče on i nagne se naprijed. "Drago mi je što te vidim. Jesi li se pobrinuo za Marlenu?"

"Našla je sobu, ako to mislite."

"Da, djelomično i to."

"Onda nisam siguran što želite reći."

Zašutio je na trenutak. Iada je odložio cigaru, spojio dlanove i prstima oblikovao krović.

"Vrlo je jednostavno. Ne mogu si dopustiti da izgubim ijedno od njih dvoje."

"Koliko znam, ona nema namjeru napustiti cirkus."

"A nema ni on. Zamisli, ako možeš, kako će izgledati ako oboje ostanu, ali budu razdvojeni. August je jednostavno izvan sebe od tuge."

"Vi svakako ne predlažete da mu se ona vrati."

Nasmiješio se i nakrivio glavu.

"Udario ju je, Al. Udario ju je."

Ujak Al je protrljao bradu i zamislio se.

"Pa, da. To mi se baš nije svidjelo, moram priznati." Mahnuo je rukom prema sjedalu nasuprot sebi. "Sjedni."

Prišao sam i sjeo na rub.

Ujak Al je nagnuo glavu u stranu i proučava me.

"Ima li, dakle, imalo istine u tome?"

"U čemu?"

Bubnja prstima po stolu i napući usne.

"Jeste li ti i Marlena - hmm, kako da to kažem..."

"Nismo."

"Mfflfflm", kaže on i nastavlja razmišljati. "Dobro. Nisam ni mislio. Ali dobro. U tom slučaju, možeš mi pomoći."

"Kako?" pitam.

"Ja će obraditi njega, a ti nju."

"K vragu s tim."

"Ti si donekle u škripcu, zar ne? Prijatelj si i jednom i drugom."

"Nisam ja nikakav njegov prijatelj."

Uzdahnuo je i poprimio izraz velikog strpljenja.

"Moraš razumjeti Augusta. On to povremeno čini. Nije njegova krivnja." Nagnuo se naprijed i zagledao mi se u lice. "Zaboga, mislim da ti moram dovesti liječnika da te pregleda."

"Ne treba mi liječnik. I naravno da je njegova krivnja."

Zagledao se u mene, a onda se naslonio na naslon sjedala,

"Bolestan je, Jacobe."

Ništa nisam rekao.

"On je paragon šnicofonik."

"On je - što?"

"Paragon šnicofonik", ponovi Ujak Al.

"Mislite paranoični shizofrenik?"

"Da. Svakako. No poanta je u tome da je lud kao ludi šeširdžija. Naravno, on je također i briljantan, pa pokušajmo to zanemariti. Marleni je teže nego nama ostalima, naravno. Zato je i moramo podržavati."

Odmahujem glavom, zatečen, bez riječi.

"Čujete li vi sami sebe?"

"Ne mogu izgubiti nijedno od njih. A ako se ne pomire, s Augustom će biti nemoguće izaći na kraj."

"Udario ju je", ponavljam.

"Da, znam, vrlo uznenirujuće, to sve. Ali on joj je muž, zar ne?"

Stavio sam šešir na glavu i ustao.

"Kamo si krenuo?"

"Natrag na posao", kažem. "Ne namjeravam sjediti ovdje i slušati kako mi govorite da je u redu da je August tuče samo zato što mu je žena. Ili da nije kriv zato što je lud. Ako je lud, to je samo razlog više zbog kojeg se ona mora držati dalje od njega."

"Ako želiš zadržati posao kojem ćeš se moći vratiti, sjest ćeš odmah."

"Znate što? Ne marim ni prebite pare za vaš posao", rekoh i krenuh prema vratima. "Vidimo se. Žalim što ne mogu reći da mi je bilo zadovoljstvo razgovarati s vama."

"A što je s tvojim malim prijateljem?"

Sledio sam se. Ruka mi je ostala na kvaki.

"Onaj mali kenjac s psom", reče on, zadubljen u misli. "I onaj drugi, također - ah, kako mu je ime?" Pucnuo je prstima dok se pokušava prisjetiti.

Polako sam se okrenuo. Znao sam što slijedi.

"Znaš na koga mislim. Na onog beskorisnog bogalja, koji ždere moju

hranu i zauzima prostor u vlaku već tjednima, a da ništa ne radi. Što je s njim?"

Zurim u njega, a lice mi gori mržnjom.

"Zar si zaista mislio da možeš držati slijepog putnika, a da ja to ne saznam? A da on to ne sazna?" Lice mu je tvrdo, a oči sjaje. Izraz mu se naglo smekšao. Toplo se nasmiješio. Raširio je ruke u pokornoj molbi. "Potpuno si me krivo shvatio, znaš. Ljudi u ovom cirkusu moja su obitelj. Iskreno marim za svakog od njih. Ali ono što ja shvaćam, a ti očito ne, jest da se pojedinac katkad mora žrtvovati za dobro ostalih. A ono što ovoj obitelji treba je da se August i Marlena pomire. Razumijemo li se sada?"

Gledam u njegove zažarene oči i mislim kako bih mu volio sjekirov raskoliti glavu.

"Da, gospodine", kažem napokon. "Rekao bih da se razumijemo."

* * *

Rosie stoji s jednom nogom na koritu dok joj turpijam nokte. Ima ih pet na svakom stopalu, kao i čovjek. Radim na jednom noktu prednje noge i odjednom postajem svjestan daje sva ljudska aktivnost u menažeriji prestala. Radnici su se ukočili na mjestu i zure prema ulazu razrogačenih očiju.

Podigao sam pogled. Prilazi mi August i zastaje ispred mene. Kosa mu pada naprijed i on je zaglađuje unatrag natečenom rukom. Gornja usna mu je plavoljubičasta, rascijepljena poput kobasicice za roštilj. Nos mu je splošten i skrenut malo u stranu, sa skorenom krvi. Drži zapaljenu cigaretu.

"Dragi Bože", reče on. Pokušava se osmjehnuti, ali mu ne dopušta raspuknuta usna. Povukao je dim iz cigarete. "Teško je reći koji je od nas dvojice gore prošao, ha, moj dječače?"

"Što hoćeš?" pitam i opet se sagnem da nastavim turpijati golemi nokat.

"Nisi valjda još ljut?"

Ne odgovaram. Promatra me kratko dok radim.

"Slušaj, znam da sam prekoračio granice. Ponekad me mašta svlada."

"Ah, znači to se dogodilo?"

"Slušaj", reče on, otpuhujući dim. "Nadao sam se da ćemo moći ostaviti iza sebe ono što se dogodilo. Dakle, moj dječače, što kažeš - jesmo li opet prijatelji?" Ispružio je ruku.

Uspravio sam se, držeći obje ruke uz tijelo.

"Udario si je, Auguste."

Ostali muškarci promatraju bez riječi. August izgleda zaprepašteno. Usta mu se miču. Povukao je ruku natrag i prebacio cigaretu u nju. Ruke su mu izgrebane, nokti ispucani.

"Da, znam."

Odmičem se i procjenujem Rosiene nokte.

"*Poloz noge. Poloz noge, Rosie!*"

Dignula je golemo stopalo i spustila ga na zemlju. Sutnuo sam preokrenuto korito prema njezinoj drugoj prednjoj nozi.

"*Noge! Noge!*" Rosie premjesti težinu i položi nogu na sredinu korita. "*Teraz do przodu*", kažem i gurkam je rukom sa stražnje strane noge, sve dok joj nokti ne vire preko ruba korita. "Dobra djevojka", kažem i potapšem je po ramenu. Podigla je surlu i otvorila usta u osmijehu. Ispružio sam ruku i počeškao je po jeziku.

"Znaš li gdje je ona?" pita August.

Sagnuo sam se, pregledavam Rosiene nokte i prelazim dlanom ispod donje strane stopala.

"Moram je vidjeti", nastavlja on.

Počeo sam turpijati. Fini oblačić prašine od isturpijanog nokta dignuo se u zrak.

"Dobro. Uzgred rečeno," reče on, a glas mu je postao kreštav, "ona je moja žena i naći će je. Čak ako moram ići od hotela do hotela, naći će je."

Pogledao sam ga upravo u trenutku kad je pokretom prsta odbacio cigaretu. Vinula se u zrak i pala u Rosienu otvorena usta i zacvrčala na njezinu jeziku. Rosie je zarikala, uspaničila se, zabacila glavu i posegnula u usta surлом.

August je odmarširao. Okrenuo sam se prema Rosie. Gleda me pogledom neizmjerne tuge na licu. Žute oči pune su joj suza.

* * *

Trebao sam znati da će ići od hotela do hotela. Ali nisam razmišljao, i tako se ona sada nalazi u drugom hotelu na koji smo naišli. Nije ju bilo teško pronaći.

Znao sam da me on promatra, pa sam čekao pravi trenutak. Prvom prilikom iskrao sam se iz cirkusa i požurio prema hotelu. Jednu minutu sam čekao iza ugla, promatrao i pokušao se uvjeriti da me nitko ne prati. Kad sam povratio dah, skinuo sam šešir, obrisao čelo i ušao u zgradu.

Repcionar je podigao glavu. Nov je. Pogled mu je postao staklen.

"Što vi želite?" upita on, kao da me je već prije video, kao da mu se svakodnevno na vratima pojavljuju izudarane trule rajčice.

"Došao sam gospodjici L'Arche", rekoh, prisjetivši se da se Marlena prijavila pod djevojačkim imenom. "Marleni L'Arche."

"Ovdje nema nikoga s tim imenom", reče on.

"Da, naravno da ima", rekoh. "Bio sam s njom jutros kad je uzela sobu."

"Žao mi je, ali niste u pravu."

Gledam ga trenutak, a onda pojurim uza stube.

"Hej, prijatelju! Vrati se ovamo!"

Grabim stubama, po dvije odjedanput.

"Ako se popneš tim stubama, zvat ću policiju!" viče on.

"Samo daj!"

"Zovem ih! Zovem ih ovog trenutka!"

"Dobro!"

Pokucao sam na vrata svojim najmanje ozlijedenim prstom.

"Marlena?"

Sekundu kasnije, recepcionar me zgrabio i okrenuo od vrata, gurnuvši me uza zid. Uhvatio me za revere i unio mi se licem u lice.

"Rekao sam ti već, nije ovdje."

"U redu je, Alberte. On mi je prijatelj." Marlena se pojavila iza nas u hodniku.

On se ukočio i nastavio dahtati vrućim dahom u mene. Oči su mu se raširile od zbumjenosti.

"Što?" upita on.

"Albert?" upitah, podjednako zbumjen. "Albert?"

"Ali što je s onim ranije?" promuca Albert.

"To nije isti čovjek. Ovo je onaj drugi."

"August je bio tu?" upitah, konačno shvaćajući. "Jesi li dobro?"

Albert naglo okrene glavu prema njoj, pa opet prema meni.

"Ovo mi je prijatelj. Ovo je muškarac koji se potukao s njim", objasni Marlena.

Albert me pustio. Napravio je nespretan pokušaj da mi poravna sako, a onda mi je pružio ruku.

"Oprosti, prijatelju. Izgledaš vrlo slično onom drugom tipu."

"Ah, u redu je", rekoh, prihvativši njegovu ruku. Stisnuo mi je prste, a ja sam se trznuo.

"Doći će po tebe", rekoh Marleni. "Moramo te preseliti."

"Ne budi glup", reče Marlena.

"Već je bio tu", reče Albert. "Rekao sam mu da nije ovdje i čini se da je popušio. Zato sam se iznenadio kad si se ti - hm - on, ponovno pojavio."

Iz prizemlja se začulo zvonce na ulaznim vratima. Albert i ja smo se pogledali. Otpratio sam Marlenu u sobu, a on je požurio dolje.

"Mogu li vam pomoći?" čuo sam ga kako pita, dok sam zatvarao vrata. Po tonu njegova glasa znao sam da se ne radi o Augustu.

Naslonio sam se na vrata i duboko odahnuo s olakšanjem.

"Zaista će se bolje osjećati ako mi dopustiš da ti nađem sobu malo dalje od cirkusa."

"Ne. Želim ostati ovdje."

"Ali zašto?"

"Već je bio tu i misli da sam negdje drugdje. Osim toga, ne mogu ga zauvijek izbjegavati. Moram se sutra vratiti u vlak."

Na to nisam ni pomislio.

Pošla je na drugi kraj sobe i rukom prešla preko površine stolića pokraj kojeg je prolazila. Zatim se spustila u naslonjač i oslonila glavu na naslon.

"Pokušao mi se ispričati", rekoh.

"Jesi li prihvatio ispriku?"

"Naravno da nisam", rekoh uvrijeđeno.

Slegnula je ramenima.

"Bilo bi ti lakše da jesi. Ako je ne prihvatiš, vjerojatno ćeš dobiti otkaz."

"Marlena, ali on te udario."

Zaklopila je oči.

"Moj Bože - zar je uvijek bilo tako?"

"Da. Doduše, prije me nikad nije udario. Ali te promjene raspoloženja? Da. Nikad nisam znala što će zateći kad se probudim."

"Ujak Al kaže da je on paranoični shizofrenik."

Spustila je glavu.

"Kako si to trpjela?"

"Nisam imala izbora. Udalala sam se za njega prije nego što sam to shvatila. Vidio si. Kad je sretan, najšarmantnije je stvorenje na svijetu. Ali kad ga nešto pokrene..." Uzdahnula je, a onda je toliko dugo šutjela da sam se pitao hoće li uopće nastaviti. Kad je progovorila, glas joj je podrhtavao. "Bili smo u braku tek tri tjedna kad se to prvi put dogodilo i smrtno sam se prestrašila. Tako je jako premlatio jednog radnika iz

menažerije da je čovjek izgubio oko. Vidjela sam kad je to učinio. Nazvala sam roditelje i pitala mogu li se vratiti kući, ali nisu htjeli ni razgovarati sa mnom. Već je bilo dovoljno što sam se udala za Židova, a sad sam još željela rastavu! Otac je prisilio majku da mi kaže kako sam za njega umrla onoga dana kad sam pobegla."

Prešao sam preko sobe i kleknuo pokraj nje. Podigao sam ruku da je pogladim po kosi, ali nakon nekoliko sekundi sam je spustio na naslon za ruke.

"Tri tjedna poslije, jedan drugi radnik iz menažerije izgubio je ruku dok je pomagao Augustu da nahrani mačke. Umro je od gubitka krvi, prije nego što je itko uspio saznati pojedinosti. Kasnije u toj sezoni, otkrila sam da je August imao sve te konje za nastup koje mi je mogao prepustiti samo zato što je prethodna trenerica skočila s jurećeg vlaka nakon što je jednu noć provela s Augustom u njegovu vagonu. Bilo je i drugih incidenata, iako je ovo prvi put da se okomio na mene." Klonula je naprijed. Trenutak poslije počela su joj se tresti ramena.

"Oh, hej", rekoh bespomoćno. "Hej, nemoj. Smiri se. Marlena, pogledaj me. Molim te."

Uspravnije je sjela i obrisala lice. Zagledala mi se u oči.

"Hoćeš li ostati sa mnom, Jacobs?" pita me.

"Marlena..."

"Šššš." Pomaknula se prema rubu sjedala i prstom mi dotaknula usne. Zatim je kliznula na pod. Kleči ispred mene, udaljena tek nekoliko centimetara, a prst joj drhti na mojim usnama.

"Molim te", reče ona. "Trebam te." Nakon kratke stanke, prstom mi prati oblik lica - nesigurno, nježno, jedva me dotiče. Zadržao sam dah i sklopio oči.

"Marlena..."

"Ništa ne govori", reče ona tiho. Prsti joj trepere oko mojega uha i dolje niz stražnji dio vrata. Zadrhtao sam. Svaka dlačica na tijelu mi se nakostriješila.

Kad mi je zavukla ruku u košulju, otvorio sam oči. Polako i metodično otkopčava mi puceta. Gledam je i znam da bih je trebao zaustaviti. Ali ne mogu. Bespomoćan sam.

Kad mi je otkopčala košulju, izvukla ju je iz hlača i pogledala me u oči. Nagnula se naprijed i okrznula svojim usnama moje - tako nježno da to čak i nije bio poljubac, tek kontakt. Zastala je samo sekundu, zadržavajući usne tako blizu da na licu osjećam njezin dah. Zatim se još

više nagnula i poljubila me nježnim poljupcem, nesigurnim ali dugim. Sljedeći poljubac je snažniji, idući još jači i, prije nego što sam se snašao, uzvraćam joj poljupce, obuhvativši joj lice objema rukama, dok ona prstima prelazi preko mojih grudi i niže niz tijelo. Kad je stigla do hlača, ostao sam bez daha. Usporila je i prati obris moje erekcije.

Zastala je. U glavi mi se vrti, koljena mi klecaju. I dalje me gleda u oči, uzima za ruke i prinosi ih svojim usnama. Utisnula mi je poljubac u svaki dlan, a onda ih pritisnula na svoje grudi.

"Dodirni me, Jacobe."

Sudbina mi je zapečaćena, gotov sam.

Grudi su joj male i okrugle, poput limuna. Skupio sam ih u šaku, palcem prelazim preko njih i osjećam kako se bradavice skupljaju ispod pamučne haljine. Snažno pritišćem svoje ranjave usne na njezine, rukama joj prelazim preko rebara, struka, bokova, bedara...

Kad mi je otkopčala hlače i uzela me u ruke, odmaknuo sam se.

"Molim te", prodahtao sam napuklim glasom. "Molim te, dopusti mi da budem u tebi."

Nekako smo uspjeli doći do kreveta. Kad sam napokon potonuo u nju, glasno sam uzviknuo.

Poslije sam se privio uz nju kao žlica uz žlicu. Ležimo u tišini sve dok nije pao mrak, a onda, s prekidima, ona počinje govoriti. Kliznula je stopalima između mojih gležnjeva, igra se vršcima mojih prstiju i nije trebalo dugo, a provalile su i riječi. Govori, ne čekajući da joj odgovorim, ne daje mi ni priliku, pa je samo držim u zagrljaju i milujem joj kosu. Priča mi o boli, tuzi, užasu proteklih četiri godine; o tome kako se trudila nositi se s ulogom supruge muškarca koji je tako nasilan i nepredvidiv da joj se od njegova dodira ježila koža, a donedavno je mislila da je konačno uspjela to svladati. I onda, najzad, o tome kako ju je moj dolazak natjerao da shvati kako se uopće nije naviknula nositi s tom ulogom.

Kad je na kraju zašutjela, nastavio sam je milovati i nježno prelaziti rukom preko kose, ramena, nadlaktica, bokova. Onda sam ja počeo pričati. Govorim joj o svom djetinjstvu i majčinim roščićima s marmeladom od marelica. Pričam joj o tome kako sam kao tinejdžer odlazio s ocem na teren i kako sam bio ponosan kad su me primili na Cornell. Pričam joj o Cornellu i Catherine, i kako sam mislio da sam zaljubljen. Pričam joj o starom gospodinu McPhersonu zbog kojeg su mi roditelji sletjeli s mosta, o tome kako je banka preuzela našu kuću i kako sam se slomio i pobjegao iz dvorane za polaganje ispita, kad mi se činilo

da nijedna glava više nema lica.

Ujutro smo ponovno vodili ljubav. Ovaj put me uzela za ruku i vodila mi prste, pomicući ih uz svoje tijelo. Isprva nisam razumio, ali kad je zadrhtala i približavala se na moj dodir, shvatio sam što mi pokazuje i poželio sam vikati od radosti zbog te spoznaje.

Poslije je ležala priljubljena uz mene, a njezina me kosa škakljala po licu. Lagano je milujem i pohranjujem u pamćenje njezino tijelo. Želim da se rastopi u meni, poput maslaca na tostu. Želim je apsorbirati i hodati ostatak života s njom u svojoj koži.

Želim.

Nepomično ležim, uživam u osjećaju njezina tijela pokraj mojeg. Bojim se disati da ne raspršim tu čaroliju.

21

Marlena se iznenada pomaknula. Zatim je naglo sjela i dohvatile moj sat s noćnog ormarića.

"Oh, Isuse", reče, ispustivši sat i naglo zamahnuvši nogama prema rubu kreveta.

"Što? Što je?" pitam.

"Već je podne. Moram se vratiti", reče ona.

Jurnula je u kupaonicu i zatvorila vrata. Trenutak poslije čuje se toaletni kotlić i voda koja teče. Zatim je izletjela van, juri naokolo i sakuplja odjeću s poda.

"Marlena, čekaj", kažem, ustajući.

"Ne mogu. Moram na predstavu", reče ona, boreći se sa svojim čarapama.

Prišao sam joj s leđa i položio ruke na ramena.

"Marlena, molim te."

Zaustavila se i polako se okrenula licem prema meni. Gleda najprije u moja prsa, a onda u pod. Gledam dolje prema njoj, odjednom nesposoban da progovorim.

"Prošle si noći rekla '*Trebam te*'. Nijednom nisi izgovorila riječ 'ljubav', tako da znam samo kako se ja osjećam." S mukom sam progutao i žmirkam prema razdjeljku u njezinoj kosi. "Velim te, Marlena. Velim te cijelim srcem i dušom i želim biti s tobom."

Ona i dalje gleda u pod.

"Marlena?"

Podigla je glavu. U očima su joj suze.

"I ja tebe volim", prošapće. "Mislim da sam te zavoljela onog trenutka kad sam te ugledala. Ali zar ne razumiješ? Udana sam za Augusta."

"To možemo riješiti."

"Ali..."

"Nikakav ali. Želim biti s tobom. Ako je to ono što i ti želiš, naći ćemo neki način."

Nastala je duga tišina.

"Ništa u životu ne želim više od toga", reče ona napokon.

Uzeo sam njezino lice među dlanove i poljubio je.

"Morat ćemo napustiti cirkus", rekoh, brišući joj suze palcima.

Ona kima glavom i šmrca.

"Ali ne prije nego što stignemo u Providence."

"Zašto tamo?"

"Zato što ćemo se tamo naći s Camelovim sinom. Odvest će ga kući."

"Zar se ne može Walter dotad brinuti za njega?"

Zaklopio sam oči i naslonio čelo na njezino.

"Stvar je malo komplikiranija."

"Kako?"

"Ujak Al me jučer pozvao k sebi. Htio je da te nagovorim da se vratиш Augustu. Prijetio mi je."

"Pa, naravno da je prijetio. To je Ujak Al."

"Ne, hoću reći da je prijetio kako će Waltera i Camela izbaciti iz jurećeg vlaka."

"Oh, to su samo prazne riječi", reče ona. "Ne obraćaj pažnju na to. On nikad ne bi nikoga izbacio iz vlaka."

"Tko to kaže? August? Ujak Al?"

Iznenađeno me pogledala.

"Sjećaš se kad su nam u Davenportu došli ljudi iz željezničke uprave?" upitah. "Šest muškaraca iz Letećeg odreda je nestalo noć prije toga."

Namrštila se.

"Mislila sam da su došli zato što je netko Ujaku Alu pokušavao stvoriti neprilike."

"Ne, došli su zato što je šestero ljudi izbačeno iz vlaka. Camel je trebao biti među njima."

Ona me trenutak gleda, a zatim prekrije lice rukama.

"Dragi Bože. Dragi Bože. Bila sam tako glupa."

"Ne glupa. Nisi uopće glupa. Teško je zamisliti takvo zlo", rekoh, obavijajući ruke oko nje.

Pritisnula je lice na moje grudi.

"Oh, Jacobe - što ćemo učiniti?"

"Ne znam", rekoh, gladeći je po kosi. "Nešto ćemo smisliti, ali moramo biti vrlo, vrlo oprezni."

Odvojeno smo se vratili u cirkus. Nosio sam joj kovčeg do zadnje ulice prije cirkusa, a zatim sam je gledao kako prelazi preko terena i nestaje u svojem šatoru za presvlačenje. Još sam se nekoliko minuta motao uokolo za svaki slučaj, ako bi se pokazalo da ju je August čekao

unutra. Kad nije bilo nikakvih znakova nevolje, vratio sam se u vagon za konje.

"Znači, mačak latalica se vratio", reče Walter. Gura kovčeve uza zid i zaklanja Camela od pogleda. Starac leži zaklopljenih očiju i hrče otvorenih usta. Walter mu je sigurno netom prije dao da popije malo alkohola.

"Više to ne moraš raditi", rekoh.

Walter se uspravio.

"Što?"

"Ne moraš više skrivati Camela."

Zuri u mene.

"Prokletstvo, o čemu govorиш?"

Sjeo sam na svoj krevet na podu. Queenie mi je prišla i maše repom. Počešao sam je po glavi. Njuška me po cijelom tijelu.

"Jacobe, što se događa?"

Kad sam mu ispričao, izraz lica mu se promijenio od iznenadjenog, do užasnutog, pa do nevjericice.

"Ti, kopile", kaže na kraju.

"Waltere, molim te..."

"Znači, iskrat ćeš se nakon Providencea. Vrlo velikodušno od tebe što ćeš i toliko čekati."

"To je zbog Cam..."

"Znam da je zbog Camela", poviće on. Zatim se šakom udario po prsima. "A što je sa mnom?"

Usta su mi se otvorila, ali nikakav glas nije izašao.

"Da. To sam i mislio", reče on. Glas mu je prožet sarkazmom.

"Podi s nama", rekoh naglo.

"O, da, to bi bilo zgodno. Samo nas troje. A uostalom, kamo ćemo poći?"

"Pogledat ćemo u *Billboard* i vidjeti što se nudi."

"Ništa se ne nudi. Cirkusi se zatvaraju po cijeloj prokletoj državi. Ljudi gladuju. Gladuju! U Sjedinjenim Američkim Državama!"

"Pronaći ćemo nešto drugo."

"Hoćemo, vraga", reče on, odmahujući glavom. "Prokletstvo, Jacobe. Nadam se da je ona toga vrijedna, to je sve što mogu reći."

Pošao sam prema menažeriji, cijelo vrijeme motreći neću li negdje ugledati Augusta. Tamo ga nije bilo, ali napetost među radnicima u menažeriji je opipljiva.

* * *

Usred poslijepodneva, pozvan sam da dođem u kola Ujaka Ala.

"Sjedni", reče Ujak Al kad sam ušao. Rukom mi je pokazao stolac nasuprot sebi.

Sjeo sam. On se naslonio na naslon i počeo uvijati vrh brka. Oči su mu se suzile.

"Imaš li mi što javiti o kakvom napretku?" upita me.

"Ne još", rekoh. "Ali mislim da će se ona urazumiti."

Oči su mu se raširile. Prsti su prestali uvijati brk.

"Misliš?"

"Naravno, ne odmah. Još je ljuta."

"Da, da, naravno", reče on, naginjući se naprijed. "Ali ti stvarno misliš...?" Ostavio je pitanje da visi u zraku. Oči mu se cakle od nade.

Duboko sam uzdahnuo, naslonio se na naslon stolice i prekrižio noge.

"Kad je tako suđeno da dvoje ljudi budu skupa, onda će i biti. To je sudbina."

Gleda me u oči dok mu se lice razvlači u smiješak. Dignuo je ruku i pucnuo prstima.

"Konjak za Jacoba", zapovjedio je. "I jedan za mene."

Minutu poslije svaki od nas drži u ruci veliku čašu konjaka.

"Dakle, reci mi, što misliš koliko dugo...?" pita on, mijesajući zrak pokraj svoje glave.

"Mislim da ona želi istjerati svoje načistac."

"Da, da, svakako", reče on. Nagnuo se naprijed, a oči mu sjaje. "Da. Potpuno razumijem."

"Također, važno je da osjeti kako smo na njezinoj strani, ne na njegovoj. Znate kakve su žene. Ako pomisli da na bilo koji način ne suosjećamo s njom, to će samo pogoršati stvar."

"Naravno", reče on, kimajući i odmahujući glavom istovremeno, tako da mu gotovo kružno poskakuje. "Apsolutno. A što savjetuješ da učinimo po tom pitanju?"

"Pa, naravno, August bi se trebao držati podalje. To će joj dati prilike da ga se zaželi. Možda će čak i njemu dobro doći da se pretvara kako ni on nije više zainteresiran za nju. Žene su čudne u tome. Također, ona ne smije pomisliti da ih silom želimo pomiriti. Od ključne je važnosti da ona misli kako je sve njezina ideja."

"Mmm, da", reče on, zamišljeno kimajući. "Dobro zamišljeno. A što

misliš, kako dugo...?"

"Rekao bih, ne više od par..."

Prestao je kimati glavom. Razrogačio je oči.

"Tako dugo?"

"Mogu pokušati ubrzati stvar, ali postoji rizik da nam se sve obije o glavu. Znate kakve su žene." Slegnuo sam ramenima. "Možda potraje dva tjedna, a možda bude sutra. Ali ako ona osjeti pritisak, ustrajat će pri svome samo da nam pokaže kako je bila u pravu."

"Da, upravo tako", reče Ujak Al i prinese prst ustima. Proučava me jedno vrijeme, a meni se činilo vrlo dugo. "Dakle, reci mi," kaže on, "što te nagnalo da se predomisliš od jučer?"

Dignuo sam čašu i zavrtio konjak u njoj, gledajući u točku gdje se nogica spajala sa dnom čaše.

"Recimo samo da mi je odjedanput postalo vrlo jasno kako stoje stvari." Oči su mu se suzile. "Za Augusta i Marlenu", rekoh i gurnuh čašu u zrak. Konjak se uzvitlao uz stijenke.

On je polako dignuo čašu.

Ispio sam ostatak konjaka i osmjejhnuo se.

Spustio je čašu a da nije popio ni gutljaj. Nagnuo sam glavu i nastavio se smiješiti. Neka me proučava. Samo naprijed. Danas sam nepobjediv.

Počeo je kimati glavom, u znak zadovoljstva. Otpio je gutljaj.

"Da. Dobro. Moram priznati da jučer baš nisam bio siguran u tebe. Drago mi je da si se opametio. Neće ti biti žao, Jacobs. Tako je najbolje za sve. A naročito za tebe", reče on, pokazujući na mene čašom. Nagnuo ju je i ispio do kraja. "Ja se brinem za one koji se brinu za mene." Cmoknuo je usnama, zagledao se u mene i dodao: "Također se pobrinem i za one druge."

Te je večeri Marlena prikrila modricu na oku debelom šminkom i izvela svoju točku s konjima. Ali Augustovo lice nije bilo tako srediti pa se zato točka sa slonom neće izvoditi sve dok ne bude opet izgledao kao ljudsko biće. Građani - koji već dva tjedna gledaju postere na kojima Rosie balansira na lopti - krajnje su nezadovoljni kad predstava završi i kad shvate da se slonica, koja u menažeriji radosno prihvaća slatkiše, kokice i kikiriki, neće pojaviti u velikom šatoru. Nekolicina muškaraca želi natrag svoj novac, ali brzo ih odvode u stranu gdje ih zakrpe pokušavaju odobrovolti, prije nego što se njihovo nezadovoljstvo proširi.

Nekoliko dana poslije opet se pojavio ukrasni rubac sa šljokicama -

pažljivo zakrpan ružičastim koncem - i Rosie izgleda vrlo glamurozno dok šarmira svjetinu u menažeriji. Ali još ne izvodi svoju točku i ljudi se žale nakon predstave.

* * *

Život se nastavlja s krhkcom normalnošću. Ujutro obavljam svoje uobičajene dužnosti i povlačim se straga kad ulaze posjetitelji. Ujak Al smatra da izudarane trule rajčice nisu dobri veleposlanici za cirkus i ne mogu reći da mu zamjeram. Rane su mi izgledale znatno gore prije nego što se sve počelo popravljati, a kad su otekline splasnule, bilo je jasno da će mi nos cijelog života ostati iskrivljen.

Osim za vrijeme obroka, Augusta uopće ne viđamo. Ujak Al ga je premjestio za Earlov stol, ali kad je postalo jasno da će cijelo vrijeme samo sjediti, duriti se i gledati Marlenu, Ujak Al mu je zapovjedio da jede s njim u vagon-restoranu. I tako se dogodilo da smo tri puta na dan Marlena i ja sjedili jedno nasuprot drugome, neobično sami usred najprometnijeg javnog mjesta.

Ujak Al se nastoji pridržavati svoje uloge u nagodbi i tu mu odajem priznanje. Ali August je preduboko zaglibio da bi ga se moglo nadzirati. Dan nakon što je protjeran iz kuhinje, Marlena se okrenula i vidjela ga kako nestaje ispod šatorskog krila. Sat kasnije obratio joj se u prolazu prema velikom šatoru, pao je na koljena i obgrlio je rukama oko nogu. Dok se pokušavala oslobođiti, srušio ju je na travu i pritisnuo na tlo, nastojeći joj silom staviti prsten na ruku, dok je naizmjenično mrmljao, preklinjući je i prijeteći joj.

Walter je dotrčao po mene u menažeriju, ali kad smo stigli u prolaz Earl je već odvukao Augusta. Krenuo sam bijesan prema kolima Ujaka Ala.

Kad sam mu rekao da nas je Augustov ispad vratio na početnu točku, ispuhao je svoje nezadovoljstvo tako što je ukrasnu bocu s viskijem bacio u zid.

August je potpuno nestao na tri dana, a Ujak Al je ponovno počeo mlatiti ljude štapom po glavi.

August nije jedini kojega opsjedaju misli o Marleni. Ležim noću na konjskoj deki i toliko je želim da me sve boli. Jedan dio mene želi da mi dođe - ali ne zaista, jer bi bilo preopasno. No ni ja ne mogu k njoj, jer u djevojačkom vagonu dijeli krevet s jednom od djevojaka koje sudjeluju u zajedničkim koreografijama.

Uspjeli smo u šest dana dvaput voditi ljubav - skrivajući se iza

zidova šatora, mahnito se dodirujući i natežući odjeću jer je nismo imali vremena skidati. Nakon tih susreta osjećao sam se iscrpljeno i napunjene baterija, očajno i zadovoljeno. Inače se viđamo samo u kuhinji, gdje se ponašamo s ukočenom formalnošću. Toliko smo oprezni u održavanju vanjskog privida da, iako nitko ne može čuti što govorimo, razgovaramo kao da i drugi sjede za našim stolom. Pa svejedno, pitam se nije li naš odnos svima očit. Čini mi se da veze između nas dvoje moraju svima biti vidljive.

U noći nakon našeg trećeg iznenadnog i neobuzdanog susreta, dok još osjećam njezin okus na svojim usnama, usnio sam živopisan san. *Vlak se zaustavio u sumi, ali nisam mogao razabrati zbog kojeg razloga, jer je bila mrkla noć i nitko se nije micao. Izvana se čulo prigušeno lajanje, uporno i tužno. Izašao sam iz vagona i slijedio zvuk do ruba visoke strmine. U podnožju je bila Queenie i borila se s jazavcem koji joj se uhvatio za nogu. Pozvao sam je i mahnito pogledom pretraživao strminu da nađem put prema dolje. Uhvatio sam se za neku granu i čvrsto se držao pokušavajući se spustiti, ali noge su mi klizile u blatu i na kraju sam se ponovno pokušao izvući na vrh.*

Queenie se u međuvremenu oslobođila i uspjela se popeti uzbrdo. Podigao sam je s tla i proujerio nije li ozlijedena. Nevjerojatno, ali bila je dobro. Stavio sam je pod ruku i okrenuo se da podem prema vagonu. Ali na ulazu se ispriječio aligator dug dva i pol metra. Krenuo sam prema susjednom vagonu, ali i tamo se pojavio aligator, gegajući se uz vlak, sa svojom tupom njuškom punom zubi i kao da se cerekao. U panici sam se okrenuo. Iz drugog smjera približavao mi se drugi veliki aligator.

Iza nas se začula neka buka, šuštalo je lišće i pucketale su grančice. Brzo sam se okrenuo i video da se jazavac popeo uz strminu i razmnožio.

Iza nas je bilo more jazavaca. Ispred nas deseci aligatora.

Probudio sam se u hladnom znoju.

Situacija je potpuno neizdrživa, i ja sam to znao.

* * *

U Poughkeepsieju smo doživjeli raciju i makar jedanput su društvene razlike premošćene: radnici, artisti i šefovi, svi podjednako plaču i šmrcaju dok naoružani muškarci ozbiljna lica izljevaju na tlo sav onaj viski, sve vino, pa onaj li ni kanadski viski, pivo, džin, pa čak i domaći viski. Dok to promatramo, alkohol vijuga između šljunka i pjeni se, nestajući u zemlji koja ga ne zavređuje.

A onda su nas protjerali iz grada.

U Hartfordu se šačica posjetitelja ozbiljno pobunila zbog toga što Rosie nije nastupala i zbog plakata koji je najavljivao stalnu prisutnost Ljupke Lucinde, iako nesretnice već odavno nema. Zakrpe nisu bili dovoljno brzi, i prije nego što smo se snašli, nezadovoljni muškarci okupili su se oko kola za prodaju karata i tražili povrat novca. Dok se policija približavala s jedne strane a građani s druge, Ujak Al je bio prisiljen vratiti cjelodnevnu zaradu.

A onda su nas protjerali iz grada.

Idući je dan bio dan isplate i zaposlenici Cirkusa braće Benzini - najspektakularnije predstave na Zemlji stali su u red ispred crvenih kola za prodaju karata. Radnici su loše raspoloženi - znaju odakle vjetar puše. Prvi koji se približava vagonu je običan radnik, a kad odlazi praznih ruku, red je zazuao od bijesnih psovki. Ostali radnici ljutito izlaze iz reda, pljuju i psuju, ostavlјajući iza sebe samo artiste i šefove. Nekoliko minuta poslije, red je još jedanput bijesno zazuao, ovaj put od iznenađenja. Prvi put u povijesti ovog cirkusa nema novca ni za izvođače. Samo su šefovi dobili plaću.

Walter je izvan sebe od bijesa.

"Jebote, što je ovo?" galami on, dok se penje u vagon za konje. Bacio je šešir u kut i strovalio se na krevet na podu.

Camel jeca na poljskom krevetu. Otkad smo doživjeli raciju, on provodi vrijeme tako što bulji u zid ili plače. Jedino govori kad ga pokušavamo nahraniti ili oprati, a čak i tada nas preklinje da ga ne izručimo sinu. Walter i ja mu naizmjenično mrmljamo umirujuće riječi o obitelji i praštanju, ali obojica imamo zle slutnje. Što god da je bio u trenutku kad je napustio obitelj, sad je u neusporedivo gorem stanju, bolestan, bez nade u oporavak i vjerojatno neprepoznatljiv. A ako baš nisu spremni na praštanje, kako će mu biti ovako bespomoćnom u njihovim rukama?

"Smiri se, Waltere", kažem. Sjedim na svojoj konjskoj deki u kulu i rukama tjeram muhe koje me muče cijelo jutro, oblijećući od jedne kraste do druge.

"Neću, neću se, jebote, smiriti. Ja sam artist! Artist! Artiste treba platiti!" Walter više i udara se u prsa. Izuo je jednu cipelu i bacio je u zid. Gleda za njom trenutak, zatim izuva drugu i baca je u kut. Pala je na njegov šešir. Walter diže šaku i udara u deku ispod sebe, a Queenie se žurno sakriva iza niza kovčega koji su prije skrivali Camela.

"Nemamo još dugo", kažem. "Izdrži još samo nekoliko dana."

"Da? A zašto?"

"Zato što će onda netko doći po Camela" - s poljskog kreveta se začuje gorko jecanje - "a onda se kupimo odavde."

"Da?" pita Walter. "A što ćemo, dovraga, tada učiniti? Jesi li to već smislio?"

Izdržao sam njegov pogled nekoliko sekundi. Zatim sam okrenuo glavu.

"Da. Tako sam i mislio. Zato mi je potrebna plaća. Završit ćemo kao jebene protuhe", kaže on.

"Ne, nećemo", rekoh neuvjerljivo.

"Bolje ti je da nešto smisiš, Jacobe. Ti si taj koji nas je uvalio u ovu kašu. Ti i tvoja djevojka možda i možete postati latalice, ali ja ne mogu. Možda je to za vas sve igra i zabava..."

"Nije igra ni zabava!"

"... ali ovdje je u pitanju moj život. Ti bar imaš mogućnost ubaciti se u neki vlak i putovati. Ja nemam."

Zašutio je. Zurim u njegove kratke, zdepaste udove.

Kratko je i gorko kimnuo glavom.

"Da. Tako je. I kao što rekoh ranije, nisam baš stvoren ni za rad na farmi."

Misli mi vriju dok čekam u redu u kuhinji. Walter ima apsolutno pravo - ja sam nas uvalio u nepriliku i moram nas izvući. Proklet bio, ako znam kako. Nijedno od nas nema dom u koji bismo se vratili. Zanemarimo to što Walter ne može uskakati u vlakove - pakao će se zalediti prije nego što dopustim da Marlena provede makar i jednu noć u logoru za skitnice. Toliko sam zaokupljen mislima da sam se već našao pred stolom, prije nego što sam podigao pogled. Marlena već sjedi tamo.

"Zdravo", rekoh, sjedajući na svoje mjesto.

"Zdravo", reče ona nakon kratke stanke i odmah sam znao da nešto nije u redu.

"Što je? Što se dogodilo?"

"Ništa."

"Jesi li dobro? Je li te ozlijedio?"

"Nije. Dobro sam", prošapće ona, gledajući u svoj tanjur.

"Ne, nisi. Što je? Što ti je učinio?" pitam. Ljudi oko nas počinju nas gledati.

"Ništa", prosikće ona. "Govori tiše."

Uspravio sam se i, uz veliki napor da se suzdržim, raširio ubrus

preko krila. Uzeo sam u ruke pribor za jelo i pažljivo razrezao svinjski odrezak.

"Marlena, molim te, razgovaraj sa mnom", rekoh tiho. Koncentrirao sam se da mi na licu bude izraz kakav bih imao da razgovaram o vremenu. Ljudi oko nas opet se polako okreću svojim tanjurima.

"Kasnim", reče ona.

"Molim?"

"Kasnim."

"Na što?"

Podigla je glavu i pocrvenjela kao rak.

"Mislim da će dobiti dijete."

Kad je Earl došao po mene, nisam se čak ni iznenadio. Bio je jednostavno takav dan.

Ujak Al je sjedio u svojem naslonjaču, a lice mu je bilo zategnuto i kiselo. Danas nije bilo konjaka. Grize kraj cigare i uzastopce ubada vrškom štapa u sag.

"Jacobe, prošla su gotovo tri tjedna."

"Znam", rekoh, glas mi treperi. Još uvijek razmišljam o onome što mi je Marlena rekla.

"Razočarao sam se u tebi. Mislio sam da smo se dogovorili."

"Jesmo. Dogovor vrijedi." Prebacujem težinu s jedne noge na drugu. "Gledajte, činim najbolje što mogu, ali August mi ne pomaže. Već bi mu se odavno vratila, samo da je makar malo ostavi na miru."

"Učinio sam što sam mogao", reče Ujak Al. Izvadio je cigaru iz usta, pogledao je, a onda s jezika maknuo mrvicu duhana. Bacio ju je potezom prsta prema zidu, gdje se zalijepila.

"Pa, to nije dovoljno", rekoh. "On je stalno slijedi. Viče na nju. Plače pred njezinim prozorom. Ona ga se plaši. To što ga Earl cijelo vrijeme slijedi i odvlači kad god pobjesni, nije dovoljno. Biste li mu se vi vratili da ste na njezinu mjestu?"

Ujak Al me gleda. Odjednom sam shvatio da vičem.

"Oprostite", rekoh. "Pokušat će je nagovoriti. Kunem se, samo kad biste ga mogli natjerati da je ostavi na miru još nekoliko dana..."

"Ne", reče on tiho. "Sad ćemo to obaviti na moj način."

"Što?"

"Rekao sam da ćemo to obaviti na moj način. Možeš ići." Vrškom prstiju mahnuo je prema vratima. "Idi."

Gledam ga i glupo žmirkam.

"Što hoćete reći time, na vaš način?"

Sljedeće što znam, Earlove su me ruke obujmile kao željezni obruč. Dignuo me sa stolca i odnio do vrata.

"Što hoćete reći, Al?" vičem preko Earlova ramena. "Hoću znati što namjeravate! Što ćete učiniti?"

Earl je prema meni bitno nježniji nakon što je zatvorio vrata. Kad me konačno spustio na šljunak, rukama mi je očetkao kaput.

"Oprosti, prijatelju", reče on. "Zaista sam se trudio."

"Earl!"

Zastao je i okrenuo se prema meni namrštena lica.

"Što ima na umu?"

Gleda me, ali ništa ne govori.

"Earl, molim te. Preklinjem te. Što namjerava učiniti?"

"Žao mi je, Jacobs", reče on. Ponovno se popeo u vlak.

* * *

Četvrt do sedam, još je petnaest minuta do početka predstave. Gomila posjetitelja muva se po menažeriji, gledaju životinje na putu prema velikom šatoru. Stojim pokraj Rosie, nadzirem je dok prihvaca darove u obliku slatkiša, žvakaće gume pa čak i limunade. Krajičkom oka vidim da mi se približava visok muškarac. To je Dijamantni Joe.

"Moraš se maknuti odavde", reče on i zakorači preko užeta.

"Zašto? Što se događa?"

"Dolazi August. Slonica večeras nastupa."

"Kako? Misliš s Marlenom?"

"Da. A on te ne želi vidjeti. U jednom je od onih raspoloženja. Hajde, idi."

Pogledom prelijećem šator, tražeći Marlenu. Stoji ispred svojih konja i ljubazno razgovara s peteročlanom obitelji. Svako malo me pogledava, a kad je spazila moj izraz lica, gleda me u pravilnim intervalima.

Pružio sam Dijamantnom Joeu štap sa srebrnim vrhom, koji ovih dana služi kao kuka za slona, i prekoračio sam preko užeta. Vidim kako mi se slijeva približava Augustov cilindar i zato skrenem nadesno, pokraj poredanih zebara. Zaustavio sam se kod Marlene.

"Jesi li znala da večeras nastupaš s Rosie?" pitam je.

"Ispričajte me", reče ona, osmehujući se obitelji koja stoji pred njom. Okrenula se i nagnula prema meni. "Da. Ujak Al me pozvao na razgovor. Kaže da je cirkus na rubu propasti."

"Ali možeš li? Mislim, u tvojem... hm..."

"Dobro sam. Ne moram raditi ništa naporno."

"Što ako padneš?"

"Neću pasti. Osim toga, nemam izbora. Ujak Al je također rekao - oh, dovraga, evo Augusta. Najbolje je da odeš."

"Ne želim."

"Bit će mi dobro. Neće učiniti ništa dok su posjetitelji svuda naokolo. Moraš otići. Molim te."

Osvrnuo sam se preko ramena. August se približava i gleda ispod spuštenog lica kao bik koji se sprema napasti.

"Molim te", reče Marlena očajno.

Krenuo sam kroz veliki šator i pratio stazu hipodroma sve do stražnjeg izlaza. Zastao sam, a onda se uvukao ispod sjedala.

Promatram svečanu pozdravnu paradu između muških nogu u radničkim čizmama. Otprilike na pola parade, shvaćam da nisam sam. Jedan prilično star radnik također gleda ispod tribina, ali okrenut je u drugom smjeru. Gleda nekoj ženi pod suknju.

"Hej!" viknuh. "Hej, prestani!"

Publika gromoglasno više od uzbuđenja dok velika siva masa prolazi pokraj povišenih loža. To je Rosie. Okrenuo sam se prema radniku. Stoji na vršcima prstiju, rukama se drži za rub podne daske i viri nagore. Oblizuje usne.

Ne mogu to više podnijeti. Kriv sam za užasne, užasne stvari - stvari koje će mi progoniti dušu do samog pakla - ali pomisao da je neka nedužna žena oskvrnuta na taj način, nešto je što ne mogu trpjeti. I tako, dok su Marlena i Rosie ulazile u središnji ring, zgrabio sam šljakera za jaknu i odvukao ga dalje od sjedala.

"Pusti me!" cvili on. "Što te spopalo?"

Čvrsto ga držim, ali gledam prema središnjem ringu.

Marlena spretno balansira na lopti, ali Rosie stoji potpuno nepomično, sa sve četiri noge čvrsto na zemlji. August maše rukama gore-dolje. Zamahuje štapom. Prijeti joj šakom. Usta mu se otvaraju i zatvaraju. Rosie je priljubila uši uz glavu, a ja se naginjem naprijed da bih bolje video. Nema nimalo sumnje da joj je izraz lica ratoboran.

O, zaboga, Rosie. Ne sad. Ne čini to sada.

"Au, pusti me!" vrišti prljavi patuljak u mojim šakama. "Pa nije ovo predstava za nedjeljni vjeronauk. To je samo nedužna zabava. Daj, pusti me!"

Pogledam dolje prema njemu. Bori se da dođe do zraka, dah mu je

smrdljiv, a donja čeljust tu i tamo ispunjena dugim žutim zubima. Zgadio mi se i odgurnuo sam ga od sebe. Brzo je pogledao lijevo i desno, a kad je shvatio da nitko iz gledališta nije ništa primijetio, poravnao je revere kaputa i s bijesom pravednika oteturao prema stražnjem ulazu. Prije nego što je izašao, dobacio mi je pogled pun mržnje. Ali njegove uske očice naglo su skrenule s mene i pogled mu se zalijepio za nešto iza. Skočio je u stranu, a lice mu je bilo ukočeno od užasa.

Okrenuo sam se i ugledao Rosie koja je trčala prema meni podignute surle i otvorenih usta. Bacio sam se uza zid lože dok je prolazila, trubeći i dižući piljevinu takvom snagom da su iza nje ostajali oblaci promjera jednog metra. August je slijedi i maše štapom.

Publika je eksplodirala galamom, smijehom i poticanjem, misleći da je sve to dio nastupa. Ujak Al stoji u sredini hipodroma kao omamljen. Promatra na trenutak stražnji ulaz šatora otvorenih usta. Zatim se prenuo i dao znak Lottie.

Ustao sam i počeo tražiti Marlenu. Ona prolazi pokraj mene, kao ružičasta omaglica.

"Marlena!"

U daljini August već mlati Rosie. Ona riče i vrišti, zabacuje glavu i uzmiče, ali on je poput stroja. Podiže onaj prokleti štap i udara je onom stranom gdje je kuka, iznova i iznova. Kad im se Marlena približila, okrenuo se prema njoj. Štap mu je pao na tlo. Zuri u nju gorućim očima, potpuno zaboravivši na Rosie.

Znam taj pogled.

Pojurio sam naprijed. Prije nego što sam napravio desetak koraka, noge su mi poletjele u zrak, tlo mi je izmaklo ispod nogu a ja sam ležao licem prema zemlji s nečijim koljenom na obrazu i jednom rukom svijenom na leđima.

"Dovraga, miči se s mene!" vrištim i pokušavam se oslobođiti. "Koji te vrag spopao? Pusti me!"

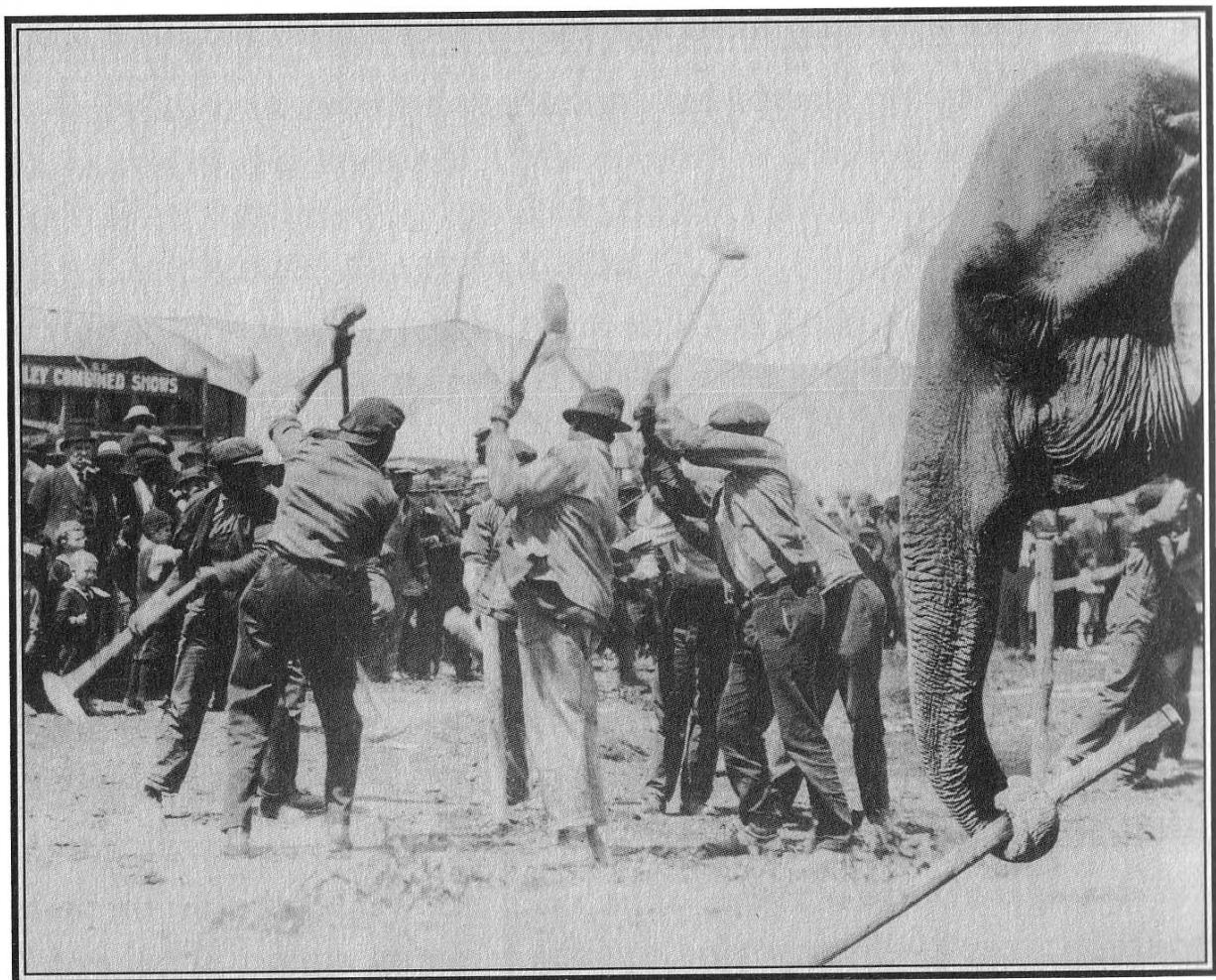
"Začepi", čuje se Blackiejev glas iznad mene. "Ne ideš ti nikamo."

August se nagnuo naprijed i uspravio, držeći Marlenu preko ramena. Ona ga udara šakama po leđima, mlatara nogama i vrišti. Zamalo je uspjela skliznuti s njegovih leđa, ali ponovno ju je čvršće zgrabio i odmarširao s njom.

"Marlena! Marlena!" vičem i skupljam snagu.

Izvio sam se ispod Blackiejeva koljena i napola se pridigao prije nego što me nešto udarilo u glavu. Mozak i oči su mi poskočili u dupljama. Sve

mi se zacrnjelo pred očima, video sam sjajne iskrice i pomislio da sam i oglušio. Trenutak poslije vratio mi se vid. Počeo sam razabirati lica i usta koja su se micala, ali čuo sam samo prodorno zujanje. Teturavo sam se podigao na koljena, pokušavajući shvatiti tko sam, što sam i gdje sam, ali tada se tlo počelo, vrišteći, uzdizati prema meni. Nemam snage da ga zaustavim i pripremam se na udarac, ali na kraju to nije bilo potrebno, jer me prije sraza obavila tama.

THE RINGLING CIRCUS MUSEUM, SARASOTA, FLORIDA

22

"Ššš, ne miči se."

Ne mičem se, iako mi glava poskakuje i trza se zbog kretanja vlaka. Lokomotiva tugaljivo zviždi. Zvuk je udaljen i nekako prodire kroz uporno zujanje u mojim ušima. Cijelo mi je tijelo teško poput olova.

Nešto hladno i mokro dotiče mi čelo. Otvorio sam oči i ugledao oblak pomicnih boja i oblika. Četiri zamagljene ruke prelaze mi preko lica, a onda se spoje u jednu jedinu kratku zdepastu ruku. Zagrcnuo sam se kao da će povraćati, a usne su mi se nevoljko oblikovale u tunel. Okrenuo sam glavu, ali ništa nije izašlo.

"Drži oči zatvorene", reče Walter. "Samo mirno lezi."

"Hrmf" mrmljam. Pustio sam glavu da mi padne postrance, a tako mi je spao i oblog. Trenutak kasnije opet je na svojem mjestu.

"Dobio si dobar udarac. Drago mi je da te opet vidim."

"Je li se osvijestio?" pita Camel. "Hej, Jacobe, jesli li još s nama?"

Osjećam kao da se dižem iz dubokog rudnika i teško shvaćam gdje sam. Čini mi se da sam na podu, na krevetu od smotanih pokrivača. Vlak je već krenuo. Ali kako sam dospio ovamo i zašto spavam?

Marlena!

Naglo sam otvorio oči. Pokušavam ustali.

"Nisam li ti rekao da mirno ležiš?" prekorava me Walter.

"Marlena! Gdje je Marlena!?" dašćem i padam na jastuk. Mozak mi se prevrće u glavi. Mislim da se otkvačio. Gore mi je dok su mi oči otvorene, pa ih opet zatvaram. Kad nema vizualnih poticaja, tama je prostranija od moje glave i čini mi se kao da mi se kranijalna šupljina preokrenula iznutra prema van.

Walter kleći pokraj mene. Miče mi krpu s čela, uranja je u vodu i cijedi. Voda kaplje natrag u zdjelu, proizvodeći kristalno čist zvuk, poznato milozvučno kapanje. Zujanje polako prestaje, a zamjenjuje ga pulsiranje boli koja bubnja od uha do uha, cijelim stražnjim dijelom glave.

Walter mi ponovno spušta oblog na lice. Briše mi čelo, obraze i bradu, i ostavlja kožu vlažnom. Osvježavajuće peckanje me razbistruje, pomaže mi da se koncentriram na ono što je izvan moje glave.

"Gdje je ona? Je li je ozlijedio?"

"Ne znam."

Opet sam otvorio oči, a svijet oko mene silovito se nagnuo. S mukom se pridižem na laktove, ali Walter me ovaj put ne gura da legnem. Umjesto toga naginje se nada mnom i zagleda mi se u oči.

"Sranje. Zjenice su ti različite veličine. Hoćeš li nešto popiti?" pita me.

"Uh... da", prodašćem. Teško mi je pronaći riječi. Znam što želim izraziti, ali put od usta do mozga kao da mi je ispunjen vatom.

Walter je otišao na drugi kraj sobice i čulo se kako je čep boce pao na pod. Vratio se s bocom koju mi pridržava uz usne.

"Nažalost, ovo je najbolje što imam", reče on sa žaljenjem.

"Prokleti policajci", gunda Camel. "Jacobe, jesli dobro?" Volio bih odgovoriti, ali napor da ostanem uspravno zahtijeva svu moju koncentraciju. "Walter, jesli mu dobro?" pita Camel i ovaj put zvuči puno zabrinutije.

"Mislim da jest", reče Walter. Spustio je bocu na pod. "Hoćeš li pokušati piti sjedećke? Ili da pričekamo par minuta?"

"Moram naći Marlenu."

"Zaboravi to, Jacobe. Sad ništa ne možeš učiniti."

"Moram. Što ako on...?" Glas mi je puknuo. Ne mogu čak ni završiti rečenicu. Walter mi pomaže da sjednem.

"Sad ništa ne možeš učiniti."

"Ne mogu to prihvati."

Walter se bijesno okrene.

"Za ime Božje, hoćeš li me bar jedanput poslušati?"

Njegov me bijes ušutkao. Namjestio sam koljena u pravi položaj i nagnuo se naprijed tako da sam glavu mogao osloniti na ruke. Teška mi je, golema - gotovo kao i cijelo tijelo.

"Zaboravi na to što se nalazimo u vlaku koji je u pokretu i to što imaš potres mozga. U gabuli smo. U velikoj gabuli. A jedina stvar koju sad možeš učiniti je da sve pogoršaš. Dovraga, da te nisu onesvijestili i da nismo imali Camela ovdje, nikad se više ne bih vratio na ovaj vlak."

Zurim između svojih koljena na smotane pokrivače, pokušavam se koncentrirati na najdeblji smotak materijala. Stvari mi se sad čine postojanjim, ne miču se toliko. Sa svakom minutom koja prođe, kao da mi se uključuju dodatni dijelovi mozga.

"Gledaj," nastavlja Walter tišim glasom, "ostala su nam još tri dana prije nego što predamo Camela. U međuvremenu ćemo se morati

snalaziti najbolje što možemo. To znači da gledamo da nas ne zaskoče iza leđa i da ne napravimo neku glupost."

"Isporučiti Camela?" ponovi Camel. "Zar to mislite o meni?"

"U ovom trenutku, da!" zareži Walter. "I trebao bi biti zahvalan za to, jer što misliš, dovraga, što bi se desilo s tobom kad bismo nas dvojica sad napustili vlak? Hmm?"

S poljskog kreveta nema odgovora.

Walter malo zastane i uzdahne.

"Slušaj, ono što se događa s Marlenom je užasno, ali za Boga miloga! Ako odemo prije Providencea, Camel je gotov. Ona će se morati brinuti sama za sebe sljedeća tri dana. Prokletstvo, pa to radi već četiri godine. Mislim da će izdržati još tri dana."

"Trudna je, Waltere."

"Što?"

Nastala je duga tišina. Pogledao sam gore.

Walterovo čelo je nabrano.

"Jesi li siguran?"

"Tako mi je rekla."

Dugo me gleda u oči. Pokušavam izdržati pogled, ali oči mi se ritmički trzaju u stranu.

"To je još jedan razlog da oprezno igramo. Jacobe, gledaj me!"

"Pokušavam!" rekoh.

"Morat ćemo nestati odavde. Ali ako svi želimo uspjeti, moramo to dobro odigrati. Ništa ne možemo učiniti - ništa! - dok Camel ne ode. Što se prije pomiriš s tim, tim bolje." S poljskog se kreveta začuo jecaj. Walter je okrenuo glavu. "Začepi, Camel! Ne bi te uzimali natrag da ti nisu oprostili. Ili bi više volio da te bace iz jurećeg vlaka?"

"Zapravo ne znam", vikne on.

Walter se ponovno okrene prema meni.

"Gledaj me, Jacobe. Gledaj me." Kad sam to učinio, nastavio je. "Ona će znati s njim. Kažem ti, znat će što treba. Ona to jedina može. Zna što je sve na kocki. To će potrajati samo tri dana."

"A onda, što? Kao što stalno govoriš, nemamo kamo poći."

U bijesu je okrenuo lice u stranu. Zatim se brzo okrenuo natrag.

"Zar zaista ne razumiješ u kakvoj smo situaciji, Jacobe? Ponekad se stvarno pitam."

"Naravno da razumijem! Samo mi se ne sviđaju druge mogućnosti."

"Ni meni. Ali kao što sam rekao, to ćemo poslije morati rješavati.

Koncentrirajmo se sada na to da odavde iznesemo žive glave."

Camel je jecao i šmrcao sve dok nije zaspao, usprkos Walterovim stalnim uvjeravanjima da će ga obitelj dočekati toplo, raširenih ruku. Na kraju je zadrijemao. Walter ga je još jedanput otišao pogledati prije no što je ugasio svjetiljku. On se s Queenie povukao na konjsku deku u kutu. Nekoliko minuta poslije počeo je hrkati.

Počeo sam se oprezno pridizati i na svakom sam koraku provjeravao ravnotežu. Kad sam se uspješno uspravio, oprezno sam napravio jedan korak. Vrtjelo mi se, ali smatrao sam da to mogu svladati. Uspio sam napraviti nekoliko koraka u nizu, a kad je i to dobro prošlo, prešao sam sobicu i došao do kovčega.

Šest minuta poslije pužem preko krova vagona za konje. Na koljenima sam i na laktovima, a između zubi držim Walterov nož. Ono što unutar vagona zvuči kao nježno klackanje vlaka, ovdje je glasno kloparanje. Vagoni se naginju i trzaju dok ulazimo u zavoj. Zastao sam i čvrsto se uhvatio za šipku uzduž vagona, sve dok se opet nismo našli na ravnoj pruzi.

Na kraju vagona zastajem i razmatram opcije. U teoriji, mogao bih se spustiti niz ljestve, skočiti preko platforme i proći kroz nekoliko vagona, sve dok ne stignem do željenoga. Ali ne mogu se izvrgnuti opasnosti da me vide.

Ili to. Ili ovo drugo.

Stojim mirno s nožem između zubi. Noge su mi raširene, koljena povijena, ruke mi se trzaju spuštene uz tijelo, kao da sam hodač po zici.

Razmak između ovog vagona i susjednog čini mi se neizmjernim, velikim jazom iznad vječnosti. Pribrao sam se, pritisnuo jezik uz gorki metal noža. Zatim sam skočio, unijevši svaki gram mišića u odraz i skok kroz zrak. Divlje sam zamahnuo rukama i nogama, pripremivši se da se uhvatim za bilo što - ama bilo što - u slučaju da promašim.

Udario sam u krov. Priljubio sam se uz gornju šipku i hvatao dah kao pas, udišući sa svake strane oštrice. Nešto toplo curi mi iz kuta usana. I dalje klečeći uz šipku, izvadim nož iz usta i liznem krv. Zatim ga vratim, pazeći da držim usne povučene unatrag.

Na taj sam način prešao pet vagona za spavanje. Sa svakim novim doskokom, pao bih sve bolje, malo više u stilu odvažnog viteza. Šesti put već sam sebe moram podsjećati da budem oprezan.

Kad sam stigao do vagona za kockanje i piće, sjeo sam na krov da se malo priberem. Mišići su me boljeli, u glavi mi se vrtjelo i s mukom sam

hvatao dah.

Vlak je ulazio u još jedan zavoj i uhvatio sam se za šipke, licem okrenut prema lokomotivi. Zaobilazimo padinu šumom obraslog brežuljka, a pred nama je rešetkasti most. Prema onome što nazirem u mraku, most se spušta prema stjenovitoj obali rijeke, koja je dvadesetak metara niže. Vlak ponovno trza, a ja donosim odluku. Preostali dio puta do vagona 48 prijeći će iznutra.

I dalje držeći nož u zubima, polako se odvajam od ruba vagona. Vagoni u kojima su artiſti i ſeſovi, povezani su metalnim pločama i sve što moram učiniti je da se pobrinem da sigurno doskočim na jednu. Upravo dok sam visio, držeći se samo vršcima prstiju, vlak je još jedanput trznuo i zanjihao mi noge u stranu. Očajnički sam pojačao stisak, a moji znojni prsti počeli su kliziti po rebrastom metalu.

Kad je vlak opet vozio ravno, spustio sam se na ploču. Platforma ima metalnu ogradi, pa sam se trenutak naslonio na nju da se pribere. Bolnim, drhtavim prstima izvukao sam sat iz džepa. Uskoro će tri ujutro. Malo je vjerojatno da će naletjeti na koga. No ipak.

Problem je nož. Predugačak je da ga stavim u džep, preoštari da ga zadjenem za pojas. Na kraju ga zamatan u kaput i gurnem pod ruku. Zatim sam rukom prošao kroz kosu, obrisao krv s usana i polako otvorio vrata.

Hodnik je prazan, osvjetjava ga samo mjesecina koja ulazi kroz prozore. Zastajem tek toliko da pogledam van. Sad smo na rešetkastom mostu. Krivo sam mu procijenio visinu - dobrih smo četrdesetak metara iznad velikog kamenja riječne obale i krećemo prema nekom prostranom ništavilu. Dok se vlak zanosi, sretan sam što više nisam na krovu.

Uskoro se nađem pred vratima spavaonice broj 3. Odmatam nož, odlažem ga na pod i opet oblačim kaput. Uzimam nož i još trenutak gledam kuglu kvake na vratima. Začuo se glasan klik kad sam okrenuo kuglu, ukipio sam se i, dok je držim okrenutu, čekam da vidim hoće li se što dogoditi. Nakon nekoliko sekundi, nastavljam okretati kuglu i gurnem vrata prema unutra. Ostavio sam ih otvorena, bojeći se da će ga probuditi ako ih zatvorim.

Ako leži na leđima, bit će dovoljan jedan brz potez preko dušnika. Ako je na trbuhi ili postrance, porinut će nož ravno kroz njega i paziti da mu oštrica prođe kroz dušnik. U svakom slučaju, ubost će ga u vrat. Jednostavno ne mogu oklijevati, jer ubod mora bili dovoljno dubok tako da brzo iskrvari, bez zapomaganja.

Šuljam se prema spavaćoj sobi i čvrsto stišćem nož. Baršunasta zavjesa je navučena. Povlačim jedan kraj prema sebi i navirujem se unutra. Odahnuo sam od olakšanja kad sam video da je sam. Ona je na sigurnom, vjerojatno u vagonu za djevojke. Zaciјelo sam puzao točno iznad nje na putu ovamo.

Ušuljaо sam se unutra i stao pokraj kreveta. On spava na strani bližoj meni, ostavivši drugu stranu praznu, tamo gdje bi trebala biti Marlena. Zavjese na prozorima su potpuno razmagnute i mjesecina prodire između stabala, naizmjenično mu osvjetljavajući i skrivajući lice.

Zurim u njega. Na sebi ima prugastu pidžamu i izgleda smirenio, čak nalik na dječaka. Crna mu je kosa raščupana, a rubovi usana se miču tvoreći smiješak i opet se opuštaju. Sanja. Naglo se pomaknuo, cmoknuo usnama i okrenuo se postrance. Ispružio je ruku prema Marleninoj strani kreveta i nekoliko puta potapšao prazan prostor. Zatim je, i dalje tapšući, pomicao ruku sve do jastuka. Zgrabio ga je i povukao na grudi, zagrlio ga i porinuo lice u njega.

Dignuo sam nož, držeći ga objema rukama, tako da mu je vrh oštice šezdesetak centimetara iznad njegova grla. Moram to ispravno učiniti. Namjestio sam oštricu pod kutom, tako da rana bude što veća. Vlak je izašao iz šumovitog dijela i jedna zraka mjesecine odrazila se na oštrici. Zasjala je, reflektirajući sitne iskrice svjetla dok okrećem nož. August se opet pomaknuo, otpuhuje i naglo se okreće na leđa. Lijeva mu je ruka pala preko ruba kreveta i zaustavila se tek nekoliko centimetara od mojeg bedra. Nož i dalje svjetluca, prima svjetlost i odašilje je dalje. Ali to više nije zato što namještam kut oštrice. Ruke mi se tresu. Augustova donja čeljust se opustila i udije zrak sa strašnim grlenim hrkanjem, a onda cmače usnama. Njegova ruka uz moje bedro je opuštena. Prsti na drugoj mu se trzaju.

Nagnuo sam se nad njega i pažljivo položio nož na Marlenin jastuk. Gledam ga još nekoliko sekundi, a onda odlazim.

Kad je popustila navala adrenalina, ponovno mi se činilo da mi je glava veća od tijela. Počeo sam teturati kroz hodnike sve dok nisam došao do zadnje spavaonice.

Morao sam donijeti odluku. Ili se opet popeti na krov, ili nastaviti dalje kroz vagon za kockanje i piće - gdje je bila velika vjerojatnost da je netko još budan uz karte - a onda bih morao proći kroz sva spavaća kola, i na kraju se ipak popeti na krov da dodem do vagona s konjima. Stoga sam odlučio da će se radije popeti na krov čim prije, a ne odlagati.

To je sada teže nego što mogu podnijeti. U glavi mi tuče, a ravnoteža mi je vrlo slaba. Popeo sam se na ogradu platforme između vagona i nekako se uspio uspentrati na krov. Gore sam se ispružio, slab i s osjećajem mučnine. Deset minuta sam se oporavljao, a onda sam nastavio puziti dalje. Ponovno sam se odmorio na kraju vagona, ispružen između šipki na krovu. Do kraja sam iscijeden. Ne mogu zamisliti otkud ču smoći snagu da nastavim, ali moram, jer ako zaspim tu gore, past ču na prvom zavoju.

Vratilo mi se zujanje u ušima, a oči mi titraju. Četiri sam se puta bacio u prazan prostor između vagona, svaki put siguran da neću uspjeti. Peti put gotovo da i nisam. Rukama sam se uhvatio za tanke metalne šipke, ali trbuhom sam udario o rub vagona. Ostao sam omamljen visjeti, tako umoran da mi je mozgom preletjela misao kako bi bilo vrlo jednostavno otpustiti stisak i pustiti se da padnem. Tako se zacijelo u posljednjim sekundama osjećaju ljudi koji se utapaju, kad se konačno prestanu boriti i potonu u vodenim zagrljajima. Samo što mene ne bi čekao vodenim zagrljajima, nego silovito komadanje.

Trgnuo sam se i počeo mlatarati nogama sve dok nisam dosegnuo gornji rub vagona. Tada mi je već bilo lakše podići i tijelo, pa sekundu poslije opet ležim na krovu i hvatam dah.

Lokomotiva je zazviždala, podigao sam golemu glavu. Ležim na vagonu za konje. Moram se samo približiti otvoru za ventilaciju i spustiti se unutra. Svako malo zastajem dok puzim do otvora. Otvoren je, što je čudno jer mi se čini da sam ga zatvorio. Spustio sam se unutra i pao na pod. Jedan od konja zanjišti i počne frktati i toptati nogom, očito uzbudjen zbog nečega.

Okrenuo sam glavu. Vanska vrata vagona su otvorena.

Trgnuo sam se i polako se okrenuo tako da gledam prema unutarnjim vratima. I ona su otvorena.

"Waltere! Camel!" povikah.

Ništa se nije čulo osim zvuka vrata koja su lagano lupkala o zid, u ritmu s kloparanjem kotača po željezničkim pragovima.

S mukom sam ustao i oteturao prema vratima. Nisko sam pognut i jednom rukom se pridržavam okvira, a druga mi je oslonac na bedru. Pogledom pretražujem unutrašnjost sobička očima koje ne vide. Sva mi se krv iscijedila iz glave i pogled mi je pun crnih i bijelih iskričavih eksplozija.

"Waltere! Camel!"

Vid mi se polako vraća, izvana prema unutra, tako da moram okretati glavu kako bih vidio stvari u pozadini. Jedino osvjetljenje je svjetlo koje prodire između dasaka i pokazuje da je poljski krevet prazan. Na smotanom ležaju na podu također nema nikoga, a niti na konjskoj deki u kutu.

Doteturao sam do kovčega složenih uz stražnji zid i nagnuo se iza njih.

"Waltere?"

Našao sam samo Queenie. Drhti sklupčana u lopticu. Pogledala me s užasom u očima i sve mi je jasno.

Srušio sam se na pod, svladan tugom i osjećajem krivice. Bacio sam knjigu o zid. Udaram šakama po podu. Mašem njima prema nebu i Bogu, a kad sam konačno počeo nekontrolirano plakati, Queenie je izašla iz zaklona od kovčega i uspuzala mi se na krilo. Držim u rukama njezino toplo tijelo, sve dok se na kraju nismo samo šutke zibali.

Želio bih vjerovati da to što sam uzeo Walterov nož nije značilo nikakvu razliku. Ali ipak, ostavio sam ga bez noža, bez ikakve šanse.

Želim vjerovati da su preživjeli. Pokušavam to zamisliti - njih dvojicu kako se kotrljaju po vlažnom, mahovinom obrasлом šumskom tlu i njihove uvrijedene psovke. Ma stvarno, možda baš u ovom trenutku Walter odlazi po pomoć. Ugodno je smjestio Camela na neko zaštićeno mjesto i odlazi po pomoć.

U redu. U redu. Nije tako loše kao što sam mislio. Vratit će se po njih. Ujutro će otici po Marlenu i požurit ćemo u najbliži grad i potražiti ih u bolnici. Možda čak i u zatvoru, u slučaju da su gradski oci zaključili da su njih dvojica skitnice. Ne bi trebalo biti teško dokučiti koji je najbliži grad. Mogu ga locirati prema blizini onog...

Nisu valjda. Nisu mogli. Nitko ne bi mogao izbaciti iz jurećeg vlaka jednog starca invalida i patuljka i to iznad rešetkastog mosta. Čak ni August. Pa čak ni Ujak Al.

Ostatak noći provodim planirajući sve načine na koje ih mogu ubiti, prevrćem po glavi ideje i uživam u njima, kao da se prstima igram glatkim oblucima.

Iz transa me prenulo škripanje zračnih kočnica. Prije nego što se vlak zaustavio, iskočio sam na šljunak i velikim koracima krenuo prema spavaćim kolima. Metalnim stubama popeo sam se u prvi vagon, dovoljno otican da bude namijenjen radnicima, povukao sam i otvorio klizna vrata tako naglo da su se odbila od zida i opet zatvorila. Ponovno

ih otvaram i ulazim unutra.

"Earl! Earl! Gdje si?" Glas mi je grlen od bijesa i mržnje. "Earl!"

Hodam prolazom i navirujem se u krevete na kat. Nijedno od iznenadjenih lica ne pripada Earlu. Prelazim u sljedeći vagon.

"Earl! Jesi li ovdje?" Zastajem i okrećem se začuđenom muškarcu na krevetu. "K vragu, gdje je? Je li ovdje?"

"Misliš na Earla iz osiguranja?"

"Da. Baš na njega."

Pokazao je palcem preko ramena.

"Drugi vagon u onom smjeru."

Prošao sam kroz prvi vagon, nastojeći izbjegći noge koje strše između kreveta i ruke koje vise preko rubova. Vrlo bučno otvaram vrata.

"Earl! Gdje si, dovragna? Znam da si tu unutra!"

Nastala je zapanjujuća tišina, a muškarci s obje strane vagona premještaju se na krevetima kako bi bolje pogledali tko ih to uznemirava. U donjoj trećini vagona ugledam Earla. Jurnem prema njemu.

"Ti, kučkin sine!" vičem i pružam ruke dolje da ga zgrabim za vrat.

"Kako si to mogao učiniti? Kako si mogao?"

Earl je skočio iz kreveta. Drži mi ruke podalje od tijela i skrenute malo u stranu.

"Hej - čekaj malo, Jacobe. Smiri se. Što se događa?"

"Jebise. Dobro ti znaš o čemu govorim!" vrištim, izvijam podlaktice i izvlačim se iz njegova stiska. Bacio sam se na njega, ali prije nego što sam ga dotaknuo, on me već drži na udaljenosti u dužini ruke. "Kako si to mogao učiniti?" Suze mi teku niz lice. "Kako si mogao? Mislio sam da si Camelov prijatelj! I što ti je, dovragna, Walter ikad skrivio?"

Earl je problijedio. Ukočio se, i dalje me čvrsto držeći za zapešća. Šok na njegovu licu je toliko stvaran da sam se prestao boriti.

Žmirkamo, užasnuti, jedan prema drugome. Prolaze sekunde. Kroz vagon je zazujao uspaničen šapat glasova. Earl me pustio i kaže mi:

"Slijedi me." Sišli smo s vlaka i kad smo se udaljili dobrih desetak metara, okrenuo se prema meni. "Nema ih?"

Gledam ga i tražim odgovore na njegovu licu. Nema ih.

"Ne." Earl je glasno usrkao zrak. Zaklopio je oči. Na trenutak sam pomislio da će zaplakati.

"Zar mi želiš reći da ništa nisi znao?"

"Prokletstvo, nisam! Što misliš tko sam ja? Nikad ne bih učinio

takvo što. Au, sranje. Ah, prokletstvo. Siroti starac. Čekaj malo..." reče on i naglo me pogleda. "Gdje si ti bio?"

"Na drugom mjestu", rekoh.

Earl me gleda trenutak, a onda spusti pogled prema tlu. Stavio je obje ruke na bokove i uzdahnuo, kimajući glavom i razmišljajući.

"OK", reče. "Saznat ću koliko je još jadnika izbačeno iz vlaka, ali reći ću ti nešto - sljepare ne izbacuju, čak ni one najnižeg ranga. Ako je Walter nastradao, znači da su tebe tražili. Da sam na tvojem mjestu, ovog bih trena put pod noge i ne bih se ni osvrnuo."

"A što ako to ne mogu učiniti?"

Oštro me pogledao. Čeljust mu se miče sjedne strane na drugu. Dugo me gleda.

"Danju ćeš biti siguran u cirkusu", reče on konačno. "Ako se večeras ukrcaš na vlak, nemoj se ni približavati vagonu za konje. Premještaj se s jednog plato-vagona na drugi i spavaj ispod kola. Ne daj da te uhvate i ne dopusti da ti popusti oprez. A iz cirkusa se makni čim prije možeš."

"Hoću. Vjeruj mi. Ali imam ovdje još nekoliko nedovršenih poslova, koje moram završiti."

Earl mi još jedanput uputi dug pogled.

"Pokušat ću te pronaći poslije", reče on. Zatim je velikim koracima krenuo prema kuhinji gdje su se okupljali ljudi iz Letećeg odreda. U malim su skupinama, nemirno pogledavali oko sebe, a na licima im se video strah.

Osim Camela i Waltera još je osam muškaraca nestalo, trojica iz glavne kompozicije vlaka, a ostali iz Letećeg odreda. To znači da se Blackie sa svojim pomoćnicima podijelio u skupine i da su se vozili odvojeno u dvjema kompozicijama. Kako je cirkus na rubu propasti, radnici bi vjerojatno ionako bili izbačeni, ali ne iznad rešetkastog mosta. To je bilo namijenjeno meni.

Pala mi je na pamet misao kako me samo savjest spriječila da zakoljem Augusta i to upravo u trenutku kad je netko pokušao izvršiti njegovu zapovijed da ubije mene.

Pitam se kako mu je bilo kad se probudio pokraj onog noža. Nadam se da je razumio da je poruka počela kao prijetnja, ali da se sada pretvara u obećanje. Dugujem to svakom pojedinom čovjeku kojeg su izbacili iz vlaka.

Cijelo jutro se skrivam od opasnosti, očajnički tražeći Marlenu, ali nigdje je nema.

Ujak A1 se šeće naokolo u crno-bijelim, kariranim hlačama i grimiznom prsluku, pljuska svakoga tko nije dovoljno brz da skoči i makne mu se s puta. U jednom trenutku me ugledao i zastao kao ukopan. Gledamo jedan drugoga, udaljeni sedamdeset metara. Gledam ga i gledam, pokušavam u očima fokusirati svu svoju mržnju. Nakon nekoliko sekundi, usne su mu se razvukle u hladan osmijeh.

Zatim se naglo okrenuo i produžio dalje, dok su ulizice trčkarale za njim.

* * *

U vrijeme ručka, kad sc nad kuhinjom podigla zastava, stajao sam na udaljenosti i promatrao. Marlena je došla odjevena u građansku odjeću i čeka u redu za jelo. Očima pretražuje gomilu; znam da me traži i nadam se da zna da sam dobro. Čim je sjela, gotovo niotkud stvorio se August i sjeo njoj nasuprot. On ne nosi jelo. Nešto joj je rekao, ispružio ruku preko stola i uhvatio je za zapešće. Odmaknula se i prolila kavu. Ljudi oko njih se okreću i gledaju. August joj pušta ruku i diže se tako naglo da je srušio klupicu natraške na travu. Zatim je izjurio van. Čim je nestao, pojurio sam prema kuhinji.

Marlena je podigla pogled, ugledala me i problijedjela.

"Jacobe!" promucala je.

Uspravio sam klupicu i sjeo na rub.

"Je li te ozlijedio? Jesi li dobro?" pitam.

"Dobro sam. Ali što je s tobom? Čula sam..." Riječi su joj zapele u grlu i rukom je prekrila usta.

"Danas odlazimo odavde. Pratit će te pogledom. U trenutku kad možeš, udalji se iz cirkusa, a ja će te slijediti."

Gleda me netremice, blijeda lica.

"Što je s Walterom i Camelom?"

"Vratit ćemo se i vidjeti što možemo saznati."

"Trebam nekoliko sati."

"Za što?"

Ujak Al stoji malo podalje od kuhinje i pucketu prstima u zraku. Iz smjera šatora prilazi mu Earl.

"Ostalo je nešto novca u našoj sobi. Ući će unutra kad njega ne bude", reče ona.

"Nemoj. Nije vrijedno tog rizika", rekoh.

"Bit će oprezna."

"Nemoj!"

"Jacobe, dođi" , reče Earl i uhvati me za nadlakticu. "Šef želi da kreneš dalje."

"Earl, daj mi samo sekundu", rekoh.

Duboko je uzdahnuo.

"Dobro. Otimaj se malo. Ali samo nekoliko sekundi, a onda te moram izvesti odavde."

"Marlena," rekoh očajnički, "obećaj da nećeš ulaziti tamo."

"Moram. Polovica novca je moja, a ako ga ne uzmem, nećemo imati ni prebite pare."

Oslobodio sam se Earlova stiska i okrenuo se prema njemu licem u lice. Zapravo, prema njegovu prsnom košu.

"Reci mi gdje je i ja ču ga uzeti", govorim kroz zube i bodem prstom Earla u grudi.

"Pod sjedalom do prozora", šapne Marlena. Ustala je i zaobišla stol tako da sad стоји do mene. "Klupica se otvara. Novac je u limenci za kavu. Ali ja bih vjerojatno lakše..."

"U redu. Sad te moram izvesti", reče Earl. Okrenuo me i brzo mi svinuo ruku na leđa. Gura me naprijed tako da sam pognut u struku.

Okrenuo sam glavu prema Marleni.

"Ja ču ga uzeti. Ti se drži što dalje od tog vagona. Obećaj mi!"

Opirem se malo, a Earl mi to dopušta.

"Rekao sam: obećaj mi!" prosiktao sam.

"Obećavam", reče Marlena. "Budi oprezan!"

"Pusti me, ti kučkin sine!" vičem na Earla. Naravno, samo zbog uvjerljivosti.

On i ja smo napravili veliku scenu izlazeći iz kuhinjskog šatora. Pitam se je li itko primijetio da mi nije svinuo ruku tako da bi me boljelo. Ali on je to nadoknadio time što me gurnuo tako da sam poletio dobra tri metra preko trave.

Cijelo popodne provodim navirujući se iza kutova, skrivajući se iza šatorskih krila i ispod cirkuskih kola. Ali nijedanput mi se nije ukazala prilika da se približim vagonu broj 48 a da me nitko ne vidi - osim toga, od ručka nisam vidio Augusta, pa je vrlo vjerojatno unutra. Zato čekam pravi trenutak.

Nema matineje. Otprilike u tri poslijepodne, Ujak Al je stao na sanduk u sredini terena i obavijestio sve ljude da im je bolje da večerašnja predstava bude najbolja u njihovu životu. Ne kaže što će se dogoditi ako ne bude tako, ali nitko i ne pita.

* * *

I tako je složena improvizirana parada, nakon koje su životinje odveli u menažeriju, a prodavači slatkiša i ostalih sitnica izložili su svoju robu. Svjetina koja je slijedila paradu na povratku iz grada okupila se na prostoru pred velikim šatorom, i nije prošlo dugo, a Cecil je već mamio naivčine da pogledaju manje atrakcije.

Stisnuo sam se uz vanjski zid šatora menažerije. Izvukao sam vezice na šavu tako da mogu viriti unutra.

Vidim Augusta kako dovodi Rosie. Štapom sa srebrnim vrškom maše ispod njezina trbuha i iza prednjih nogu i zapravo joj njime prijeti. Ona ga poslušno slijedi, ali oči su joj staklene od osjećaja neprijateljstva. Odvodi je na njezino uobičajeno mjesto i nogu s lancem veže za motku. Ušiju priljubljenih uz glavu ona gleda u njegova leđa, a onda kao da se predomislila. Maše surlom i ispituje tlo pred sobom. Našla je neke mrvice i podiže ih. Savija surlu prema unutra i trlja taj predmet, provjeravajući ga. Zatim ga ubacuje u usta.

Marlenini konji su poredani, ali nje još nema. Većina posjetitelja već je ušla u veliki šator. Trebala bi biti ovdje. *Hajde, dodji, gdje si...*

Palo mi je na pamet da je, usprkos obećanju, otišla u njihovu spavaonicu. Prokletstvo, prokletstvo, prokletstvo. August još nešto dotjeruje oko Rosiena lanca, ali uskoro će primijetiti da Marlene nema i otići će provjeriti gdje je.

Netko me povukao za rukav. Okrenuo sam se s podignutim šakama.

Grady podigne ruke kao da se predaje.

"Stani malo, prijatelju. Smiri se."

Spustio sam šake.

"Malo sam nervozan. To je sve."

"Pa, da. Imaš razloga", reče on, osvrćući se oko sebe. "Nego reci, jesli već jeo? Vidio sam kako su te izbacili iz kuhinje."

"Nisam", rekoh.

"Dodji. Idemo u gril-restoran."

"Ne. Ne mogu. Nemam ni centa", rekoh, jedva čekajući da ga se oslobodim. Okrenuo sam se šavu na platnu i razdvajam ga. Marlene još nema.

"Posudit ću ti", reče Grady.

"Ma, stvarno sam OK." Okrenuo sam mu leđa, nadajući se da će shvatiti mig i otići.

"Slušaj, moramo razgovarati", reče on tiho. "Na prostoru ispred

velikog šatora će biti sigurnije."

Okrenuo sam se i pogledao ga u oči.

Slijedim ga dok nismo stigli pred ulaz u veliki šator. Iznutra se čuje kako je orkestar počeo svirati glazbu za svečanu paradu. Pridružili smo se redu ispred gril-restorana. Muškarac iza pulta spretno i munjevitom brzinom baca u zrak hamburgere i slaže ih. Poslužuje nekolicinu zaostalih i nestrpljivih posjetitelja.

Grady i ja probijamo se na početak reda. Grady je dignuo dva prsta.

"Dva hamburgera, Sammy. Bez žurbe."

Za nekoliko sekundi muškarac iza pulta pružio nam je dva limena tanjura. Uzimam jedan, a Grady drugi. On plaća, pružajući smotranu novčanicu.

"Nosi se", reče kuhar, odmahujući rukom. "Tvoj novac ovdje ne vrijedi."

"Hvala, Sammy", reče Grady i spremi novčanicu u džep. "Cijenim to."

Krenuo je prema klimavom drvenom stolu i prebacio nogu preko kluge. Ja sjedam s druge strane.

"Dakle, što ima?" rekoh, prateći prstom čvor godova u dasci.

Grady bojažljivo pogleda oko sebe.

"Nekoliko tipova koji su noćas izbačeni, dostigli su nas", reče on. Podigao je svoj hamburger i čeka da tri kapi ulja padnu na tanjur.

"Što, ovdje su?" rekoh i uspravih se, pretražujući pogledom prostor ispred šatora. Osim šaćice muškaraca ispred standova - koji vjerojatno čekaju da ih odvedu Barbari - svi posjetitelji su u velikom šatoru.

"Govori tiše", reče Grady. "Da, njih petorica."

"Je li Walter...?" Srce mi je počelo divlje tući. Tek što sam izgovorio njegovo ime Grady je trepnuo očima, i to mi je bio odgovor.

"Oh, Isuse", rekoh, okrenuvši glavu. Trepćem da otjeram suze i s mukom gutam. Treba mi trenutak da se priberem. "Što se dogodilo?"

Grady odloži hamburger na tanjur. Prolazi punih pet sekundi u tišini prije nego što mi odgovara, a kad je počeo, govori tiho i ravnim tonom.

"Izbacili su ih iznad rešetkastog mosta, sve njih. Camel je glavom udario u stijenu. Umro je na mjestu. Walteru su noge bile gadno smrskane. Morali su ga ostaviti." S mukom je progutao i nastavio. "Ne vjeruju da je prezivio noć."

Zurim u daljinu. Muha mi je sletjela na ruku. Otjerao sam je.

"Što je s drugima?"

"Preživjeli su. Dvojica su otišli svojim putem, dok su ostali požurili za nama." Gleda očima na sve strane. "Bili je jedan od njih."

"Što namjeravaju učiniti?" pitam.

"Nije rekao", reče Grady. "Ali kako god bilo, Ujak Al im neće pobjeći. Pomoći će im, ako budem mogao."

"Zašto mi to govorиш?"

"Da ti dam priliku da se držiš po strani. Bio si prijatelj Camelu i to ti nećemo zaboraviti." Nagnuo se naprijed tako da su mu grudi pritisnule stol. "Osim toga," nastavi on tiho, "čini mi se da sad imaš mnogo toga za izgubiti."

Oštro sam ga pogledao. Gleda me ravno u oči, a jednu je obrvu podigao.

O, Bože. Zna. Ako on zna, znaju svi. Moramo krenuti, ove minute.

Iz velikog šatora začuje se gromoglasan pljesak, a orkestar odmah prelazi na *Gounodov valcer*. Okrenuo sam se prema menažeriji. To je refleksno, jer Marlena se upravo priprema popeti ili već sjedi iza Rosiene glave.

"Moram ići", rekoh.

"Sjedni", reče Grady. "Jedi. Ako sad misliš zbrisati, možda će proći neko vrijeme prije nego što ćeš pred sobom vidjeti hranu."

Položio je laktove na grubo sivo drvo stola i podigao hamburger s tanjura.

Gledam u svoj i pitam se hoću li moći progutati ijedan zalogaj. Ispružio sam ruku, ali prije nego što sam ga mogao uzeti, glazba je naglo utihnula. Onda se začuo strašan udar limenih instrumenata koji je završavao šupljim odzvanjanjem cimbala. Zvuk se izvijao ispod velikog šatora i prelazio preko cirkuskog terena, rušeći sve pred sobom.

Grady se ukوčio, zgrbljen iznad hamburgera.

Gledam lijevo i desno. Nitko ne miče ni malim prstom - sve su oči uperene u veliki šator. Nekoliko vlati sijena lijeno se kovitla preko utabane zemlje.

"Što je to? Što se događa?" pitam.

"Šššš", reče Grady oštro.

Orkestar ponovno počne svirati, ali ovaj put *Zvijezde i pruge zauvijek*.

"O, Isuse. O, sranje." Grady je skočio na noge i prevrnuo klupu.

"Što? Što je?"

"Marš katastrofe!" vikne on, okrenuvši se u trku.

Svatko tko ima veze s cirkusom juri prema velikom šatoru. Ustajem s klupe, stajem iza nje, zaprepašten i ništa ne shvaćajući. Okrenuo sam se prema kuharu, koji se muči na brzinu skinuti pregaču. "Dovraga, o čemu on govori?" povičem.

"Marš katastrofe", reče on, boreći se s pregačom i povlačeći je preko glave. "Znači da je nešto pošlo po zlu - nešto jako loše."

Netko me u prolazu lupi po ramenu. To je Dijamantni Joe.

"Jacobe - menažerija", vrišti mi preko ramena. "Životinje su na slobodi. Idi, idi, idi!"

Ne treba mi dvaput reći. Dok sam se približavao menažeriji, zemlja je zatutnjala ispod mojih nogu i nasmrt sam se preplasio, jer to nije zvuk. To je kretanje, vibracija kopita i šapa po utabanoj zemlji.

Uletio sam u šator kroz ulazno krilo, a onda se odmah bacio prema zidu dok je pokraj mene projurio jak, a njegov zavinuti rog bio je tek nekoliko centimetara od mojih grudi. Na leđima mu se čvrsto drži hijena, a oči joj kolutaju od straha.

Našao sam se pred zahuktalim stampedom. Svi su kavezi otvoreni, a središnji dio menažerije je u nejasnoj omaglici; gledam i vidim dijelove tijela čimpanze, orangutana, ljame, zebre, lava, žirafe, deve, hijene i konja - zapravo vidim desetak konja, uključujući i Marlenine, a svaki je gotovo lud od užasa. Sva moguća stvorenja skaču amo-tamo, jure, vrište, njišu se, galopiraju, rokću i cvile; posvuda su, njišu se na užadima i klize niz motke, skrivaju se ispod cirkuskih kola, stišću uza zidove šatora i pretrčavaju kroz središnji dio.

Očima prelijćećem preko prostora tražeći Marlenu, a umjesto nje vidim panteru kako se šulja kroz prolaz i ulazi u veliki šator. Dok joj gipko, crno tijelo nestaje iz vida, pripremam se za ono što slijedi. Trebalо je nekoliko sekundi, a onda se začulo - jedan produženi vrisak, za kojim slijedi drugi, pa još jedan, a onda je sav prostor eksplodirao gromoglasnim zvukom tijela koja se pokušavaju progurati jedna pokraj drugih, bježeći sa svojih sjedala.

Molim te, Bože, dopusti im da izadu na stražnji izlaz. Molim te, Bože, nemoj im dopustiti da dođu ovamo.

Iza uzbibanog mora životinja, spazio sam dva muškarca. Zamahuju užadima i izazivaju u životnjama još veću mahnitost. Jedan je Bili. Uhvatio je moj pogled i izdržao ga trenutak. Zatim je zajedno s drugim muškarcem kliznuo u veliki šator. Orkestar je opet naglo utihnuo i ovaj

put je tako i ostalo.

Pogledom pretražujem šator, toliko očajan da sam na rubu panike.
Gdje si? Gdje si? Prokletstvo, gdje si?

Ugledao sam ružičaste šljokice i glava mi se trznula. Kad sam video Marlenu kako стоји pokraj Rosie, uzviknuo sam od olakšanja. August je pred njima - naravno da jest, gdje bi inače bio? Marlena je rukom prekrila usta. Nije me još vidjela, ali Rosie jest. Geda me dugim čvrstim pogledom, a u njemu je bilo nešto zbog čega sam stao kao ukopan. August nije ničega svjestan - lice mu se zajapurilo i urla, maše rukama i zamahuje štapom. Cilindar leži na slami pokraj njega, probušen je, kao da je zakoračio nogom kroz njega.

Rosie je ispružila surlu i posegnula za nečim. Između nas je prošla žirafa; čak i u panici njezin dugački vrat elegantno je poskakivao, a kad je prošla, video sam da je Rosie izvukla iz tla svoju motku, drži je labavo, oslonivši jedan kraj na zemlju. Lanac joj je još privezan oko noge. Gleda me veselim očima. Zatim je skrenula pogled na Augustovu golu glavu.

"O, Isuse", rekoh, odjedanput shvativši. Posrnuo sam prema naprijed i naletio na bedro konja koji je prolazio. "Ne čini to! Ne čini to!"

Podigla je motku kao da je lagana poput pera i raskolila mu glavu jednim jedinim čistim pokretom - kvrc - kao kad puca ljuska tvrdo kuhanog jajeta. Ona i dalje drži motku u zraku, sve dok se nije srušio naprijed, a onda ju je opet, gotovo lijeno zabila u zemlju. Zakoračila je natraške, otkrivajući Marlenu, koja možda jest a možda i nije vidjela što se upravo dogodilo.

Baš u tom trenutku ispred njih je prošlo krdo zebri. Između njihovih crnih i bijelih nogu zalamatale su ljudske ruke i noge. Gore, dolje, ruka, stopalo, izvijaju se i poskakuju, kao da nemaju kosti. Kad je krdo prošlo, ono što je bio August, ležalo je u izmiješanoj masi mesa, iznutrica i slame.

Marlena zuri u to razrogačenih očiju. Zatim se srušila na tlo. Rosie maše svojim ušima, otvara usta i zakorači postrance tako da sad stoji točno iznad Marlene.

Iako stampedo i dalje ne posustaje, barem znam da Marlenu ništa neće zgaziti prije nego što rubnim dijelom šatora uspijem stići do nje.

Naravno, ljudi pokušavaju izaći iz velikog šatora tamo gdje su i ušli - kroz menažeriju. Klečim pokraj Marlene, podvukao sam joj dlanove ispod glave. Tada su iz prolaza nagrnuli ljudi. Napravili su tek nekoliko koraka, a onda shvatili što se događa.

Oni sprijeda stali su kao ukopani, ali srušili su ih na zemlju oni koji su pristizali iza njih. Bili bi zgaženi, ali i ljudi iza njih sad vide stampedo.

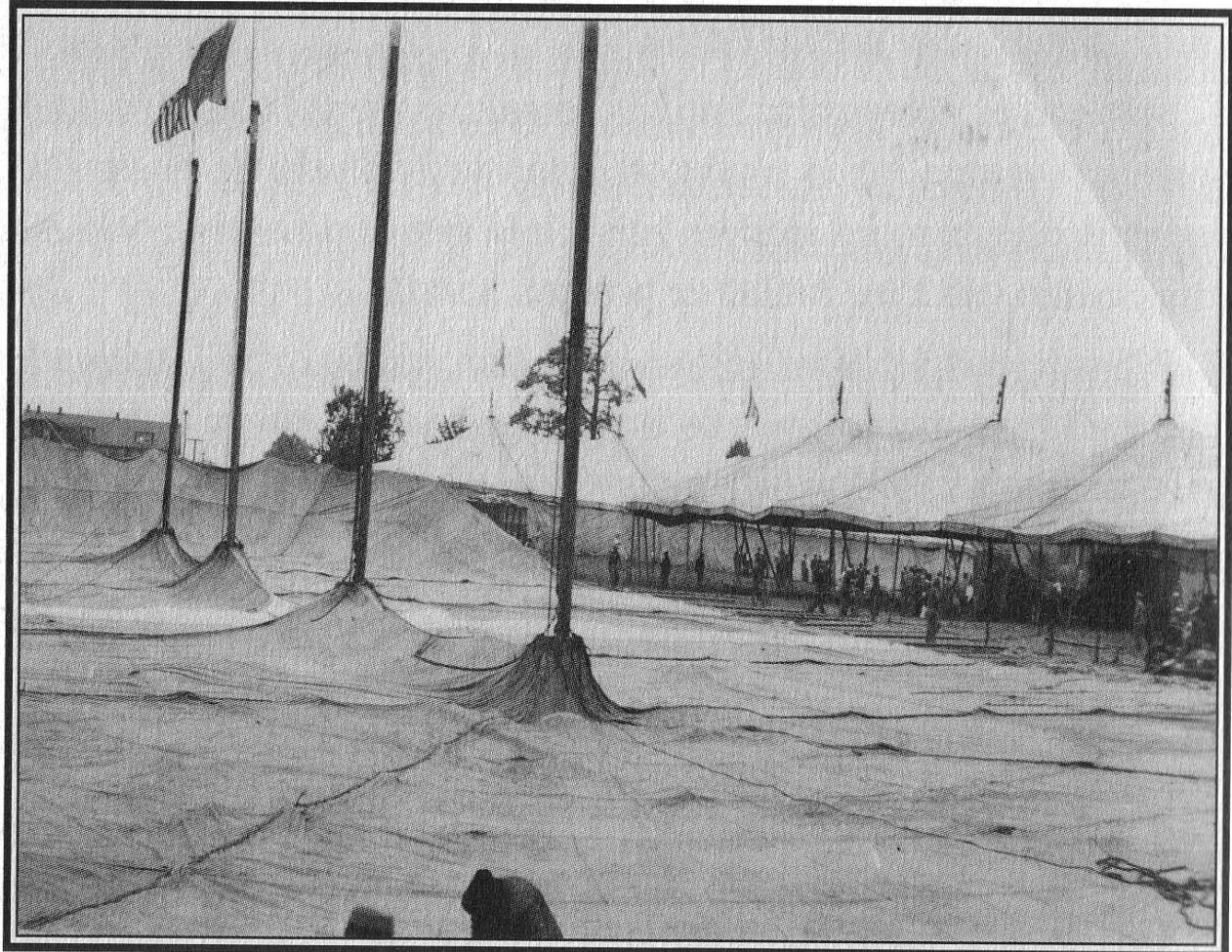
Životinjska gomila odjednom je promijenila smjer. Pretvorila se u čopor izmiješanih životinjskih vrsta - lavovi, ljame i zebre trče jedni pokraj drugih zajedno s orangutanima i čimpanzama; hijena je rame uz rame s tigrom. Tu je dvanaest konja i žirafa kojoj se za vrat objesio crnoruki hvataš. Sjeverni medvjed gega se na sve četiri. A svi su krenuli prema naguranoj masi ljudi.

Gomila se okrenula, vrište i pokušavaju se vratiti u veliki šator. Ljudi skroz otraga, koji su maloprije bili na tlu, plešu od očaja i udaraju leđa i ramena onih ispred sebe. Čep je naglo popustio i ljudi i životinje zajedno bježe u golemoj cvilećoj masi tijela. Teško je reći tko je više preplašen - sigurno je da svaka životinja ima na umu jedino to da spasi vlastitu kožu. Bengalski tigar se probija između nogu jedne žene i pritom je podiže s tla. Ona je pogledala dolje i onesvijestila se. Suprug ju je uhvatio ispod pazuha, podigao s tigra i odvukao u šator.

U nekoliko sekundi, u menažeriji su sa mnom ostala samo tri živa bića: Rosie, Marlena i Rex. Olinjali stari lav uvukao se natrag u svoj kavez, sklupčao se u kutu i drhti.

Marlena je zastenjala. Podigla je ruku i spustila je. Brzo sam pogledao na ono što je ostalo od Augusta i odlučio da ne smijem dopustiti da ona to još jednom vidi. Uzeo sam je u naručje, podigao s tla i odnio van kroz prolaz za prodaju karata.

Prostor pred šatorom gotovo je prazan, vanjski rub ispunjen je ljudima i životnjama, svi trče što brže i što dalje mogu, a krug se širi i raspršuje kao kružnica na površini jezera.

THE RINGLING CIRCUS MUSEUM, SARASOTA, FLORIDA

23

Poslje stampeda. Prvi dan.

Još pronalazimo životinje i vraćamo ih. Mnogo smo ih uhvatili, ali one koje se daju uhvatiti nisu one zbog kojih bi građani bili zabrinuti. Još nedostaje većina mačaka i medvjed.

Odmah poslje ručka pozvali su nas u mjesni restoran. Kad smo stigli, našli smo Lea kako se skriva ispod kuhinjskog sudopera i drhti od straha. Ukliješten pokraj njega je jednako užasnuti perač posuđa. Čovjek i lav, obraz uz obraz.

Ujak Al je također nestao, ali nitko nije iznenaden zbog toga. Policija je preplavila cirkus. Sinoć su našli i odnijeli Augustovo tijelo, a sad provode istragu. Bit će to samo reda radi, jer je jasno da je pregažen. Priča se da se Ujak Al skriva dok ne bude siguran da neće ni za što biti optužen.

* * *

Poslje stampeda. Drugi dan.

Menažerija se popunjava s jednom po jednom po životinjom. Šerif se vratio u cirkus sa službenicima željezničke uprave i nešto spominju zakone o skitnji. Želi da se maknemo sa sporednog kolosijeka. Želi znati tko je ovdje glavni.

Navečer je kuhar ostao bez namirnica.

* * *

Poslje stampeda. Treći dan.

Kasno ujutro na kolosijeku do nas zaustavio se Cirkus Braće Nesci. Šerif i službenici željezničke uprave vratili su se i pozdravljaju glavnog upravitelja, kao da im je u posjet došla kakva kraljevska osoba. Zajedno šeću cirkuskim terenom, a na kraju se srdačno rukuju i glasno smiju.

Kad su Braće Nesci počela seliti životinje Braće Benzini i svu opremu u svoje šatore i ukrcavati na svoj vlak, čak i oni među nama s najviše optimizma, nisu više mogli nijekati ono očito.

Ujak Al je dao petama vjetra. Svi smo ostali bez posla.

Misli, Jacobe. Misli.

Imamo dovoljno novca da se izvučemo odavde, ali kakve koristi od toga, kad nemamo kamo poći? Čekamo bebu. Treba nam neki plan. Meni treba posao.

Otišao sam u grad u poštanski ured i nazvao dekana Wilksa. Bojao sam se da me se neće sjetiti, ali zvučao je kao da mu je lagnulo što me čuje. Rekao je da se često pitao kamo sam pošao i jesam li dobro i, kad smo već kod toga, što sam radio protekla tri i pol mjeseca?

Duboko sam udahnuo i, dok sam razmišljao kako će mi biti teško sve objasniti, riječi su provalile iz mene. Naviru jedna za drugom i bore se koja će izaći prva, te se tako zapetljavaju da moram zastati i nastaviti s novim krajem priče. Kad sam konačno utihnuo, dekan Wilkins je tako dugo šutio da sam se zapitao je li još na vezi.

"Dekane Wilkins? Jeste li još tamo?" upitah. Odmaknuo sam slušalicu od uha i pogledao je. Palo mi je na um da njome malo kucnem o zid, ali nisam to učinio jer me je gledala službenica. Zapravo radoznalo je zurila u mene, jer je čula svaku moju riječ. Okrenuo sam se prema zidu i ponovno prinio slušalicu uhu.

Dekan Wilkins je pročistio grlo, nešto mucao jednu sekundu, a onda je rekao da se slaže, naravno da sam dobrodošao i da mogu polagati ispite.

* * *

Kad sam se vratio u cirkus, Rosie je stajala malo podalje od menažerije, s glavnim upraviteljem Braće Nesci, šerifom i službenicima željeznice. Počeo sam lagano trčati prema njima.

"Dovraga, što se dogada?" upitah, kad sam se zaustavio pokraj Rosiena ramena.

Šerif se okrenuo prema meni.

"Jeste li vi glavni u ovom cirkusu?"

"Nisam", rekoh.

"Onda vas se ne tiče", reče on.

"Ovo je moja slonica. Pa me se onda tiče."

"Ta životinja pripada Cirkusu braće Benzini, a kao šerif, dobio sam ovlaštenje od..."

"Vraga pripada. Moja je."

Oko nas se okupila gomila ljudi, uglavnom radnici Braće Benzini koji su ostali bez posla. Šerif i željeznički službenici počeli su se nervozno pogledavati. Greg je istupio naprijed. Čvrsto smo se pogledali. Tada se obratio šerifu.

"Istina je. Slonica je njegova. On je skitnica sa slonom. Putovao je s nama, ali životinja je njegova."

"Prepostavljam da to možete dokazati."

Obrazi su mi počeli gorjeti. Greg se zagledao u šerifa s otvorenim neprijateljstvom. Nakon nekoliko sekundi, počeo je škripati zubima.

"Ako je tako," reče šerif s usiljenim smiješkom, "molim vas da nas ostavite da na miru obavimo svoj posao."

Naglo sam se okrenuo prema glavnom upravitelju Braće Nesci. Oči su mu se raširile od iznenađenja.

"Zapravo je uopće nećete htjeti", rekoh. "Glupa je kao noć. Ja je mogu natjerati da učini nekoliko stvari, ali vi nećete ništa izvući iz nje."

Dignuo je obrve.

"Da?"

"Hajde, probajte je natjerati da vas posluša", potaknuo sam ga.

On me gleda kao da su mi na glavi izrasli rogovи.

"Ozbiljno mislim", rekoh. "Imate li timaritelja za slonove? Neka je pokuša natjerati da nešto učini. Beskorisna je jer je glupa."

On me i dalje gleda. Zatim je okrenuo glavu.

"Dick", zarežao je. "Natjeraj je da nešto učini."

Prišao nam je muškarac s kukom za slona.

Gledam Rosie u oči. *Molim te, Rosie. Shvati što se ovdje događa.*
Molim te.

"Kako se zove?" pita Dick gledajući me preko ramena.

"Gertruda."

Okrenuo se prema Rosie.

"Dođi, Gertrudo. Dođi k meni." Glas mu se povisio i postao oštar.

Rosie je otpuhnula i počela njihati surlom.

"Gertrudo, dođi k meni, odmah", ponovi on.

Rosie je zatreptala očima. Njiše surlom nisko uz tlo pa se zaustavi. Skvrčila je vršak i nogom je na njega nagurala malo zemlje. Zatim je zamahnula i raspršila zemlju iza svojih leđa po svim ljudima koji su stajali u blizini. Nekoliko ih se nasmijalo.

"Gertrudo, digni nogu", reče Dick i zakorači naprijed tako da joj je stajao uz rame. Kukom joj je potapšao stražnji dio noge. "Digni je!"

Rosie je zamahnula ušima i ponjušila ga surlom.

"Digni je!" reče on i lupne je malo jače po nozi.

Rosie se nasmiješi i počne mu gurati surlu u džepove da provjeri što ima unutra. Sve četiri noge ostale su čvrsto na zemlji.

Timaritelj je odgurnuo surlu i okrenuo se svojem šefu.

"U pravu je. Slonica ništa ne zna. Kako ste je uopće doveli ovamo?"

"Ovaj ju je doveo", reče upravitelj i pokaže rukom na Grega. Zatim se

okrenuo meni. "Pa, što uopće zna?"

"Stoji u menažeriji i prima slatkiše."

"I to je to?" pita on s nevjericom.

"Aha", rekoh.

"Nije nikakvo čudo da je prokleti cirkus propao", reče on, odmahujući glavom. Ponovno se okrenuo šerifu. "Dakle, što još imate?"

Nakon toga više ništa nisam čuo jer mi je u ušima počelo bruhati.

Dovraga, što sam učinio?

Izgubljeno zurim u prozore vagona broj 48 i pitam se kako će Marleni priopćiti vijest da smo postali vlasnici slona. Ali upravo u tom trenutku ona je istrčala kroz vrata i poput gazele skočila s platforme. Doskočila je na zemlju još u trku, a ruke i noge su joj u punom zamahu.

Okrenuo sam se da pogledam kamo se uputila i odmah mi je sve jasno. Šerif i glavni upravitelj Braće Nesci stoje pokraj šatora menažerije, rukuju se i smješkaju. Njezini su konji poredani iza njih, a drže ih radnici Braće Nesci.

Upravitelj i šerif brzo su se okrenuli kad je stigla do njih. Predaleko sam da čujem što govore, ali do mene dopiru razlomljene rečenice žučljivog napada - riječi iz gornjeg registra glasnosti. Izrazi kao "*kako se usuđujete*", "*nečuvena drskost*" i "*krajnja bezobraština*". Ona divlje gestikulira i maše rukama. "*Teška krađa*" i "*tužba*" čuju se preko cijelog cirkuskog terena. A možda i "*zatvor*"?

Muškarci zaprepašteno zure.

Konačno je ušutjela. Prekrižila je ruke, namrštila se i tapka stopalom po zemlji. Muškarci razrogačenih očiju pogledavaju jedan drugoga. Šerif se okrenuo i zinuo, ali prije nego što je stigao izgovoriti i riječ, Marlena je opet eksplodirala. Vrišti kao pomahnitala, upire prstom u njegovo lice. Zakoračio je unatrag, ali ona ga prati. Stao je i isprsio se, nadima prsni koš i sklapa oči. Kad je prestala prijetiti prstom, ponovno je prekrižila ruke. Tapka stopalom i klima glavom.

Šerif je otvorio oči i okrenuo se da pogleda glavnog upravitelja. Nakon nekoliko trenutaka napete tištine, ovaj mlako slegne ramenima. Glavni upravitelj se namrštio i okrenuo Marleni.

Izdržao je otprilike pet sekundi prije nego što je opet ustuknuo, ruku podignutih u zrak kao da se predaje. Na licu mu je bilo ispisano "*predajem se*". Marlena je podbočila ruke o struk i čeka, bijesno ga gledajući. Napokon se okrenuo, crvena lica, i nešto oštro rekao radnicima koji su držali konje.

Marlena ih gleda sve dok svih jedanaest konja nije vraćeno u menažeriju. Zatim je odmarširala natrag u vagon 48.

Dragi Bože. Ne samo što sam bez posla i bez doma, nego imam trudnu ženu, ožalošćenog psa, slona i jedanaest konja za koje se moram brinuti.

Vratio sam se u poštanski ured i nazvao dekana Wilkinsa. Ovaj put on još duže šuti. Konačno je promrmljao neku ispriku: zaista mu je vrlo žao - volio bi da mi može pomoći - ja sam i dalje dobrodošao ako želim polagati završne ispite, naravno, ali on nema ama baš nikakvu ideju što da učinim sa slonom.

Vratio sam se u cirkus sav ukočen od panike. Ne mogu ostaviti Marlenu i životinje ovdje da bih se vratio u Ithacu i polagao ispite. Što ako u međuvremenu šerif proda menažeriju? Konje možemo smjestiti u neku staju, Marleni i Queenie možemo platiti boravak u hotelu na neko vrijeme, ali što ćemo s Rosie?

Prelazim preko cirkuskog terena i u širokom luku zaobilazim razbacane gomile šatorskog platna. Radnici Braće Nesci razmataju razne dijelove velikog šatora pod budnim okom glavnog nadzornika za šatore. Čini se kao da provjeravaju ima li poderanih mjeseta, prije nego što odluče dati novčanu ponudu.

Dok se penjem stubama u vagon 48, srce mi snažno tuče, a dah mi je isprekidan. Moram se smiriti - misli mi se roje u sve manjim krugovima. To nije dobro, nije nimalo dobro.

Otvorio sam vrata. Queenie mi pritrči i gleda me s patetičnom kombinacijom začuđenosti i zahvalnosti. Nesigurno maše svojim batrljkom od repa. Sagnuo sam se i počešao je po glavi.

"Marlena?" pozvah dok se uspravljam.

Izašla je iza zelene zavjese. Izgleda bojažljivo, prepleće prste i izbjegava me pogledati u oči.

"Jacobe - oh, Jacobe, učinila sam nešto stvarno glupo."

"Što?" pitam. "Misliš li na konje? U redu je. Znam za to."

Brzo me pogledala.

"Znaš?"

"Gledao sam. Bilo je prilično očito što se događa."

Zacrvenjela se.

"Žao mi je. Samo sam... reagirala. Nisam razmišljala što ćemo učiniti s njima poslije. Jednostavno ih toliko volim i ne bih mogla podnijeti da mi ih on oduzme. Nije ništa bolji od Ujaka Ala."

"U redu je. Razumijem." Zašutio sam na tren. "Marlena, i ja tebi imam nešto reći."

"Da?"

Usta mi se otvaraju i zatvaraju, ali nijedna riječ ne izlazi. Ona izgleda zabrinuto.

"Što je? Što se događa? Je li nešto loše?"

"Nazvao sam dekana na Sveučilištu Cornell i spremanje dopustiti mi da polazem ispite."

Lice joj se ozarilo.

"To je predivno!"

"A dobili smo i Rosie."

"Što smo dobili?"

"Bilo je isto kao s tobom i konjima", rekoh brzo, pokušavajući se opravdati. "Nije mi se svidio njihov timaritelj slonova i nisam mu mogao dopustiti da je odvede - samo Bog zna gdje bi završila. Volim tu slonicu. Nisam je mogao pustiti. Zato sam se pretvarao da pripada meni. A mislim da je to sada i točno."

Marlena me dugo gleda. Zatim - na moje golemo olakšanje - kimne glavom i reče:

"Učinio si pravo. I ja je volim. Zaslužuje bolje od onoga što je dosad imala. Ali to znači da smo u škripcu." Pogledala je kroz prozor, a oči su joj se napola zatvorile od razmišljanja. "Moramo ući u neki drugi cirkus", reče ona konačno. "To je rješenje."

"Kako? Nitko ne uzima nove ljude."

"Ringling uvijek uzima, ako si dovoljno dobar."

"Zar misliš da imamo ikakva izgleda?"

"Sigurno da imamo. Imamo izvrsnu točku sa slonom, a ti si veterinar, obrazovan na Cornellu. Sigurno da imamo izgleda. Ali morat ćemo se vjenčati. Oni su pravi čistunci, cirkus doličan nedjeljnom vjeronauku."

"Draga, namjeravao sam se tobom oženili onog trenutka kad se osuši tinta na onoj smrtovnici."

Lice joj je ostalo bez kapi krvi.

"Ah, Marlena. Žao mi je", rekoh. "To je loše zvučalo. Samo sam htio reći da nijednog trenutka nisam dvojio hoću li te oženiti."

Nakon kratke stanke ispružila je ruku i položila mi dlan na obraz. Zatim je zgrabila svoju torbicu i šešir.

"Kamo ideš?" upitah.

Podigla se na prste i poljubila me.

"Obaviti taj telefonski razgovor. Poželi mi sreću."

"Sretno", rekoh.

Slijedio sam je van i sjeo na metalnu platformu. Pratio sam je pogledom dok nije nestala u daljini. Hodala je s takvom sigurnošću, stavljala stopala točno jedno ispred drugog i uspravila ramena. Svi muškarci pokraj kojih je prolazila okretali su se za njom. Gledao sam je dok nije nestala iza ugla jedne zgrade.

Upravo kad sam ustao da se vratim u spavaonicu, začuo se uzvik iznenađenja iz skupine muškaraca koji su odmatali šatorsko platno. Jedan je velikim korakom zakoračio natraške, držeći se za trbuh. Zatim se sagnuo i povratio na travu. Ostali su zurili u nešto što su otkrili ispod platna. Glavni nadzornik za šator skinuo je šešir i pritisnuo ga na grudi. Jedan po jedan, svi su muškarci učinili isto.

Prišao sam im i pogledao u tamni svežanj. Velik je i dok se približavam, razabirem grimizne djeliće, zlatni brokat i crno-bijelu kariranu tkaninu.

To je Ujak Al. Oko pocrnjelog vrata omotana mu je omča.

Kasnije te noći Marlena i ja smo se ušuljali u menažeriju i odveli Boba u našu spavaonicu.

Kad je bal, nek je maskenbal.

24

Dakle sve se svodi na ovo, zar ne? Da sjedim sam u predvorju i čekam članove obitelji koji neće doći?

Ne mogu vjerovati da je Simon zaboravio. Naročito danas. Naročito Simon - taj je dječak prvih sedam godina života proveo u Cirkusu Ringling.

Da budem iskren, dječaku je sedamdeset i jedna godina. Ili šezdeset devet? Prokletstvo, umoran sam već od toga da nikad ne znam. Kad se Rosemary vrati, pitat će je koja je godina i riješiti tu stvar jednom zauvijek. Vrlo je ljubazna prema meni, ta Rosemary. Neće ništa učiniti da bih se osjećao glupim, čak ako i jesam. Muškarac mora znati koliko je star.

Mnogih se stvari vrlo živo sjećam. Kao onoga dana kad se rodio Simon. O, Bože, kakva radost. Kakvo olakšanje! Imao sam vrtoglavicu dok sam se približavao krevetu, sav sam drhtao. A tamo je bio moj anđeo, moja Marlena, i smiješila mi se, umorna, zračeći srećom, sa zamotuljkom umotanim u dekicu u svojim rukama. Imao je lako tamno i zgužvano lice da gotovo nije sličio na ljudsko bice. Ali kad mu je Marlena povukla dekicu s glave i kad sam video da ima crvenu kosu, pomislio sam da će se onesvijestiti od veselja. Nikad zapravo nisam sumnjao - ne zaista, i u svakom bih ga slučaju volio i odgajao - ali ipak. Malo mi je nedostajalo da se srušim kad sam ugledao njegovu crvenu kosu.

Gledam na sat. Sav sam na iglama od očaja. Svečana parada je već sigurno završila. Oh, to jednostavno nije pravedno! Svi oni oronuli starci koji čak neće ni znati što gledaju, a vidi mene ovdje! Zarobljen u ovom predvorju!

Jesam li zaista?

Nabralo sam čelo i zatreptao. Zbog čega, zapravo mislim da sam zarobljen? Osvrnuo sam se oko sebe. Nema nikoga. Okrenuo sam se i pogledao prema hodniku. Jedna je sestra brzo prošla, noseći liječnički karton, pogleda uperena u svoje cipele. Pomaknuo sam se na rub sjedala i posegnuo za hodalicom. Rekao bih da sam samo pet i pol metara udaljen od slobode. Doduše, poslije toga moram proći cijelu jednu ulicu, ali ako se požurim, kladim se da bih mogao uhvatiti nekoliko posljednjih točaka. Finale mi neće nadoknaditi propuštenu svečanu paradu, ali i to

je nešto. Ugodna toplina struji mi tijelom i zatomio sam smijeh. Možda sam prešao devedesetu, ali tko kaže da sam bespomoćan?

Staklena vrata su se rastvorila dok sam im se približavao. Hvala Bogu na tim vratima - mislim da s hodalicom ne bih uspio proći kroz obična vrata. Ne bih, dosta sam klimav na nogama. Ali to je u redu. Mogu se nositi s tom klimavošću.

Stigao sam na pločnik i zastao. Zaslijepilo me sunce.

Tako sam dugo bio daleko od stvarnog svijeta da mi kombinacija zujanja motora, psećeg laveža i automobilskih truba stvara knedlu u grlu. Ljudi na pločniku razdvajaju se i prolaze pokraj mene kao da sam kamen u potoku. Nikome nije čudno što jedan starac u papučama stoji na pločniku, točno ispred staračkog doma. No pada mi na pamet da sam još u vidokrugu, u slučaju da se neka sestra pojavi u predvorju doma.

Podigao sam hodalicu i okrenuo je nekoliko centimetara uljevo i ponovno je spustio. Njezini plastični nogari zagrebli su po asfaltu, a od tog mi se zvuka zavrtjelo u glavi. To je prava neugodna buka, nije to ni škripanje ni lupkanje gume. Vučem noge za hodalicom i uživam u zvuku koji proizvode papuče. Još dva takva poteza i okrenut ću se u pravom smjeru. Savršen okret u tri točke. Čvrsto se držim i vučem noge. Koncentriram se na stopala.

Ne smijem ići prebrzo. Kad bih pao, to bi na mnogo načina bilo katastrofalno. Tu pod nije popločan pločicama i zato mjerim svoje napredovanje brojeći korake - svoje stope. Svaki put kad zakoračim povučem petu jedne noge, tako da bude usporedna s prstima druge. Hodam sporo, ali postojano. Svaki put kad dignem glavu, ljubičasto - bijeli šator je malo veći.

Treba mi pola sata i dvaput sam morao stati, ali praktički sam stigao i već osjećam uzbuđenje pobjede. Malo sam se zapuhao, ali noge su mi još čvrste. Prošao sam pokraj jedne žene za koju sam pomislio da će mi stvoriti nepriliku, ali uspio sam je se otarasiti. Ne ponosim se time - obično s ljudima ne razgovaram na taj način, a naročito ne sa ženama - ali neka budem proklet ako ću nekoj nametljivoj dobročiniteljici dopustiti da mi upropasti izlet. Ne vraćam se više u onu ustanovu dok ne vidim ostatak cirkuske predstave i jao onome tko me pokuša spriječiti. Pa čak da me sestre sad i dostignu, napravit ću scenu. Vikat ću. Osramotit ću ih u javnosti i natjerati da odu po Rosemary. Kad ona shvati koliko sam odlučan, odvest će me na predstavu. Čak ako i propusti ostatak svoje smjene, odvest će me - napisljetku, to joj je posljednja smjena.

O, Bože. Kako će preživjeti tamo kad nje više ne bude? Od podsjećanja na njezin skorašnji odlazak cijelo mi je tijelo prožela tuga, ali brzo ju je zamijenila radost - sad sam dovoljno blizu da čujem glazbu kako odzvanja iz velikog šatora. Oh, slatki, preslatki zvuči cirkuske glazbe. Gurnuo sam vrh jezika s unutarnje strane obraza i žurim se. Sad sam već gotovo stigao. Još samo nekoliko koraka...

"Hej, djedice. Kamo si krenuo?"

Trgnuo sam se i stao. Podigao sam pogled. Neki mladac sjedi za štandom za prodaju karata, a lice mu je uokvireno vrećicama s ružičastom i plavom šećernom vatom. Ruke su mu na staklenom pultu ispod kojega bljeskaju razne igračke. Kroz obrvu ima provučenu naušnicu i jednu kroz donju usnu, te veliku tetovažu na svakom ramenu. Ruke su mu ukrašene crnim noktima.

"Što misliš, kamo idem?" rekoh svadljivo. Nemam vremena za ovo. Već sam ionako dovoljno propustio.

"Karta košta dvanaest dolara."

"Nemam novca."

"Onda ne možeš unutra."

Ostao sam zabezeknut, još se borim da nađem riječi, kad se pokraj mene stvori neki čovjek. Stariji je, svježe obrijan i lijepo odjeven. Kladio bih se da je upravitelj.

"Što se ovdje događa, Russ?"

Klinac je palcem pokazao na mene.

"Uhvatio sam ovog starca kako se pokušava ušuljati unutra."

"Ušuljati!" povikah s ogorčenjem.

Muškarac me samo jedanput pogledao i okrenuo se klincu.

"Prokletstvo, što nije u redu s tobom?" Russ se namrštilo i spustio pogled. Upravitelj je stao pred mene i ljubazno se nasmiješio. "Gospodine, bit će mi drago da vas mogu uvesti unutra. Možda bi vam bilo lakše kad biste imali invalidska kolica? Onda ne bismo morali brinuti kako da vam pronađemo dobro sjedalo."

"To bi bilo lijepo. Hvala vam", rekoh, spreman zaplakati od olakšanja. Zbog svađe s Russom sam drhtao - užasnula me već i sama pomisao da sam dospio ovako daleko, a da me tinejdžer s probušenom usnom ne pusti unutra. Ali sad je sve dobro. Ne samo što sam došao do vole, nego mi se čini kako će dobiti sjedalo uz sam ring.

Upravitelj je nestao s jedne strane šatora i vratio se sa standardnim bolničkim kolicima. Pustio sam ga da mi pomogne da sjednem, a onda

sam opustio bolne mišiće dok me vozio prema ulazu.

"Ne obazirite se na Russa", reče on. "Dobar je on klinac ispod svih onih rupica, iako me čudi da iz njega ništa ne kaplje dok pije."

"U moje vrijeme su na štand za prodaju karata stavljali starije ljudi. To im je u neku ruku bio kraj puta."

"Bili ste u cirkusu?" upita muškarac. "U kojem?"

"Bio sam u dva. Prvo u Cirkusu braće Benzini - najspektakularnijoj predstavi na Zemlji", rekoh ponosno, kotrljajući svaki slog s jezika. "Drugi je bio Ringling."

Kolica su se zaustavila. Muškarčevo se lice iznenada pojavilo ispred mog.

"Bili ste s Braćom Benzini? Koje godine?"

"U ljeto 1931."

"Jeste li doživjeli stampedo?"

"Nego što!" povikah. "Prokletstvo, bio sam usred njega. U samoj menažeriji. Bio sam veterinar."

Gleda me s nevjericom.

"Ne vjerujem svojim ušima! Uz požar u Hartfordu i havariju Hagenbeck-Wallacea, to je vjerojatno najpoznatija katastrofa u cirkusu svih vremena."

"Bila je to velika stvar, imate pravo. Sjećam se toga kao da je bilo jučer. K vragu, svega se sjećam čak bolje od onoga jučer."

Muškarac je zatreptao i pružio mi ruku.

"Charlie O'Brien treći."

"Jacob Jankowski", rekoh, prihvaćajući njegovu ruku. "Prvi."

Charlie O'Brien me vrlo dugo gleda, a dlan je pritisnuo na grudi kao da polažemo neku zakletvu.

"Gospodine Jankowski, odvest će vas sad na predstavu prije nego što sve završi, ali bila bi mi čast i zadovoljstvo ako biste poslije mogli doći u moju prikolicu i sa mnom popiti piće. Vi ste živi dio povijesti, a ja bih svakako volio čuti nešto o toj nesreći iz prve ruke. Bit će mi zadovoljstvo da vas poslije otpratim kući."

"Zadovoljstvo će biti moje", rekoh.

Trgnuo se i ponovno zašao iza mojih kolica.

"U redu onda. Nadam se da ćete uživati u predstavi."

Čast i zadovoljstvo.

Spokojno se osmehujem dok me on vozi ravno do ruba cirkuskog ringa.

25

Predstava je završila - bila je to prokleti dobra predstava, iako ne one veličine kao predstave Braće Benzini ili Ringlinga, ali kako bi i bile? Za to vam treba vlak.

Sjedim za plastičnim stolom u stražnjem dijelu izuzetno opremljenog stambenog vozila. Pijuckam podjednako izuzetan viski - *Laphroaig*, ako se ne varam - i pjevam kao kanarinac. Pričam Charlieju o svemu: o svojim roditeljima, o vezi s Marlenom i pogibiji Camela i Waltera. Pričam mu kako sam one noći puzao preko vlaka s nožem u ustima i smisljao ubojstvo. Govorim mu o ljudima koje su bacali iz vlaka, o stampedu i zadavljenom Ujaku Alu. I na kraju mu pričam o onome što je Rosie učinila. Čak i ne razmišljam o tome. Samo otvorim usta, a riječi izlaze same.

Olakšanje je trenutačno i mogu ga osjetiti. Sve te godine kao da su bile zarobljene u meni. Mislio sam da će se osjećati krivim, kao da sam je izdao, ali ono što osjećam - naročito uz Charliejevo suosjećajno kimanje glavom - više je nalik oprostu. Čak, izbavljenju.

Nikad nisam bio potpuno siguran je li Marlena znala - toliko se toga u onom trenutku zbivalo u menažeriji da nisam imao pojma što je vidjela, a nikad više nisam načeo tu temu. Nisam mogao, jer nisam mogao dovesti u opasnost njezine osjećaje prema Rosie - ili, ako ćemo pravo, njezine osjećaje prema meni. Rosie je možda bila ta koja je ubila Augusta, ali i ja sam mu želio smrt.

Isprva sam šutio da zaštitim Rosie - a nije bilo upitno da joj treba zaštita, jer u onim danima nije bilo neuobičajeno da ubijaju slonove, ali nije bilo opravdano što sam to prešutio Marleni. Čak i da se ohladila prema Rosie, nikad joj ne bi nanijela nikakvo zlo. U cijeloj povijesti našega braka, to je bila jedina tajna koju sam imao pred njom, a na kraju ju je bilo nemoguće ispraviti. S takvom tajnom u jednom trenutku sama tajna postaje nevažna. Ali ne i činjenica da ste nešto tajili.

Kad je čuo moju priču, Charlie uopće nije izgledao šokirano, niti kao da me osuđuje, a moje je olakšanje bilo tako veliko da sam po završetku priče o stampedu, nastavio dalje. Pričam mu o godinama koje smo proveli u Ringlingu i kako smo otišli iz cirkusa nakon rođenja trećeg djeteta. Marleni je jednostavno bilo dosta života na cesti - pretpostavljam da se

radilo o potrebi svijanja gniazda - a osim toga, Rosie je starjela. Tog se proljeća veterinar u Gradskom zoološkom vrtu Brookfield u Chicagu srušio mrtav i ja sam srećom bio siguran favorit - ne samo da sam imao sedam godina iskustva s egzotičnim životinjama i vrlo dobru diplomu, nego sam im doveo i slona.

Kupili smo imanje izvan grada, dovoljno daleko od zoološkog vrta da možemo držati konje, ali dovoljno blizu da vožnja na posao ne bude preduga. Konji su više-manje otišli u mirovinu, iako su ih Marlena i djeca povremeno jahali. Udebljali su se i bili sretni - konji, ne djeca ili Marlena. Bobo je pošao s nama, naravno. Tijekom godina upadao je u više nevolja nego sva djeca zajedno, ali svejedno smo ga voljeli.

To su bili neiskusni mladi dani, zlatni dani! Besane noći, dječji plač; dani kad je unutrašnjost kuće izgledala kao da ju je pogodio uragan; vrijeme kad sam imao petero djece, čimpanzu, a u krevetu ženu oboljelu od vrućice. Čak kad bi i četvrta čaša mlijeka bila prolivena u istoj noći, ili kad bi mi prodorni vrisak zamalo rasparao uši, ili kad sam u policijskoj postaji plaćao jamčevinu za nekog od sinova, a u jednom slučaju i za Boba, zbog nekog manjeg prijestupa, to su bile dobre godine, sjajne godine.

Ali sve je prohujalo. U jednoj minuti Marlena i ja smo bili usred svega toga, a u sljedećoj, djeca su od nas već posuđivala auto i napuštala gniazdo, odlazeći na koledž. I evo me sada tu. Prošao sam devedesetu i sam sam.

Charlie, blagoslovjen bio, zapravo je zainteresiran za moju priču. Uzima bocu i nagnje se naprijed. Baš dok guram svoju čašu prema njemu, na vratima se začuje kucanje. Trznuo sam glavom unatrag, kao da sam se opekao. Charlie je kliznuo po klupi i nagnuo se prema prozoru, odmakнуvši s dva prsta kariranu zavjesu.

"Sranje", reče on. "Murja. Pitam se što se događa?"

"Došli su zbog mene."

Pogledao me, oštro i precizno.

"Što?"

"Došli su zbog mene", rekoh, pokušavajući izdržati njegov pogled. Teško je - imam nistagmus, što je posljedica jednog davnog potresa mozga. Što se više trudim postojano nekoga gledati, to mi se oči više trzaju naprijed-natrag.

Charlie pušta zavjesu da padne i prilazi vratima.

"Dobra večer", reče duboki glas na vratima. "Tražim Charlieja

O'Briena. Netko mi je rekao da ga mogu naći ovdje."

"Možete ga naći, tu sam. Što mogu učiniti za vas?"

"Nadao sam se da nam možete pomoći. Jedan stariji gospodin nestao je iz staračkog doma, tu niže niz ulicu. Osoblje misli da je možda došao ovamo."

"Ne bih se iznenadio. U cirkusu uživaju svi ljudi, bez obzira na godine."

"Svakako. Naravno. No stvar je u tome da je gospodin star devedeset i tri godine i prilično je slab. Nadali su se da će se sam vratiti nakon predstave, ali već je prošlo nekoliko sati, a njega još nema. Vrlo su zabrinuti za njega."

Charlie ljubazno žmirka prema policajcu.

"Čak i da je došao ovamo, sumnjam da je još tu negdje. Mi se uskoro spremamo za odlazak."

"Sjećate li se jeste li vidjeli koga večeras tko bi odgovarao njegovu opisu?"

"Svakako. Mnogo njih. Obitelji su dovele svoje starce."

"A što je sa starcem koji je bio sam?"

"Nisam ga primijetio, ali toliko nam mnogo ljudi dolazi da se nakon nekog vremena isključim."

Policajac je gurnuo glavu i provirio unutra. Pogled mu je zastao na meni s očitim zanimanjem.

"Tko je to?"

"Tko - on?" upita Charlie, mahnuvši prema meni.

"Da."

"To je moj otac."

"Smijem li nakratko ući unutra?"

Nakon kratke stanke Charlie je zakoračio u stranu.

"Svakako, budite moj gost."

Policajac je ušao u vozilo. Tako je visok da se morao pognuti. Ima vrlo oštru bradu i orlovski nos. Oči su mu blisko postavljene, kao u orangutana.

"Kako ste gospodine?" pita me i prilazi bliže. Žmirka i pomno me promatra.

Charlie mi je dobacio pogled.

"Tata ne može govoriti. Prije nekoliko godina imao je moždani udar."

"Zar mu ne bi bilo bolje kad bi ostao kod kuće?" upita policajac.

"Ovo mu je dom."

Opustio sam čeljust i pustio je da drhti. Posegnuo sam za čašom drhtavom rukom i gotovo je srušio. Gotovo, jer bila bi sramota da prolijem onako dobar viski.

"Tata, pusti me da ti pomognem", reče Charlie i požuri prema meni. Sjeo je na klupu do mene i posegnuo za čašom. Prinio mi je čašu ustima.

Ispružio sam jezik kao papiga i dotaknuo kockice leda koje su mi se koturale prema ustima. Policajac sve promatra. Ne gledam izravno prema njemu, ali vidim ga krajičkom oka. Charlie spušta čašu i smirenog gleda. Policajac nas još malo gleda, zatim pregledava prostoriju suđenih očiju. Charliejevo lice je prazno kao zid, a ja dajem sve od sebe da slinim.

Konačno policajac malo nadigne kapu.

"Gospodo, hvala vam. Ako nešto vidite ili čujete, molim vas da nas odmah obavijestite. Taj starac nije sposoban da bude sam vani."

"Svakako", reče Charlie. "Slobodno pogledajte okolo po cirkusu. Reći će svojim ljudima da pripaze neće li ga vidjeti. Bila bi velika sramota da mu se nešto dogodi."

"Evo vam moj broj", reče policajac i pruži Charlieju posjetnicu. "Nazovite me ako što čujete."

"Budite sigurni u to."

Policajac nas još jedanput, posljednji put, pogleda i krne prema vratima.

"Pa, laku noć", reče.

"Laku noć", reče Charlie, prateći ga do vrata. Kad ih je zatvorio, vratio se do stola. Sjeo je i natočio nam viski. Otpili smo gutljaj i nastavili sjediti u tišini.

"Jeste li sigurni u ovo?" napokon me pita.

"Aha."

"Što je s vašim zdravljem? Trebate li kakve lijekove?"

"Ne. Sve je dobro sa mnom, osim što sam star. A računam da će se i to samo od sebe na kraju srediti."

"Što je s vašom obitelji?"

Otpio sam još gutljaj, zavratio ostatak viskija na dnu čaše i zatim sve ispio.

"Slat će im razglednice."

Gledam ga u lice i shvaćam da to nije dobro zvučalo.

"Nisam to tako mislio. Volim ih i znam da oni vole mene, ali više nisam dio njihova života. Za njih sam samo obveza. Zato sam večeras

sam morao doći ovamo. Jednostavno su zaboravili na mene."

Charliejevo čelo je nabrano. Kao da ga muči neka sumnja.

U očajanju brbljam dalje.

"Devedeset tri su mi godine. Što mogu izgubiti? Još uvijek se mogu brinuti za sebe. U nekim stvarima mi treba malo pomoći, ali ne onako kako si mislio." Osjećam kako mi se oči vlaže i pokušavam dati svom staračkom licu neki izraz koji bi sličio snazi. Zaboga, nisam nikakav kilavac. "Dopusti mi da pođem s tobom. Mogu prodavati karte. Russ može raditi bilo što - mlad je. Daj mi njegov posao. Još mogu računati i ne varam. Znam da ne vodiš prevarantski cirkus."

Charliejeve oči su se zamaglike. Kunem se Bogom da jesu.

Nastavljam, jer sad više ne mogu stati.

"Ako me uhvate, nikom ništa. Ako ne, dobro, onda će ih na kraju sezone nazvati i vratiti se. Ako u međuvremenu nešto pođe po zlu, samo ih nazovi i doći će po mene. Što je tu loše?"

Charlie me gleda. Nikad nisam vidio čovjeka koji je izgledao tako ozbiljno.

Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest - neće mi ništa odgovoriti - sedam, osam, devet - poslat će me natrag, a zašto i ne bi, ne poznaće me - deset, jedanaest, dvanaest—

"U redu", reče.

"U redu?"

"U redu. Omogućimo vam nešto o čemu ćete pričati svojim unucima. Ili praunucima. Ili prapraunucima."

Otpuhnuo sam od radosti, izbezumljen od uzbudjenja. Charlie mi je namignuo i natocio još prst viskija. Zatim, kao da se predomislio, još je malo nagnuo bocu. Ispružio sam ruku i zgrabio vrat boce.

"Bolje ne", rekoh. "Ne želim se napiti i slomiti kuk."

A onda sam se nasmijao, jer to je tako smiješno i tako predivno, i jedva se svladavam da ne počnem hihotati. Pa što ako imam devedeset tri godine? Pa što ako sam vrlo star i mrzovoljan a tijelo mi je oronulo? Ako su me spremni prihvati zajedno s mojom krivnjom opterećenom savješću, zašto, dovraga, ne bih pobjegao s cirkusom?

Baš je onako kako je Charlie rekao policajcu. *Ovome starcu to jest dom.*

BILJEŠKA AUTORICE

Ideja za ovu knjigu došla mi je neočekivano. Početkom 2003. spremala sam se na pisanje jedne sasvim drukčije knjige, ali tada je Chicago Tribune objavio članak o Edwardu J. Keltyju, fotografu koji je tijekom 1920-ih i 1930-ih godina diljem Amerike pratio putujuće cirkuse. Fotografija koja je pratila članak toliko me fascinirala da sam kupila dvije knjige fotografija o starinskim cirkusima: *Step Right This Way: The Photographs of Edward J. Kelty* i *Wild, Weird, and Wonderfid: The American Circus as Seen by F.W. Glasier*. Do trenutka kad sam ih prelistala do kraja, već sam bila općinjena. Odustala sam od knjige koju sam planirala napisati i umjesto toga zaronila sam u svijet cirkusa koji putuju željeznicom.

Počela sam tako što sam nabavila niz knjiga koje mi je preporučio arhivist u Circus Worldu, u gradu Baraboo u Wisconsinu, gdje je obično zimovao Cirkus braće Ringling. Mnoge su knjige bile rasprodane, ali uspjela sam ih nabaviti u knjižarama rijetkih knjiga, za nekoliko tjedana već sam krenula put Sarasote u Floridu, u posjet Muzeju cirkusa Ringling, koji je baš tada prodavao duplike iz svoje zbirke rijetkih knjiga. Kući sam se vratila siromašnija za nekoliko stotina dolara, ali bogatija za više knjiga nego što sam mogla nositi.

Sljedeća četiri i pol mjeseca provela sam skupljajući znanje nužno da bih tu temu točno prikazala, uključujući i tri dodatna putovanja (još jedanput u Sarasotu, zatim u Baraboo u posjet *Cirkus Worldu* i vikend izlet u Kanzas City, u tamošnji zoološki vrt, gdje sam posjetila nekadašnje timaritelje slonova od kojih sam naučila o ponašanju slonova i njihovu jeziku tijela.

Povijest američkog cirkusa tako je bogata da sam mnoge nevjerljive detalje ovog romana crpila iz činjenica ili anegdota (u povijesti cirkusa poznato je da je crta koja razdvaja to dvoje prilično nejasna). U to se ubraja izlaganje vodenog konja sačuvanog u formaldehidu, preminula "snažna žena" teška sto osamdeset jedan kilogram, a koju su u paradi vozili kroz grad u kavezu za slona, zatim slonica koja je stalno čupala iz zemlje svoju motku i krala limunadu, druga slonica koja je pobegla, a našli su je u stražnjem povrtnjaku, lav i perać posuđa skutreni jedan do drugog ispod sudopera, glavni upravitelj kojeg su ubili i tijelo mu zamotali u šatorsko platno, i tako dalje. Također sam unijela zastrašujuću i vrlo stvarnu tragediju o paralizi uzrokovanoj

jamaičkim đumbirom, koja je uništila živote otprilike stotine tisuća Amerikanaca između 1930. i 1931. godine.

I na kraju, voljela bih skrenuti pozornost na dvije cirkuske slonice, ne samo zato što su bile nadahnuće za glavni zaplet priče, nego i zato što te stare djevojke zaslužuju da ih ne zaboravimo.

Slonica po imenu *Topsy* je 1903. ubila svojeg trenera, nakon što joj je u usta ugurao upaljenu cigaretu. Većini cirkuskih slonova u to se vrijeme opraštalo jedno ili dva ubojstva - tako dugo dok ne bi ubili kojeg posjetitelja - ali ovo je *Topsy* bio već treći slučaj. Njezini vlasnici u Lunaparku s Coney Islanda odlučili su da od njezina smaknuća naprave javni spektakl, ali njihova najava da je namjeravaju objesiti dočekana je prosvjedima - naponsljetu, zar vješanje nije okrutna i neuobičajena kazna? Snalažljivi *Topsyni* vlasnici stupili su u kontakt s Thomasom Edisonom. On je već godinama "dokazivao" kako postoji opasnost od izmjenične struje, izuma njegova suparnika Georgea Westinghousea, tako što je javno strujom ubijao mačke i pse latalice, zajedno s pokojim konjem i kravom - ali dotad ništa tako ambiciozno kao što je slon. Prihvatio je izazov. Kako je električna stolica zamijenila vješala kao službeni način izvođenja smaknuća u New Yorku, prosvjedi su prestali.

Izvješća se razlikuju u tome jesu li *Topsy* dali da pojede mrkve pomiješane s cijanidom u prvom i neuspjelom pokušaju smaknuća, ili ih je pojela neposredno prije nego što su je ubili strujom, ali ono u čemu se svi slažu jest da je Edison donio filmsku kameru, dao da *Topsy* zavežu sandale s bakrenim potplatima i pustio kroz nju šest tisuća i šesdeset volti pred tisuću petsto gledatelja i ubio je za otprilike deset sekundi. Edison je bio uvjeren kako je taj čin diskreditirao izmjeničnu struju, a film je nastavio prikazivati gledateljima diljem zemlje.

Prijedimo na nešto vedrije. Također 1903., jedna je ekipa u Dallasu nabavila slona po imenu *Stara Mama* od Carla Hagenbecka, koji je bio cirkuska legenda i koji ju je proglašio najpametnjom slonicom koju je ikada imao. Kako su im zbog toga porasle nade, novi treneri *Stare Mame* bili su vrlo razočarani kad su otkrili da je ne mogu nagovoriti da napravi išta više osim da se malo prošeće. Štoviše, bila je tako beskorisna da su je "morali gurati i vući s jednog cirkuskog terena na drugi". Hagenbeck je poslije posjetio *Staru Mamu* u njezinu novom domu i rastužio se kad je čuo da za nju govore kako je glupa, pa je to i rekao - na njemačkom. Odjednom je svima postalo jasno da *Stara Mama* razumije samo njemački. Nakon tog otkrića, *Stara Mama* je ponovno obučavana na

engleskom i nastavila je svoju sjajnu karijeru. Uginula je 1933., u dubokoj starosti od osamdeset godina, okružena prijateljima i kolegama izvođačima.

Nazdravimo *Topsy i Staroj Mami*.

ZAHVALJE

Sljedećim osobama zahvaljujem na doprinosu koji su dali ovoj knjizi:
Suprugu Bobu - mojoj ljubavi i najvećem šampionu.

Uredniku, Chucku Adamsu, koji je svojim primjedbama, pozornošću prema detaljima i potporom, omogućio da priča ovog romana dosegne višu razinu.

Mojoj kritičnoj suradnici Kristy Kiernan i mojim prvim čitateljima, Karen Abbott, Maureen Ogle, Kathryn Puffett (koja je usput i moja majka) i Terencu Baileyju (koji je usput moj otac), za njihovu ljubav i potporu i što su me u redovitim vremenskim razmacima svojim riječima odvraćali od ruba ponora.

Garyju C. Payneu, zato što mi je objasnio sve vezano uz cirkus, pričao anegdote i provjeravao rukopis, ispravljujući netočne podatke.

Fredu D. Pfeningu III, Kenu Harcku i Timothyju Teggeu, jer su mi velikodušno dopustili da koristim fotografije iz njihovih zbirk. Posebna hvala Fredu zbog čitanja teksta i pomoći da ga što bolje uredim.

Heidi Taylor, tajnici muzeja *Ringling Museum of Art*, koja mi je pomogla pronaći razne fotografije i osigurati prava na objavljivanje, te Barbari Fox McKellar, jer mi je dopustila da se poslužim fotografijama njezina oca.

Marku i Carrie Kabak, za njihovu gostoljubivost i zato što su me upoznali sa svojim nekadašnjim štićenicima u Gradskom zoološkom vrtu u Kansasu.

Andrewu Walaszeku, koji mi je pronašao i pregledao prijevode s poljskog jezika.

Keithu Croninu, kako za vrijedne kritičke primjedbe, tako i za naslov romana.

Emmi Sweeney, koja je sve ono što mogu tražiti od jedne agentice.

I na kraju, hvala članovima moje spisateljske skupine. Ne znam što bih učinila bez vas.